ARİF TEKİN

BİLİNMEYEN YÖNLERİYLE Hz. MUHAMMED'in ÖLÜMÜ

BERFİN

ARİF TEKİN

BİLİNMEYEN YÖNLERİYLE Hz. MUHAMMED'in ÖLÜMÜ

Arif Tekin, *"Bilinmeyen Yönleriyle Hz. Muhammed'in Ölümü"* isimli bu çalışmasında Kur'an'daki bazı ayetleri, İslam literatüründeki güvenilen hadisleri, yerine göre müsnedleri, tabakat ve siyer kitaplarını, tefsir, sebeb-i nüzul denilen ayetlerin sebep-sonuç ilişkilerini kanıt olarak kullanarak, Hz. Muhammed'in en yakın çevresi tarafından iktidar hırsı yüzünden, nasıl bir cinayete kurban gittiğini çarpıcı ve bilimsel bir şekilde anlatıyor.

Yazar, kutsal dinleri ve kaynaklarını, medeni ve ilmi çerçevede ele alıp, değerlendirirken, rastgele saldıran boş saldırıları kesinlikle onaylamıyor.

- Yahudi bir kadın tarafından Hayber'de Hz. Muhammed'e verilen zehirli et olayı;
- Tebük'te Hz.Muhammed'e karşı yakın arkadaşları tarafından yapılmak istenen suikast girişimi;
- Veda haccı dönüşünde Hz. Muhammed'e karşı arkadaşları tarafından tertiplenen öldürme planı;
- Hz. Muhammed'e hasta yatağında, rızası dışında eşi Ayşe ve arkadaşları tarafından verilen ilaç olayı; suikast olayının önemli köşe başlarını oluşturmaktadır.

Arif Tekin bu çalışmasını "tabulara karşı mücadele veren, kurtuluş yolunu geçmişte ve insan ötesinde değil; insanoğlunun kendisinde arayan, evrensel barış için çaba harcayan ve bu yolda çözüm üreten, fedakârlık gösteren tüm duyarlı insanlara" ithaf ediyor. Kitabın amacı, farklı bilgileri bilimsel bir çerçevede inceleyerek, Müslüman kamuoyuyla paylaşmak ve döneme ışık tutmak olacaktır.

BERFİN

Berfin Yayınları : 213
Araştırma-İnceleme Dizisi : 81

ISBN 978 - 605 - 4399 - 18 - 5
Yayıncı Sertifika No: 10859
Matbaa Sertifika No: 12156

Arif Tekin : Bilinmeyen Yönleriyle
Hz. Muhammed'in Ölümü
Yayın Yönetmeni : İsmet Arslan
Düzelti : Güzide Bulut
Kapak : Mehmet Özalp
Kapak, Renk Ayrımı : Seval Grafik
Baskı - Cilt : Kayhan Matbaası (Davutpaşa Cad. Güven Sanayi Sitesi, C Blok, No: 244 Topkapı -İstanbul)
Birinci Baskı : Nisan 2011 (Yurt Kitap Yayın)
Genişletilmiş İkinci Baskı : Aralık 2012
Üçüncü Baskı : Aralık 2014

BERFİN BASIN YAYIN VE TİC. LTD. ŞTİ.
Cağaloğlu Yokuşu, Evren Han, No: 29 / 62
Cağaloğlu 34112 / İstanbul
Tel: (0.212) 513 79 00 - **Faks:** (0.212) 512 37 20
www.berfin.net **e-posta:** berfin@berfin.net

ARİF TEKİN

Bilinmeyen Yönleriyle Hz. Muhammed'in Ölümü

BERFİN YAYINLARI

ARİF TEKİN

Diyarbakır iline bağlı Kulp ilçesinin Gavgas köyünde doğdu. Köyünde ilkokul olmadığından medreselerde Arapça tahsiline başladı. Birkaç yıl okuduktan sonra hastalandı ve zorunlu olarak öğrenimine ara verdi. Daha sonra kendi çabasıyla, hocalara gitmeden kaldığı yerden devam etti; özellikle İslam felsefesi hakkında bilgisini geliştirmeye çalıştı. Zaman içinde Latin alfabesini öğrendi. Türkçesini geliştirdi ve okul dışından ilkokul diplomasını aldı. Bu arada bölge düzeyinde yapılan sınavı din görevlisi olarak kazanarak Diyarbakır merkeze bağlı Alıcık Köyü Camii İmamlığına atandı. Süreç içinde sınavlara hazırlandı ve sonuçta Diyarbakır İmam Hatip Lisesi diplomasını yine okul dışından aldı. Girdiği sınavlarda İnönü Üniversitesi matematik bölümünü kazandı; ancak ailevi sorunlarından dolayı okumaktan vazgeçti. Daha sonra yine sınavlara girdi; bu kez İzmir 9 Eylül İlahiyat'ı kazandı ve 1994'te mezun oldu. 1999 yılında "*Kur'an'ın Kökeni*" adlı ilk çalışmasıyla *Turan Dursun Araştırma Ödülü*'nü kazandı. Arif Tekin halen Kur'an, hadis ve İslamî ilimler üzerinde çalışmalarını sürdürmektedir.

Yazarın Eserleri:

* *Sumerler'den İslam'a Kutsal Kitaplar ve Dinler,* Berfin yay., 3. baskı, Kasım 2013, İst.

* *Kur'an'da Allah*, Berfin yay., 2. baskı, Ocak 2014, İst.

* *Kur'an'da Kadın ve Hz. Muhammed'in Hanımları,* Berfin yay., 2. Baskı, Aralık 2013, İst.

* *Kur'an'ın Kökeni,* Berrfin yay., 6. baskı, Ekim 2014, İst.

* *Bilinmeyen Yönleriyle Kur'an (Kur'an'ın Kökeni-2),* Berfin yay., 2. baskı, Aralık 2013.

* *İslam'da İçki*, Berrfin yay., 2. baskı, Temmuz 2013, İst.

* *İslam'da Cinsellik,* Berrfin yay., Mart 2014, İst.

İthaf

Bu çalışmamı, tabulara karşı mücadele veren,
kurtuluş yolunu geçmişte ve insan ötesinde değil;
insanoğlunun kendisinde arayan,
evrensel barış için çaba harcayan ve bu yolda
çözüm üreten, fedakârlık gösteren tüm duyarlı
insanlara ithaf ediyorum.

“Dinler, insanlığı yıkma noktasında diğer yıkım nedenlerinden daha fazlasını yapmıştır.” Whoopi Goldberg (1955 d.New York)

“Tüm dinler aynıdır: Aslında hepsi suçtur; ancak tatil günleri farklıdır.” Cathy Ladman (ABD)

“Dine inanmıyorum, çünkü din, dünyayı anlamayarak bize tatmin yolunu öğretir.” Richard Dawnkins (1941, d.İngiltere)

İÇİNDEKİLER

SUNARKEN 11

I. BÖLÜM
HZ. MUHAMMED'İN HAYBER'DE
YEDİĞİ ZEHİRLİ ET OLAYI 17
Hayber'deki Zehirleme Olayının Özeti 17

II. BÖLÜM
TEBÜK'TE HZ. MUHAMMED'E KARŞI
SUİKAST GİRİŞİMİ 24
a) En Yakın Çevresi Hz. Muhammed'i Öldürmek İstiyor 24
b) İbni Hazm'ın Suikastla İlgili İlginç Açıklaması 30
c) Halife Ömer Neden Sıkça Huzeyfe b. Yeman'ı Yokluyordu ..40
d) Halife Ömer Ümmü Seleme'yi de Rahat Bırakmıyordu ..41
e) Bazı İslam Otoritelerinin Önemli Aktarımları 42
f) Sansüre Somut Örnek 48
g) Halife Osman'ın Huzeyfe'yi Tehdit Etmesi ve
Ammar'ı Komalık Etmesi 50
h) Hz. Ali'nin Huzeyfe Hakkındaki Sözleri 52
i) Ubey bin Ka'b'ın Önemli Açıklaması 53
j) Ebu Musa el-Eş'ari'nin Suikastla İlişkisi 54

III. BÖLÜM
HZ. AYŞE VE HAFSA'NIN
HZ. MUHAMMED'E İÇİRDİKLERİ İLAÇ 57
a) Buhari ve Müslim'de Geçen Ledud Olayı 57
b) Cinayetin Kanıtı Tahrim Suresinde Saklıdır 65

c) Ayşe ve Hafsa İkilisinin Tahrim Suresiyle İlişkileri 68
d) Ayşe Hz. Muhammed'in Cenazesine Sahip çıkmıyor 73
e) Ayşe Hakkında Önemli Bazı Saptamalar 75
f) Ömer Hz. Muhammed'i Konuşturmuyor 86
g) Halife Ömer Neden O Kadar Telaşlıydı 88
h) İbni Mesut'un Önemli Açıklaması 89

VI. BÖLÜM
HALİFE EBUBEKİR 91
a) Ebubekir Nasıl Halife Oldu 91
b) Ebubekir'le Ömer, Hz. Fatma'nın Malına El Koyuyorlar 112
c) Halife Ebubekir'in Öldürülmesi (Siyasi Cinayet) 136
d) Ömer Nasıl Halife Oldu 156

V. BÖLÜM
HALİFE ÖMER 160
a) Halife Ömer Neden Katledildi? .160
b) Bilinmeyen Yönleriyle Halife Ömer 162

VI. BÖLÜM
HZ. ALİ ve EŞİ HZ. FATMA 200
a) Hz. Ali, Ebubekir'in Halifeliğini Nasıl Kabul Etti 200
b) Yoksa Hz. Fatma Öldürülmüş mü? 210
c) 60 Yaşlarındaki Halife Ömer,
Hz. Fatma'nın Kızıyla Evleniyor .229
d) Halife Ömer, Ümmü Gülsüm'ün Avret Yerine Bakıyor . .233

VII. BÖLÜM
HZ. MUHAMMED'İN ÇOCUKLARI VAR MIYDI? 239

VIII. BÖLÜM
HALİFE OSMAN 260
a) Halife Osman Yönetimine Karşı Gösterilen İlk Tepkiler .260
b) Halife Osman Müslümanlarca Katledilir,
Cesedi de Bir Çöplüğe Atılır 262
c) Halife Osman'ın Cenazesi Bir Çöplüğe Gömülür 269

d) Halife Osman Neden Müslümanlarca Katledildi 274
1. Etrafındakilere Ayrıcalık Tanıması-İltimas 274
2. Muhaliflere Şiddet Uygulaması ve Sindirme Politikası ..285
3. Bazı Savaşlardan Kaçması 293
4. Tüm Kur'an Nüshalarını Yakması 293
e) Halife Osman'ın Katledilmesine Katkı Sunan Kişiler: ...294
1. Muaviye b. Ebu Süfyan 294
2. Hz. Ayşe 295
3. Zübeyr b. Avam 299
4. Abdurrahman b. Avf 300
5. Talha b. Ubeydullah 302
6. Amr b. As. 306

IX. BÖLÜM
HZ. MUHAMMED'İN ÖLÜM NEDENİ
NEDEN HEP GİZLİ TUTULMUŞ? 308

X. BÖLÜM
ÖNEMLİ DİN ADAMLARININ
KONULARA İLİŞKİN SAVUNMALARI 311

BİTİRİRKEN 325
KAYNAKÇA 327

SUNARKEN

Bu çalışmamda iktidar hırsı yüzünden Hz. Muhammed'in kendi yakın çevresi tarafından nasıl bir siyasi cinayete kurban gittiğini anlatmaya çalışacağım. Bunu yaparken de kanıt olarak İslami kaynakları kullanacağım: Konuya ilişkin Kur'an'da birkaç ayet var, onlar üzerinde duracağım; yanı sıra İslam literatüründe güvenilir sayılan hadislerde net bilgiler var; onları aktaracağım. Bir de yerine göre müsnedlerden, tabakat, siyer kitaplarından, tefsir, sebeb-i nüzul denilen (ayetlerin sebep-sonuç ilişkilerini irdeleyen) eserlerden ve meşhur İslam tarihçilerinden bilgiler sunmaya çalışacağım. Kısacası, elimde İslam camiasında kabul görmüş kaynaklardan başka bir veri yok. Zaten hangi eserlerden yararlandığımı dipnot olarak belirteceğim. Alıntı yaptığım kaynakların bir listesini de kitabın sonunda kaynakça adı altında ekleyeceğim. Öz olarak, bu çalışmam sadece ve sadece İslami kaynakların bir ürünüdür.

Burada, *"Asırlar gelip geçmiş, kimse böyle anlatmamış; sadece bu yazar mı bu bilgileri kavrayabilmiş; üstelik yüksek diplomaları da yok"* gibi sorular akla gelebilir. Bu sorular beni ilgilendirmez. Beni etiket değil; bilgi bağlar. Az önce de ifade edildiği gibi, bu bilgileri güvenilir İslami eserlerden derleyip sunuyorum ve detayına kadar yerlerini gösteriyorum. Benim için bir şeye inanmak veya inanmamak konusunda sayısal çokluk yerine ilim, akıl ve insanların yararı söz konusudur. Mesela; bir milyardan fazla insan Hz. İsa'nın babasız olarak yaratıldığına inanıyorsa veya milyonlarca insan öküze tapıyorsa bu, benim de İsa'ya bu şekilde inanmamı veya öküze tapmamı gerektirmiyor! Her çokluk gerçektir-doğrudur diye bir kural yoktur.

Biliyorum, karşımda İslam'dan beslenen siyasiler var, safça inanan dini akademisyenler var veya birkaç yayınım satılsın, para kazanayım diyen ve bu nedenle İslam'a toz kondurmak istemeyen İslamologlar var. O bakımdan işlediğim konuları en ufak ayrıntısına kadar sağlam tutarım. Bildiklerimle ilgili gayet emin bir şekilde işimi yapmaya çalışırım.

Türkiye'de geniş halk kitlesi etikete bakarak olayları değerlendiriyor. Bu bakış açısı tıp, fizik, matematik, mühendislik gibi dallar için büyük oranda geçerlidir; ancak ilahiyatlar için kesinlikle yanlıştır. Çünkü buralarda özgür bir tartışma, eleştirel bir yaklaşım asla söz konusu değildir. Bu okullarda, itaatkâr bir toplum oluşturmak için memlekete memur yetiştirilir. Bunlar da camilerde namaz kıldırmak, varsa cenazelerle uğraşmak, mevlit okumak, hac işleriyle uğraşmak, kandil gecelerini kutlamak vb ile uğraşır, derken sene biter. Yeni yıl girdi mi de aynı tempo devam eder. İlahiyat akademisyenleri standart bir müfredata göre hareket etmek zorundalar. Ben her şeyden önce birkaç yıl medreselerde görmüş olduğum tahsile ve özel çabama çok şey borçluyum. İmam Hatip ve İlahiyat diplomalarını belli gayeler için aldım; oralardan ilim-irfan öğreneyim diye o okullara gitmedim. Kısacası, eğer özel çabam ve medrese tahsilim olmasaydı asırlarca bu okullarda ordinaryüs profesör olarak hocalık yapmış olsaydım da benden bir şey çıkmazdı. Sadece müfredatı uygulardım o kadar.

Burada kısa bir hatırlatma yapayım: Kur'an'la ilgili tefsir yazan Beydavi, Fahrettin er-Razi, İbni Kesir, Taberi, Suyuti gibilerin zamanında sanki üniversite mi vardı? Bunların hepsi medreselerde özel eğitim görmüş insanlardı. Türkiye'den bir örnek vereyim: Said Nursi (fikirleri beğenilir veya beğenilmez; bu ayrı) sanki resmi bir üniversiteden mi mezundu? O yüzden hele de dini konularda etiket bizi asla yanıltmamalı, olaylara bakış açımız ve değerlendirmemiz akıl ve ilim çerçevesinde olmalıdır.

Richard Dawnkins'in (d.1941. İng.) güzel bir sözü var; tam da buraya uyuyor. Şöyle diyor: **"Dine inanmıyorum, çünkü din, dünyayı anlayamadan bize tatmin yolunu öğretir."** Maalesef İslam toplumu analiz ederek değil; rastgele inanmıştır, inanmaya da devam ediyor.

Bu tür kitapları yazarken birilerinin inançlarıyla oynamak gibi bir düşüncem asla söz konusu olamaz. Bana göre eğer insan bir dalda uzmansa ve uzman olduğu alan da tüm insanları ilgilendiriyorsa ve ben vicdan sahibiyim, kendimi sorumlu hissediyorum diyorsa, yanı sıra bildiklerini kamuoyuyla paylaşmayıp aksine kendisiyle beraber toprak altına götürüyorsa, bundan daha ağır bir kayıp olamaz. Bu aynı zamanda bana göre bir insanlık suçudur.

Bilindiği gibi bundan birkaç yıl önce Danimarka'da Jylands-Posten Gazetesi, İsveç'te de karikatürist Lars Vilks tarafından Hz. Muhammed'in karikatürü çizilmişti. Lars'ın çizdiklerini gördüm ancak Danimarka'da çizilenleri görmedim. Benzer yaklaşımlar yanlıştır; olsa olsa ancak provokasyon olabilir. Ben bu gibi çıkışları yanlış buluyorum. Hollanda'da Özgürlük Partisi lideri Geert Wilders'in de Hz. Muhammed'in icraatıyla ilgili bir film yapmakta olduğunu basından öğrendim. Bunun ne kadar gerçekçi olduğunu bilemiyorum.

Demek istediğim, kutsal dinlerin kaynakları ele alınırken bilimsel bir mantıkla değerlendirilmelidir. Kitlelerin dini inançlarına hakaret etmekle, boş saldırıyla bir yere varılmaz. Kutsal dinleri ve kaynaklarını, medeni ve ilmi çerçevede ele almak, değerlendirmek ve hatta eleştirmek ayrıdır, rastgele saldırmak ayrı. Ne yazık ki az sayıda da olsa zaman zaman bu gibi yanlışlar yapılıyor. Provokasyonlar yanlıştır ama Müslümanların yaptıkları da yanlıştır. Mesela bugünlerde Hz. Muhammed'le ilgili ABD'de çıkan bir filmin kısa bir kesiti internet ortamına düştü. Bunun üzerine değişik ülkelerde Müslümanlar sokaklara döküldü, hatta ABD'nin Libya Büyükelçisi katledildi. Acaba bu eylemleri yapanlardan kaç kişi İslamiyet'in ne olduğunu kavrayabilmiş?

Bakış açımla ilgili basit bir örnek vereyim: HAZRET kelimesi Muhammed zamanında kullanılmıyordu, Müslümanlar bunu daha sonra kullanmaya başladılar. Başka bir ifadeyle saygı için bu kelimeyi kullanmanın dinde yeri olmadığı halde, ben yine de yazıyorum (Hazreti Muhammed diyorum). Ali, eşi Fatma ve dört halife halk nezdinde hazret kelimesiyle anıldıkları ve bu şekilde meşhur oldukları için, onlar söz konusu olduklarında da kendile-

ri için kullanıyorum. Benim için önemli olan davadır, özdür; bunu özellikle vurgulamak isterim.

Johannes Kepler'in (1571-1630) güzel bir sözü vardır: **"Bir âlimin eleştirisini milyonlarca cahilin alkışına tercih ederim"** der. Böyledir; bir toplumda eleştiri, tartışma özgürlüğü kısıtlıysa o toplumun ilerleme şansı olmadığı gibi, huzuru da mümkün olmuyor. Dünyaya kuşbakışı bakıp düşünce-inanç ve ifade özgürlüğünün olduğu ülkelerle olmadığı ülkeleri (özellikle İslam ülkelerini) karşılaştırırsak özgürlüklerin değeri daha kolay anlaşılır. Belirtilen bu özgürlüklerin yolu ve zemini de tabii ki sağlıklı bir demokrasiden geçer.

Bu çalışmamda Hz. Muhammed'in ölüm nedenini anlatırken, ağırlıklı olarak şu bölümler üzerinde duracağım:

* Yahudi bir kadın tarafından Hayber'de Hz. Muhammed'e verilen **zehirli et** olayını işleyeceğim.

* **Tebük'te** Hz. Muhammed'e karşı en yakın arkadaşları tarafından bir suikast girişimi söz konusudur; bunu detaylıca anlatacağım.

* **Veda haccı** dönüşünde en seçme ashap tarafından Hz. Muhammed'e karşı tertiplenen başka bir suikast girişimi var, bunu işleyeceğim.

* En önemlisi de Hz. Muhammed hasta yatağında iken, eşleri Ayşe ve Hafsa tarafından kendisine verilen **ilaç olayı** var; bunun üzerinde duracağım. Bunları anlatmakla birlikte Hz. Muhammed'in öldürülmesinin **neden gizli tutulduğu** sorusuna da kısaca açıklık getirmeye çalışacağım.

İşleyeceğim konular ilginç ve halk nezdinde bilinenlerin tam tersi. O bakımdan haklı olarak, **"Acaba bu ciddi, hatta trajik sayılan olaylara karşı İslam tarihçileri, Kur'an yorumcuları, Siyer, Tabakat ve İslam'ın meşhur yazarları ne gibi savunmalar yapmışlar?"** diye sorulabilir. Onun için İslam'ın ünlülerinden birkaçının bu konularla ilgili savunmalarını da sunacağım.

* **Hz. Fatma** ve eşi **Hz. Ali**'nin başına gelen olumsuzlukları özet şeklinde anlatacağım, çünkü bu konuda da gerçekler Müslüman kamuoyundan hep gizlenegelmiştir.

* Bu arada halk arasında **Ebubekir'**in ölüm nedeni farklı bi-

liniyor; buna da açıklık getireceğim. Bugünkü tabirle Ebubekir'in bir siyasi cinayete kurban gittiğini ve bunu yapanın da halife Ömer olduğunu kanıtlarıyla birlikte açıklamaya çalışacağım.

* Halife **Osman**'ın Müslümanlar tarafından **linç edildiği** gerçeği var; bunu da işleyeceğim.

* Halife **Ömer** birçok konuda ağır bir şekilde suçlanıyor. Bu suçlamaların doğru olup olmadığını tam olarak anlayabilmek için onun bilinmeyen yönleriyle ilgili bazı çarpıcı bilgiler vereceğim. Ayrıca, onun ölüm nedeniyle ilgili de bazı bilgiler aktaracağım.

* **Hz. Muhammed'in çocukları** hakkında kamuoyu yanlış bilgilendirilmiştir. Bu çalışmamda buna da bir bölüm ayıracağım.

Kitapta ağırlıklı olarak üzerinde yoğunlaşacağım konular bunlar. Elbette ki detaylarda daha farklı şeyler de olacaktır.

I. BÖLÜM

HZ. MUHAMMED'İN HAYBER'DE YEDİĞİ ZEHİRLİ ET OLAYI

Hz. Muhammed'e karşı yapılan suikastları işlerken böyle masalımsı, ona karşı (sözde) düzenlenip de mucize sonucu başarısız kılınan suikastları anlatmayacağım. Örneğin, **Cabir b. Abdullah**'ın anlattığı şu olay gibi:

"Bir yere baskın düzenlemiştik; bir ara istirahat için gölgeye çekildik. O arada Hz. Muhammed kılıcını bir ağaca asıp o ağacın altında uzanırken adamın biri gelip onun asılı kılıcını aldı ve kendisine, **"Ey Muhammed; bugün kim seni elimden kurtaracak, seni öldüreceğim!"** dedi. Hz. Muhammed de, **"Allah beni kurtarır!"** yanıtını verdi. Bu soru, o adam tarafından üç sefer tekrarlanır ve Hz. Muhammed'den aldığı yanıt da hep aynıdır. Sonuçta Allah tarafından adam etkisiz hale gelir, vücudu sanki donmuş, felç olmuş gibi olur ve kılıç kullanamaz hale gelir."

Bu hadis en başta **Buhari** ve **Müslim**'de anlatılmaktadır.[1]

Cabir b. Abdullah bu olayı üç farklı içerikle anlatır. Birinde sanki orada bulunan herkes Hz. Muhammed ve adamı izlemiş gibi bir aktarım söz konusudur. Diğerinde, Hz. Muhammed'in ar-

---

1 a- Buhari, Cihad, bab 84, no: 2910, bab 87, no: 2913. Megazi, bab 31, no: 4135-4136.

b- Müslim, Salatü-l Misafirin, no: 843 ve Fedail, Tevekkül-ü Nebi kısmında, no: 2281'den sonra.

kadaşları o adamı görünce bağırıp çağırmışlar, adam da korkudan ona bir şey yapamamış şeklinde bilgi verilir. Bir diğerinde ise, **"Böyle bir olayın meydana geldiğini Hz. Muhammed bize anlattı, biz görmedik"** şeklindedir. İşte tek kişiden üç değişik şekillerde anlatılan bir masal!

Bir diğer örnek Süraka b. Malik'ten: Hz. Muhammed Mekke'den Medine'ye göç ettiği sırada kendisine inanmayanlar Süraka'ya, **"Muhammed'i öldürürsen sana yüz deve mükâfat vereceğiz!"** demişler; o da atını alıp Hz. Muhammed'in peşine takılmış. Bu paralı katil (Süraka) Muhammed'e yaklaştıkça atı hep kumda batıyor, Muhammed'e ulaşamıyormuş. Sonunda adam bu mucizeye karşı kendi kötü planından vazgeçip İslamiyet'i kabul etmiş. İslami yazarlar, sanki benzer şeyler olmuş gibi bu örnekleri ballandıra ballandıra kaynaklarında hep anlatmışlar.

İşte bu çalışmamda anlatacağım suikast olayları çok farklı ve dünya tarihinde hep olmuş ve olacak şeylerden. Özetle; bu kitabımda az önceki örneklerde olduğu gibi benzer akıldışı olayları işlemeyeceğim.

Başka bir kaynağımda Hz. Muhammed'in Hayber'de yediği zehirli et olayına kısaca değinmiştim. Orada konular farklı olduğu için bu ölüm olayı üzerinde fazla durmadım.[2]

Hz. Muhammed ve arkadaşları Hayber baskınında Yahudilerin çoğunu öldürüyor, kadın ve kızlarını da cariye olarak ele geçirip kendi aralarında dağıtıyorlar. Bu arada 60 yaşında olan Hz. Muhammed, esirler arasından kendine 17 yaşında olan Safiye'yi eş olarak seçiyor. Şu da var ki, kadının eski eşini canlı olarak ele geçirip katlettikten sonra bunu yapıyor. İşte o kitabımda Safiye olayını anlatırken, Hayber'de Hz. Muhammed'e karşı gerçekleştirilen bir suikast olayına da değinmiştim. Bu çalışmamda Hayber'de yediği zehirli yemek olayını anlatacağım; ancak asıl üzerinde durduğum bambaşka suikastlar ve onun ölüm nedeni. Hepsini anlatacağım.

---

2 Arif Tekin, Kur'an'da Kadın ve Hz. Muhammed'in Hanımları, s. 190.

Hayber'deki Zehirleme Olayının Özeti

Hz. Muhammed Mekke'den Medine'ye geçip orada sistemini kurunca, oranın yerlileri olan Yahudileri çeşitli bahanelerle dağıtmaya, kovmaya, katletmeye yöneliyor. Örneğin; Beni Nadir, Beni Kaynuka, Beni Kurayza ve daha sonra da Hayber, Fedek Yahudileri gibi. İslami kesim burada şunu savunuyor: Yahudiler Hz. Muhammed'e karşı olup Mekke müşriklerini destekledikleri için onlarla savaş yapıldı... Benzer savunmaların hiçbir şekilde haklı tarafı yoktur, çünkü Medine onların yurduydu. Hz. Muhammed ise oralı değildi, yabancıydı: Kendisi Mekkeliydi ve onu orada rahat bırakmadıkları için Medine'ye hicret etmişti. Burada haklı olarak şu söylenebilir: Madem iddia edildiği gibi onun arkasında Tanrı vardı, o zaman niye Mekke'de ona yardım etmedi, neden Medine'ye gelip bu insanların da rahatını bozdu, katliamlara yol açtı? (Beni Nadir, Beni Kureyza, Beni Kaynuka, Hayber, Fedek gibi bunların hepsi Yahudi idi ve hepsi de Hz. Muhammed tarafından ortadan kaldırıldılar.)

Hz. Muhammed'i bu konuda haklı çıkaracak hiçbir gerekçe olamaz: Başka bir ülkeye gitmek ve oranın insanlarını, beni dinlemiyorlar diye katletmek gibi bir anlayış, eşyanın tabiatına aykırıdır. Bugünkü tabirle, bir kere onun Medine'de oturma izni yoktu. Gel bir, iki yıl bir ülkede kal, ondan sonra yönetimi ele geçir, oranın halkıyla da kavga et, onları katlet, yurtlarından eyle! Bunu hangi ülke kabul eder?

Hz. Muhammed ve yandaşları Hayber kalesini ele geçirince, ölümden kurtulanlar ona şu teklifi sunuyorlar: Biz bu toprakları sizden daha iyi işleriz, çünkü yıllarca ekip biçtik, deneyimimiz var. O yüzden bizi öldürmeyin, sürgüne de göndermeyin, biz burayı ekip biçelim, gelirini paylaşalım. Hz. Muhammed bu teklifi kabul ediyor ve Hayber toprakları bu anlaşmadan sonra bu şekilde işleniyor. Zaten esir düşen Hayber sakinleri için bunun dışında bir alternatif yoktu ki.

Hayber'den sonra Hz. Muhammed'in kendilerine yöneleceği bilgisini alan Fedek halkı bu pazarlığı duyunca onlar da Hz. Mu-

hammed'e aynı teklifi sunuyorlar ve önerileri kabul ediliyor. Fedek savaşsız alındığı için, Kur'an'daki Haşr suresinin 6-7. ayetlerine göre bu köy (Fedek) *'Fey'* sayılırdı. Yani ancak Allah'a ve Muhammed'e ait olacaktı; diğer ganimet malları gibi Müslümanlara dağıtılmayacaktı. Sonuçta Muhammed Fedek köyünü kendine ayırıyor; ancak Hayber'i hazine malı olarak arkadaşlarına dağıtıyor. Hadisenin özeti bu!

Hz. Muhammed'in bu baskın sırasında yediği zehirli yemeğe gelince: Hayber Yahudilerinden sağ kalan Haris kızı Zeynep -ki Selam b. Meşkem'in hanımıydı- soruşturuyor, acaba Hz. Muhammed hangi yemekleri çok seviyor diye. Etin kaburga kısmını çok sevdiğini söylüyorlar kendisine. Bu arada Zeynep bir koyun pişirip içine zehir doldurarak Muhammed'e ikram ediyor. Tabii ki kaburga kısmına daha fazla zehir bırakıyor. Hz. Muhammed yemeğe başlayınca onun arkadaşlarından Bişr b. Bera acele edip ondan önce ağzına alıyor ve orada yığılıp can veriyor. Hz. Muhammed ise henüz arkadaşı kadar fazla yemeden onun durumunu görünce, artık yemekten vazgeçiyor. Sonra o yemeği hazırlayan kadını çağırıyor: **"Neden buna gerek duyup bizi zehirlemek istedin?"** diye soruyor. Kadın, "Sen bizim başımıza neler getirdiğini iyi biliyorsun. Babam Haris'i, kocam Selam b. Meşkem'i, amcam Yaser'i, kardeşim Merhab'ı ve diğer yakınlarımla Hayber Yahudilerini öldürdünüz, kalanları da esir aldınız, cariye yaptınız. Bunun için ben de kendi kendime dedim ki, bu adamı zehirleyeceğim: Peygamberse, Allah'la irtibatı varsa, zaten vahiy alır bu etten yemez; ama yalancıysa yemeğe devam eder ve ölür. Dolayısıyla biz kalanlar da ondan kurtulmuş oluruz. O yüzden böyle bir plan kurdum" diyor.[3]

---

[3] a- Buhari, Cizye bölümü, bab 7, no: 3169. Megazi, Hayber'de ikram edilen zehirli et kısmında, bab 41, no: 4249. Tıp bölümü, bab 55, no: 5777, Muhammed'in zehirlenmesi bölümünde geçiyor. Ayrıca Hibe kısmında, 28. bab, Müşriklerden hediye alma bölümünde geçiyor.

b- Müslim, Selam bölümü, zehir (Simm) babında, no: 2190.

c- Ebu Davud, Diyat kısmında, no: 4510-4512.

d- Ayrıca siyer kitapları, İslam tarihi ve İslam ansiklopedilerinde (tabakatlarda) konu çok işlenmiştir.

Burada şunu eklemek isterim: Peygamber olup olmaması bir kenara; bir kere kadının bu kadar akrabasını öldüren, milletini yok eden bir Muhammed, nasıl olur da safça, tedbirsiz bir şekilde kalkıp cesaret ederek bir Yahudi kadının hazırladığı yemeği yiyebiliyor? Şu çok açık ki, kadın çok yetenekli ve aktif biriymiş. Bu plan, her babayiğidin işi değil. Yineliyorum: Hz. Muhammed'in, kendileriyle savaştığı ve çoğunu katlettiği insanların kalanlarından birinin hazırladığı yemeği yemesi yanlış bir şey; bu kadar tedbirsizliğin açıklaması olamaz. Ben, madem Tanrı arkasındaydı neden haber vermedi sorusundan ziyade; bir insan düşman olan kesimin yemeğini nasıl bu kadar rahatlıkla yiyebilir diye hayret ederim. En büyük yanlış buradadır.

Bazı İslam tarihçilerince, Hz. Muhammed bu olayda kadını affetmiştir gibi açıklamalar yapmışlarsa da, bunun inandırıcı bir yanı yoktur. Muhammed bu olaydan dolayı o kadını orada katlediyor. Hatta bazı İslami kaynaklarda Muhammed'in talimatıyla o kadın işkenceyle, çarmıha gerilmek suretiyle infaz ediliyor. İster kadını katletsin, ister affetsin, bu benim için önemli değil. Benim için önemli olan Hz. Muhammed'in tedbirini almadan düşmanı olan bir kadının hazırlamış olduğu yemekten yemiş olması.[4]

Bazı kaynaklarda bu zehirli etten sadece Bişr adındaki şahıs değil; birkaç kişi ölmüş diye farklı bilgiler de var.[5]

Bu olayda yediği zehirli etten dolayı Muhammed'in bedeninde yıpranmalar oluştuğu ve ölene kadar da sıklıkla (hacamat denilen yöntemle) vücudundan kan aldırdığı bir gerçek. Mesela Ebu Hind, Ebu Tayyip adlarındaki şahısların ondan kan aldıkları, bunun karşılığında da Muhammed'in Ebu Tayyib'e ücret verdiği kaynaklarda geçiyor. Yine İbni Mace'nin aktardığı rivayette, onun eşlerinden Ümmü Seleme'nin kendisine, **"Bakıyorum sen o zehirli etten sonra gitgide olumsuz etkileniyorsun"** dediğini ve ara sıra onun da Hz. Muhammed'den kan aldığını aktarıyor.

---

4 Siret-i Halebi, Hayber kısmında. 2/769. Burada Ebudavud ve başka kaynaklarda da bu şekilde anlatıldığı belirtiliyor...

5 İbni Kesir, el-Bidaye ve'l Nihaye, Hayber kısmı, 4/236.

Buhari ve Müslim'de, **"Bazen hac için ihramda iken, bazen oruçlu iken kendisinden kan aldırıyordu"** şeklinde hadisler var. Yani kan aldırma olayı, Hayber'de yediği zehirli etten sonra oluyor; bu zaten hadislerde de geçiyor.[6]

Şu hadis de önemli ve en başta Buhari ile Müslim'de ortak işlenmiş. Enes b. Malik, **"O yemekten sonra Hz. Muhammed'in ağız bölgesinde bozukluklar oluşmuştu"** diye aktarıyor. Enes'in aktardığı bu bilgi de en başta Buhari ve Müslim'de geçiyor.[7]

Bu açıklamalara göre Hz. Muhammed'in bu suikastta ciddi bir darbe aldığı kesin; ancak bu olaydan sonra üç yıl daha yaşıyor. Acaba o günkü şartlarda bir zehir bu kadar zamana yayılır mıydı veya bu kadar güçlü bir zehir var mıydı? Elbetteki bu ancak uzmanların bileceği bir iş! Ben sadece olup bitenleri anlatıyorum.

İnananlar açısından Hz. Muhammed'in bu suikastta öldürülmemesi bir mucize olarak iddia edilebilir: Hani arkadaşları öldü de o ölmedi diye. Ama bu yersiz bir savunma. Bir kere Hz. Muhammed'in bu olayda kurtulması gayet normal: Dünyada her eylem başarıyla sonuçlanır diye bir kural yoktur. Bu yoruma karşı şu rahatlıkla söylenebilir: Mademki onda bir mucize vardı, neden önceden haber vermedi? Haber verseydi, en azından arkadaşları ölmezdi. Bir de Allah koruduğu için ona bir şey olmadı diyelim; peki sağlam hadislerde anlatılan, yediği o zehirli etten dolayı dudaklarında, ağzında ve yüzünde oluşan o yaralara, sık sık kan aldırmasına, bu kadar tahribata ne deriz. Demek ki ölmedi diye bundan mucize çıkarmanın bir anlamı yok.

Burada Hz. Ayşe'ye mal edilen bir açıklama var: Muhammed hasta iken bir ara, **"Ey Ayşe! Kaç yıl önce Hayber'de yediğim o zehirli etten dolayı içim yanıyor, artık dayanamam"** diyor, şeklinde onun önemli bir ifadesi de aktarılıyor.

Hz. Muhammed'in Hayber'de yediği zehirli et olayını Enes b. Malik, Ebuhüreyre gibi birçok sahabe aktarıyorlar; ancak,

---

6 Ebudavud, Diyat kısmı, no: 4510'da bunu açık belirtiyor.

7 a- Buhari, Hibe bab 28, no: 2617.

b- Müslim, Selam bölümü, zehir (Simm) babında, no: 2190.

"Hayber'de yediğim o zehirli etten dolayı içim yanıyor, artık dayanamam" sözünün arkasında yalnız Ayşe var.[8]

Bu ölüm konusunda Ayşe töhmet altındadır; bunu zaten kitapta anlatacağım. Ayşe iz kaybettirmek için bu hadisleri uydurmuş olabilir; bu mümkündür. Burada şunu eklemekte yarar var: Hz. Muhammed benim saç-sakalımın kıllarını müzelerde koruyun, ara sıra onları halkın ziyaretine açın gibi sözler sarf etmediği halde yine de Müslümanlar bunu yapıyorlar. Türkiye'de hemen hemen her bölgede Hz. Muhammed'in sakal-ı Şerifi'nden söz ediliyor. Hâlbuki dini kaynaklarda onun şekli şemali anlatılırken, sakalının pek sık olmadığı; yalnız çenesinde bazı kıllar bulunduğu söyleniyor. Gerçek bu iken bakıyoruz maşallah her yerde sakal-ı Şerif. Burada şunu sormak lazım: Neden Hz. Muhammed kıllarımı koruyun demediği halde Müslümanlar (gerçek veya sahte) bunu yapmışlar da onun fotoğrafını, resmini yapmamışlar? Kaldı ki Kur'an'da resim haramdır diye bir ayet de yok. Ben bu Hayber'deki zehir olayında olup bitenlere bakınca aslında neden onun resmi yoktur sorusuna farklı bir yanıt buluyorum. Şöyle ki, o zehirden dolayı ağız bölgesindeki etler sökülünce çok çirkin bir manzara ortaya çıkmış olabilir. Tabi ki bu şekilde resmi olsaydı eleştiri alırdı: Hem arkamda Allah var diyor, hem de bakın bir Yahudi kadın onu ne hale getirmiş; bu olacak iş mi şeklinde olumsuzluklar meydana gelirdi. Benim olup bitenlerden edindiğim sonuç bu.

Evet; Hayber'de Hz. Muhammed'e yapılan suikastın özeti böyle.

---

8 a- Zehebi, Siyer-i Alam, 27/438.

b- Heysemi, Bağiyyet-ü Raid, Alamat-i Nübüvve, cilt 8/436, no: 14262.

c- Beyhakı, Sünen-i Kübra, Kitab'ü Dahaya, Bab 19, cilt 9/475, No: 19097.

d- Hakim, Müstedrek, Megazi, bab 99' cilt 3/61, no: 4395.

II. BÖLÜM

TEBÜK'TE HZ. MUHAMMED'E KARŞI SUİKAST GİRİŞİMİ

a) En Yakın Çevresi Hz. Muhammed'i Öldürmek İstiyor

Hicri 9. yılında Hz. Muhammed Suriye tarafında Bizanslılara karşı Tebük (bir bölgenin adıdır) seferi düzenliyor. Ordusu hem sayı olarak az, hem de araç-gereç bakımından zayıf olduğu için, pek çok Müslüman savaşa katılmak istemiyor. Burada savaşın seyriyle ilgili bilgi vermiyorum; amacım, bu savaşta meydana gelen önemli bir konuda bilgi vermek. Tebük seferine katılmak istemeyenler hakkında Kur'an'da (özellikle Tevbe suresinde) birçok ayet var, yeri gelince onlardan da örnekler sunacağım. Demek istediğim şu: Hz. Muhammed Tebük'ten dönüp Medine yolunu tutunca, en yakın arkadaşlarından süvari bir grup -ki sayıları 12-15 olarak söyleniyor- gece karanlığından da yararlanarak onu öldürmek istiyorlar (suikast girişimi). Ancak Muhammed bu planın duyumlarını alınca yol güzergâhını değiştiriyor. Yolda Ammar b. Yaser onun devesini önden çekmekte, Huzeyfe b. Yeman da arkadan sürmektedir. Muhammed'i öldürmeye karar veren grup, onun bu yol değişikliğini öğrenir ve aynı istikamette onları takibe alır. Bunlar yaklaşıp artık baskın yapma aşamasındayken Muhammed'in arkadaşları tarafından fark edilirler. Bu arada

Hz. Muhammed arkadaşlarına, **"Çabuk sürün, hızlı olun!"** diye emir verir. O sırada onun arkadaşları bağırıp çağırır ve **"Haberiniz olsun sizi gördük!"** deyince, baskını düzenlemek isteyen Müslüman grup korkar, kaçmak zorunda kalır ve gidip İslam ordusu arasına dağılarak izlerini kaybettirmeye çalışırlar. Karanlık olduğu için onlar Muhammed'in etrafındaki insanların fazla olduğunu sanıyorlar; yoksa onu kolay kolay bırakmazlardı. Bu arada Muhammed, arkadaşlarına, "Siz bunları tanıdınız mı?" diye soruyor. Onlar, "Biz bilmiyoruz. Yüzleri maskeliydi, göremedik; ancak atlarını, bindikleri hayvanları tanıdık/bugünkü tabirle, arabaların plakalarını aldık" karşılığını veriyorlar. Muhammed yine soruyor: **"Sizce bunların niyeti neydi?"** O **"Yemin ederim ki onların planı beni öldürmek, ortadan kaldırmaktı. Ben onları teker teker biliyorum"** diyor ve onların isimlerini Ammar ile Huzeyfe'ye söylüyor; ancak, **"Sakın ola, bu isimler sizde gizli kalsın, kimseye söylemeyin!"** talimatını da veriyor.

Neden böyle bir talimata gerek duymuş peki? Çünkü bunu yapanlar, Hz. Muhammed'in kendilerine cennet müjdesi verdiği en yakın arkadaşlarıydı. En başta halife Ebubekir, halife Ömer, halife Osman, Talha b. Ubeydullah, Sad b. Ebi Vakkas, Ebu Musa el-Eş'ari gibi seçme isimler vardı bu on beş kişilik baskın grubunda. Evet; bunu anlatan, ünlü İslam düşünürü **İbni Hazm**. Gerçi kendisi olay hakkında bahaneler buluyor; ama ne olursa olsun kendisi bunları kaynaklarında anlatıyor.

Bu baskını gerçekleştirenler arasında Ebubekir, Ömer ve Osman'ın isimlerini veren başka yazarlar da var.[9]

Tabii ki burada savunma amaçlı bazı sözler öne sürülmüş; ancak bunlar çok sığ ve gülünç savunmalar, yeri gelince onlardan da birkaç çarpıcı örnek vereceğim. Benzer savunmaları İslami kesim hep yapıyor. Mesela ileride değineceğim gibi, halife olarak Ebubekir'in rakibi Sad b. Ubade, Ömer'in korkusundan Şam tarafına göç etmek zorunda kalıyor. Ömer adamlarını gönderiyor, onu ora-

---

9 a- İbni Hazm, Muhalla, 11/224.
b- Necah Taî, Nezeriyat'ul Halifeteyn, 2/266.
c- İbni Ebi'l Hadid, Şerh'u Nehci'l Belağa, 2 /390, Darü'l kütüb'il İlmiyye, Mısır.

da katlediyorlar ve daha sonra, **"Kubura girince cinler onu öldürmüş!"** diye çok saçma bir bahane uyduruyorlar. Yine yeri gelince anlatacağım; Ayşe ile Hafsa Muhammed'e ilaç içirince, **"Biz yapmadık; senin amcan Abbas yaptı!"** diyorlar. Buna karşı Muhammed de, **"Abbas masumdur, siz yalan söylüyorsunuz, siz yaptınız!"** diyor.

İşte yapılan savunmalar hep bu tarzdan.

Tabii ki **İbni Hazm** gibi ünlü bir İslam düşünürü bu olayla ilişkileri olan kişileri anlattığı için, İslam âleminde ona kimse bir şey de diyememiş; ancak savunma amaçlı farklı zikzaklara başvuranlar olmuştur. Bağımsız bir başlık altında bu savunmalardan ilginç birkaç örnek vereceğim.

Bu olaya karşı Muhammed'in arkadaşları Huzeyfe ve Ammar kendisine şu öneriyi getiriyorlar: **"Mademki onları tanıyorsun o zaman biz Medine'ye dönünce onları öldürelim, ne dersin?"** Muhammed, "Hayır olamaz. O zaman bana karşı olanların ellerine bir fırsat geçer, onlar olumsuz propaganda yapıp **'Muhammed en yakın arkadaşlarını öldürdü'** derler. Onun için biz tedbirimizi alır o şekilde devam ederiz" karşılığını veriyor.

Kimi kaynaklarda suikastta bulunanlarla ilgili bazı sahte isimler de sürülmüştür: Ebubekir, Ömer, Osman değil de; şu şu kişiler komplo içindeydi gibi bilgiler verilmiş. Aslında bu öne sürülenler günah keçisi ilan edilen isimlerdir. Gerçek failler ise hep gizlenmek istenmiştir. Hz. Muhammed onların isimlerini gizli tutmakla aslında iyi bir taktik uygulamıştır. Eğer açıklasaydı, kendisinin de belirttiği gibi İslam'a karşı olanlarda olumsuz etki yapardı: Demek ki bu dinde bir şey yok, Muhammed'in en yakın arkadaşları bile kitlesel olarak ondan uzaklaşıyorlar ve hatta onu vurmak istiyorlar gibi olumsuz propagandalar yapabilirlerdi. Bir de onları deşifre etmiş olsaydı, kuvvet yoluyla baş etmesi pahalıya mal olurdu, hatta mümkün bile değildi: Mesela Ömer'e ceza verebilir miydi, onu karşısına alabilir miydi? Ebubekir'e, Osman'a, Talha'ya, Sad b. Ebi Vakkas'a, Ebu Musa el-Eş'ari'ye vb ne yapabilirdi ki? O zaman tüm lider kadro ona düşman kesilirdi ve Hz. Muhammed'in elinde kimse kalmazdı; kendisi yalnız kalırdı.

Komplocuları tespit ettiğine göre bundan sonra yapması gereken, maddi olarak tedbirini almak, kendini korumak, Kur'an'daki ayetlerle onları korkutmaktı. Dediğim gibi zaten başka yöntem de mümkün görülmüyordu. Tabii ki bu arada sanki Hz. Muhammed'in onların komplosundan haberi olmamış da, inandığı Allah'ı ona vahiy yoluyla kendileri hakkında yeni bilgi iletiyormuş gibi mucizesini de göstermiş oluyor, onlar hakkında Tevbe suresinin 74. ayeti oluşturulup ilan ediliyor.

Diyanet'in Kur'an tercümesinden ilgili ayetin anlamını verelim: "Bir şey söylemediklerine dair Allah'a yemin ediyorlar. Hâlbuki o küfür sözünü söylediler ve Müslüman olduktan sonra kâfir oldular. Ayrıca başaramadıkları şeye (peygamberi öldürmeye) de yeltendiler. Sırf, Allah ve Resulü kendi lütfu ile onları zengin kıldığı için intikam almaya kalktılar. Eğer tövbe ederlerse kendileri için hayırlı olur. Şayet yüz çevirirlerse Allah onları dünyada ve ahirette elem dolu bir azaba çarptıracaktır. Artık onlar için yeryüzünde ne bir dost ne de bir yardımcı vardır."

Sanki Hz. Muhammed bu suikastçılar hakkında hiçbir şey duymamış da; Allah'tan gelen bilgiyle ilk kez haberdar oluyormuş gibi yapılıyor. Tabii ki bir taşla iki kuş misali, bu ayetle birkaç yere mesaj gönderiliyor. Tebük'te bir ara onun devesi kaybolunca, Müslümanlardan biri, hani dünyada olup biten her şeyi, geçmişi, geleceği biliyorum diyen bir Muhammed, nasıl olur da yanı başında devesi kaybolmuş da nerde olduğunu bilemiyor, bu nasıl peygamber, şeklinde alay ediyor. Cülas bin Süveyd adındaki bir sahabe de, **"Eğer Muhammed'in anlattıkları doğruysa, eğer peygamberse ben eşek olayım"** diyerek alay ediyor. Hz. Muhammed bunlardan haberdar oluyor; hem Tebük'te kendisine suikast girişiminde bulunanlar için, hem de onunla alay edenler için, mucize niyetiyle yukarıdaki ayet iniyor.[10]

Ayette her şey açık ve nettir. Ayette deniyor ki: **"Onlar yemin ediyorlar ki, biz söylemedik."** Peki, onlar kim, söylemedikleri şey ne? En önemlisi de ayette geçen, **"Başaramadıkları şeye yeltendiler"** cümlesindeki başarılmayandan kasıt ne ve

---

[10] Kadi Beydavi, Envar-ü Tenzil... Tevbe suresi 74. ayet açıklamasında.

kimler bunu yaptı? İşte burada şu yorum yapılıyor: **"Muhammed'de tanrısal boyut varsa eşek olayım"** diyen kişiye sözde baskı yapılınca ben bunu demedim demiş; Tanrı az önceki ayeti onun için göndermiş.

Bir de, **"Yanı başında devesini bulamayan Muhammed, nasıl oluyor da geçmiş ve gelecek her şeyi bilirim, der?"** diyen kişinin bu cümlesi tanrının hoşuna gitmemiş olmalı ki, gerek görüp az önceki ayeti yanıt olarak göndermiş diye yorumlayanlar var. Ayetin bir yerinde şu cümlecik de var: **"Allah ve Resulü kendi lütfu ile onları** (Müslümanları) **zengin kıldığı için, inkârcılar intikam almaya kalktılar."** Peki, bu parçanın olayla ne alâkası var? Bunu da müfessirler şöyle açıklamışlar ve zaten başka türlü de yorumu mümkün değil: Efendim, Hz. Muhammed Medine'ye gelip savaşlarda elde ettiği ganimetleri yandaşlarına dağıtınca bunlar zengin olur. Bu arada başta Abdullah b. Selul olmak üzere muhalefettekiler onların bu durumunu kıskanırlar. İşte ayette sözü edilen zenginliğin kaynağı budur. Yani minnet edilen zenginlik kaynağı, ganimetler, talan ve çapulculuk! Yoksa başka ne gibi yollarla onları zengin etmiş ki?

Aynı ayette, başarılmayan bir plandan söz ediliyor. İşte o plan Tebük'teki suikasttır. Zaten Diyanet de, **"Hz. Muhammed'i öldürmek demek"** şeklinde almıştır. Biraz önce vurgu yapıldığı gibi, Muhammed onlarla savaşmak yerine, ayet taktiğiyle kendilerini korkutmaya, bu yöntemle işi ayarlamaya çalıştı ve artık maddi olarak da tedbirini almaya devam etti.

Tevbe suresinde konuya ilişkin oluşturulan başka ayetler de var. Bunlarda verilen bazı mesajlar şöyle:

"Ey Muhammed; bu münafıklardan ölen olursa cenaze namazını kılma, kabirleri başında da durma. Ayrıca onlara 70 sefer dua etsen de ben (Allah olarak) **kabul etmem."** Yani, ey Muhammed, onların bağışlanması için sen bile devreye girsen ben onları affetmem deniliyor Kur'an'da.[11]

Hz. Muhammed hadislerinde, arkadaşlarım arasında 12 kişi var ki (aslında Tebük olayına adı karışanların sayısı 15'tir; ancak

---

[11] Tevbe 80 ve 84. ayetler.

bunlardan 12'si Muhammed'e çok yakın isimler olduğu için burada bu rakamı kullanmıştır), deve iğne deliğinden geçmeyene kadar bunlar da cennete girmeyecekler, diyor; ayrıca onlar için bedduada bulunuyor.

Bu kişilerin sayıları hakkında Kur'an yorumcusu/müfessir Kadı Beydavi kesin rakam belirtiyor: Diğer Kur'an yorumcuları gibi o da olayın detayları hakkında bilgi verdikten sonra, *Tebük seferi dönüşü Hz. Muhammed'e karşı suikast girişiminde bulunanların sayısı 15'ti*, diyor. Bu suikastla ilgili bilgileri içeren epeyce İslami kaynak var. Bazılarında hem bunların sayısı, hem de bunların kısmen isimleri verilmiş; bazılarında ise yalnız olay anlatılmıştır.[12]

Zaten olup bitenler net olarak Tevbe suresinde anlatılıyor; ayette sadece kişilerin isimleri yok. Tabii ki onların isimleri ayette belirtilemezdi, çünkü o zaman açıkça onlar hedef gösterilir ve aralarında savaş başlardı. Kaldı ki İbni Hazm'ın *Muhallası* dışında, başta *Müslim* olmak üzere birçok İslami kaynakta bu konuda kanıtlar var; hepsini anlatacağım.

---

12 a- Zehebi, Siyer-i A'lam, 2/363.

b- İbni Kesir, Bidaye-Nihaye, 5/25, Hicri 9. yılı olayları, Halit b. Velit'in gönderildiği kısımda, Tebük seferi bağlamında. Yine İbni Kesir kendi Tefsirinde, Tevbe suresi, 74, 80-81 ve 101. ayetlerinde bu konuyu açıklamış. Aynı zamanda kendi Siyer kitabı, c.4/30, Tebük olayı bağlamında.

Bir de az önceki ayetler hakkında uzun tefsirlerde bu bilgiler anlatılıyor. Yanı sıra Siyer, İslam Tarihi, Tabakat kitapları ve müsnedlerde bu olaya uzunca yer verilmiş, tartışmasız bir konu... Özellikle Suyuti'nin 'Dürrül Mensur' adlı tefsiri, Tevbe suresi 74. ayeti kısmında çok detaylar var.

c- Heysem, Beğiyyet-ü Raid, Kitab'ül Eyman, münafıklar kısmı, no: 424-425, 1/110.

d- Hindi, Kenz'ül Ummal, Sıfat-i Münafıkin bölümü, no: 856-857.

e- Müslim, Sıfat-i Münafıkin. No: 2779. Burada aynı içerikli birkaç hadis var.

f- İbni Keyyim el-Cevzi, Zadü'l Maad, 3/477, Tebük seferi bölümünde.

g- İbni Ebi Şeybe, Musannaf, Magazi, no: 38259- cilt, 20/616.

h- Ahmet b. Hanbel, Müsned, Baki Müsnedi'l Ensar, Ebi Tufeyl Amır kısmında, no: 24202. hadis.

i- Kadı Beydavi, Envârü't-Tenzîl, Tevbe suresi 73. ayet açıklamasında

j- İbni Abd'ilber, İstiab, no: 1639. Abdullah b. Kays b. Selim (yani Ebu Musa el-Eş'ari) kısmında.

k- İbni Asakir, Tarih-ü Medinet-i Dımaşk, c.32/93 ve devamında. Abdullah b. Kays (Ebu Musa el-Eş'ari) kısmında.

İbni Hazm her ne kadar katılmıyorsa da kitabında şunu ekliyor: Ömer, suikast sırasında Hz. Muhammed'in yanında bulunan Huzeyfe'den soruyor: **"Madem sen o münafıkları tanıyorum diyorsun, peki ben de onların içinde var mıydım?"**

Anlamlı bir açıklamadır bu!

İslam tarihi aşırı derecede sansürlüdür; buna rağmen yine de değişik kaynaklara ve hatta değişik sayfalara dağıtılan bilgiler bir araya getirildiğinde bu konuda önemli bilgiler ortaya çıkıyor.[13]

b) İbni Hazm'ın Suikastla İlgili İlginç Açıklaması

Şimdi çok önemli, ses getirecek bir hadisi sunuyorum. Öyle bir hadis ki, İbni Hazm bunu *Muhalla* adlı kitabında işlemiş. Her ne kadar eften püften savunmalar yapmışsa da (o savunmalarını da yazacağım) benim için önemli olan, onun böyle bir hadisi kaleme almış olmasıdır.

Hadisi hemen verelim: Burada, Velit bin Cümey'in, **"Ebubekir, Ömer, Osman, Talha bin Ubeydullah ve Sad bin Ebu Vakkas gibi ünlüler, Tebük'te Hz. Muhammed'i katletme girişiminde bulunanlardandı"** açıklamasını aktarıyor ve devamla, **"Aslında bu Velit denen kişi helak olanlardandır, İslam camiasında hiç kimse ondan hadis almamıştır, yalancı bir insandır. Dolayısıyla onun aktardığı bu hadise güvenilmez/yalandır"** diyor.

Bunun değerlendirmesine geçmeden, farklı bir noktaya değinmek istiyorum.

Müslümanlardan bir grup, Suriye tarafından ticaretten dönünce yalan bir haber yayıyorlar: Biz gelirken yolda aşırı derecede bir hareketlilik vardı. Kesin olarak Bizanslılar Müslümanlara

---

[13] a- Heysemi, Beğiyyet-ü Raid, münafıklar kısmı, c. 1/110, no: 421-425.
b- Beyhakı, Sünen-i Kübra, 8/198. Mürted bölümü, no: 16327 ve 16330.
c- Müslim, Sıfat-i Münafıkin, no: 4983.
d- İmam Ahmet b. Hanbel, Müsned adlı yapıtı, Müsned-i Ansar, no: 22676.
e- Müsned-i Bezar, no: 2432.
f- İbni Kesir Tefsir, 1) Tevbe suresi 74. ayet. 2) Bidaye-Nihaye, 5/26, 3) Siyer, 4/34-40. Tebuk seferi kısmında.

karşı savaş hazırlığı içindeydiler... şeklinde bir haber. Muhammed de buna dayanarak seferberlik ilan ediyor. Hâlbuki böyle bir şey yok, kökten yalan!

İşte bu yalana dayanarak milleti savaşa sürüklediği için, Celas b. Süveyd gibi bazı Müslümanlar, **"Eğer Muhammed hak peygamberi ise ben eşek olayım"** diyorlar.[14]

Aslında bir bakıma bunu söyleyenler haklı, çünkü bir ticaret kafilesinin yalanını bilmeyen biri, nasıl diyebilir ki ben gelmiş, geçmiş her şeyi bilirim. Boşuna o insanları Bizans'a karşı savaşa sürüklemenin ne anlamı var, neden mucize yoluyla bu haberin yalan olduğunu söylemedi? Üstelik nerdeyse bu Tebük seferinde kendisine karşı tertiplenen suikastta öldürülecekti.

Peki, olay nerden kaynaklanıyor, İbni Hazın neden Velit b. Cümey yalancıdır, kimse ondan hadis almamıştır diyor. Hadise şu: En başta Müslim'de birkaç versiyonu ve ayrıca başka İslami kaynaklarda da şöyle bir olay anlatılıyor: Hz. Muhammed'in vahiy kâtibi ve aynı zamanda Hz. Muhammed'in sırlarını gizlemekle meşhur ve Tebük'teki suikastta Hz. Muhammed'in yanında olan ve bu isimleri teker teker Hz. Muhammed'den öğrenen Huzeyfe bin Yeman'a bazı hadisler atfedilir. İbni Hazın, Huzeyfe'ye dayanan bu hadisleri çürütmek, o münafıkları temize çıkarmak, böyle bir şeyin olmadığını, yalan olduğunu kanıtlamak için az önceki açıklamayı yapıyor. Yani, bu hadisleri aktaran kişiler arasında Velit bin Cümey de var. Dolayısıyla, o güvensiz biridir diyor. Öyle ki, o suikastta Ömer, Osman gibileri de varmış diyor ve bu şekilde güya kendince az sonra sunacağım o münafıklarla ilgili hadislere gölge düşürmek istiyor. Az önce Velit'e dayanan o çok ses getirecek hadisi kendince bu yöntemle çürütmeye çalışıyor. Aslında İbni Hazım burada kaş yapayım derken göz çıkarıyor. İbret olsun diye İbni Hazm'ın o komik savunması hakkında az sonra geniş bir bilgi sunacağım.

---

14 a- Vakıdi, Megazi, 2/989.
b- İbni Asakir, Tarih-ü Medinet-i Dımaşk, Muhammed'in Gazaları, Tebük kısmı, 2/34.

Gelelim Huzeyfe'nin hadisine. Bir gün Tebük'te Muhammed'i katletme girişiminde adı geçenlerden biriyle Huzeyfe arasında şu konuşma geçiyor: Adam Huzeyfe'ye, **"Peki, Hz. Muhammed'i öldürme girişiminde bulunan bu insanların sayısı kaçtı?"** diye soruyor. (Çünkü insanlar biliyordu ki, Huzeyfe o olay esnasında Muhammed'le beraberdi ve üstelik Muhammed o kişilerin isim listesini ona teker teker söylemişti. O yüzden bu işe bulaşanlar zaman zaman onu yoklamak isterdi.) Huzeyfe buna yanıt vermek istemiyor; ancak orada bulunanlar kendisine, **"Mademki bu konuda senden bilgi istiyor, ne olacak sen de cevap ver!"** deyince, Huzeyfe şunu söylüyor: **"Seni de sayarsak onların toplamı on beş olur. Allah şahittir, bu on beş kişiden on ikisi Hz. Muhammed'le birlikte Allah rızası için düşmanla çarpışan seçme sahabelerdi"** diyor.

Evet; bu metin en başta *Sahih-i Müslim*'de (Sıfat-i Münafıkin kısmında) ve diğer birçok İslami kaynakta geçiyor. Yani Huzeyfe ile bir kişi arasında konuşmalar kayıtlarda var; ancak kimdi bu konuşmacı, bu soruyu soran? İşte bunun adı belli değil/geçmiyor: Sadece, *o münafıklardan biri Huzeyfe ile tartıştı*, şeklinde isimsiz bir hadis.

Peki, tartışma biliniyor ve bu tartışmanın şahitleri de var; ama neden o kişinin ismi kayıtlarda yok diye sormak lazım! Burada açık olarak belli oluyor ki, o kişi çok önemli, otoriter biriymiş ki, ismi kayıtlara geçmemiş. Zaten hadisler zaman içinde çok sonra tedvin edilmiş (yazı haline getirilmiş), o yüzden bu iş hep sansürlü olmuştur. Sansür diyorum, çünkü bundan asırlar önce o ganimetçi, talancı sisteme karşı bir şeyler yazmak kolay değildi! Kim bilebilir az önceki olayda Huzeyfe ile tartışan kişinin halife Ömer olmadığını? Zaten Ömer'in birkaç kez Huzeyfe'yi yoklayıp bu konuda ağzından bir şeyler almak istediğine dair bilgiler de var, bu bölümde o hadisleri de sunacağım.

Bir de eğer Huzeyfe ile tartışan şahıs otoriter biri olmasaydı, en azından bu tartışmayı izleyenler ona kızardı: Nasıl Hz. Muhammed'e karşı suikast girişiminde bulunursun, münafıklık yaparsın gibi hem sözlü sataşmalar olurdu, hem de kavga çıkardı. Huzeyfe ile o adamın yanında olanlar herhalde ne kördü, ne de sağır! Şayet kör-sağır olsalardı, o zaman bu hadisi aktaramazlar-

dı. İşte bu suskunluk, haklı olarak insanın aklına Ömer gibi otoriter birini getiriyor.

İbni Hazın her ne kadar Velit ismi üzerinden hareketle bu gibi hadislerin sıhhatine gölge düşürmek istemişse de, yine konuya ilişkin bazı hadisleri vermeye devam etmiştir. Kaldı ki o hadisleri sadece İbni Hazın vermemiş; bunları aktaran birçok ünlü İslam düşünürü var, onları da ayrıca sunacağım. İbni Hazm şunu aktarıyor: Huzeyfe münafıkları bildiği için halife Ömer, **"Acaba ben de o münafıklardan mıyım?"** diye ondan sormuş. Huzeyfe hayır yanıtını vermiş ve **"Artık bundan sonra kimseye bu konuda bilgi vermek istemem"** demiş.

Peki, İbni Hazm'ın hiçbir gerekçe göstermeden, sadece Ömer ve diğer arkadaşlarına toz kondurmamak için, **"Bu hadis yalandır, bunu aktaran kişi de güvensizdir, kimse ondan alıntı yapmamıştır"** açıklamasının gerçekten doğruluk payı var mı?[15]

Fazla ara vermeden hemen sıcağı sıcağına İbni Hazm'ın bu iddiasına bir bakalım... Tabii ki sunacağım kanıtlar yine İslami kaynaklardan. Acaba iddia edildiği gibi, Velit bin Cümey'den gerçekten kimse hadis almamış mı, İslami literatürde güvensiz biri mi sayılmış; yoksa İbni Hazın gibi bir İslam mütefekkiri artık ne diyeceğini bilemediği için rastgele mi onu lekelemiş, buna bakacağız.

Ancak bu örneklere geçmeden şu kısa hatırlatmayı yapmak istiyorum: **İbni Hazm** hicri 456'da vefat etmiş. Hz. Muhammed'le arasında yaklaşık beş asırlık bir zaman dilimi var. Ey İbni Hazın, sen başta Ömer olmak üzere bu isimlerini verdiğin suikastçıların bilgisini nereden sağladın, senden önce hangi yazar/lar nerede yazmış, neden bu hadis senin kaynağından başka (bu kadar açık bir şekilde) diğer kaynaklarda yok? Belli ki ondan önce kayıtlarda varmış ki İbni Hazın onlardan alıntı yapmış. Yineliyorum: İbni Hazın'dan önce kim/kimler bu bilgiyi kaydetmiş ki, İbni Hazın onlardan alıp kitabında yazmış? Ortada ciddi bir silme, yok etme ve imha söz konusudur. Çıkarmasına çıkarmışlar ama yine de profesyonelce bir çalışma yürütememişler. Görüldüğü gibi yine de bu gibi açıklamalarla bazı bilgileri sızdırmışlar.

---

15 İbni Hazm, Muhalla, 11/ 221-225.

İbni Hazm'ın güvensizdir dediği Velit'le ilgili İmam Buhari'nin hocası İbni Ebi Şeybe (h. 235.ö) hadisler aktarmış ve adamı da lekelememiştir. Az önce Müslim'in Ebu Musa el-Eş'ari ile ilgili aktardığı hadisi (ki onu aktaranlar arasında Velit b. Cümey de vardı), İbni Ebi Şeybe de kaynağında anlatmış ve ona herhangi bir sorun da çıkarmamıştır. İbni Hazın, bu raviler arasında Velit var; o bakımdan güvensizdir, diyor. Ama aynı Ömer gidip Hz. Ali ve taraftarlarını tehdit ediyor, ya gelin Ebubekir'i kabul edin, ya da evinizi yakarım, diye. Ama bunu anlatanlar arasında Velit yok. Örneğin; Muhammed b. Bişr Ubeydullah b. Ömer'den, o da Zeyd b. Eslem'den, Zeyd de babasından alıyor, şeklinde geçiyor ve bunu en eski tarihçiler-muhaddisler anlatınca bir sorun da çıkarmıyorlar. Peki, İbni Hazın bu hadiste nasıl Ömer'i kurtarır acaba? Bu ev yakma olayını daha sonra detaylıca anlatacağım.[16]

İbni Hazm'dan önce iki asırdan da fazla yaşayan bu meşhur hadisçi İbni Ebi Şeybe bunları anlatırken herhangi bir itirazda bulunmuyor; ama İbni Hazın sudan bahanelerle bu gibi hadisleri aktaranlara kusur bulmaya çalışıyor. Ama ne yazık ki, bunu yaparken yüzüne gözüne bulaştırıyor, meslektaşları arasında bile gülünç hale geliyor. Hemen açıklayalım. İbni Hacer Askalâni (ö.852.h), Abdurrahman b. Ebi Hatem el-Razi (h.327.ö), Zehebi Şemsettin (h.748.ö), İmam Müzi (h.742.ö) gibi ünlü hadis uzmanları, raviler ve Cerh-Tadil uzmanlarının, İbni Hazm'ın **"Güvensizdir, kimse ondan hadis aktarmamıştır"** dediği Velit b. Cümey hakkındaki değerlendirmeleri şöyle: **"İmam Ahmet b. Hanbel ve Ebu Davud, Velit bin Cümey'de sakınca/sorun yoktur"** demişler. İbni Muin ve Uclî, **"Velit bin Cümey güvenilirdir"** demişlerdir. Ebuzer'a, **"Velit'te sorun yoktur"**, Ebu Hatem, **"Velit'in hadisleri güvenilirdir"**, İbni Sad, **"Hem güvenilirdir, hem de birçok hadis aktarmıştır"** şeklinde net bir şekilde fikir beyan etmişlerdir.[17]

Bezar, onun hadislerini olumlu değerlendirmekle birlikte kendisini Hz. Ali taraftarı olmakla itham etmiş. Hakim ise, **"İmam**

---

16 İbni Ebi Şeybe, Musannaf, 20/614, no: 37045 ve cilt 20/579, no: 38259.

17 İbni Sad, Tabakat, 6/531, no: 2556.

Müslim ondan hadis almasaydı iyi olurdu" diye yorum yapmıştır. Belli ki bu son iki kişi, İbni Hazm gibi Velit'in anlattıklarına tahammül edemedikleri için böyle bir not düşmüşlerdir. Ancak çoğunluğa göre Velit güvenilir bir kişidir ve hadisleri de sağlam olarak kabul edilmiştir.

Daha ilginci, İmam Müzi, **"İbni Mace dışında başta Buhari ve Müslim olmak üzere meşhur Kütüb-i Sitte sahipleri Velit'ten hadis aktarmışlardır"** açıklamasını da yapıyor. Şunu da hatırlatalım ki, bu değerlendirmeyi yapan şahıslar, hadis usulü, Cerh-Tadil denilen hadisleri ve ravileri değerlendiren-kritize eden önemli İslam mütefekkirleridir.[18]

Velit ile ilgili değerlendirme sadece bu kadar kişiyle sınırlı değil; ilgili konu uzmanlarından birçok kişi onun hakkında kanaatini belirtirken güvenilir bir hadis ravisidir şeklinde açıklama yapmıştır.

Kanımca, bunlar İbni Hazm'ın aktardığı hadisi görmemişlerdir; yoksa eğer ravinin aktardığı bu suikast hadisinden haberleri olsaydı, İbni Hazm gibi onlar da adama bir bahane bulurlardı.

İbni Hazm'ın **"Güvenilmezdir, kimse ondan hadis almamıştır"** dediği Velit hakkında İslam düşünürlerinin değerlendirmelerini biraz daha açmak, detaylandırmak istiyorum.

a) Ahmet b. Abdullah Uclî (182-261). Bunun yorumu zaten yukarıdaki değerlendirmede geçti: "Velit güvenilir biridir" şeklindedir.[19]

b) İbni Şahin Ömer b. Ahmet (297-385), "Velit b. Cümey sakıncasız biridir" açıklamasında bulunmuştur.[20]

---

18 a- Askalani, Tehzib-i Tehzib, 11/ 138 ve Takrib-i Tehzib, no: 7432 Velit kısmında.

b- İmam Zehebi, Mizan'ül İtidal, 7/129-no: 9370 Velit b. Abdulah b. Cümey bölümünde.

c- İmam Müzi, Tehzib-i Kemal, cilt 31/35, no: 6713 Velit b. Abdullah b. Cümey kısmında.

d- Ebu Hatem el-Razi, 'el- Cerh-ü ve'l tadil', cilt 9/8. Velit bin Abdullah b. Cümey kısmında.

19 Ucli, Marifet'ü Sükat, 2/342, no: 1943.

20 Ebu Hafs Ömer b. Şahin, Tarih'ü Esma-i Sükat, s. 245, no: 1499.

c) Osman b. Sait Daremi (200-280), *"Bu adam güvenilirdir"* demiştir.[21]

d) İbni Sad (h.230.ö), "Velit b. Cümey, güvenilir biridir ve ona ait birçok hadis vardır" şeklinde görüş bildirmiştir.[22]

İslam'da Kur'an'dan sonra en güvenilir hadis âlimleri olan Buhari ve Müslim başta olmak üzere birçoğu Velit b. Cümey adındaki kişiden alıntılar yapmıştır. Zaten az sonra bunu örneklerle anlatacağım. Ben yukarıda hadis uzmanlarının doğum tarihlerini bilerek verdim. Hepsi İbni Hazm'dan en az iki asır önce yaşamış ve sözü edilen hadis için de sorun çıkarmamışlardır.

Konuya ilişkin ilk pratik örneğimiz **Buhari**'den:

Ebu Naim'den, o da Velit b. Cümey'den, ninesinden, o da Ümmü Varaka binti Abdillah b. Haris Ensari'den şöyle bir hadis aktarıyor: Hz. Muhammed'in önem verdiği Ümmü Varaka'nın bir kölesi, bir de cariyesi vardı. Kadın vasiyetinde, *ölürsem cariye ile kölem özgür olsunlar,* diyor. Doğal olarak iki kişinin özgürlüğü birinin ölümüne bağlı olunca, onlar onun erkenden ölmesini isterler. Bu nedenle o iki kişi kadını katlediyorlar. Bu olay halife Ömer zamanında oluyor. Kendisi de her ikisini çarmıha germek suretiyle öldürüyor. Burada güya şu deniliyor: Kadın Hz. Muhammed'e, izin ver ben de Bedir savaşına katılıp hiç olmazsa hastalara bakayım demiş. Muhammed de, *hayır sen gelme*, demiş ve burada ona **"Şehit"** sıfatını takmış. Yani madem o kadar gelmek istiyorsun, sen de bir şehit kadar sevap aldın demek istiyor. Her ne ise; İbni Hazm'ın, **"Kimse Velit'ten hadis almamıştır"** sözüne karşı Buhari gibi bir hadis âliminden somut bir örnek sundum. Kaldı ki, Buhari hem *Tarih-i Kebir*, hem de *Tarih-i Evsat* adlı kitabında Velit'ten söz ediyor, ondan hadis aktarıyor ve olumsuz bir şey de söylemiyor.[23]

Velit hakkında Müslim'den somut bir örnek verelim. Hadisi aktaran kişilerin sıralaması şöyle: Zübeyr b. Harb, Ebu Ahmet

---

21 İbni Muin, "Tarih", no: 838.

22 İbni Sad, Tabakat, 6/531, no: 2556.

23 Buhari, a) Tarih-i Sağir (Evsat), 1/70. b) Tarihi Kebir, no: 2511. Velit b. Cümey md.

Kûfi'den, o da Velit b. Cümey'den, o da Ebu Tufeyl'den aktararak Hz. Muhammed'e karşı Tebük'te suikast düzenleyenlerden biriyle, bunları bilen Huzeyfe arasında şöyle bir konuşma geçiyor: Şüpheli kişi soruyor, Allah aşkına bunların sayısı ne kadardı diyor. Huzeyfe yanıt vermek istemiyor. Orada bulunan kişilerden biri Huzeyfe'ye, **"Madem adam senden bir şey soruyor sen de yanıt versen ne olur?"** deyince, Huzeyfe o kişiye (ismi gizli!), **"Seninle birlikte onların sayıları on beşti ve üstelik bunlardan 12'si de Hz. Muhammed'in en yakın arkadaşlarıydı"** diyor. Bu hadis az önce de sunuldu. Bu kritik hadisleri aktardığı için İbni Hazım bahane bulmaya çalışmış, kimse ondan hadis almamış deme cüretinde bulunmuş; ne yazık ki İbni Hazım tutturamamış, çünkü net örnekler ortada.[24]

Ebu Davud'dan somut bir örnek: Osman b. Ebi Şeybe, o da Veki' b. Cerrah'tan, o da Velit b. Abdillah b. Cümey'den, o da ninesi ve Abdurrahman b. Hallad Ensari'den, bu ikisi de Ümmü Varaka'dan yukarıda geçen hadisi aktarıyorlar. Hani kadın, ben de Bedir harbine katılayım demişti ya. Kendisi Kur'an'dan bazı ayetler bildiği için Muhammed ona izin veriyor ki, kendi ailesine namaz kıldırsın, imam olsun ve aynı zamanda onun ailesinden bir erkek de kadına müezzin olsun. Kısacası kadın, aile içi erkekli kadınlı bir cemaate imam oluyor. Bu hadiste şu da anlatılıyor: Kadın, ben ölürsem kölem ve cariyem özgür olsunlar diye vasiyet ediyor. Bunlar da, madem özgürlüğümüz kadının ölümüne bağlıdır, biz de onu öldürüp bir an önce hürriyetimize kavuşalım düşüncesiyle kadını katlediyorlar ve halife Ömer de onları çarmıha gerdirip öldürtüyor.

İslam'da köle azat etmenin bir yöntemi de, bu kadının yaptığı gibi, vasiyetle olur: Yani patron olan kişi, ben hayatta olduğum sürece kölem/cariyemsin, ben gittikten sonra özgürsün diyebiliyor ve onun ölümüyle de köle-cariye özgürleşiyor.

Bu yöntem iki açıdan sakıncalı: Biri, insanı insana köle kılmak, bunu onaylamak! Bu insanlık dışı bir olay! Diğeri de görüldüğü gibi iki kişinin, **"Madem özgürlüğümüz efendimizin**

---

24 Müslim, Sıfat-ı Münafıkin. Burada buna benzer birkaç hadis daha var.

ölümüne bağlıdır, biz de bir an önce onun işini bitirelim" dedikleri gibi olumsuz bir sonuca neden oluyor.

Ebu Davud burada Velit'ten iki hadis aktarıyor. Şunu da ekleyelim ki, aynı hadisi mezhep lideri Ahmet b. Hanbel kendi *Müsned*'inde -üstelik birkaç yerde- aktarmış ve İbni Hazm gibi kendisi Velit'e herhangi bir sorun da çıkarmamıştır.[25]

Burada daha fazla örnek sunmama gerek yok. Az önce kendilerinden örnek verdiğim hadis âlimleri dışında daha birçok İslam düşünürü de Velit adındaki kişiden hadisler aktarmıştır. İşte ibret olsun, İslami kaynaklardaki eksikleri kapatmak isteyen İslam âlimlerinin ne gibi sahte yöntemlere başvurduklarını okur kitlesi bilsin diye ben İbni Hazm'ın iftirasına bu somut örnekleri verdim. İşin ilginç yanı, Hakim Nisaburi Velit hakkında, **"Keşke Müslim gibi büyük âlim Velit'ten hadis almasaydı!"** dediği halde, farkında olmadan kendisi de kaynağında aynı Velit'ten alıntılar yapmıştır.

Daha bitmedi!

Az önce İbni Hacer Askalani'den Velit hakkında alıntı yaptım: Velit'in sicili sağlamdır, diye bilgi veriyordu. Ancak Velit'in de içinde bulunduğu kritik bir hadis var: Hz. Muhammed kendi döneminde bir kadına izin vermiş ki, sen kendi aile efradına (içinde erkekler olmak üzere) imamlık yapabilirsin diye ve üstelik de aynı aileden ona bir de erkek müezzin vermişti. Bunu zaten daha önce aktardım.

Bir kadının cemaate imam olması ilginç bir olay! Tabi-i ki İbni Hacer gibi bir İslam âlimi kadının imam olmasını kolay kolay kabul etmiyorsa ne yapar? İbni Hazm gibi o da uyduruk bir bahane bulmak zorunda kalır. İbni Hacer Velit hakkında sağlam rapor verdiği için artık onun da içinde bulunduğu bu imamlık konusundaki hadis hakkında Velit'e çatmıyor. Bu kez farklı

---

25 a- Ebudavud, Velit'ten iki yerde hadis almış: Biri, Namaz bölümü, kadın imam olur başlığı altında, no: 571, diğeri de Kitabü'l harac, no: 2973.

b- Ahmet b. Hanbel, Müsned, Müsned'ül Kabail, Ümmü Vereke hadisleri, no: 26738, bir de Ebubekir hadisleri kısmında 15. sıradaki hadis ve c. 1/56. Yine Huzeyfe hadisleri, no: 23966-cilt 9/501. Ebuzer-i Gıfari hadisleri, no: 22073-8/542.

bir bahane buluyor. O da şu: **Aslında bu hadisi aktaran ravi listesindeki Abdurrahman b. Hallad Ensari pek tanınmış biri değildir,** diyor. Yani tam da kötüleyemiyor; ancak bir şüphe ortaya atıyor. Doğrusu, bu kadar açık çelişki, dengesizlik örneği ender bulunur.[26]

İbni Hazm gibi tam açık değilse de, **İsferaini** (h.429.ö) de kendi kaynağında bu suikastla ilgili bazı işaretler veriyor. Orada değişik Kelam akımlarını anlatırken, sıra Nazzâmiye ekolüne gelince, bu düşünce akımının lideri Ebu İshak b. Seyyar (Nazzam) bölümünde bazı ipuçları veriyor. Nazzam çok zeki, filozof görüşlü olduğu için Müslüman yazarlar hep ondan uzak durmuşlar. Dine sıcak bakmıyor, hatta deist (yalnız yaratıcıya inanan) biri olduğunu söyleyenler var, diyor. İsferaini onun hakkında, **bu adam sahabeyi eleştiren, özellikle Ebu Hüreyre'ye, en yalancı insan diyen biridir,** diye ekliyor. **Nazzam Halife Ömer'i de eleştirmiştir,** diyor. Birkaç yerde Ömer'in Muhammed'e karşı geldiğini, Akabe gecesi Hz. Muhammed'e suikast girişiminde bulunduğunu ve yine Ömer'in Hz. Fatma'yı dövdüğünü iddia ediyor. İşte Nazzam bunları söylediği için İsferaini onu eleştiriyor.[27]

Yine bu konuda **Şehristani** (h.548.ö) bazı bilgiler veriyor; ancak net açıklama yok. Kendisi kitabında Nazzam'ın görüşlerini anlatırken, bir yerde şunu ekliyor: **Nazzam, büyük sahabeyi eleştiren bir insan. Halifeliğin Hz. Muhammed tarafından Hz. Ali'ye verildiğini, Ömer'in bilgisi olduğu halde bunu inkâr ettiğini iddia ediyor,** diye açıklama yapıyor. Yine Ömer'in Hz. Fatma'yı dövdüğünü ve bunun sonucu olarak Hz. Fatma'nın çocuk düşürdüğünü öne sürüyor. Tabii ki Şehristani bunları an-

---

[26] a- Beyhaki, Sünen-i Kübra, 3/186, no: 5353.

b- Hakim, Müstedrek, no: 733. Ayrıca Hakim'in sıralaması şöyle: Hadisi, Ebu Abdillah Muhammed b. Abdillah Safar, o da Ahmet b. Yunus Dabi, Abdullah b. Davud Haribi, Velit b. Cümey, Leyla binti Malik ve Abdurrahman b. Halad Ensari'den, bunlar da Ümmü Vereke'den aktarmışlar diyor.

c- Askalani, Tehzib-i Tehzib, 11/ 138 ve Takrib-i Tehzib, no: 7432 Velit kısmında.

d- Daremi, Sünen, 1/279, no: 403.

e- İbni Hacer, Telhis, 2/57, no: 557.

[27] Esferaini, "el-Ferk'ü Beyne'l Firek", s. 93-104.

latmakla aslında Nazzam'ı kötülemek istiyor. Şehristani burada adamın Ömer hakkında olumsuz şeyler öne sürdüğünü belirtiyor ve bunu yaptığı için de kendisine olumlu bakmıyor.[28]

Dine dogmatik veya çıkar karşılığı inanan kesim illaki Nazzam gibi düşünenler hakkında bir kılıf uydurmuşlardır; ama var olan kanıtlar güçlü; ne yapmışlarsa gerçeklerin üstünü kapatamamışlardır. İnsan yukarıdan beri anlatılanlara bakınca, aslında iftiracı olanlar Velit ve Nazzam gibileri değil, bu gibi gülünç savunma yapanların ta kendileridir demek durumunda kalıyor.

c) Halife Ömer Neden Huzeyfe b. Yeman'ı Hep Yokluyordu?

Hatırlanacağı gibi, Hz. Muhammed bu suikastçıları durdurmak, onları korkutmak için tanrı-Cebrail yöntemini sıkça kullanıyordu. Oluşturulan ayetlerden biri de, **"Bu münafıklardan ölen olursa cenaze namazını kılma, kabirleri başında durma ve onlara 70 sefer dua etsen de ben Allah olarak bu duanı kabul etmem"** şeklindedir.

Durum böyle olunca, bunların listesini bilen, Hz. Muhammed'in sırlarını saklamakla görevli ve aynı zamanda onun vahiy kâtiplerinden olan Huzeyfe bin Yeman, bu münafıklardan biri öldüğünde onun cenaze merasimine katılmıyordu.[29]

İşte halife Ömer, bu adamın o münafıkları sır gibi sakladığını biliyordu, aynı zamanda kendisi de bu planın içinde olduğu için her fırsatta Huzeyfe'nin ağzını yokluyordu. Acaba Hz. Muhammed ve Huzeyfe ile Ammar'ın bildikleri kişiler listesinde ben Ömer de keşfedilmiş miyim endişesini hep taşıdığı için, fırsat buldukça Huzeyfe'den soruyordu. Sormasının nedeni, kendisinin onlar tarafından bilinip bilinmediğini anlamaktı.

---

29 Salihi, Sübülü'l Hüda.... 12/391.

28 Şehristani, "el-Milel ve'l Nihal" 1/71.

d) Halife Ömer Ümmü Seleme'yi de Rahat Bırakmıyordu

Ümmü Seleme Hz. Muhammed'in hanımlarından ve çok akıllı biri. Ömer'in bilinmeyen yönleri başlığı altında Hudeybiye kısmında, ondan kısa bazı bilgiler vereceğim. Zeki ve güvenilir olduğu için Muhammed bazı sırlarını onunla muhakkak paylaşmıştır. Hatta bu suikastı planlayanlardan da haberi olabilir; öyle anlaşılıyor.

Öyle ki, zaman zaman bu münafıklarla ilgili bazı ipuçları da veriyor. Mesela bir ara Muhammed'in, **"Arkadaşlarımdan öyleleri var ki, ben öldükten sonra artık bir daha beni asla görmeyecekler** (ahiretteki hayatı kastediyor)**, yollarımız ayrılır"** dediğini söylüyor. Bunu duyan Ebu Musa el-Eş'ari veya Abdurrahman b. Avf (ki ikisinin de zaten komplo kuranlar, suikast girişiminde bulunanlar arasında isimleri geçiyor), Ömer'e gidip Ümmü Seleme'nin az önceki sözünü kendisine aktarıyorlar.

Ravi burada şunu anlatıyor: Ömer bunu duyunca hızla Ümmü Seleme'nin yanına gitti ve **"Allah aşkına ben de onlar içinde var mıyım?"** diye sordu diyor... Kadın da aynen Huzeyfe'nin taktiğini uyguluyor (zaten uygulamak zorunda; yoksa Ömer onu sağ bırakmazdı), **"Hayır; sen onlar içinde yoksun; ancak senden sonra kimseyi bu konuda bilgilendirmem"** dediğini aktarıyor. Kadının bu ifadesi ve Ömer'in kendisinden, **"Ben de onlar içinde var mıyım?"** diye sormasıyla ilgili hadis, birçok İslami kaynakta geçmektedir. Hele İmam Ahmet bin Hanbel, kendi Müsned'inde Ümmü Seleme hadisleri kısmında bu konuda eşanlamlı beş hadis aktarmıştır.[30]

---

30 a- Ahmet b. Hanbel, Müsned, Baki Müsnedi-l Ansar, Ümmü Seleme hadisleri bölümü, no: 25284, 25338, 25404, 25439 ve 25471.

b- Taberani, Mucem'i Kebir, 23/394. Ümmü Seleme hadisleri bölümünde, no: 941. Ravi, Şakik.

c- Heysem, Mec'me'ü Zevaid, 1) Nifak konusunda, no: 430, 1/110 ve 2) halife kısmında, no: 14449, cilt 9/8. Bezar'dan alıntı yapmış.

d- İbni Kayyım el-Cevzi, el-İgase... 11. bab.

e- Hindi, Kenz'ül Ummal, no: 31491 Masruk'tan aktararak.

f- İbni Asakir, Tarih'ü Medinet'i Dımaşk, 44/307. Burada iki hadis almış.

e) Bazı İslam Otoritelerinin Önemli Aktarımları

Burada birkaç İslam düşünürünün işlediği bir hadisi sunmak istiyorum.

Okuyucu olup biteni doğrudan anlamak ister; elbette bu onun hakkı. Ancak benim için daha önemlisi, bilgileri temin ettiğim kaynaklardır. Bir de mademki İbni Hazm gibi bir İslam düşünürü, **"Huzeyfe'nin bu konuyla ilgili hadisleri zayıftır, çünkü işin içinde Velit vardır ve kendisi güvensiz biridir, kimse ondan alıntı yapmamıştır"** deme cüretinde bulunup bu kadar açık bir şekilde hakikat dışı konuşuyor, ben de kabarık bir listeyi ayrı ayrı sunmakta yarar görüyorum. Çünkü konu çok hassas. Gerçi sunacağım kaynaklardaki bilgiler içerik itibariyle hemen hemen aynı. Dolayısıyla tekrardan kurtulmak için bu bilgiyi toplu halde verip kaynakları dipnot olarak ekleyebilirim; ancak belirttiğim gibi, ayrı ayrı sunmak bence daha etkili ve ibretlik olur. O yüzden ayrı ayrı sunuyorum.

Burada İslam düşünürlerinin yazdıklarını aktarırken, ilk başta hem Kur'an'la ilgili tefsir yazan, hem de siyer, tabakat, tarih ve müsnedler olmak üzere birçok alanda ciltlerce eser bırakan ünlü İslam düşünürü İbni Kesir'le başlamak istiyorum. Bakalım halife Ömer'le Huzeyfe arasında bu konuda nasıl bir diyalog gerçekleşmiş veya Ömer'in Huzeyfe'den sorduğu soru neymiş?

İbni Kesir (h.774.ö): Hz. Muhammed'i öldürmeye gelen Müslümanların sayılarının 12-15 olduğunu, Hz. Muhammed'in, onların isimlerini hem Huzeyfe, hem de Ammar'a söylediğini ve sır gibi saklamalarını istediğini belirtiyor; İbni İshak'a göre Hz. Muhammed bu isim listesini yalnız Huzeyfe'ye söylemiş, diye de ekliyor. İbni Kesir burada İmam Beyhakı, Müslim ve İmam Ahmed'den de alıntılar yapıyor. Bu komploculardan 12'sinin Muhammed'in çok yakın arkadaşları olduklarını, birkaç kaynak ve sağlam hadis göstererek belirtiyor. (Zaten bunların sayısıyla ilgili Buhari, Müslim ve diğer İslami kaynaklarda hadisler var, yeri gelince onları da aktaracağım.)

İbni Kesir devamla kendi tefsirinde Tevbe suresi 74. ayetinde ve yazdığı siyer kitabıyla *Bidaye-Nihaye* kitabında bu olayı detaylıca ele alırken, o suikastı düzenleyenlerden biri, bir ara Hz. Muhammed'in arkadaşından soruyor, onların sayısı 14 kişiydi değil mi, diye. Adam da, **"Seni de sayarsak sayıları 15 olur"** karşılığını veriyor. İbni Kesir burada, soruyu soran kişinin ismini vermiyor. Ancak konuya hem Tevbe suresinin 101. ayetinde değinirken, hem de kendi siyer kitabında yer verirken, Ömer'in ismini açık olarak veriyor.

Hadis şöyle:

Ömer Huzeyfe'ye, **"Acaba ben de o münafıkların listesinde var mıydım?"** diye soruyor.

Huzeyfe, **"Hayır; sen yoktun; ancak bu konuda bir daha açıklama yapmak istemiyorum"** diyor.

Belirtildiği gibi İbni Kesir, Ömer'le Huzeyfe arasında geçen bu diyalog için birçok kaynağında yer ayırmış ve üstelik de İbni Hazm gibi hiç kimseye de çatmamıştır.[31]

Ahmet bin Hanbel (164-241): Kendisi Tebük suikastı olayını anlatırken uzunca bir hadisin ortasında Ammar'la birinin arasında şöyle bir diyalog geçtiğini aktarıyor: Yine diğer kaynaklardaki gibi bunların sayısı soruluyor ve Ammar, **"Eğer seni de eklersek bunların sayısı 15 olur"** şeklinde karşılık veriyor. Yani burada yine kişinin ismi meçhul![32]

Üstelik İmam Ahmet bin Hanbel bu hadisi, Velit bin Cümey'den aktarıyor ve sıralamayı şöyle yapıyor: Bu hadisi Yezit adındaki kişi Velit bin Cümey'den, o da Ebu Tufeyl'den aktarmıştır, diye devam ediyor. Hani konunun başında İbni Hazm, **"Bu Velit b. Cümey'den kimse hadis almamış, yalancının te-**

---

31 İbni Kesir'in:

a- el-Bidaye ve Nihaye, h. 8 yılı olayları, Tebuk seferi kısmında, Hz. Muhammed'in Tebuk ikameti bölümünde, cilt 7/185.

b- Es'Siret'ü Nebeviye, 4/34.

c- Kur'an tefsiri, Tevbe suresi 74, 80, 84 ve 101. ayetlerin açıklama kısmında anlatıyor.

32 Ahmet b. Hanmel Müsned, Baki müsned-il Ansar, Ebu Tufeyl Amır b. Vâil hadisi.

kidir" diye rastgele onun hakkında olumsuz karar vermişti! İşte böyle: Almış mı almamış mı, durum ortada.

İmam Taberi (ö.310): Kendi tefsirinde şunları aktarıyor: Hz. Ömer Huzeyfe'den, "Ben de o münafıklar içinde var mıyım?" diye sormuş. O, "Hayır sen yoksun; ancak bir daha da bu konuda açıklama yapmayacağım" demiş. **Taberi** kendi tarihinde de değişik konularda buna değiniyor. Ayrıca *'Tehzib-i Asar'* adlı yapıtında farklı bir bilgi veriyor. Burada Nezal adındaki kişiden şunu aktarıyor: Biz bir toplantıda Huzeyfe ile birlikte Hz. Osman'ın yanındaydık. Osman Huzeyfe'yi tehdit etti, senden bazı şeyler duyuyorum, senden başka doğru dürüst insan yok mu, dedi... Huzeyfe yemin içti ki, ben bir şey demedim. Hâlbuki Huzeyfe daha önce bize bir şeyler demişti; ancak Osman'ın tehditlerine karşı inkâr etti. Osman oradan gidince biz Huzeyfe'den sorduk: Bu da ne? Huzeyfe şu yanıtı verdi: Ne yapayım; bu şekilde ayarlamak zorundayım; yoksa daha kötü olur. Evet; bunu anlatan tarihçi ve aynı zamanda meşhur müfessir/Kur'an yorumcusu İmam Taberi. Burada Huzeyfe'nin Ömer'e "Sen o listede yoksun" demesinin asıl nedeni belli oluyor: Korku! Yoksa Ömer onu sağ bırakır mıydı? Asla![33]

İbni Ebi Şeybe (159-235): Münafıklardan biri ölüyor. Tebük'te Hz. Muhammed'in devesini çeken Huzeyfe o adamın cenaze namazına katılmıyor. Bu Hz. Ömer'in dikkatini çekiyor ve Huzeyfe'den soruyor: "Acaba bu ölen de sözü edilen o münafıklardan mı ki sen gidip cenaze merasimine katılmadın?" diye. Huzeyfe "Evet" diyor. Ömer yine soruyor: "Peki, benim de onların içinde ismim geçiyor mu?" Huzeyfe, "Hayır" diyor ve "Artık bu konuda kimseye açıklama yapmak istemiyorum" diye ekliyor.[34]

Ebubekir Ahmet b. Bezar (h.292.ö): Bu konuda A'meş Ebu Vâil'den o da Huzeyfe'den alıntı yaparak, münafıkları bilen Huzeyfe'den şöyle bir olay aktarıyor: Hz. Ömer bir cenazeye çağrılıyor. Huzeyfe ona, dur/gitme, bu da o münafıklardandır, diyor.

---

[33] Taberi, "Cami'ul-Beyan Tefsiri", Tevbe suresi 101. ayetin açıklama kısmında. Bir de başka bir kitabı Tehzib'ül Asar'da buna yer vermiş. no: 1484, cilt 4/202.

[34] İbni Ebi Şeybe, Musannaf, Kitab'ül Fiten, no: 37390, c. 21/162.

Bunun üzerine Ömer, "Allah aşkına ben de onlardan mıyım?" diye soruyor. Huzeyfe, "Hayır; ancak bu konuda bir daha kimseye açıklama yapmak istemiyorum" diye ekliyor. Ayrıca burada hadisin dipnotunda başka birkaç kaynağın da isimleri veriliyor.[35]

Ebu Yusuf Yakub b. Süfyan Besevi (h.277 ö.): Besevi, bu münafıklardan biri ölünce Huzeyfe onun cenaze merasimine katılmıyor. Ömer, "Bu da o bilinenlerden mi?" diye soruyor. Huzeyfe "Evet" yanıtını veriyor. Ömer yine soruyor: Allah aşkına ben de onlardan mıyım? Huzeyfe, "Hayır, ancak bundan sonra bu konuda kimseye açıklama yapmak istemem" diyor.[36]

Ebubekir el-Helal (234-311): Hanbelî Mezhebi'nin önemli isimlerinden olan bu kişi, münafıklardan biri ölünce Huzeyfe b. Yeman onun cenaze merasimine katılmıyor. Halife Ömer soruyor: "Acaba bu ölen kişi münafıklardan mı?" Huzeyfe, "Evet" diyor. Ömer yine soruyor: "Allah aşkına ben de onlar içinde var mıyım?" Huzeyfe, "Hayır" diyor ve ekliyor: "Artık bundan sonra bu konuda açıklama yapmak istemiyorum."[37]

Rabi' b. Habib el Basri (h.75 ? ö.): Bu yazar *Müsned*'inde şunu aktarıyor: Bir gün Huzeyfe b. Yeman Hz. Ömer'le karşılaşıyor. Meğer o sırada Ömer de bir cenaze merasiminden dönüyormuş. Ömer Huzeyfe'yi eleştiriyor; Hz. Muhammed'in sahabelerinden biri ölüyor, sen artık cenazelere de katılmıyorsun, diyor. Huzeyfe, bilmiyor musun ki Hz. Muhammed'in bana söylediği sırları/gizli emanetleri var! Ömer yine soruyor: Acaba bu ölen kişi onlardan mı? Huzeyfe, hey Allah'ım bu da onlardandır, diyor. Ömer, peki ya ben de onlardan mıyım, diyor. Adam, hayır diyor ve bir daha da bu konuda konuşmak istemediğini belirtiyor. Neden Huzeyfe sürekli **"Bir daha da bu konuda konuşmak istemem"** deme gereğini duymuş? Bunun yanıtı yine onun açıklamalarında var. Kısmen yukarıda geçti ki, tehlikeden dolayı bunun tekrar edilmesini

---

35 Müsned-i Bezar, 7/293. no: 2885.

36 Besevi, el-Marifet'ü ve'l Tarih, 2/769.

37 Ahmet b. Muhammed Ebubekir, "Es-Sünne li'l Halal", no: 1288/ cilt, 4/111, Bab'ü münakehet'il Mürcie kısmında.

istememiş. Az ilerde Osman'ın Huzeyfe'yi tehdit ettiği bölümde bunu biraz daha netleştireceğim.[38]

İmam Gazali (ö.505.h) *İhya'ül Ulum* adlı yapıtında şunu yazıyor: Huzeyfe, münafıkları bilirdi; ancak onların isimlerini söylemezdi. Başta Ömer, Osman olmak üzere en büyük sahabeler ondan genel ve özel fitneden sorup bilgi almak isterlerdi, kimler münafıktır diye hep ondan sorarlardı; fakat o sır vermiyordu. Hatta halife Ömer kendisi için de ondan sorardı, ben de o münafıklardan mıyım, diye. Huzeyfe, hayır yanıtını veriyordu şeklinde bilgi veriyor. Gazali bunları anlatırken İbni Hazm gibi herhangi bir raviyi de lekelemiyor/anlatıp geçiyor.[39]

İbni Asakir (ö.571.h): Bu daha farklı bir biçimde aktarıyor olayı. Huzeyfe, "Ben camide oturuyordum, yanımdan halife Ömer geçti ve sordu: Falanca öldü ben de merasimine katıldım, dedi ve kapıya kadar gitti, nerdeyse çıkmak üzereydi; ancak geri dönüp bana baktı ve bir daha yanıma gelip şunu sordu: Allah aşkına ben de onlar içinde var mıyım, dedi. Ben de, hey Allahım hayır, dedim ve bir daha bu konuda soru sorulmasını istemem, karşılığını verdim. O sırada Ömer ağlamaya başladı" diye aktarıyor. Ebül Feda da kendi kitabında h. 9. yılı olayları kısmında aynı şeyleri anlatıyor. Açıkçası bu konu hakkında var olan kaynak ve yazar isimleri yazmakla bitmiyor.[40]

İbn-i Esir (ö.630), bu konuda şunu aktarıyor: Hz. Muhammed münafıklar hakkında Huzeyfe'ye bilgi verdiği için, bir gün Ömer ona, "Acaba bana bağlı insanlardan münafık olan var mı?" diye soruyor. O "Evet, ancak isim veremem" diyor.[41]

Bellidir ki Ömer, belki adı bir yerde açıklanır korkusuyla, değişik vesilelerle hep Huzeyfe'yi yoklamış; ancak adam korkudan olsa gerek sır vermemeye devam etmiştir. Huzeyfe bir sözünde, "Eğer bildiklerimi açıklasam beni öldürecekler" diyerek, konuşmamasının nedenini çok açık bir şekilde belirtiyor.

---

39 İmam Gazali, İhya'ül Ulum, 1/ 131-132.

40 İbni Manzur, Muhtasar'ü Tarih-i Dımaşk, 6/253.

41 İbni Esir, Üsd'ül Gabe, Huzeyfe b. Yeman kısmında.

38 Sünen-i Rabi, 4. cilt, Cabir b. Zeyd hadisleri kısmında. No: 929.

Heysemi (735–807): Bu yazar, Tebük olayında Hz. Muhammed'le birlikte olan ve suikastçılar hakkında bilgi sahibi olan Huzeyfe ve Ammar'dan konuya ilişkin örnekler veriyor. Huzeyfe'den verilen örnekle devam edelim.

Ravi zincirine göre, Abdülvahid b. Gayas Abdülaziz b. Müslim'den, A'meş'ten, Ebu Vail'den, Huzeyfe'den aktararak şunu anlatıyor: Halife Ömer bir cenazeye çağrıldı. Kalkıp gitmek üzereyken ben onu tutup kendisine, otur dedim. Daha sonra ona, davet edildiğin ölü kişi münafıklardandır, dedim. Bu arada Ömer, "Allah aşkına ben de onlardan mıyım?" diye sordu. Ben "Hayır" dedim ve bir daha da bu konuda kimseye açıklama yapmayacağım dedim. Evet; bunu anlatan Huzeyfe![42]

İlginçtir ki, Heysemi'nin bu kitabını tahkik eden Habibürrahman, yazarın çoğu hadislerinde yorum yaptığı halde burada sadece, bu hadisi aktaran kişiler güvenilirdir diye not düşürmüş o kadar.

Aynı Heysemi bu kez de başka kaynağında Ammar'dan örnek veriyor. Hadisi rivayet eden Ebu Tufeyl (İmam Ahmet bin Hanbel de bundan aktarmıştı, daha önce sundum). Önce Tebük baskını nasıl gelişmiş bunu anlatıyor. Daha sonra hadisin bir yerinde, Ammar ile o komploculardan biri arasında pek uygun olmayan tartışmanın geçtiğini ve sonunda o adamın Ammar'dan, peki, bu münafıkların sayısı kaçtı, diye sorduğunu ve Ammar'ın da, seni de sayarsak sayı 15 olur, yanıtını verdiğini belirtiyor.

Belli ki bu konu çoğu İslam akademisyeninin dikkatini çekmiş ki, kaynaklarda buna hayli yer vermişler. Mesela Heysemi hem Ammar'dan, hem de Huzeyfe'den örnek veriyor. Yine az önce belirtildiği gibi, İbni Kesir birçok kaynağında bu konuya yer veriyor. Ancak **"Seni sayarsak sayı 15 olur"** hadisi hakkındaki isim belirsizliği hepsinde hemen hemen aynı.

Kanımca bu başlığı sonlandırana kadar o açıklanmayan, daha doğrusu makaslanan isim hakkında bir netlik oluşacak. Bir kere iktidar sahibi biri olduğu kesin. Zavallı biri olsaydı herkes onun ismini yazardı. Bu da gösteriyor ki, adam çok önemli biriymiş.[43]

---

42 Heysemi, Keşf'ül Estar, 1/391, no: 831.

43 Heysemi: Beğiyyet-ü Raid, 1/110, no: 425, münafıklar kısmında.

İbni Hacer Askalani (h.773-852): Bu konuda Ömer'le ilgili şunu aktarıyor: Tebük baskınında Hz. Muhammed'in yanında olan ve münafıkları bilen Huzeyfe b. Yeman, ölen birinin cenaze merasimine katılmayınca Ömer soruyor: "Acaba bu da o münafıklardan mıdır ki gelmedin?" diye. Adam "Evet" diyor. Ömer yine soruyor: "Allah aşkına ben de onlardan mıyım?" Adam, "Hayır" diyor. Bu arada Ömer ağlıyor. Hatırlanacağı gibi Ömer'in ağlamasıyla ilgili bilgi İbni Asakir'in kaynağında da vardı; daha önce sunuldu. Ömer gerçekten ağlamış mı veya ağlamışsa acaba neye ağlamış; bunu bilemiyoruz![44]

Hindi (h.888-975): Bu konuda iki farklı hadis almış. Birinde, ölen birinin cenazesine halife Ömer çağırılınca Huzeyfe "Gitme" demiş ve Ömer gitmekten vazgeçmiş. Bu arada Huzeyfe'den sormuş, "Ben de münafıklardan mıyım?" O, "Hayır" demiş. "Peki, bana bağlı çalışanlardan var mı böyle biri?" Huzeyfe, "Bir kişi var" demiş ve adını vermemiş. Bir diğer hadiste, adamın biri ölmüş, bu kez Huzeyfe b. Yeman onun cenaze merasimine katılmayınca Ömer ondan sormuş, "Bu da o münafıklardan olduğu için mi cenaze merasimine katılmadın" diye. Huzeyfe "Evet" demiş. Ömer bir daha sormuş: "Peki, ben de onlardan mıyım?" Huzeyfe, "Hayır" demiş ve "Bir daha da bu konuda açıklama yapmayacağım" diye eklemiş.[45]

Yineliyorum; verdiğim kaynakların konuya ilişkin içerikleri hemen hemen aynı. O bakımdan toplu halde de verilebilirdi. Ama konu çok hassas olduğu için ayrı ayrı vermeyi tercih ettim.

f) Sansüre Somut Örnek

İbni Abdilber (463.ö), Ebu Musa'el Eş'ari (Abdullah b. Kays) kısmında, **"Aslında Huzeyfe Ebu Musa el-Eş'ari hakkında kötü şeyler anlatmış ancak onları yazmaya dilim varmıyor; Allah onu bağışlasın. Zaten daha sonra meydana ge-**

---

44 Askalani, Metalib-i Aliye, cilt 14/702, Tevbe suresi tefsiri, no: 3623. Burada ayrıca başka yazarların da bunu aktardıkları belirtiliyor.

45 Hindi, Kenzü-l Ummal, 36961-36962. Huzeyfe bin Yaman hadisleri kısmında.

len Hakem olayında onun durumu malum" şeklinde bir bilgi veriyor. Yani sözünü ettiği o kötü şeyleri yazmıyor.[46]

Şu da bilinmeli ki, Huzeyfe'de bulunan özellikler başka sahabelerde kolay kolay bulunmazdı. Mesela kendisi hem Muhammed'in vahiy kâtibiydi (İslami kaynaklara göre), hem de sırlarını saklayan/güvenilir bir kişiydi ve en önemlisi de, Kur'an'ı kitap haline getirme önerisi ondan gelmişti. Bunu, detaylıca başka bir çalışmamda işledim.[47]

Kur'an'ı toplama konusundaki onun öne sürdüğü teklifin hikâyesi kısaca şöyle: Ebubekir zamanında Müslüman ordusu bir savaşta büyük zayiat veriyor. Huzeyfe, **"Kur'an'ı bilen çoğu insanlarımız bu savaşta öldürüldü; dolayısıyla elimizde bir kitap yok. Onun için bu konuda bir tedbir alınırsa iyi olur"** şeklinde bir fikir ortaya atıyor ve sonuçta önerisi kabul ediliyor ve o andan itibaren Kur'an'ın bir araya/kitap haline getirilmesi için çalışmalar yürütülüyor. İşte Huzeyfe böyle biriydi.

Kaldı ki, zaten adamcağız korkudan bir şey de diyemiyordu. Kaynaklarda Huzeyfe'nin, kendi arkadaşlarına, **"Bildiklerimi açıklamam şuna benzer: Diyelim ki bir nehir kenarında oturmuş avucumla o nehirden su alıp içiyorum ve o sırada da bildiklerimi açıklıyorum; İnanın ki suyu ağzıma getirmeden hemen orada öldürüleceğim"** diyor. Demek bildiği o kadar vahim şeyler varmış ki, onları açıklamış olsaydı, kendisini ortadan kaldıracaklardı.[48]

Şöyle veya böyle, olayı aktaranların konuya ambargo koydukları belli! Kendilerince haklı olabilirler, çünkü Ömer çok acımasızdı, elbette onları yok edebilirdi. Aslında Ömer'in, Kur'an'ın oluşturulması konusunda Hz. Muhammed'e çok baskı yaptığı ve Hz. Muhammed'in de her nedense onun etkisi altında kaldığı bir gerçek.[49]

---

[46] İbni Abdilber, İstiab, Ebu Musa el-Eş'ari kısmında diğer adı, Abdullah b. Kays no: 1639.

[47] Arif Tekin, Bilinmeyen Yönleriyle Kur'an, Berfin yay. Mayıs 2012, İst.

[48] Hindi, Kenz'ül Ummal. Huzeyfe hadisleri, no: 36969.

[49] Arif Tekin'in, "Kur'an'ın Kökeni" (Berfin yay. Nisan 2012, İst.) adlı yapıtında buna bir bölüm ayrılmış.

Bu konuda ileride halife Ömer kısmında bazı somut ve çarpıcı örnekler sunacağım. İşte Hz, Muhammed'in baş edemediği Ömer'le Huzeyfe gibileri nasıl baş edebilirdi ki? O yüzden Ömer her ne kadar bu konuda onu zorlamışsa da, Huzeyfe hep mecbur kalıp, *efendim sen bu münafıkların listesinde yoksun,* demek zorunda kalmıştır.

Ömer'in sorusuna karşı Huzeyfe'nin, *evet, sen de o listede varsın,* demesi Huzeyfe için adeta intihar demekti. Bir kere adamın çok rahatsız olduğu şu sözünden belli: Bundan sonra artık bu münafıklar konusunda açıklama yapmak istemiyorum.

İbni Hazm'ın bir çarpıtması yüzünden konuyu bu kadar uzattım. İşte böyledir: Mollaların, din hocalarının hesabına gelmedi mi onlar için çamur atmak kolay. İbni Hazm'ın, **"Kimse Velit'ten hadis almamıştır"** sözüne karşı bu kadar açıklama yapmamın amacı, İslami yazarlar tarafından ortaya atılan gerçek dışı beyanları deşifre edip okuyucuyu bilgilendirmektir.

g) Halife Osman'ın Huzeyfe'yi Tehdit ve Ammar'ı Komalık Etmesi

Bu konuda İslam âleminde güvenilir, ün sahibi olmuş birçok yazar, kendi eserlerinde şunları anlatıyorlar:

Halife Osman bir gün Huzeyfe'yi, **"Nedir bu senden duyduklarım, senden başka doğru dürüst Müslüman yok mu, tek sen mi olayları biliyorsun?"** diyerek tehdit ediyor. Huzeyfe, **"Hayır bir şey demedim ve seni gördüm göreli de hep sevdim"** karşılığını veriyor. Sonuçta Osman onu o toplantıdan kovuyor. Huzeyfe gidince, Osman adamlarına, **"Çağırın bir daha gelsin!"** talimatını veriyor. Gaye onu o şekilde üzmek, rahatsız etmek, toplum içinde haysiyetiyle oynamak. Huzeyfe geri gelince Osman yeniden tehditler savuruyor. Artık buna dayanamayan Huzeyfe, **"Sizler** (Osman da dâhil, Muhammed'e suikast girişiminde bulunanları kastediyor) **öküz gibi ortaya çıkacaksınız/teşhir edileceksiniz ve deve gibi kesileceksiniz** (Görmedim ama devenin kesimi çok zormuş; o da bunu kastediyor)**"** diyerek ağır ifadelerde bulunuyor, adeta o an için ölümü göze alıyor.

Buna sinirlenen Osman, sonuçta Muaviye'yi çağırıp konu hakkında kendisini bilgilendiriyor. Kurnaz politikacı Muaviye, **"Bu konuyu kapat!"** diyor ve tartışma orada noktalanıyor. İkili (Huzeyfe ve Ammar) bu münafıkları bildikleri için hep halifelerin hedefi halindeydiler. Mesela halife Osman Ammar'ı döve döve komaya sokuyor. Zaten çoğu İslam tarihçisi Osman'ın Müslümanlar tarafından feci bir şekilde öldürülmesinin nedenlerini sayarken, onlardan birinin de Osman'ın Ammar b. Yaser'i dövmesi olduğunu belirtiyorlar. Bunu, halife Osman'ın niçin Müslümanlarca katledildiğinin nedenleri kısmında detaylıca anlatacağım. Burada, konuyla ilgisi nedeniyle kısa bir değinmede bulundum.

Muaviye'nin, **"Konuyu kapat!"** demesinin asıl nedeni, Osman'a küskün ve hatta kızgın olan halk bunu duymasın isteğiydi; yoksa Osman halifeydi, Huzeyfe'yi ortadan kaldırabilirdi. Hatırlanacağı gibi Tebük komplosunda halife Osman'ın da adı vardı. Bunu daha önce İbni Hazm'dan aktardım. Huzeyfe ile kavgasının asıl nedeni de buna dayanır.

Osman'la bu ikilinin (Huzeyfe-Ammar) arası hiç iyi değildi. Kısa bir örnek verelim: Halife Osman Müslümanlar tarafından ablukaya alınınca, Hz. Ali ve Sad b. Ebi Vakkas Ammar'ı da çağırıyorlar, gel bir şeyler yapalım, diye; Hz. Ali teklif ettiği halde Ammar, yardımcı olmak istemem, diyor. Her iki insan da (Huzeyfe-Ammar) iyi niyetli kişiler oldukları için halk onları seviyordu. Osman'ın bunlara haksızlık yapmasını insanlar kabul etmiyor, birçoğu Osman'ın bu haksızlığına karşı rahatsızlığını açıkça belirtiyordu. Bu konuda Osman'a tepki gösterenler vardı; Osman kısmında bunlara da değineceğim.

Aslında Osman yukarıdaki soruyu ne zaman Huzeyfe'ye yöneltmişse, o hep inkâr etmiş, hayır olumsuz bir şey demedim, şeklinde karşılık vermiştir. Huzeyfe'nin az önceki o sert reaksiyonu (eşek-deve benzetmesi), Osman'ın onun üzerine fazla gelmesinden, ona psikolojik ve fiziki baskı kurmasından kaynaklanıyor: Artık daha fazla dayanamamış, bir bakıma kendini kaybettiği için söylemek zorunda kalmış demek yerinde bir belirleme. Çünkü Huzeyfe hep hayati tehlike taşıdığının farkındaydı. Mesela; arkadaşları ona, sen Osman'a hayır diyorsun; ancak tek başımıza kaldığımızda aksini, farklı şeyler söylüyorsun neden

acaba diye sorduklarında o, **"Ben böyle yapmak zorundayım; yoksa daha kötü olur, zarar görürüm"** karşılığını veriyordu.

Hatta İbni Kuteybe, Huzeyfe'nin, Osman'ın yanında farklı, arkadaşlarının yanında farklı beyanlarda bulunduğu için bazıları (Nazzam gibi) tarafından eleştirildiğini yazıyor.[50]

Gerçek şu ki, Huzeyfe korkudan gerçekleri söyleyememiştir.

Huzeyfe ile ilgili daha enteresan örnekler de var. Bir keresinde, bilsem ki içimdeki sırları açıklasam her sözcük için yirmi kırbaç ceza alırım, yine de söylerdim/buna razıydım diyor. Bir diğer sözünde, ben pek fazla konuşmak istemiyorum diyor. Bunun nedenini soranlara da, **"Dilim kurt gibidir; serbest bırakırsam başıma bir şeyler getirir"** yanıtını veriyor. Artık bundan her şey anlaşılıyor; bu açıklamalar durumun ne kadar vahim olduğunu kanıtlıyor.[51]

h) Hz. Ali'nin Huzeyfe Hakkındaki Sözleri

Nezar b. Sebre anlatıyor: Bir gün Hz. Ali ile birlikte Huzeyfe'yi konuşuyorduk. Hz. Ali, **"Huzeyfe öyle bir insandı ki, büyük skandalları, detayları ve münafıkların isimlerini bilen biriydi. Kendisi bu konularda gerçekten bilgi sahibi bir insandı"** dedi.[52]

---

50 İbni Kuteybe, Tevil'ü Muhtelif'il Hadis, s. 84.

51 a- İbni Manzur, Muhtasar'ü Tarih-i Dımaşk, 6/252-261 ve İbni Asakir, Tarih-ü Medine-i Dımaşk, 12/294.

b- Hindi, Kenz'ül Ummal, no: 8753 ve no: 36315-36316.

c- A. Razzak, Musannaf, no: 20974-11/450.

d- İbni Ebi Şeybe, Musannaf, no: 38837- 21/307.

e- İbni Şebbe, Tarih-ü Medine, 2/233-234 ve 3/1084 A'meş yoluyla: İbni Ebi Şeybe (21/307) dipnotunda.

f- Taberi, Tehzib-i Asar, s. 597 no: 1484.

g- Zehebi, Siyer-i A'lam, 2/368- no: 76.

h- İbni Kuteybe, Te'vil'ü Muhtelifi'l Hadis, s. 72 ve 84.

i- İbni Şebbe, Tarih-i Medine, s. 1083.

52 a- İbni Manzur, Muhtasar'ü Tarih-i Dımaşk, 6/252.

b- Zehebi, Siyer'ü A'lam. 2/363.

c- Hakim, Müstedrek 3/381.

Tabii ki burada büyük ihtimalle Hz. Muhammed bu komployu Ali'ye de anlatmıştır. Çünkü ona en yakın isim ve onu koruyacak en güçlü kişi Ali'ydi: Hem amcaoğlu, hem damadı, hem de savaşlarda gösterdiği performansıyla Muhammed'e en yakın biri olmasından dolayı mutlaka söylemiştir. Çok ciddi ve hayati bir konu, onu haberdar etmemesi mümkün değil. Onun içindir ki Hz. Ali Huzeyfe hakkında az önceki açıklamaları yapmış; yoksa bunları nerden bilsin? Demek ki Hz. Ali de haberdarmış; ancak çeşitli nedenlerden dolayı o da onları saklı tutmuştur. Kim bilir belki Muhammed ona da **'Kimseye söyleme'** diye talimat vermiş olabilir... Eğer bu zanlılar teşhir olsalardı, büyük ihtimalle sistem çökerdi. Bu kadar önemli insan düşman ilan edilseydi, arkasında etkili biri kalmazdı. Kısacası çeşitli hesaplar yüzünden söylenmemeye çalışılmıştır. Burada önemli olansa, Hz. Ali'nin Huzeyfe hakkında yaptığı az önceki açıklamalardır.

i) Ubey bin Ka'b'dan Önemli Bir Açıklama

Utey bin Dumre adında biri çok uzaklardan gelip Ubey bin Ka'b'dan bazı bilgiler öğrenmek ister. Bu arada Ubey, **"Allah'a yemin olsun ki, eğer yaşıyorsam gelecek cuma günü öyle bir açıklama yapacağım ki, beni artık öldürecek misiniz, yaşatacak mısınız hiç de umurumda değildir"** der. Kimi rivayetlere göre de, **"Hz. Muhammed'den duyduğum bazı önemli şeyleri anlatacağım. Artık kim ne derse umurumda değildir"** şeklindedir. İbni Sad bu konuda iki rivayet aktarıyor ama ne yazık ki o cuma gelmeden Ubey perşembe günü vefat ediyor.[53]

Burada sorgulanması gereken bir durum var: Neymiş acaba Ubey'in başını ortadan kaldıracak kadar tehlikeli olan o gizli

---

[53] a- İbni Sad, Tabakat, Bedir savaşına katılan Medinelilerden birinci tabaka kısmında, no: 173.

b- İbni Asakir, Tarih'u Medinet-i Dımaşk, 7/340.

c- İbni Manzur, Muhtasar'u Tarih-i Dımaşk, 4/203.

d- Zehebi, Siyer-i A'lam, Übey bin Ka'b kısmı, cilt 1/399.

e- Müzi, Tehzib-i Kemal, Übey bin Ka'b kısmı, cilt 1/270- no: 279.

olay/lar? Bir de şahsen buna bakınca, Ubey'in ölümü kuşku uyandırıyor. Öyle anlaşılıyor ki onu ortadan kaldırmışlar. Ubey'in bu açıklamasından sonra artık kim/lerse, biz deşifre olmadan bu adamı yok edelim diyerek onu öldürmüş olabilirler. Olup bitenlerden bu anlaşılıyor.

Kaldı ki bu insan, Hicri 19. yılı halife Ömer işbaşında iken vefat etmiş diyenler var veya halife Osman zamanında. Her ikisi tarafından da ortadan kaldırılması muhtemeldir. Hem bu skandallar için olabilir, hem de Osman'ın hazırladığı Kur'an'a karşıydı, hatta onun özel olarak hazırladığı farklı Kur'an'ı vardı, bu yüzden de olabilir. Yani önemli bir isim ve önemli bir muhalif. Dolayısıyla suikasta kurban gitmesi ihtimal dâhilindedir.

Kaldı ki az önce de belirtildiği gibi zaten kaygılarını da belirtiyordu. İlginç: İnsan ne zaman öleceğini bilmez; ancak burada verilen bir tarih var ve de çok kısa; üstelik o tarih gelmeden adam vefat ediyor (resmi tarihin verdiği bilgiler bunlar). Bu ölüm kuşkulu değildir demek mümkün değil.

Ubey'in kim olduğunu göstermek için kısa bir bilgi eklemek istiyorum. Bir gün Muhammed Ubey'e, **"Cebrail bana geldi, Ubey'e Kur'an oku dedi"** diyor. Ubey soruyor, yani Allah benim adımı mı anmış, bizzat ismimi mi söylemiş diyor. Hz. Muhammed, **"Evet, adını bizzat belirlemiş"** karşılığını veriyor. Bu hadis pek çok İslami kaynakta anlatılıyor.[54]

j) Ebu Musa el-Eş'ari'nin Suikastla İlişkisi

Tebük'teki suikastta Hz. Muhammed'in yanında bulunan ve saldırganları bilen Ammar b. Yaser, bir gün Ebu Musa el-Eş'ari'ye, "Hatırlamıyor musun ki, Hz. Muhammed bir ara sana, **'Ey Ebu Musa; öyle bir fitne çıkacak ki, uyuyan oturandan,**

---

[54] a- Bu Cebrail hadisi Müslim, Sıfat-i munafıkin kısmında.
b- Tabakat-i İbni Sad, 3/260, Übey b. Kab bölümünde.
c- İbni Kesir, Bidaye-Nihaye, h. 19. yılı olayları kısmında.
d- Zehebi, Siyer-i A'lam, Übey b. Kab bölümünde, cilt 1/390.

oturan da ayakta durandan daha iyidir' diye bir söz söyledi ve özellikle senin adını da burada andı; ona göre dikkatli ol!" diyerek bir hadis hatırlatıyor. Bunun üzerine Ebu Musa sesini çıkarmadan hemen oradan ayrılıyor. Zaten bu komplo içinde onun da ismi geçiyor. Her ne kadar bazı İslam tarihçileri onun ismini makaslamışlarsa da, yine kimileri ya farkında olmadan ya da Ömer gibi etkili ve yetkili olmadığından, ondan korkmadıkları için bunu net olarak yazmışlardır.

Şakik adında biri aktarıyor: "Bir gün Huzeyfe ile oturuyorduk. O sırada Abdullah b. Mesut ile Ebu Musa el-Eş'ari yanımıza geldiler. Huzeyfe bana, **'Bunlardan biri münafıktır; ancak Abdullah her yönüyle Hz. Muhammed'e benziyor'** dedi" diyor.

Burada net olarak Ebu Musa'nın münafıklardan olduğunu belirtiyor. Çünkü hemen akabinde, *Abdullah Muhammed'e benziyor*, diyor. Yani bu kadar açık konuşuyor.

Yine bir gün Ebu Musa Ammar'a, ne var aramızda, arkadaş değil miyiz diye soruyor. Ammar, bilemem; bildiğim şu ki, Muhammed seni lanetledi diyor. Ebu Musa, her ne kadar beni lanetlemişse de yine beni bağışlamıştır deyince Ammar, **"Ben senin lanetlendiğine şahit oldum; ama seni bağışladığına şahit değilim"** diyor. Hadisin anlamı açık: Adam resmen Ebu Musa'nın adını belirtiyor. İlginçtir ki, olaylar bu kadar net-açık olmasına karşın, bir İslam mütefekkiri kalkıp da, *"Peki, halk nezdinde meşhur olan Ebu Musa ne yapmış ki Muhammed onu lanetlemiş?"* sorusunu gündeme getirmemiş. Demek işlediği çok önemli bir suç varmış ki Hz. Muhammed onu lanetlemiş. Olaylar aslında çok açık ve nettir; ama İslami kesim inanmak istemiyor.

Huzeyfe bu suikast olayını biriyle konuşurken Ebu Musa, biz bunların on dört kişi olduğunu biliyoruz diyor. Huzeyfe de, seni de sayarsak sayıları 15 olur diyor. Bundan daha açık bir ifade olmaz. Aynı şeylerin Ammar tarafından da söylendiği kaynaklarda anlatılıyor.

Hz. Ali sabah namazlarını kılarken **Kunut** duasında hep Ebu Musa'ya lanet ederdi. Hani daha önce de ifade edildi, Hz. Muhammed en yakını olduğu için muhakkak Ali'ye de bu münafık-

ların isimlerini söylemiştir diye. Öyle anlaşılıyor ki Ali'nin ona karşı tavır almasının önemli nedeni buymuş.[55]

Yine Hz. Muhammed'in eşlerinden Ümmü Seleme'ye ait benzer hadisler var. Şunu anlatıyor: "Bazen Ebu Musa halife Ömer'in yanına geldiğinde **'Ömer ona, anlat bakalım'** diyordu ve o da başlıyordu anlatmaya."[56]

Tabii burada ne konuştukları belli değil. Şia kesimi "Ömer'in Ebu Musa'ya, **'Anlat bakalım o eski anılarımızı'** demesinden kasıt, bu Tebük komplosudur" diye yazmışlar. Nitekim Ömer'in halifeliği zamanında valiliği en uzun süre devam eden Ebu Musa'dır. Bu da dostluklarının çok eskilere dayalı olduğunu gösterir. Bunu bir yorum olarak kabul edebiliriz. Kimi Sünni yorumcular Ömer'in, gel dinden imandan konuşalım dediği şeklinde açıklama yapmışlardır. Sadece bilgi olsun diye bu farklı yorumu da ekledim; yoksa netlik ifade etmeyen sözlerden peşin bir sonuç çıkarmak doğru olmaz.[57]

Dikkat edilirse tüm anlattıklarım İslami kaynaklardan birer alıntıdır. Görüldüğü gibi bunu işleyen yazarlardan önemli bir kısmının görüşlerini ayrı ayrı ekledim. Sünni kaynaklarda Tebük'te yapılmak istenen suikastla ilgili bu kadar bilgi varken hâlâ kalkıp bunu inkâr etmek mümkün değildir. Bu bilgiler daha sonra anlatacağım suikast girişimleriyle birlikte değerlendirilirse suikastın yapılıp yapılmadığı kanısına varmak kolaylaşacaktır.

---

55 Hindi, Kenzü-l Ummal, no: 21989, Namaz bölümünde.

56 Zehebi, Siyer-i A'lam, 2/391-395. Burada dipnotta ayrıca İbni Asakir ve İbni Sad'ın da bunu işledikleri belirtiliyor.

57 a- İbni Asakir, Tarih'ü Medinet'i Dımaşk, 32/92-93.
b- Zehebi, Siyer-i A'lam, 2/393.
c- Besevi, El-Marifet'ü ve Tarih, 2/771.
d- Heysemi, Beğiyyet-ü Raid, c. 1/304 İman bölümü, no: 425. Bunu Taberani'nin Mucem-i Kebir'inden aktarıyor.

III. BÖLÜM

AYŞE VE HAFSA'NIN HZ. MUHAMMED'E İÇİRDİKLERİ İLAÇ

a) Buhari ve Müslim'de Geçen Ledud Olayı

Hz. Muhammed'in ölüm nedeni şu hadiste saklıdır demek yerinde bir ifade. Kitabın ana teması aslında bu bölümdür desek yeridir. Bu zehirleme olayı artık birkaç kez Hz. Muhammed'e karşı tertiplenen planların sonuç verdiği aşamadır. Bir şey anlatmadan hemen konunun başında keskin konuşmak doğru değil. Tek vurgulamak istediğim şey, Hz. Muhammed'in ölümüyle ilgili İslami kaynaklarda var olan somut bazı bilgiler ki; onları bu başlıkta sunmaya çalışacağım. 14 asır önce olmuş bir olaya, sadece kâğıt üzeri var olan bazı verilere dayanarak kesin gözüyle bakmak elbette yanlıştır. Maalesef elimde otopsi gibi bizi kesin sonuca götürecek bir imkân yok. Ama kaynakların İslami olması ve tarih boyunca bu gibi olayların sıkça meydana gelmesi göz önüne alındığında, Hz. Muhammed'in başına geldiği öne sürülen bu olayların (Tebük, Veda haccı ve ilaç içirme konularının) gerçek olmaması için bir neden yok. Üstelik, Kur'an'daki bazı ayetlerin de bu yönlü işaretler içermesi şüpheleri daha da artırmaktadır. Bunların hepsini anlatacağım.

Buhari'de birkaç yerinde, Müslim'de ve başka birçok İslami eserde ortak olarak işlenen şöyle bir hadis var: Hz. Muhammed

son hastalığında ölüm döşeğindeyken bir ara ayılınca bakıyor ki ona ağız yoluyla ilaç içiriyorlar. Bunu görünce çok kızıyor ve **"Sizi, sakın ola bana bir şey içirmeyin diye uyarmadım mı, neden bana ilaç içirdiniz? Hepiniz bu ilaçtan içeceksiniz, ben de bakacağım; ancak amcam Abbas hariç, çünkü o sizinle beraber bu planın içinde yok"** diyor. Üstelik bu hadisi aktaran Ayşe'nin kendisi! Bazı rivayetlere göre, Hz. Muhammed bu ilaç meselesini fark edince onlara soruyor, kim yaptı, diye. Onlar da amcan Abbas yaptı, yanıtını verince kendisi, içinizde zaten tek sağlam kişi amcamdır, diyor. İbn'il Cevzi bu konuda farklı bir bilgi aktarıyor: Hz. Muhammed bu arada eliyle Habeşistan'a işaret ederek, bu ilaç içirme yöntemi Habeşli kadınların işidir diyor. Bundan ne kastettiği hadis metninde net değil. Ben bundan, Habeşli kadınların bu yöntemle insanı zehirlediklerini vurgulamak istediğini anlıyorum, onun reaksiyonundan bu anlaşılıyor. Yalnız şu da var ki, bu Habeş kelimesi Buhari'de geçmiyor.[58]

Hz. Muhammed'e ilaç içirme konusunda hem Buhari, hem de Müslim bağımsız bir bölüm açmışlar: Ledud bölümü diye. Her iki kaynak üzerine şerh yazanlar (Nebevi ve İbni Hacer) **ledud**, hastanın istemediği halde, rızası dışında kendisine verilen ilaç demektir, şeklinde tanımlamışlardır. İbni Sad Hz. Muhammed'in onlara, **"Sizi uyardığım halde neden bana ilaç içirdiniz, üstelik oruçluydum"** dediğini aktarıyor.

Hz. Muhammed'in ağır hastayken oruç tutması hiç inandırıcı değil. Kur'an'da, **"Eğer hasta veya yolcu iseniz Ramazan orucunu tutmayın; başka uygun günlerde kaza edin"** diye ayet var.[59] Üstelik Ramazan ayında Hz. Muhammed'in sağlığı yerinde iken katıldığı savaşta kendisi oruç tutmamışken gelip ölüm döşeğinde oruç mu tutar? Ancak şu olabilir: Kendisine ilaç içireceklerini tahmin ettiği, bunu onlardan beklediği için böyle bir

---

58 a- Fuad Abdulbaki, El-lü'lüü ve'l Mercan, no: 1427.
b- Buhari, Megazi, bab 83, no: 4458, Tıp, bab 21, no: 5712, Diyat, bab 14, no: 6886 ve bab 21, no: 6897.
b- İbn'il Cevzi, Tıbbi Nevevi, İlac'u Zati'l Cenb 1/66.

59 Bakara suresi, ayet 184-185.

taktiğe başvurmuş olabilir. Bakın ben niyetliyim, sakın ola bana bir şey vermeyin demek istemiştir; bu mümkündür. Buna rağmen kendisini dinlememişlerdir.

İbni Sad gibi tarihçiler bu konuda net süreyi de belirtmişlerdir. Pazar günü ona ilaç içiriliyor, ondan sonra durumu ağırlaşıyor ve pazartesi günü, yani bir gün sonra vefat ediyor. Ağırlaştığını duyup savaş hattından dönen ordu komutanı Usame b. Zeyd, **"Geldiğimde bana bakıyordu; ancak artık konuşamaz durumdaydı"** diyor. Şunu bir daha yineliyorum: Pazar günü ilaç ona içirilirken kendisi Ayşe-Hafsa'larla tartışıyor, neden böyle yaptınız, diye kızıyor ve aynı pazar günü biraz gecikmeli gelen Usame bakıyor ki artık konuşamaz durumda ve bir gün sonra pazartesi günü vefat ediyor. Soru şu: Aynı gün ilaç verilir verilmez kalkıp onlarla konuşuyor ve kısa süre sonra ağırlaşıp bir daha kendini toparlayamıyor. Ölüm ne zaman gelir bilinmez; ancak bu kadar kısa zamanda, hatta saatler geçmeden meydana gelen bu değişiklik elbette ki kuşkuları artırıyor.[60]

Hadisten, orada bulunanlardan yalnız amcasına güvendiği kesin. Kalanlardan ise Ayşe ile Hafsa'nın isimleri kesin geçiyor. Bir kere her iki eşine de güvenmediği çok açık. Onun ihtiyaç duyup böylesine bir uyarıda bulunarak, **sakın benden habersiz bana ilaç içirmeyin**, demesi, aslında birçok şeyi ifade ediyor. Onlardan kuşku duyduğu kesin. Onları, kendisine karşı kurulan o son suikast planının içinde görmemiş olsaydı, **"Bana bir şey içirmeyin!"** demezdi. Bu kadar tartışma ve gürültü anlamsız değildir. Kaldı ki olay yalnız bu değil; işin içinde kötü niyet olduğunu gösteren önemli kanıtlar da var.

Bu arada ilacın kötü niyetle içirilmediğini göstermek için, (Hz. Muhammed'in ilaca karşı gösterdiği tepkiye karşı) Ayşe şu açıklamayı yapıyor: **"Aslında ilaç olayında yaptığımız olumsuz bir şey yok; ancak Muhammed ilaçtan hoşlanmadığı için tepki gösteriyordu"** diyor.[61]

---

60 a- İbni Sad, Tabakat, Usame b. Zeyd Seriyesi, 2/345.
b- Halebi, İnsanu'l Uyun, Usame b. Zeyd Seriyesi bölümünde.

61 Fuad Abdulbaki, El-lü'lüü vel-Mercan, no: 1427.

Herhalde Ayşe bu kadarını beceremeyecek kadar cahil değildi: Hemen kalkıp **"Kusura bakmayın, biz bu ilacı kötü niyetle yaptık"** demesi beklenir mi? Bir de Hz. Muhammed'in hastalığından, vasiyetine ve ölümüne kadar var olan hadisler hep Ayşe'ye dayanır. Peki, neden bu kadar önemli biri hakkında diğer eşlerine ait bir açıklama yok da sadece Ayşe konuşuyor? Üstelik diğer eşlerinden -örneğin- Ümmü Seleme çok zeki ve okur-yazar biriydi. Hz. Muhammed vefat ettiğinde Ayşe çocuk yaşta denecek kadar küçüktü, 18 yaşında dul kaldı. İlaç kötü niyetle içirilmemiş olsaydı ve hatta sakıncalı bir ilaç olmasaydı, Hz. Muhammed niye onlara, **"Hepiniz bundan içeceksiniz"** desin ki! Eğer içirilen tehlikeli bir şey olmasaydı; tersine normal bir içecek olsaydı zaten herkes severek içerdi. Dolayısıyla Hz. Muhammed'in tehdit anlamına gelen bu açıklamasına gerek kalmazdı. Bu da durumun farklı olduğunu gösteriyor.

İlginçtir ki bu hadisleri açıklayan, bunlar üzerine şerh düşen kişiler, eften püften noktalar üzerinde durmuşlardır. Mesela bu hadise bakılarak, acaba dinen hastaya isteği dışında ilaç verilebilir mi gibi sorular ve buna karşı verilen yanıtlar geçiyor kaynaklarda. Kimse, acaba Ayşe-Hafsa aracılığıyla kötü bir planın uygulanması mümkün mü, siyasi bir komplo ihtimali var mı-yok mu diye bu konuda kafa yormamış veya bilerek değinmek istememiştir.

Ayşe şunu da aktarıyor: **"Muhammed'in ateşi ve ağrısı kadar şiddetli bir ağrı-ateş hayatımda görmedim: Ateşi çok yüksek, ağrısı da çok şiddetliydi"** diyor.[62]

Hz. Muhammed kendi ateşi hakkında, **"Bana yedi kuyudan su getirin; ola ki biraz serinlerim; ama ateşimin düşeceğini hiç sanmıyorum"** diyordu. Ortada bir ilaç içirme olayı ve şiddetli ağrı ile ateş var. Artık burada ilgili dalda uzman olanlara görev düşer.[63]

---

62 Fuad Abdulbaki, El'lü'lüü ve'l Mercan, no: 1661.

63 a- Buhari, Megazi, bab'ü merd-i nebi ve tıp kısmında.

b- İbni Sad, Tabakat 2/367.

c- Ebu Davud, Sünen, Diyat kısmı no: 3913.

d- A.Razzak, Musannaf, no: 19815.

Konuya ilişkin İbni Sad'ın *Tabakat*'ındaki bilgileri baz alarak biraz daha detaylara değinmek isterim. Kendisi şöyle anlatıyor: Hicri 11. yılı, Safer ayından dört gün kalırken Hz. Muhammed Rumlara karşı savaşa katılmak üzere Müslümanlara **"Hazırlık yapın!"** talimatını veriyor. Bir gün sonra Usame b. Zeyd'e **"Ordunun başına geçeceksin!"** diyor ve ona bazı önerilerde, talimatlarda bulunuyor. Hz. Muhammed bundan bir gün sonra da hastalanıyor ve hasta haliyle Usame'ye kendi eliyle sancak teslim ediyor ve ordu yola çıkıyor. Ancak o arada bazı şahsiyetler, madem Usame ordunun başına geçmiş (biz varken niye Usame diye!), öyleyse biz katılmıyoruz diyorlar ve orduya katılmıyorlar. Bu muhalifler arasında Ebubekir, Ömer ve Ebu Ubeyde gibi şöhretliler de var. Hz. Muhammed bunu öğrenince -hasta olduğu halde- hemen bir toplantı yapıp yatıştırıcı bir konuşma yaptıktan sonra tekrar yatağına geçiyor. Ertesi günü (Pazar) durumu ağırlaşıyor. Usame bunun haberini alınca emir komutayı başkasına devredip geri dönüyor. Yanına vardığında artık öyle ağır hasta ki kendisiyle konuşamıyor. İbni Sad, Usame'nin geldiği gün ona **'Ledud'** denilen yöntemle ilaç içirilmişti, diyor. Usame bu ziyaretten sonra orduya/görevine dönüyor. Hz. Muhammed pazartesi günü (Zeyd'den bir gün sonra) vefat ediyor. Yani iki hafta önce başlayan bir hastalık, 12 Rebiu-l evvel Pazartesi günü ölümle sonuçlanıyor.[64]

Bu konu Buhari ve Müslim başta olmak üzere birçok kaynakta çok kısa bir şekilde işlenmiş. Hadisenin bilerek bu hale getirildiği gözüküyor. Şöyle diyorlar: Muhammed Usame'yi ordu başına geçirince, bu durum kimilerinin zoruna gidiyor, bunun üzerine Hz. Muhammed bir konuşma yapıyor, şeklinde çok kısa bir değinmeyle geçiştiriliyor. Bir kere mantık var; Usame'ye itiraz eden ve savaşa katılmama kararını verenler fakir-fukara kesimi olamaz; itiraz etmek fakir-fukaranın haddine değildir! İkincisi, eğer önemli kişiler olmasaydı Buhari bu hadisi kendi kitabında altı değişik

64 İbni Sad, Tabakat-ı Kübra, Seriyet-ü Usame b. Zeyd b. Harise başlığı altında, c. 2/345.

yerde tekrarlamazdı. Neyse ki Buhari üzerine şerh yapan Askalani, **"Bu muhalifler** (savaşa katılmayanlar) **arasında Ebubekir'le Ömer de varmış**" diye açıklamada bulunuyor.[65]

İşte bunun için hep diyorum: İslami kaynaklar gerçekleri yansıtmıyor; bunlar egemenler tarafından kontrollü bir şekilde yazılmış uydurma bir tarihtir ama görüldüğü gibi amatörce hazırlanmıştır: Tüm izleri yok edememişlerdir.

Az önce Usame'yle ilgili bilgi verirken, **kendisi Hz. Muhammed'i ziyaret ettiği gün ona ilaç içirilmişti**, ifadesi de vardı. Bu durumda, acaba ilaç mı hastalığını hızlandırdı sorusu zihinlere gelir.

Daha bitmedi! Burada önemli bir hadis daha var: Hz. Muhammed savaşa katılmayanlar için, **"Kim Usame komutasındaki orduya/savaşa katılmıyorsa Allah ona lanet etsin!**" demiştir.[66]

Bu hadisle ilgili en sert tepkiyi İbni Teymiyye, *"Minhac'ü Sünne"* adlı yapıtında göstererek Hz. Muhammed'in böyle bir açıklama yapmadığını öne sürüyor. Kimi rivayetlerde Ebubekir'le Ömer gibi şöhretliler bu savaşa katılmamış deniliyor. İşte hadisi inkâr etmekle, onları bu lanetten uzak tutmak istiyor. İbni Teymiyye'nin bu savunması yersizdir, çünkü her şeyden önce savaştan kaçanlar Kur'an'da tel'in edilmiştir. Örneğin; Enfal suresinde, **"Ey iman edenler! İnkâr edenlerle savaşmak üzere karşılaştığınızda, sakın onlara arkanızı çevirip kaçmayın. Her kim böyle bir günde** (savaşmak için başka bir yer tutmak yahut başka bir birliğe katılmak için gitmek dışında) **onlara arkasını dönerse, Allah'tan bir gazaba çarpılmış olur. Onun varacağı yer cehennemdir. Orası varılacak ne kötü bir yerdir"**[67] denilmektedir.

Hem Buhari'de birden fazla yerde, hem de Müslim'de geçen bir hadiste Hz. Muhammed büyük günahları sayarken (ilgili ha-

---

[65] a- Buhari, Fedail-i Ashab, bab 18, no: 3730. Megazi, bab 42, no: 4250, bab 87, no: 4468, 4469. Eyman, bab 2, no: 6627 ve Ahkam, bab 33, no: 7187.

b- Müslim, Fedail-i Ashab, no: 2426.

[66] a- Şehristani, el-Milel ve'l Nihal, c. 1/30.

[67] Enfal suresi, 15-16.

diste 7 çeşit belirtiliyor), bunlardan biri de savaştan kaçmaktır diyor. Durum bu iken İbni Teymiyye gibi birinin hadisin asılsız olduğunu öne sürmesi bir şey ifade etmiyor. Çünkü sözü edilen hadisin anlamını, hatta daha ağırını içeren hem ayet var, hem de başka hadisler.[68]

Asıl konuya devam edelim.

Hz. Muhammed'in üç yıl önce Hayber'de yediği zehirli bir yemek aniden bu kadar aşırı derecede ateş ve ağrıya neden olabilir mi? Az önceki **'Ledud'** olayı gibi buna da ancak uzman olanlar yanıt verebilirler.[69]

Şurası da önemli: İster Hayber'deki zehirli etin etkisi olsun, ister olmasın; bir kere bu son hastalığında Ayşe ve onun işbirlikçileri tarafından kendisine karşı uygulanan farklı bir suikast girişimi söz konusudur: İslam tarihinde tatbik edilen her türlü sansüre rağmen, Ayşe'nin Hz. Muhammed'i zehirlediğine dair güçlü kanıtlar mevcuttur, iddia ciddidir. Bakalım sona doğru bununla ilgili nasıl bir manzara ortaya çıkacak?

Her ne kadar hadiste, hepiniz teker teker bu ilaçtan içersiniz deniliyorsa da, bir kere o an artık bunun pratikte uygulanması mümkün görünmüyor. Çünkü Hz. Muhammed ölüm döşeğinde artık ve aynı gün Usame gelince konuşamaz hale geliyor, aniden öyle ağırlaşıyor ki, ertesi günü vefat ediyor. Böyle bir durumda Hz. Muhammed kalkıp onlara ilaç mı içirecek, içirse sanki değişen bir şey mi olacak? Şu da mümkündür: Olayın izini kaybettirmek için, Ayşe tarafından böyle bir ifade bilerek uydurulmuş olabilir: Hepiniz teker teker içeceksiniz cümlesi Ayşe'nin bir yakıştırması olabilir.

Şunu da belirteyim ki; Buhari ve Müslim'de geçen hadislerde, Hz. Muhammed'in önerisi üzerine, **"O ilaçtan Ayşe ve diğerleri de içtiler"** şeklinde bir açıklama yoktur. Buhari bu hadisi birkaç yerde alırken, hiçbirinde **"O ilaçtan içtiler"** ifadesini

---

68 a- Buhari, Vesaya, bab 23, no: 2766 ve Hudut, bab 44, no: 6857.
b- Müslim, İman bölümü, no: 87.

69 Fuad Abdulbaki, el-Lü'lüü ve'l Mercan, no: 1413.

kullanmamıştır. Müslim de **"İçtiler"** demiyor. Şayet alsalar da önemi yok! Komplodan sonra savunma amaçlı bu gibi ifadelerin ortaya atılması gayet normaldir; bunlar bilerek hadis metnine eklenmiştir.

Kısacası, bu gibi hadislere kuşkuyla bakılır.

Bir kere Hz. Muhammed'in o ilaç için bu kadar sert reaksiyon göstermesi kafaları iyice karıştırıyor: Demek ki bildiği bir şey varmış.

Bir de Buhari'de geçen ve Ayşe'ye dayanan şöyle bir hadis var: **"Muhammed ölüm döşeğinde iken dedi ki, Hayber'de yediğim o zehirli yemekten dolayı artık gücüm kalmadı, beni şahdamarından vurdu"** diye aktarıyor. Hep hatırlatıyorum: Ciddi konulardaki bu açıklamalar neden hep Ayşe'ye dayanıyor?[70]

Kim bilir belki de Ayşe bunları söylememiş; ancak olaylar daha sonra kayda geçerken, bilerek bu şekilde yazılmıştır. Ayşe Hz. Muhammed'in eşi olduğu için inandırıcı olsun diye onun ismi kullanılmış olabilir; bu da mümkündür. Bu konuda Ebu Ya'li'nin Ayşe'den aktardığı şöyle bir rivayet de var: Ayşe'nin, **"Muhammed, bir hastalıktan dolayı vefat etti"** sözünü aktarıyor. Bunu hadis uzmanları kabul etmemişlerdir, güvenilir bir hadis değildir demişlerdir.[71]

Bu konuda iyi sonuç almak için hem var olan tüm bilgileri bir araya getirmek, hem de Ömer'le Ayşe'yi çok iyi tanımak lazım. O yüzden bu ikisiyle ilgili bilinmeyenlerden bir kesit sunacağım.

Bu ilaç içirme olayı hakkında var olan hadisleri sunduktan sonra, şimdi de konuyla doğrudan alakası olan Kur'an ayetlerini verelim.

---

70 a- Zehebi, Siyer-i A'lam, 27/438.

b- Heysemi, Beğiyyet-ü Raid, Peygamberlik alametleri kısmı, c. 8/438, no: 14262.

c- Hakim, Müstedrek , Megazi 3/60, no: 4393.

d- Beyhakı, Sünen-i Kübra, Dehaya, müşriklerin kap-kaşığını kullanma kısmında. No: 19097.

71 Ebu Ya'li el-Mevsıli, Müsned, 8/258, no: 487 ve 4843. Burada dipnotta başka kaynaklar da var; ancak hadis zayıf.

b) Cinayetin Kanıtı Tahrim Suresinde Saklıdır

Bu surede olup bitenler üzerinde dikkatle durulursa Hz. Muhammed'in hanımlarından dolayı büyük sıkıntı çektiği ve sonunda bunun bedelini bedeniyle ödediği ortaya çıkıyor. Önyargılı olarak hemen birilerini katil diye ilan etmek gibi bir niyetim olamaz; ancak var olan kanıtlar bunu gösteriyor. Az sonra sunacağım ayetler zaten insana bir fikir veriyor. Ayrıca Kur'an yorumcularının da bu ayetlerle ilgili açıklamaları dikkat çekicidir; onları da yazacağım.

İlkin ilgili ayetlerin Türkçe anlamlarını verelim:

1. "Peygamber kendi eşlerinden birine gizli bir söz söylemişti. Fakat eşi, o sözü (başkasına) haber verip, Allah da peygambere, eşinin bu davranışını bildirince (Peygamber) onun bir kısmını bildirmiş (şunları şunları ifşa etmişsin diye), bir kısmından da vazgeçmişti."[72]

2. "Eğer siz ikiniz (Pcygamber eşleri) Allah'a tövbe ederseniz, ne iyi. Çünkü kalpleriniz kaydı. Eğer Peygamber'e karşı birbirinize arka çıkarsanız bilin ki Allah onun yardımcısıdır, Cebrail de, mü'minlerin salihi de (onun yardımcılarıdır). Bunlardan başka melekler de ona arka çıkarlar/yardımcı olurlar."[73]

3. "Eğer o (Muhammed) sizi boşarsa rabbi ona sizden daha hayırlı, Müslüman, inanan, sebatla itaat eden, tövbe eden, ibadet eden, oruç tutan, dul ve bakire eşler verir."[74]

4. "Allah, inkâr edenlere Nuh'un hanımıyla Lût'un hanımını örnek gösterdi. Bu ikisi, kullarımızdan iki salih kişinin (Nuh-Lût) nikâhları altında bulunuyorlardı. Derken onlara hainlik ettiler de kocaları, Allah'ın azabından hiçbir şeyi onlardan savamadı. Onlara, 'Haydi, ateşe girenlerle beraber siz de girin!' denildi."[75]

---

72 Tahrim suresi, 3. ayet.

73 Tahrim suresi, 4. ayet.

74 Tahrim suresi, 5. ayet.

75 Tahrim suresi, 10. ayet.

5. "Allah iman edenlere de Firavun'un hanımını örnek gösterdi. Hani o, 'Rabbim! Bana kendi katında cennette bir ev yap. Beni Firavun'dan ve onun yaptığı işlerden koru ve beni zalimler topluluğundan kurtar!' demişti."[76]

6. "Allah, bir de iffetini sapasağlam koruyan ve bizim de kendisine ruhumuzdan üflediğimiz (İsa'yı kastediyor), Rabbinin kelimelerini ve kitaplarını doğrulayan İmran kızı Meryem'i de (inananlara) örnek gösterdi. O itaat edenlerdendi."[77]

Tahrim suresinde konuya ilişkin ayetler bunlardır.

Biraz önce, aslında ayetler tek başına bile konuya ilişkin bir şeyler çağrıştırıyor diye yazdım. Gerçekten açıklama yapılmasa da insan bu ayetlerin meallerine bakınca rahat bir şekilde bir şeyler sezer. Ama tam anlaşılabilmesi için detaylı bilgiye gerek var.

Ayetlerde peygamberin, kimi eşlerine gizli bir şey söylediği ve ona, bunu gizli tutacaksın, kimseye söylemeyeceksin dediği açık olarak belirtiliyor. Devamında Muhammed'in iki eşinden söz ediliyor ve onlar Allah tarafından tövbeye davet ediliyorlar. Bir de onların kalplerinin kaydığı, Hz. Muhammed'e karşı birbirlerine destek oldukları, bu konuda birlikte çalıştıkları açık olarak vurgulanıyor. Bu yüzden bunlar Tanrı tarafından tehdit ediliyorlar/uyarılıyorlar: Eğer peygambere karşı olmaya ve bu konuda birbirinize destek vermeye devam ederseniz, ilkin ben Allah başta olmak üzere, Cebrail, inananların salihi (iyisi) ve diğer melekler de (hepimiz topyekûn) Muhammed'e yardım ederiz deniliyor. Burada Tanrı'nın, Cebrail, insanlar ve diğer melekleri de yanına alarak iki kadına uyarıda bulunması ilginç! Konumuz bu değil; ben sadece Tanrı'nın bu yaklaşımını hatırlatmak istedim.

Gelgelelim bu sure Medine döneminin son 9-10 yılında gelmiş (oluşturulmuş) ki, o zaman Hz. Muhammed 61-62 yaşlarındaydı ve 63 yaşında da vefat ediyor.[78]

Tanrı'nın, Hz. Muhammed'in bu yaşından sonra, siz Muhammed'i rahatsız etmeye devam ederseniz ben her bakımdan sizden

---

76 Tahrim suresi, 11. ayet.

77 Tahrim suresi, 12. ayet.

78 Osman Keskioğlu, "Kur'an Bilgileri", Diyanet yayını, s. 120-129.

daha iyi olan kızlar, dul kadınları ona verebilirim demesi gerçekten ilginç. Zaman zaman konular arasında benzer tuhaf şeyler ortaya çıkınca, kısa bir vurgu yapmak zorunda kalıyorum! Yoksa konu dışına çıkmak, konuyu dağıtmak âdetim değil.

Başta tefsirler olmak üzere, diğer İslami kaynaklardan da yararlanarak ayetleri biraz daha açalım.

Ben şahsen daha önce bu ayetlerle ilgili var olan dokümanları, yorumları okuyunca, sanki bu ayetler Muhammed'le eşleri arasında meydana gelen olumsuz bir aile ilişkisinden ötürü inmiş diye düşünürdüm ama gerçeğin bu olmadığını daha sonra fark ettim.

Anılan ayetlerle ilgili tefsirlerde ve diğer ilgili kaynaklarda özetle şunlar anlatılıyor:

Efendim bilmem Hz. Muhammed hangi hanımının yanında bal yerken-bal şerbeti içerken, Ayşe-Hafsa bunu kıskanmışlar, bu yüzden Muhammed'e numara (hile) yapmışlar veya bir gün Muhammed Hafsa'ya, bugün babanın (Ömer'in) evine gidebilirsin demiş, kadın da çıkıp gitmiş. O gittikten sonra Muhammed de eşlerinden (cariye statüsündeki) Marya'yı yanına almış, ikisi Hafsa'nın odasına geçip onun yatağında sevişmeye başlamışlar. Tabi ki Hafsa akıllı, Muhammed'in onu sebepsiz yere göndermediğini anlamış ve hemen yarı yoldan dönüp evine gelmiş. Odasının kapısını açınca onları sevişirken yakalamış. Bu manzara Hafsa'nın zoruna gitmiş ve buna karşı ona sert tepki göstermiş (Zira arkasında babası Ömer vardı, kadın Muhammed'e karşı bunu yapabilirdi; sahipsiz değildi). Hafsa daha sonra bu olup bitenleri kuması Ayşe'ye anlatmış. Sonuçta ikisiyle Hz. Muhammed'in arası açılmış; iş kontrolden çıkınca da Tanrı bu ayetlerle müdahalede bulunmuş vb gibi bir hikâye, hatta masal anlatılıyor.

Hele çoğu Kur'an yorumcuları/tefsir sahipleri ve bu konuyu kaleme alan İslam düşünürleri az önceki hikâyeleri anlatırken, o kadar zevkle ve sanki gayet normal bir şeymiş gibi anlatmışlar ki, insan hayretler içinde kalıyor. Evet, ayetlerle ilgili anlatılanlar bu gibi masallardan ibaret.

Ben burada kısa sorular sorup konuya devam edeceğim: Hani derler ki, Hz. Muhammed geçmişi, geleceği, her şeyi biliyormuş. Madem öyle, Hafsa'nın geri döneceğini neden bilememiş?

Sorular çoğaltılabilir.

Şu olmuş olabilir ve gayet doğaldır da: Muhammed 60 yaşlarındaydı ve ayrıca onun birçok kadını daha vardı. Tabi ki haklı olarak bu konuda sıkıntılar yaşanmıştır. Aslında böyle savunma yapılacağına; ilk başta bu olayların meydana gelmesine fırsat verilmemiş olsaydı bugün bu eleştiriler de olmazdı!

c) Ayşe ve Hafsa İkilisinin Tahrim Suresiyle İlişkileri

Az önceki ayetlerde Ayşe ve Hafsa isimleri geçmiyor; ancak ortada ciddi bir şeylerin olduğu belirtiliyor. Ayette **"Siz ikiniz!"** diye hitap var ve bu ikilinin Allah'a tövbe etmeleri isteniyor, bunların kalplerinin kaydığı ve Hz. Muhammed'e karşı birbirlerine arka çıktıkları ifade ediliyor. Peki, sözü edilen o iki hanımı hangileriymiş, bunu nasıl biliyoruz? Burada hakem yine İslami kaynaklardır; bakalım neler yazılmış.

Bu konuda binlerce kaynak var ki bu iki isim Muhammed'in eşlerinden Ebubekir kızı Ayşe ve Ömer kızı Hafsa'ymış. Burada kısa bir hatırlatma yapayım. Muhammed 54 yaşında iken 9 yaşında olan Ayşe ile evlenir ve vefat edince kadıncağız 18 yaşında dul kalır, hicri 57. yılında da vefat eder. Bu şu demek oluyor ki, Muhammed'den sonra yaklaşık 50 yıl daha eşsiz yaşamıştır. Yine Muhammed 56 yaşında iken, 17 veya 21 yaşlarında olan Hafsa ile evlenir. Muhammed hayata veda edince bu kadın 28 yaşlarında dul kalır ve yaklaşık 35 yıl daha yaşar. İşte durum bu iken, mağdur olan bu ikili olduğu halde, **"Bakın siz artık Muhammed'in ölümünden sonra başkalarıyla evlenemeyeceksiniz, sizler artık inananların anneleri sayılırsınız"** denmesi hiç izah edilebilir mi?[79]

Tahrim suresinde de mağdur olan yine Hz. Muhammed'in bu iki eşidir. Şöyle ki, bu gencecik kadınlar sanki Muhammed'e cariyelik yapmaya mecbur mu, onların yaşam hakları, zevkleri yok

---

79 Ahzab suresi, ayetler: 6 ve 53.

mu? Neymiş; bakın Hz. Muhammed'e karşı gelirseniz ben Allah olarak onu daha güzelleriyle evlendirebilirim, deniliyor.

Ortada iki ihtimal var: Ya bunlar kadın kısmını hiç insandan saymıyorlardı (ki gerçek olanı bu, dolayısıyla biraz boylu poslu oldu mu hemen evlendirirlerdi) ya da Ayşe ve Hafsa'da olduğu gibi, kız vermekle en azından Hz. Muhammed'e yakın olmak ve böylece iktidarın nimetlerinden yararlanmak hedeflenmiştir. Aslında her ikisi de geçerlidir.

Tahrim suresinde anlatılan bu ikilinin Ayşe ile Hafsa olmasında İslam camiasında ittifak var. Bu iki isimle ilgili Buhari ve Müslim'in aldıkları ortak hadisleri temel alarak kısa bir bilgi verelim. Konuya ilişkin her iki kaynakta da hadisler fazla. Zaten bir kısmını aşağıya alacağım.

Sahabeden İbni Abbas anlatıyor: Tahrim suresindeki **"Siz ikiniz"** ifadesiyle başlayan ayet indikten sonra **"Acaba Muhammed'in kadınlarından hangi ikili kastedilmiş?"** diye hep merak ediyordum, öğrenmek için fırsat kovalıyordum. Bir gün bunu Ömer'den sorayım diye düşünüyordum; ancak cesaret edemiyordum. Sonunda hac mevsimi geldi biz yola çıktık, hacca gidiyoruz. Bir ara yolda fırsat bulup Ömer'den sordum: Ayette sözü edilen iki kadın hangileridir, diye. O da, **"Hayret sana, ya İbni Abbas** (yani, nasıl hâlâ bilmiyorsun)! **Bu iki kadın Ayşe ile Hafsa'dır**" dedi.[80]

Daha önce de belirttim; tefsirlerde anlatılan bal şerbeti/bal olayı, Hz. Muhammed falancanın sırasında falanca eşiyle yakalandı gibi hikâyeler bir yana; ortada bir gerçek var: Muhammed, Ayşe ve Hafsa'ya -sebebi ne olursa olsun- bir söz vermiş, olup bitenlere karşı onları durdurmak için kendilerine torpil yapmış: Söz veriyorum; ben ölürsem benden sonra babalarınız Ebubekir

---

80 a- Buhari, Mezalim, bab 24, no: 2468, Tefsir, Tahrim suresi, no: 4913-4914-4915, Nikâh, bab 83, no: 5191. Libas, bab 31, no: 5843.

b- Müslim, Talak. Bir kere bu iki ismin Ayşe ve Hafsa oldukları konusunda sorun yok. Daha fazla bilgi için, adeta bir ansiklopedi durumunda olan İmam Suyuti'nin 'Dürr'ül Mensur' adlı tefsiri, ilgili ayetler kısmında birçok kaynak var, oraya bakılabilir. Ayrıca Zamahşeri, Er-Razi, Kurtubi, Beydavi, İbni Kesir, Sealibi, Taberi ve daha niceleri Ayşe ve Hafsa diye belirtmişlerdir.

ve Ömer yerime geçsinler, halk tabiriyle halife olsunlar, demiş. Tabi ki bu, Hz. Muhammed'in isteğiyle olan bir teklif değil; o sırada Marya ile yakalanınca onları durdurmak için geçici olarak bunu kullanmış olabilir veya Ebubekir'le Ömer'in kendi hakkında planladıkları suikasta karşı, onları durdurmak için bu iki eşine, **"Babalarınıza söyleyin, onlar benden sonra halife olacaklar. Dolayısıyla gürültü çıkarmalarına gerek yok!"** demiş de olabilir. Hz. Muhammed bu halifelik sözünü Ayşe ve Hafsa'ya ilk söylediğinde, onlara "**Müjdeler olsun!**" diye hitap ediyor; bu bilgiler de var.[81]

Aralarında başka hiçbir olumsuzluk yoksa bir kere bu halifelik sözünün verilmesi zaten Muhammed için tehlikeli. Çünkü söz vermiş, zaman da hızla ilerliyor ve adamlar da (Ebubekir-Ömer) onun yaşıtları. Onlar biran önce başa geçmek istiyorlar. Bu yüzden ona karşı suikast girişiminde bulunmaları mantıklı geliyor. Yalnız mantık yeterli değil elbette. Konuya ilişkin var olan tarihi kanıtlar da var. Bu planlar konusunda Ebubekir pek aktif biri değildi; Ömer onu çok kolay yönlendirebiliyordu. İlerde Ömer'le ilgili sunacağım başlık da okunursa, kendisinin bu tür olaylara girişip girişmediği daha kolay anlaşılır...

Tahrim suresiyle ilgili bilgiler daha bitmedi.

Yine en başta Buhari ile Müslim'de ve başka birçok hadis kaynaklarında geçen bir olayı aktaralım. Muhammed bir ara Ayşe'nin evini göstererek ve üç sefer de tekrarlayarak, **"İşte küfür/fitne buradadır, şeytanın boynuzunun çıktığı yer burasıdır"** diyor.[82] Bu sözü, Ayşe'nin evinden çıkınca üç sefer söyledi, şeklinde bilgiler var. Aynı sözü başka zamanda Hafsa için de kullanmıştır. Tabi ki bunlar önemli işaretlerdir.[83]

---

81 Suyuti, Dürrü'l Mensur, Tahrim suresi. Burada İmam Suyuti birçok yazar kaynağın ismini detaylıca veriyor. İbni Asakir, İbni Adiyy, Ebu Naim Isfahani, Dahhak İbni Merdeveyh gibi.

82 a- Buhari, Farz'ül humus, bab 4, no: 3104.

b- Müslim, Fitne bölümünde.

c- İmam Ahmet, Müsnedü-i müksirun İbni Ömer hadisleri kısmında.

83 Müslim, Fitne bölümünde.

Burada gözden kaçmaması gereken ince bir nokta var: Muhammed Ayşe'yi yalnız telaffuz ettiği zaman *"Şeytanın boynuzu"* terimini kullanmıştır (Yani tekil). Hafsa'yı tek başına dillendirdiği vakit de aynı ifadeyi/tekil kullanmıştır. Ama isimleri dillendirmeden şeytan benzetmesi yaptığı zaman bakıyoruz **"Şeytanın boynuzları"** şeklinde çoğul kelimesini kullanmıştır.[84]

Bazı sözleri, **"Fitne doğudan çıkar"** şeklindedir. Bundan şu anlaşılıyor: Artık bununla ya farklı olay ve kişileri kastetmiş veya bunu söylediği zaman Ayşe-Hafsa evleri ona göre doğuya düşmüş de kinaye anlamında yine onları kastetmiş olabilir. Ömer ve Ebubekir'den çekindiği için, Ayşe ve Hafsa'ya bazen dolaylı sözler söylemek zorunda kaldığı bir gerçektir. Ama ne olursa olsun onun açık bir şekilde Ayşe ve Hafsa adlarını belirttiği hadisler de var.

Hatırlıyorum, 1980'lerde Türk-İslam sentezcileri, Nurcular bu gibi hadisleri komünizme karşı anti propaganda olarak kullanıyorlardı. Yani Hz. Muhammed, "**Fitne doğudan çıkar!**" derken burada V.İ. Lenin'i kastetmiş (komünizmi!) diye anlatıyorlardı. Onlar bu hadisleri şöyle kullanıyorlardı: Bakın işte komünizm o kadar tehlikeli ki, Hz. Muhammed ta o zamandan -mucize yoluyla- buna işaret etmiştir diyorlardı. Ayrıca ballandıra ballandıra, *"Komünizm tehlikesinden Rusya'yı terk edip Karadeniz'i yüzerek geçen ve bu zorluklarla Türkiye'ye gelen sayısız insan var, bakın bu konuda kitaplar bile yazılmış"* vb diyerek İslam'ın mucizelerini bu yöntemle anlatıyorlardı. Üstelik o kitaplar bedava dağıtılıyordu. Ki o zaman ben çok küçüktüm, dünyadan haberim bile yoktu. Ama madem söylenen hadisten maksat Rusya ise, bari **"Şeytanın boynuzu kuzeydedir"** denseydi, o zaman hiç olmazsa koordinatlar tutardı; ama doğu denince, Rusya, Suudi Arabistan'a göre hiç de doğuya düşmez. Bir de komünizmin asıl çıkış yeri Rusya da değil: Marx, Engels Avrupalı. Yani Suudi'nin güneybatı tarafına düşer ki bu sefer hiç uymuyor! Ne yapalım; konulara karşı ben de bazen bu tür cümleleri araya sıkıştırıyorum.

---

84 a- Müslim, Fiten kitabı, no: 2905.
b. İmam Ahmet de Müsned'inde, İbni Ömer hadisleri kısmında almış.

Hz. Muhammed'in Ayşe hakkında, **"Siz aslında Hz. Yusuf'un etrafındaki kadınlar gibisiniz"** dediği hadisi yine en başta Buhari'de geçiyor. Hani Kur'an'daki anlatıma göre Yusuf'un etrafındaki kadınlar ona oyun kurmuşlardı. Nitekim bu konuda özel bir ayet de var: **"Sizin tuzağınız gerçekten büyüktür"** diye. İlginçtir ki yine bu hadisi aktaran Ayşe'nin kendisi. Olay şu: Sözde Hz. Muhammed sekeratta iken haber veriyor ki, Ebubekir gidip cemaate imam olsun. Ayşe o sırada itiraz ediyor, babam yufka yüreklidir, buna dayanamaz, nasıl senin yerine geçer, o namaz içinde ağlar; onun için sen Ömer'i önersen daha iyi olur demiş ve yanındakiler de (Hafsa ve başka kişiler olabilir, çünkü hadiste onların ismi geçmiyor) Ayşe haklıdır demişler. Muhammed onları dinlememiş, tekrar Ebubekir'e haber verin demiş. Onlar üç sefer bu önerilerini tekrarlayınca, işte burada Muhammed, **"Sizler aslında Hz. Yusuf'un etrafındaki kadınlar gibisiniz"** ifadesini kullanmıştır. Bunun bir düzmece olduğu açık. Niye düzmece? Çünkü bu sözde önemli mesaj var, Ebubekir'i öne geçiriyor. Dolayısıyla Ayşe buna sevinmeli, hatta Hz. Muhammed'in bu sözüne karşılık kurban bile kesmeli. Görüldüğü gibi Ayşe hep kendini olayların dışında tutmaya çalışmış, açıklamaları böyle; ama faydası yok. Çünkü Ayşe senaryonun içindedir, önemli bir aktörüdür; bunu göreceğiz.[85]

Kanıtlar daha bitmedi; Kur'an'la devam edelim.

Tahrim suresinde yukarıda anlamlarını sunduğum ayetlerden on ve on birinci ayetler önemli ipuçları içermektedir; ama İslam düşünürleri bunlara hep basit anlamlar yüklemiş, konuyu farklı yönlere çekmiş, gerçek anlamlarını gizlemeye çalışmışlardır. Burada kötü iki kadın örneği veriliyor. İlginçtir ki, Ayşe ve Hafsa nasıl kötü bir ikili ise, verdiği Nuh ile Lût'un kadınları (10. ayette) da iki kötü kadın olarak belirtiliyorlar. Şu soruyu sormanın tam da zamanıdır: Acaba neden o iki kötü kadın örneği getirilip bu olay bağlamında Ayşe ve Hafsa'nın geçtiği Tahrim suresinde anlatılıyor, ne alakası var? Burada Ayşe ve Hafsa'yı, kötü-

---

85 Yukarıdaki hadisin detayları hakkında Buhari üzerine şerh yazan Askalani, ilgili hadis kısmında yararlı bilgiler sunmuş; bunu da belirtelim. Buhari, Ezan, bab 39, no: 664, bab 46, no: 682.

lük bakımından Nuh ve Lût kadınlarına benzetiyor. Bu da ortalıkta ciddi bir sorunun var olduğunu gösteriyor.

Kaldı ki, **Nuh ve Lût eşleri kocalarına karşı hainlik yaptılar,** diyor. Hainlik, nerdeyse ihanetle eşanlamlı bir kelime (aynı kökten gelen biri üç harfli, diğeri de dört harfli/mezid bir fiil). Bir kere burada daha uygun sözcük kullanılabilirdi. Gerçi hıyanet yalnızca ihanet anlamına gelmez; başka anlamlarda da kullanılır; ama sonuçta olumsuz bir anlam taşır. Madem Hafsa ile Ayşe bu ikiliye benzetiliyor ve bu ikili de eşlerine karşı haindi deniliyor; peki Hafsa ile Ayşe'nin suçu neymiş ki bu benzetme yapılıyor? Kur'an'da suç belirtilmemiş; yalnız bu ikili hakkında korkutma, kötü benzetme ve tehdit var.

Burada ihanet/hainlik kelimesi kullanılınca Kur'an yorumcularının zoraki açıklamalara başvurduklarını da görüyoruz: Efendim peygamberlerin eşleri zina yapmazlar gibi yorumlar. İşte hiç alakası olmayan bir terim kullanılınca tabi ki yorumculara iş çıkar: Zoraki anlamlar yüklemek durumunda kalırlar.

Hiçbir kanıt olmasa bile, insan bağımsız bir gözle sadece bu Tahrim suresindeki anlatılanlara bakınca, yine aklına bir şeyler gelir: Hz. Muhammed'le eşleri arasında olup biten neymiş ki, Kur'an'a bu şekilde yansımış diye insanın aklına olumsuz şeyler gelir! Kur'an üstü kapalı bir şekilde konuyu ele almış ama İslami kaynaklarda buna ilişkin net ve çarpıcı bilgiler var.

d) Ayşe Hz. Muhammed'in Cenazesine Sahip Çıkmıyor

Hz. Muhammed'in cenazesinin kaç gün yerde kaldığı konusunda değişik rivayetler var. Ancak genel kanı, üç gün yerde kaldığı yönündedir.[86]

Hele Ayşe'nin şu sözü enteresandır: **"Biz cenazenin defnini, çarşamba sabahı yapılan duyurudan öğrendik: Muhammed'in**

---

86 a- İbni Kesir, Bidaye-Nihaye, Hz. Muhammed'in gümüldüğü yer kısmında. 5/292. Burada İmam Ahmet'ten alıntı yapıyor.

b- İmam Malik Muvata, no: 545 Cenâiz kısmı.

c- Taberi Tarih, 11. yılı olayları, 3/216.

cenazesi bugün gömüldü şeklinde duyuru yapıldı" diyor. Bunu aktaranlar arasında mezhep lideri var, önemli tarihçi ve Kur'an yorumcuları var; yani böyle kenardan söylenen bir söz değil.[87]

Peki burada, **"Acaba cenaze gömülürken Ayşe neredeydi"** diye sorulmaz mı? Kendisi bizzat, **"Muhammed en çok beni seviyordu, benim odamda vefat etti"** demesine rağmen, nasıl oluyor da eşinin cenazesi üç gün yerde kaldıktan sonra gömülürken Ayşe ortalarda yok; daha sonra gelen gidenlerden öğreniyor!

Burada şu sözler söylenebilir: Efendim Ayşe bir kadın; dolayısıyla dışarı çıkması, erkeklerin arasında bulunması dinen uygun değildi, onun için haberi olmamıştır... Oysa cenaze onun evindeydi, madem defin söz konusu değildi ve sorun da yoktu, o zaman cenazeyi nereye, niçin götürdüler? Ayrıca Ayşe hayatında birçok siyasi hareketler içinde bulunmuş, Cemel Vakası gibi meşhur tarihi olaylarda yer almış bir kişiliktir; onlar caizdi de bu son uğurlamada eşinin cenazesinin başında bulunması mı caiz değildi? Kaldı ki Ayşe için böyle bir yasak söz konusu da değildi. Nitekim Hz. Fatma babasının mezarı başında hem ağlıyor, hem halkla konuşuyor, hem de babası üzerine şiirler okuyordu.[88]

Yeri gelince anlatacağım, halife Osman defnedilirken hanımı geceleyin mezarı başında mum tutup çalışanlara yardımcı oluyordu. Yine Ebubekir ölürken, eşlerinden Esma onun cenazesini yıkıyordu. Dolayısıyla Ayşe en azından çarşaf giyer, bu şekilde işleri takip edebilirdi. Olaylara bir bütün olarak bakıldığında aslında Ayşe'nin cenazeye katılmaması da anlamsız değildir.

---

87 a- Ahmet b. Hanbel 6/62. Ayşe hadisleri bölümünde.

b- İbni Abdilber, Temhid, Muvatta şerhi, 24/396.

c- İbni Sad, Tabakat: 2/401. Muhammed'in defni kısmında. Burada çarşamba yerine salı günü sabahı geçiyor.

d- Taberi Tarihi 11. hicri yılı olayları, 3/217.

e- İbni Kesir, Bidaye-Nihaye, 5/292. Hicri 11. yılı, ne zaman gömüldü konusunda.

f- Beyhakı, Sünen-i Kübra, 3/403-409.

g- İbn'l Cevzi, el-Vefa bi Tarif-i Fedaili'l Mustafa. 35. bab.

h- İbni Hişam, Sire 4/344.

88 Ömer Rıza Kehhale, A'lam-i Nisa, 4/113.

e) Ayşe Hakkında Bazı Saptamalar

Ayşe'yi biraz daha fazla tanımak için, hakkında sağlam İslami kaynaklardan derlediğim bazı bilgileri eklemek isterim. Maksat, anılan planları başarabilecek kapasitede olup olmadığını daha iyi anlamak.

Ayşe'nin anlattığı şöyle bir hadis var: **"Muhammed'e sihir yapılmıştı, o sihrin etkisiyle öyle bir hale gelmişti ki, yaptığı bir işe hayır yapmadım diyordu... Yani o kadar etkileniyordu ki akli dengesini kaybediyordu"** diyor. Bu açıklama hem Buhari'de, hem de Müslim'de geçiyor.[89]

Bunların suikastla bağlantısı şöyle kurulabilir: Demek ki bu ilaç içirme olayı sadece vefat ettiği sırada olmamış; daha önce de Ayşe ve Hafsa tarafından değişik yollarla kendisine verildiği işaretleri var. Neden Hayber'de bir Yahudi kadın bunu planlayabiliyor da Ayşe böyle yapmasın? Üstelik Ayşe yapsa babası halife olacaktı, bu işte çıkarı vardı. Burada şu söylenebilir: Ayşe Hz. Muhammed'i kaybetseydi, ayetlere göre artık bir daha evlenemezdi. Dolayısıyla Ayşe neden kendini eşsiz bıraksın ki? Bir kere Muhammed'in Ayşe'den başka aynı anda en az on hanımı daha vardı ve kendisi 60'ını geçmişti.[90] Bu nedenle, Ayşe'nin ondan bir beklentisi yoktu, biyolojik olarak artık Muhammed'den aşk beklemek mümkün değildi.

Bir de Ayşe gibi bir kadın kendi işini iyi bilirdi, Muhammed'den sonra -isterse- koca ayarlayabilirdi. Genç kadın ve onun en doğal hakkı.

Ayşe, Hatice gibi cömert, eli açık biri değildi. Devlet onun maaşını veriyordu. Zenginliğine küçük bir örnek verelim. İbni Asakir'in anlattığına göre, onun köle ve işçileriyle İbni Abbas'ın köle-işçileri arasında bir ara kavga çıkınca, Ayşe bunu duyar duymaz -sorunu çözmek için- hemen koşarak olay yerine gider, meseleyi

---

[89] Fuad Abdulbaki, El-lü'lüü vel-Mercan, no: 1412.

[90] Sevde, Hafsa, Cüveyriye, Marya, Ümmü Habibe, Ümmü Seleme, Safiye, Meymune, Zeynep b. Cahş.

çözer. Yani her yönüyle becerikli biridir. Hep söylüyorum: Anlatılan bilgiler gerçekse zeki bir Ayşe profili ortaya çıkıyor.[91]

Normalde Ebubekir'in onu Muhammed'e vermesi hiç de tasvip edilen bir olay değil; hatta bu bir insanlık suçu. İster yaşı 9 olsun, ister 15 fark etmez. Bir kere Hz. Muhammed 55 yaşlarındaydı ve başka hanımları da vardı. Bunun savunulacak bir tarafı yok. Burada demek istediğim, aşk konusunda Ayşe'nin zaten Muhammed'den bir beklentisi yoktu. O yüzden eğer Ebubekir ve Ömer Hz. Muhammed hakkında bir suikast planlamışlarsa ve bu iki kadın tarafından uygulanması istenmişse, bunlar rahatlıkla bu plana iştirak etmişlerdir.

Hz. Muhammed'in vefat ettiği ay Haziran ayı ki, o coğrafyanın en sıcak aylarından. Kaldı ki bugünkü gibi sıcaklığa karşı tedbir de yoktu (morg gibi). İşte halifelik kavgaları yüzünden cenaze o yaz sıcağında 3 gün ortalıkta kalıyor. Burada, cenazenin ne kadar bozulduğunu insan herhalde tahmin eder. Daha önce de belirttim; cenaze üç gün yerde iken Ayşe Hz. Muhammed'den uzak kendi evinde, Ebubekir'le Ömer de o üç gün içinde halifeliği kapma derdinde.[92]

Yukarıdaki büyü/sihir hadisinden bahsetmemden kasıt şu: **"Birileri Muhammed'e sihir yapmıştı, o da akli dengesini kaybetmişti"** sözü, mantık ve ilmi açıdan boş bir iddiadır. Aslında bu da planın bir parçasıdır: Olay sihir değil; burada da ilaç yedirmek/içirmek gibi bir komplo düşünülebilir. Tekrarlıyorum: Sihir yapıldı açıklaması zaten Ayşe'ye dayanır. O yüzden anlamlı bulmuyorum: Gerçeği saptırmak için işi bilerek büyüye havale etmiş. Az önceki hadis uzun ve içinde çok lüzumsuz şeyler var; ben hepsini anlatmadım. Mesela Ayşe diyor ki, bu büyü Mu-

---

91 İbni Manzur, Muhtasar'u Tarih-i Dımaşk. 13/293.

92 Hz. Muhammed'in cenazesinin üç gün yerde kaldığını içeren kaynaklardan birkaçı:

a- İbni Kesir, Bidaye-Nihaye, 5/292. Hz. Muhammed ne zaman gömüldü bölümünde.

b- İbni Hişam, Siyer 4/315.

c- Taberi, Tarih. 3/217. Özel başlık: Ne zaman öldü başlığı altında.

hammed'de o kadar olumsuz etki yapmıştı ki, hanımlarıyla sevi̇ştiği halde hayır sevişmedim diyordu/bunun farkında değildi.

"Sonuçta bir gün Muhammed bana dedi ki, Ayşe ben çaremi buldum. İki kişi (melek) bana gelip dediler ki, bu adama sihir yapılmış; o sihrin malzemesi de Yahudilere ait olan **Zekvan** kuyusuna atılmış. Bunu anlattıktan sonra benle Muhammed gittik, söylediği malzemeyi kuyudan çıkardık, böylece rahatsızlığı geçti. Bu arada ben Muhammed'e, '**Bu önemli/mucizevi bir şey; sen insanlara da anlat!**' dedim. O, '**Gerek yok; nasıl olsa ben sağlığıma kavuştum; başkası önemli değil!**' dedi."

Bunları anlatan Ayşe'nin kendisi!

Gayet açıktır ki, Ayşe ona bir şeyler yedirmiş ve o da zaman zaman içirilen o ilaçların etkisinde kalmış. Ayşe bunun izini benzer uydurmalarla kaybettirmeye çalışmış; ama kaybolmaz. Çünkü hem Ayşe'nin bu sihirle ilgili açıklamaları inandırıcı gelmiyor, hem de işin içinde bir komplonun olduğuna dair başka kanıtlar da var.

Ayşe'den farklı bir hadis: "Muhammed hasta iken bana, '**Ayşe sen benden önce ölsen sana dua ederim**' dedi." Ayşe devam ediyor: "**Söze bak! Vallahi benim bildiğim, sen ölümümü istiyorsun. Hâlbuki senden önce ölsem, aynı gün sen gider aşk yaşarsın!**"

Ayşe'nin bu hadisi, yine en başta Buhari'de birden fazla yerde geçmektedir. Bir de değişik kaynaklarda bunun farklı versiyonu var: Hz. Muhammed Ayşe'ye, "**Sen benden önce ölseydin ben senin cenaze namazını kılar, kendim seni kabre indirirdim**" diyor. Bunun üzerine Ayşe sert tepki gösteriyor: "**Bu açıklaman gösteriyor ki, sen bir an önce gitmemi ve benden kurtulmayı istiyorsun**" diyor. Belli ki Hz. Muhammed ondan kurtulmak istemiş; ancak çaresini bulamamıştır.[93]

Hele Hz. Muhammed'in Ayşe hakkındaki şu açıklaması şüpheleri daha da artırmaktadır. Kendisi, Ayşe ile arasında olup bi-

---

93 a- Buhari, Mer'da, bab 16, no: 5666, Ahkâm, bab 51, no: 7217.
b- İbni Sad, Tabakat, 2/353, Hz. Muhammed'in ağrısı, hastalığı kısmında.

tenler bağlamında bir ara, "**Yazıklar olsun! Bu kadın** (Ayşe) **başarabilse ne yapmak istiyor, neyin peşindedir?**" diyor.[94]

Evet; bunu anlatan Ayşe, olayı başka konularla ilişkilendiriyor: Mesela bir gece kalkıp gitti, ben de sandım ki başka hanımlarına gidiyor (kıskandım), peşine takıldım. Meğer mezarlığa, ölülere dua etmeye gidiyormuş. İşte beni görünce o arada bu sözü söyledi, diyor. Bunun bir çarpıtma olduğu belli. Aslında Hz. Muhammed'in Ayşe'ye söylediği az önceki anlamlı sözü, kendisine verilen ilaçtan sonra veya kendisine karşı Ayşe'nin çevirdiği genel planlar bağlamında söylenmiştir. Yoksa Ayşe'nin anlattığı böyle basit şeyler yüzünden söylenen bir söz değildir.

Şu da var ki, verilen bilgilere göre Hz. Muhammed son günlerinde Ayşe'nin evinde kalmış ve orada vefat etmiştir. Hadisler çok sonraları yazıldığı için acaba bu da bir uydurma mı; yoksa gerçek mi bilinmiyor. Zaten bunu anlatan da Ayşe'nin kendisi!

Hatırlanacağı gibi biraz önce de açıkladım, kendisi Ayşe'ye şeytan demişti.

Hz. Muhammed'in Ayşe'ye karşı kullandığı yukarıdaki cümle, İslam âlimleri arasında tartışmalara neden olmuş, hatta bazı Şia Kur'an yorumcuları bu ve benzeri kanıtları göz önüne alarak, Ayşe ile Hafsa'nın (tabii ki Ebubekir ve Ömer'in de direktifleriyle ki bir an önce iktidarı ele geçirsinler diye) Hz. Muhammed'i katlettiklerini, ona zehir içirdiklerini net söylüyorlar. Mesela; Muhammed b. Mesut Ayaşî (h.4. asırda yaşamış) kendi tefsirinde bu konuda halife Ömer, Ebubekir ve kızları olan Ayşe ve Hafsa'nın Muhammed'i zehirleyip öldürdüklerini ve hepsinin katil olduklarını açıkça belirtiyor.[95]

Benzer ağır ithamlar Sünni kaynaklarda da var (yazmışlar; ancak buna katılmamışlar bu ayrı). Zehebi, İbni Hacer gibileri şu ağır ifadeleri de eklemişler. Kimileri (isim de vererek), Ebubekir

---

94 a- İbni Sad, Tabakat, 2/351, Hz. Muhammed'in 'Beki'a çıkması' başlığıyla.
b- Müsned-i Teyalisi, 1/202.
c- Müsned-i Ebu Ya'li, 8/87. no: 4620.
d- Beyhakı, Şua'b'ül İman 1/214 ve Sünen-i-Kübra, 5/289.
e- Ahmet b. Hanbel, Müsned, 6/111.

95 Al-i İmran suresi 144. ayetin açıklamasında.

ve Ömer'e firavun demişler, kızları Ayşe ve Hafsa'yı Lût kavmine benzetmişler şeklinde bilgiler eklemişler.[96]

Her ne kadar Sünni kesim yazarları bu konuyu soyutlaştırarak insanlardan gizli tutmak istemişlerse de, aslında ipuçları güçlü ki, Hz. Muhammed bir siyasi cinayete kurban gitmiştir ve bunu tertipleyenlerin başaktörü de Ömer'dir; ancak Ebubekir'i de yönlendirmiş ve hatta kullanmıştır demek yerinde olur. Bunu yaparken de en önemli avantajları, kızlarının Muhammed'le evli olmaları. Zaten Muhammed'den sonra Ömer'in Ebubekir için aktif bir şekilde çalışmasının amacı, aslında kendi geleceğinin altyapısını güçlendirmekti; bunu hep söylüyorum. Nitekim Ömer'in yaptıklarına dayanamayan Hz. Ali, bunu açıkça Ömer'e karşı söylüyor: **"Aslında Ebubekir senin umurunda değil. Sen onunla geleceğini garantiye almak istiyorsun!"** diyor.[97]

Şimdi farklı bir tarihçiden bazı bilgiler sunacağım. Bu adam Hz. Ali ile çok samimi, onunla birlikte yaşayan biri. Hz. Muhammed vefat ederken 13-14 yaşlarında; ancak onu görememiş. Adı **Selim bin Kays Hilali** (h.2–76). Kitabında enteresan şeyler anlatıyor.

Aslında bu konuda var olan tüm bilgilere bakıldığında, yazarın bu olayı bir sonuca bağladığı rahatlıkla söylenebilir.[98]

Selim'in anlattıklarından bir kesit:

Veda Haccından sonra Hz. Muhammed Ali'nin halife olacağını duyurunca Kur'an'dan birkaç ayet okuyor. O sırada Ebubekir'le Ömer Hz. Muhammed'le alay edercesine, **"Sözünü ettiğin tüm bu ayetler Ali hakkında mı gelmiş?"** şeklinde soru yöneltiyorlar. O da evet; bunlar Ali'yle ilgilidir, karşılığını veriyor.[99] Daha sonra Ebubekir'le Ömer ve diğer muhalifler kendi

---

96 Zehebi,

a) 'Siyer'ü A'lam-i Nübela', Г5/578.

b) 'Mizan'ül İtidal', Ahmet b. Muhammed b. Sırrı b. Ebi Darem kısmında, no 551, s. 2/283. Siyer-i A'lam'da ilgili bölümün dipnotunda Zehebi'nin Tezkiretü'l Huffaz, 3/884, Lisanü'l Mizan, 1/268 ve Suyuti'nin Tabakat'ül Huffaz, no: 822'de de geçti belirtiliyor.

97 Belazuri, Ensabü-l Eşraf, 1/587.

98 Meclisi aslında Şia; ama uzun bir kaynak hazırlamış, tam 110 cilt.

99 Kitab-ü Selim, s. 148 ve 199.

aralarında **"Eğer Ali ölmez veya öldürülmezse işimiz zor. Çünkü Muhammed hep amcasının oğlu Ali'nin rütbesini yükseltmeye çalışır. Dolayısıyla Ali hayatta olduğu sürece biz Muhammed yanında hiç sayılırız"** dedikten sonra Ali hakkında da bir öldürme planını devreye koyarlar; ancak başaramazlar.[100] Ben Hz. Ali ile ilgili kısmı daha sonra onunla Fatma bölümünde anlatacağım. Çünkü bununla ilgili Selim birçok şey anlatıyor. Burada Selim Hz. Muhammed'e karşı farklı bir komplodan bahsediyor; sadece bunu aktarmak istiyorum.

Selim b. Kays'ın konumuzla ilgili anlattığı en çarpıcı bilgi şu: Ebu Zer-i Gıfari'den aktarıyor. Ebu Zer'den soruyorlar: Veda haccından sonra Hz. Muhammed'i öldürmeye teşebbüs edenleri tanır mısın? Ebuzer, **"Evet; teker teker tanırım. Bunlardan on tanesi Hz. Muhammed'in danışmanları ve sağ kolu, diğer ikisi de Amr b. As ve Ebu Süfyan'ın oğlu meşhur Muaviye idi"** diyor. Selim burada Ömer'in Hz. Muhammed'e karşı kullandığı ağır bir ifadesini de aktarıyor. Şöyle ki, bir gün Ömer Hz. Ali'ye, **"Benim yanımda Hz. Muhammed'in davası, pislik içinde yetişen bir hurma gibidir"** diyor. Hz. Ali gidip bunu Hz. Muhammed'e anlatınca kendisi sinirleniyor ve hemen minbere çıkıp dolaylı bir şekilde eleştirel bir konuşma yapıyor; ama ne fayda! Karşısında en başta Ömer ve çok güçlü bir muhalif var; fiziki olarak yapılacak hiçbir şey yok.

Burada zihinlere şöyle bir soru gelebilir: Efendim Ömer az önceki sözünü Müslüman olmadan önce söylemiş olabilir, diye. Bu mümkün değil, çünkü hadis metninde bunu duyduktan sonra yaptığı konuşmasında, Hz. Muhammed Ali'nin kendisinden sonra halife olacağını belirtiyor. Yani Ömer az önceki hakaret dolu sözünü, Hz. Muhammed'in ölümüne yakın bir zamanda söylüyor.[101]

Geniş bir açıklamayı Şia âlimlerinden olan Deylemi'den (h.726-841) özetle eklemek istiyorum. Aynı şeyleri Meclisi de kitabında işlemiştir: Deylemi konuyu Huzeyfe'den rivayet edi-

---

100 Kitab-ü Selim, s. 206, 227 ve 272.

101 Selim b. Kays Hilali, "Kitab'ü Selim", s. 235'te Ömer'in Hz. Muhammed'e ihaneti kısmında işlemiş.

yor. Huzeyfe, ben ve Hz. Ali Hz. Muhammed'in yanındaydık. O sırada Cebrail gelip Muhammed'den sonra Ali'nin halife olacağını söyledi. Sabah olunca bir iş için Muhammed beni Fedek bölgesine gönderdi; birkaç gün oralarda kaldım. Döndüğümde baktım ki şehirde bir yaygara var, Muhammed niye kendi yerine Ali'yi tayin etmiş diye. O sırada ben de camiye gidip Hz. Muhammed'in bunu daha önce bize de söylediğini belirttim. Ömer açıklamalarımı dinleyince bana, sen de mi bunları duydun, dedi. Ben de, evet dedim. O arada Büreyde bana şunları söyledi: Sen yokken Hz. Muhammed Ali'nin halife olacağını halka duyurdu; bir azınlık dışında kimse bunu kabul etmedi. İlkin benle Ammar Muhammed'in yanındaydık; bize, **"Ali'yi halife olarak kabul edin"** dedi. Biz de, evet; madem böyle diyorsun saygı duyarız dedik. Muhammed gelen gidene de aynı şeyleri söyledi (Benden sonra halife Ali'dir diye). O sırada Ebubekir'le Ömer de geldiler. Kendisi aynı durumu onlara da duyurunca Ömer'le Ebubekir, **"Bu senin önerin mi yoksa vahiy mi geldi?"** dediler (istihzayla). Muhammed, **"Bu konuda vahiy geldi"** dedi ve onlar da durdular. Daha sonra Talha ve Sad b. Ebi Vakkas geldiler ve onlar da itiraz ettiler. Osman'la Ebu Ubeyde gelince onlara da bildirdi; ancak kendileri de itiraz ettiler, senin görüşün mü yoksa vahiy mi geldi diye. Kendisi onlara da bu konuda vahiy var dedi. Gelenlerden bir kısmı itirazsız kabul etti, bazıları da itirazda bulundular. Cemaat dağılınca baktım ki Ömer Ebubekir'e, **"Öyle görünüyor ki, şayet Muhammed'in elinden gelse Ali'yi peygamber ilan edecek"** dedi. Ebubekir de, **"Dur; bize sorun çıkarma! Muhammed'in Ali hakkında söylediği sözlerin hiçbir önemi yok. Kendisi öldükten sonra biz ne yapacağımızı biliriz/gerekeni yaparız"** karşılığını verdi diyor.

Hz. Muhammed Ayşe ve Hafsa'nın yanında da bunları söyleyince (Ali halife olacak diye), onlar durumu babalarına (Ebubekir'le Ömer'e) aktarıyorlar. Sonuçta Ömer Ebubekir'e, **"Anlaşılan, Muhammed adeta İran ve Bizanslılar gibi artık aile imparatorluğu kurmak peşindedir"** diyor.

Bu olup bitenlerden sonra başta Ebubekir ve Ömer olmak üzere muhalifler tedbir için Hz. Muhammed'e karşı yeni bir plan kurmaya karar veriyorlar.

Planları şu: Tebük'teki gibi Hz. Muhammed'e suikast yapıp onu ortadan kaldırmak. Kureyş'ten Ebubekir, Ömer, Osman, Talha, Ebu Ubeyde, Sad b. Ebi Vakkas, Abdurrahman b. Avf, (Sözde tüm bunlar Muhammed'den cennet müjdesini alan seçme arkadaşları), Amr b. As ve Muaviye; kalanlar da Medineli Müslümanlardan. Toplam otuz dört kişi. Bunlar kendi aralarında bir protokol hazırlayıp imzalıyorlar. Kâtip de Sait b. As. O protokol metni Ebu Ubeyde'de kalıyor. Kendisi onu Mekke'de koruyor. Belgede Muhammed'den sonra ilk halife Ebubekir, daha sonra Ömer ve Osman şeklinde detaylar da var. Hatta bir ara Muhammed onların kendi aralarında kulis yaptıklarını anlayınca, **"İki kişiden fazla kimse kendi aralarında gizli konuşmasın"** diyor ve irtibatlarını kesmeye çalışıyor. Onların Muhammed'i öldüreceklerini Ebubekir'in eşi Esma binti Amis dışarı sızdırınca Muhammed tedbirini alıyor; bu teşebbüslerinde de başarı sağlayamıyorlar. Tabi ki bunlar olurken o sırada büyük bir savaş başlıyor. Muhammed, Usame b. Zeyd komutasındaki ordusunu Bizanslılara karşı savaşa gönderiyor. Kendisi ise hasta, yataktadır.

Usame Muhammed'in ağır hasta olduğunu öğrenince, ordunun başına Büreyde'yi geçirip geri geliyor. Kendisi Hz. Muhammed'in yanına geldiğinde artık konuşamaz hale gelmişti. Bunu daha önce de belirttim, yineliyorum: Aynı gün Ayşe ve ekibi Hz. Muhammed'e ağız yoluyla ilaç içirmişlerdi. Bir gün sonra da vefat ediyor. Tabi ki Ebubekir, Ömer gibileri varken Muhammed'in Usame'yi ordu başına geçirmesi, aslında bu olup bitenlere karşı onun bir tasfiye planı uyguladığını gösteriyor. Deylemi ve Meclisi'nin anlattıkları büyük oranda Selim b. Kays'ın anlattıklarıyla örtüşüyor.[102]

Bu bilgilerin önemli bir bölümü Sünni kaynaklarda zaten geçiyor. Az sonra Buhari'de birkaç yerde tekrarlanan bir hadisi örnek vereceğim ki, Muhammed ölüm döşeğinde iken bazı şeyler yazmak istemiş; ancak Ömer yazmasına engel olmuş/bırakmamıştır.

---

102 Muhammed bin Hasan Deylemi (h.726-841), 'İrşad'ül Kulub'. Tahkik eden Haşim Milani 1993, Beyrut c. 2/ 189-200, Huzeyfe b. Yeman kısmında. Meclisi, Biharü-l Envar, cilt 28/96-111.

Kur'an'da Maide suresi 67. ayeti Hz. Ali'nin halifeliğiyle ilgilidir, diyenler de var. Mesela Sünni Kur'an yorumcularından İmam Suyuti, Nisaburi ve İbni Kesir, ayetin Hz. Ali ile ilgili olduğunu net olarak kaynaklarında işlemişlerdir. Ayetin özeti şu: **"Ey Muhammed, rabbinden sana geleni duyur; yoksa görevini yapmamış olursun."** Yani Hz. Ali halife olacak diye ilan et demek isteniyor ayette. Suyuti aktardığı hadisleri İbni Mesut ve Ebu Musa el-Eş'ari'ye dayandırıyor. Ayrıca bunun geçtiği diğer kaynakları da belirtiyor.[103]

Hem az önce belirtilen Veda haccındaki suikastta, hem de Tebük dönüşü yapılmak istenen suikastta zaman zaman Akabe ismi geçiyor. Akabe hem Mekke etrafında özel bir yerin adıdır, hem de sözlük anlamı, giden yola paralel olan dağ demek. O yüzden bazen her ikisi için de bu isim kullanılmıştır; ancak hem olaylar, hem zamanlar ve hem de mekânlar farklıdır; bunu hatırlatmış olalım.[104]

Manzaradan öyle anlaşılıyor ki, Hz. Muhammed bir bal şerbeti, bir gece hayatı meselesi yüzünden bunca ayeti ortaya atmamıştır. Bu ayetler listesi tek başına zaten işin içinde ciddi şeylerin olduğunu kanıtlıyor.

İktidar kavgaları yüzünden ta Tebük'ten bu olaya kadar sonuç vermeyen planları, Ayşe ve Hafsa'nın ona zehir içirmeleriyle maksadına ulaşmıştır demek belki ağır bir suçlamadır; ancak olup bitenler karşısında ister istemez böyle bir sonuç insanın aklına geliyor. Hem baştan beri verilen bilgiler, hem bundan sonra anlatılanlar bir bütün olarak değerlendirildiğinde ve bu insanların da 1400 yıl önceki toplumun insanları oldukları göz önüne alındığında, aslında senaryonun gayet normal olduğu ve oluşan kanaatin de Hz. Muhammed'in ölümünün kaderiyle olan bir ölüm olmadığı ortaya çıkıyor.

---

103 a- Suyuti, 'Dürrü-l Mensur', Maide suresi 67. ayet, c. 5/383-84.
b- Nisaburi, Esbab-i Nüzul, Maide 67, s. 170.
c- İbni Asakir, c. 42/237, Hz. Ali bölümünde.

104 İbni Manzur, Lisan'ul Arab, (akb) maddesi.

Bir de eğer sağlam diye kabul edilmiş İslami kaynaklardaki bilgiler doğruysa, Ayşe bugünkü saf Müslümanların inandığı gibi, pek de dine inanan biri değildi. Burada yine başta Buhari ve Müslim'den birkaç somut örnek vermek istiyorum. Mesela Kur'an'da Miraç'la ilgili İsra suresi var. Ki Hz. Muhammed Cebrail eşliğinde bir gece Burak denen bir araca bindirilip Mekke'den Kudüs'teki Mescid-i Aksa'ya, oradan da göklere, Allah yanına götürülmüş. Malum bu olay İslam'da meşhurdur ve bir de bunun adında bir sure vardır Kur'an'da: İsra suresi. Burada bu Miraç hikâyesine değinmekten kasıt, Ayşe'nin bu olayla ilgili önemli yorumunu aktarmaktır. Ki olay olduğunda Ayşe kendisi henüz dünyaya bile gelmediği halde; zaman içinde bu konuda konuşulunca fikrini söylüyor. Kendisi, **"Aslında Muhammed bedeniyle göklere çıkmamıştır; o ancak rüya yoluyla bunları anlatıyor"** diyor.[105]

Yine en başta Buhari ve Müslim'de geçen ve Ayşe'ye atfedilen önemli bir söz var: Ahzab suresi 50. ayetin bir yerinde deniliyor ki: **Muhammed eğer bir kadını beğenirse, ona mehir ücretini vermeden/bedava alabilir.** Yine 51. ayette, Hz. Muhammed'e tam özgürlük verilir: **"Kadınlarından istediğini boşayabilir, istediğini geri getirebilirsin, eşlerin arasında geceleyin sıralama yapmayabilirsin."** Bunun gibi avantaj ayetleri inince, Ayşe buna çok kızar ve o meşhur sözünü burada söyler: **"Bakıyorum senin Allah'ın senin zevkin doğrultusunda acele ederek hemen ayet gönderiyor."** diyor. Ayşe'nin bu ifadesi Buhari'de iki yerde geçiyor.[106]

Benzer örneklere bakılınca, aslında Ayşe'nin Hz. Muhammed'in peygamberliğine inanmadığı/kuşku duyduğu gerçeği de ortaya çıkıyor.

---

105 Fahrettin er-Razi, Taberi ve daha birçok Kur'an yorumcusu, bunu İsra suresi ilk ayetin açıklama kısmında anlatmışlardır.

106 a- Buhari, Tefsir bölümü, Ahzab suresi 50. ayet kısmında, no: 4788 ve Nikâh, bab 29, no: 5113.

b- Müslim, Reda, 49, bir kadın gece sırasını kumasına hibe edebilir mi kısmında.

21. asırda yaşıyoruz; peki günümüzde hangi Müslüman bu kadın kadar cesaret edip böyle bir söz kullanabilir? Dediğim gibi İslam tarihi çok güvensiz ve uydurmalarla doludur. Ancak sağlam diye kabul edilen kaynaklarda geçen bu söz Ayşe'ye ait ise, demek ki kadın gerçekten akıllıymış.

Aynı kaynaklarda şunlar da var: Muhammed gelip Ayşe ile oynasınlar diye ara sıra ufak çocukları çağırırdı. Bir ara eve gelince bakıyor ki Ayşe çocuklarla oynuyor, deri gibi o günkü malzemeden iki kanatlı bir at yapmışlar. Muhammed soruyor: "Bu da ne?" Ayşe, "Bu Süleyman peygamberin atıdır, hani onun da kanatları varmış ya!" karşılığını verince, Muhammed gülmekten katılıyor.[107]

İşte bir taraftan oyuncakla uğraşan küçücük bir çocuk; diğer taraftan nerdeyse filozof gibi gösterilen bir Ayşe! Onun için hep karşımızda uyduruk bir resmi İslam tarihi vardır diyorum, çünkü ortalıkta ciddi çelişkiler var.

Ayşe ister filozof olsun, ister çocuk; Ömer onu ve Hafsa'yı bu komploda bir piyon olarak kullanmıştır; durum bunu gösteriyor. Hatta bu konuda Ebubekir bir hiçtir demek mübalağalı değildir. Saflığına küçük bir örnek vereyim. Halk arasında Ebubekir Sıddık olarak meşhurdur. Neden Sıddık? Bunun hikâyesi şöyledir: Muhammed, ben göklere/miraca çıktım deyince, sözde Ebubekir tartışmasız olarak buna inanırım demiş ve bu olaydan dolayı Muhammed ona bu unvanı takmıştır. **Sıddık** demek, çok doğru sözlü demek. İşte böylesine saf bir Ebubekir'i Ömer kolay yönlendirebilmiştir diyorum. Hele biraz da ona prim vermişse (yönetici olursun diye) o zaman iş tamam demektir. Hafsa'nın da bu konuda bir hadisi var. Muhammed'e, **"Bakıyorum sen hasta olursan Ebubekir'i namazda öne geçiriyorsun"** diyor. Buna karşı Muhammed, **"Ben öne geçirmiyorum ki; Allah onu öne geçiriyor/yani bu iş vahye dayanıyor"** diyor.

Nerde bu gibi uydurma, mantık dışı söz varsa hep komplonun tarafı olan Ayşe ve Hafsa'ya dayanır. Bu gibi hadisler aslında Ay-

---

107 a- İbni Hibban, La'b kısmında bab 22, no: 5863-64, cilt 13/173.
b- İbni Kesir Tefsiri, Sad suresi 30. ayet.

şe ve Hafsa hakkındaki şüpheleri daha da artırmaktadır. Kim bilir belki hadisler onlara ait değildir; zaman içinde olaylar yazılırken bu sözleri bilerek onlara mal etmiş olabilirler; maalesef kimse bunu bilemiyor. Biz, kaynaklarda var olan cümleler üzerinden değerlendirme yapıyoruz; bunun dışında bir çözüm yolumuz yok. Benim şahsen Ayşe'den ziyade bu resmi tarih hakkında şüphelerim var. Bu gibi komploların dünyanın değişik yerlerinde hep uygulanageldiği bir gerçektir. 9 yaşında evlendirilen, 18 yaşlarında dul kalan bir Ayşe, nasıl olur da bu kadar plan çevirebilmiş? Bunların Ayşe'den çıkma ihtimali bana göre çok zayıf.[108]

f) Ömer Hz. Muhammed'i Konuşturmuyor!

Hz. Muhammed ölüm döşeğindeyken, **"Bana kalem-kâğıt getirin, size öyle bir vasiyette bulunacağım ki, onu yerine getirirseniz zarar görmezsiniz"** diyor. Bunun üzerine halife Ömer, **"Hz. Muhammed artık hastadır, ne dediğinin farkında değildir. Dolayısıyla Kur'an var, o bize yeter"** diyor ve sözü edilen o vasiyetin yazılmasına engel oluyor/Hz. Muhammed'i konuşturmuyor. Ömer'in bu ağır sözü üzerine orada bulunanlar arasında tartışma çıkıyor: Kimisi, madem Muhammed'in arkasında Allah vardır, hasta da olsa yine doğru konuşmalı diyor; kimisi de Ömer'i haklı buluyor. Bunun neticesinde Muhammed onlara, **"Çıkın buradan!"** diyor ve vasiyet yazılmadan konu kapanıyor. Hatta İbni Abbas, **"Bırakmadılar ki peygamber sözünü tamamlasın"** şeklinde hayretini dile getiriyor. Bu açıklama en başta Buhari'de birçok yerde, Müslim'de ve diğer İslami kaynaklarda anlatılmaktadır.

Kaynaklarda bu ifadeyi Hz. Muhammed'e karşı kullanan kişinin Ömer olduğu açık bir şekilde belirtiliyor. Ömer dışında kimsenin adı geçmiyor. Zaten Ömer'den başka da kimse bu ifadeyi kullanma cesaretinde bulunamazdı. Buhari birkaç yerde bu

---

108 İbni Asakir, Tarih-ü Medinet-i Dımaşk, 30/265.

hadisi almış; ancak üç yerde Hz. Muhammed'e karşı bu ağır ifadeyi kullanan kişinin Ömer olduğunu açıkça belirtmiştir.[109]

Ömer Muhammed'e karşı yaptığı çıkışta '**Hecere**' kelimesini kullanıyor. Bunun anlamını İbni Esir'den dinleyelim. **"Hecere' demek, boş konuşmak, ne dediğini bilmemek"** diye genel sözcük anlamını verdikten sonra, az önceki hadise değiniyor ve Hz. Muhammed'e bunu demekten kasıt, artık hastalıktan dolayı sözlerini karıştırıyor, sağlam konuşamıyor demektir, diyor ve ekliyor: **"Hz. Muhammed'e karşı bu ifadeyi kullanan kişi de Ömer'in kendisiydi."** Aynı açıklama İbni'l Manzur tarafından da yapılmıştır.[110]

Olayın farklı bir versiyonu da şöyledir: Muhammed vasiyet için kendi eşlerinden kâğıt-kalem isteyince, onlar getirmek isterken Ömer hemen engel oluyor **ve "Siz kadınlar ancak ağlamaya varsınız; başka bir şeye yaradığınız yok"** diyor. O sırada Hz. Muhammed (demek ki artık Ömer'in yaptıklarına dayanamamış), **"Kadınlar senden daha iyidir"** diyor. Bunlar aslında önemli açıklamalardır.[111]

Sonuç şu: Ömer Hz. Muhammed'e, **"Artık hastadır, akli dengesi yerinde değildir, abuk-sabuk konuşuyor. Dolayısıyla onun söylediklerinin bir değeri yoktur"** demek istemiş. Hem onun niyeti bu, hem de kullanılan kelimenin anlamı bu. Bir kere Ömer'in amacı-hedefi bir yana; normalde onun bu itirazı (hasta-

---

109 a- Buhari, İlim, bab 39, no: 114. Mer'za, bab 17, no: 5669 ve İtisam, bab 27, no: 7366. Buhari bu üç yerde Ömer'in ismini belirtiyor; ayrıca birçok yerde de bazıları yukarıdaki ifadeyi Muhammed'e karşı kullandılar şeklinde ifade ediyor.

b- Müslim, Vasiyet, no:1637.

110 a- İbni Manzur, Lisan'ül Arab, 5/254.

b- İbni Esir, Nihaye fi Garib-il Hadis, 5/212.

c- Buhari, İlim, bab 39, no: 114. Mer'za, bab 17, no: 5669 ve İtisam, bab 27, no: 7366.

e- Müslim, Vasiyet, babü terk'il vasiyet. no:1637. Ömer'in ismi var.

f- Fuad Abdulbaki, el'lü'lüü ve'l Mercan, no:1059. 'Hecere' kelimesi var.

111 a- İbni Sad, Tabakat, 2/371.

b- Hindi, Kenzül Ummal, Ömer'in halifeliği kısmında, no: 14133 ve Şemail bölümü, no: 18771.

c- Nüveyri, Nihayetü-l Ereb, 18/246.

dır, abuk sabuk konuşur demesi) İslam inancına uygun değildir. Eğer Muhammed'in davasına inansaydı -İslam inancına göre Allah cansızları da, hastaları da konuşturabilir- o zaman bunu söylemezdi. Zira iş sadece akılla olsa, o zaman Hz. Muhammed'in mucize iddiası nerede kalır? Yani ne olursa olsun Ömer'in bu karşı çıkışı İslam felsefesine sığmıyor, İslam'da bunun yeri yoktur.

Daha sonra Ebubekir'le Ömer, Hz. Ali ve yandaşları Ebubekir'in halifeliğini tanısınlar diye onlara gidince Fatma, **"En zor anımızda bizi cenazemizle baş başa bırakıp kendi işlerini görmeye çıkan kişilerle bizim işimiz yok; ne bizden izin aldınız, ne de bu konuda** (halifelik konusunda) **bize bir hak verdiniz"** diyor.[112]

Ömer daha sonra Hz. Ali'nin evine baskın düzenleyince Hz. Fatma yukarıdakine benzer bir cümleyi o zaman da kullanıyor: **"Babamın cenazesini yerde bırakıp çıkarınız peşinden gittiniz; bizden ne istiyorsunuz!"** diyor. Bunları Fatma kısmında daha detaylı bir şekilde anlatacağım.

g) Halife Ömer Neden O Kadar Telaşlıydı?

Ömer'in Hz. Muhammed'e vasiyet yazdırmaması, bu konudaki endişesi iki temel nedene bağlıydı.

1. Belki Hz. Muhammed bu son nefesinde, Ömer'in de içinde bulunduğu Tebük ve Veda haccındaki suikastlar hakkında bir açıklama yapar diye endişelenmiş olabilir. Olup bitenlerden bu neden zaten net anlaşılıyor.

2. Bir diğeri endişesi, belki Hz. Muhammed vasiyet kâğıdına damadı Ali'nin kendisinden sonra halife olacağını yazar diye engel olmak istemiş olabilir.

Ömer ve Ebubekir'in halifelik konusunda planları vardı. Bu yüzden sıkı tedbir almak zorundaydı. Eğer vasiyet yazılsaydı

---

112 a- İbni Kuteybe Dineveri, el-İmame ve's-Siyase adlı yapıtında Ebubekir kısmında, s. 21.

b- Ömer Rıda Kehhale, A'lam-i Nisa, 4/114.

ilerde Ali ve taraftarları buna dayanarak halifelik hakkımızdır diyeceklerdi. Bu da Ömer'in planlarını olumsuz etkilerdi. Sonuçta her iki neden de Ömer için kritikti.

Gerçi Hz. Muhammed açık olarak Ali'nin ismini yazmış olsaydı bile, belki Ömer ve ekibi başarır, o vasiyet kâğıdını ele geçirir ve sonunda yine halifeliği elde edebilirlerdi. Ancak Ömer bu işin fazla pahalıya mal olmaması için burada tedbirini almıştır demek en makul olanıdır. Adamın bir planı varsa gereği ne ise tabii ki onu yapar; bu gayet olağan bir şeydir. Aslında kitabın bundan sonraki çoğu bölümlerinde Ömer'in Hz. Muhammed'i ölüm döşeğinde konuşturmamasının nedenleri daha da derinlemesine işlenecektir. Burada konuyu sadece özetledim.

h) İbni Mesut'un Önemli Açıklaması

İbni Mesut, *"Bana teklif edilse ki, ey İbni Mesut; sen yemin içer misin ki Muhammed katledilmiştir diye? Ben de derim ki, değil ki bir kere; dokuz sefer bu konuda rahatlıkla yemin içebilirim ki Muhammed suikasta kurban gitmiştir. Ancak bana, yemin içer misin ki Muhammed normal eceliyle ölmüştür diye teklif gelse, bu konuda tek bir sefer bile yemin içemem"* diyor. Önemli bir kişiden önemli bir açıklama. Bu hadisi anlatanlar arasında İmam Zehebi, tarihçi ve aynı zamanda Tefsir sahibi, İbni Kesir, İbni Sad, Mezhep lideri Ahmet b. Hanbel (2 yerde almış), Tefsir ve hadis âlimi A. Razzak, Hakim Nisaburi gibi isimler de var.[113]

İbni Mesut bu açıklamayı yaparken detayını anlatmıyor: Nasıl katledildi, olay neydi; bunu izah etmiyor (belki de korkudan

---

113 a- Zehebi, Siyer-i A'lam, 27/437.

b- İbni Kesir, Bidaye-Nihaye, hicri 9. yılı olayları Tebuk seferi kısmında ve 11. yılı olayları. Muhammed'in ölümü kısmında 5/247.

c- Hakim, müstedrek no: 4394, 3/60-61.

d- İbni Sad, Tabakat, 2/350.

e- İmam Ahmet b. Hambel, Müsned, Abdullah b. Mesut müsnedleri, no: 3617 ve no: 4139.

f- A.Razzak, Musannaf, 5/269, Cihad, Şehid bölümünde, no: 9571.

edememiştir). İslami kesim bu İbni Mesut açıklaması konusunda Yahudi kadının Hayber'de verdiği zehir olayını gündeme getirebilir; yoksa Ayşe miydi, Hafsa mıydı? Müslüman yazarlar bunu akıllarından bile geçirmemişler veya geçirmek istememişler. Kaldı ki kanıt sadece bu hadis de değildir. Baştan beri kanıtları sundum, sunmaya da devam edeceğim.

Şa'bi de İbni Mesut gibi, **"Yemin ederim ki Hz. Muhammed suikasta kurban gitmiştir"** diyor.[114]

Daha önce de Enes b. Malik'in, **"Hz. Muhammed'in Hayber'de yediği o zehirli et, onun küçük dilinde ve ağız bölgesinde iz bırakmıştı, tahribat yapmıştı"** açıklaması aktarılmıştı. Ki Hayber zehrinden de etkilendiği bir gerçek; ama o olayla ölümü arasında üç yıllık bir zaman dilimi olduğunu da unutmamak gerekir diye de vurgulamıştım.[115]

Burada Ömer'le Ebubekir onun katlini başarmışlar mı, başarmamışlar mı, bence bundan daha önemlisi Ebubekir'le Ömer'in niyetleridir. İktidar hırsı yüzünden bu ikili Muhammed'i devirmek, onu ortadan kaldırmak için birçok girişimde bulunmuşlardır. Benim için burası önemli (Tebük seferi dönüşü yapılan suikast girişimi, Veda haccı dönüşü ve Ayşe ile Hafsa'nın zehir verme olayları).

Şu bir gerçek ki, bu ölüm-kalım mücadelesi sonunda en kârlı çıkan Ömer'dir: Sonunda halife olur, uzun süre bu görevde kalır ve tarihte en çok ondan söz edilir.[116]

Burada şu sorulabilir: Peki, buraya kadar anlatılanlardan nasıl bir sonuç çıkaralım? Yani Muhammed'i, Ayşe ve Hafsa aracılığıyla Ömer-Ebubekir iktidar kavgası için mi katletmişler? Hayber'de yediği zehirli yemekten mi ölmüş, yoksa normal kaderiyle mi? Bence anlatılanlardan sorunun yanıtı anlaşılıyor; ancak daha sağlıklı yanıt alabilmek için kitabı sonuna kadar takip etmek daha uygun olur, çünkü konu daha bitmedi.

---

114 Hakim, Müstedrek, Megazi, cilt 3/62, no: 4395.

115 a- Fuad Abdulbaki, Buhari-Müslim hadisler, el-Lü'lüü ve'l-Mercan, no: 1413.
b- Buhari, Hibe, bab 28, no: 2617.
c- Müslim, Selam, no: 2190.

116 İbni Sad, Tabakat, 2/345.

IV. BÖLÜM

HALİFE EBUBEKİR

a) Ebubekir Nasıl Halife Oldu?

Maalesef kamuoyu Hz. Muhammed'in vefatından sonra Ebubekir'in nasıl halife olduğunu; başa geçerken bunun zorluklarının olup olmadığını, tüm ashabın onayıyla seçilip seçilmediğini ve en önemlisi de Hz. Muhammed'in onu önerip önermediğini pek bilmiyor. Aslında İslami belgeler alabildiğince sansürlü hazırlandığı halde yine de bu konuyu aydınlatacak kadar bilgi aynı belgelerde mevcuttur. Yalnız bu bilgiler çok dağınık/hepsi bir arada değil; benim yaptığım ise bunları derleyip bir araya getirmek, işi kolaylaştırmaktır.

Hz. Muhammed vefat edince Hz. Ali en yakını olduğu için cenazesiyle ilgilenir. Yaygın olan görüşe göre cenazesi üç gün yerde kalır. Peki, niye? İktidarı ele geçirmek/halife olmak için çok ciddi çekişmeler vardı da ondan. Ebubekir ile Ömer bu iktidar kavgasının merkezindeydiler. Bunların, iktidar yüzünden Hz. Muhammed'in başına neler getirdiklerini daha önce anlattım. Ölümünden sonra artık sıra paylaşımdaydı. O yüzden bu ikili için cenaze önemli değildi; kendileri iktidar derdindeydi. Bilindiği gibi yönetimi ele geçirmek için tarih boyunca bu tür darbeler hep olmuştur. Başka ülkelerin geçmişini irdelemeye gerek yok; eski dönemlerde Osmanlılarda, Cumhuriyet'ten bu yana da

Türkiye'de benzer olaylar hep olmuştur, fırsat varsa olmaya da devam edecektir. Hz. Muhammed'le halifeleri için de bu planlar geçerli ve hatta o dönemde bu tür suikastların daha fazla olduğu var olan bilgilerden anlaşılıyor.

Ebubekir'le Ömer'in Hz. Muhammed'e ne kadar saygılı olduklarını göstermek için, Buhari'de birçok yerde tekrarlanan kısa bir örneği vermek isterim.[117] Beni Temim kabilesinden bir heyet Muhammed'e gelir. O sırada Ebubekir'le Ömer de onun yanındalar. Bu ikisi onun huzurunda tartışmaya, birbirlerine kırıcı sözler söylemeye başlarlar. O sırada Hucurat suresi ikinci ayeti iner: **"Ey iman edenler! Seslerinizi, Peygamber'in sesi üstüne yükseltmeyin!"**

Bu ayet, hicri 9-10. yılında nazil olan/oluşan surelerden birinde geçiyor. İslamiyet'in ilk yılları olsaydı denilebilirdi ki Ebubekir'le Ömer yeni Müslüman olmuşlar; o yüzden onların Hz. Muhammed'in huzurunda kavga etmeleri, ona saygı göstermemeleri normaldir. Yalnız bu sure indiği zaman nerdeyse Kur'an bitmek üzereydi, Muhammed'in artık son yıllarıydı. Anlaşılan şu ki, Hz. Muhammed bunları kendi sözleriyle durduramadığı için Tanrı-Cebrail formülünü devreye koymak suretiyle ancak durdurabilmiştir.

Ömer bir kızdı mı Hz. Muhammed onu ancak ayetle durdurabilirdi. Bu konuda özel bir bölüm sunacağım. Orada kendisinin ne kadar etkili olduğunu ve Tanrı'nın da ona ne kadar değer verdiğini örneklerle anlatacağım.

Ömer'in bu önemiyle ilgili daha önce yayınlanan bir çalışmamda epey örnekler vermiştim.[118] Elimde yeni bir çalışmam var; orda da yine Ömer'den çarpıcı bilgiler sunacağım. Ömer konusu gerçekten çok zengin.[119] Görüldüğü gibi Hz. Muhammed onların tartışmaları yüzünden zorda kalıp kurtuluşu ayetlerde

---

117 Buhari, Megazi, Vefd'ü Beni Temim kısmında bab 69, no: 4367. Buhari, Tefsir. bölümü, no: 4847 ve Buhari, İ'tisam bölümü, bab 5, no: 7302.

118 Arif Tekin, Kur'an'ın Kökeni, Berfin yay. İst.

119 İslam'da İçki adıyla yeni bir kitap çalışması var elimde. Burada Ömer'le ilgili farklı bilgiler vereceğim.

bulmuş. Onların birbirleriyle kavgaları yüzünden inen ayetin sorunlu bir yanı da var. Şöyle ki, ayette **"Seslerinizi Peygamber'in sesi üstüne yükseltmeyin!"** deniliyor. Peki, şu an Hz. Muhammed yaşamadığına göre böyle bir uygulama mümkün mü? Kendisi yaklaşık 1400 senedir vefat etmiş. Demek ki 14 asırdır bu ayet Kur'an'da boşuna duruyor. Kur'an'da benzer örnekler çok. Mesela Muhammed'in eşleri hakkında inen Ahzab suresindeki ayetler gibi: Bunlar Hz. Muhammed'in eşlerine özel bir çağrıdır: Siz diğer normal kadınlar gibi değilsiniz, çok dikkatli olun gibi kısmen tehdit, kısmen uyarılardan ibaret cümlelerdir. Her ne ise, şu an ne Muhammed yaşıyor, ne de eşleri ama ayetler muhatapsız bir şekilde Kur'an'da duruyor. Üstelik bunların bize hiçbir yararı da yok.

Kaynaklarda Muhammed'in vefatı sonrasında Ömer'in ortaya çıkıp, **"Kim Muhammed ölmüştür diyorsa öldürürüm. Aslında o Allah'ın yanına çıkmış, yakında dönecektir!"** gibi sözler kullandığı anlatılıyor. Ebubekir **"Sünh"** denilen Medine dışındaki ailesinin yanında iken Muhammed'in ölüm haberini duyup gelince, hemen minber tarafına geçip konuşmaya başlıyor. Bu arada Ömer'e de kızarak otur oturduğun yerde şeklinde adeta talimat veriyor ve o sırada halkın huzurunda güya Ömer'i sakinleştirmek için Kur'an'dan şu ayeti okuyor: **"Ey Muhammed, şüphesiz sen de öleceksin, onlar da."**[120]

Buna karşılık Ömer Ebubekir'e, **"Sen hatırlatmasaydın böyle bir ayetten haberim yoktu"** diyerek adeta teşekkür eder gibi yapıyor.

Belli ki ikisi birlikte güzel bir senaryo ayarlamışlar. Aralarında ortak bir plan yoksa Ebubekir kalkıp toplum içinde Ömer'e kızabilir mi veya o kadar Mekkeli, Medineli Müslüman varken Ebubekir kim oluyor ki kalkıp Ömer'i sakinleştirmeye çalışsın! Besbelli ki biri nalına vurmuş, diğeri mıhına. Aslında zekice bir plan! Benzer örnekler günümüzde de var: İnsanlar faili meçhule kurban gider (ki aslında failler bellidir) ve aynı katiller tarafından ah-vah denilerek cenazeleri kaldırılır. Bu gibi taktikler Ömer

---

120 Zümer suresi, 30. ayet. Cahız, "Kitabü'l Osmaniyye", s. 80.

ile yandaşları tarafından hem sıkça, hem de profesyonelce uygulanmıştır. Veriler bunu gösteriyor.

Bir taraftan vurmak, katletmek, diğer taraftan timsah gözyaşları dökmek! Neden timsah gözyaşları? Çünkü Ömer okur-yazar ve sözde Muhammed'in vahiy kâtiplerindendi. Onun Ebubekir'e, *sen hatırlatmasaydın ben Muhammed'in de öleceğini bilmezdim*, sözüne kim inanır!

Bu da bir taktikti; yoksa Ömer Muhammed'in ölmeyeceğini bilmeyecek kadar cahil değildi. Kaldı ki Ebubekir'in ona hatırlattığı ve onun da **"Bunu bilmiyordum"** dediği ayet dışında -Allah hariç- her canlının öleceğini açıklayan ayetler Kur'an'da pek çok. Peki, hiç mi bir tane aklına gelmiyordu veya hiç mi onların içerdiği anlam Ömer'in aklında kalmamıştı? Ömer Hz. Muhammed'in hiç ölmeyeceğini, sürekli dünyada kalacağını mı sanıyordu! Bu konuda Uhud harbinde inen (oluşan) **"Muhammed eğer ölür veya öldürülürse geriye mi döneceksiniz!"** ayeti var.[121]

Varlığına ayet var da; diğer taraftan da bu ayet sorun yaratır. Çünkü Kur'an'a göre Hz. Muhammed son peygamberdir. Sonuncu olduğuna göre iş eksik kalmamalı, proje tamamlanmalı, yani Muhammed ayetlerini bitirmeden ölmemeli, bu süre zarfında garantili bir şekilde yaşamalı. Peki, Allah bir taraftan Muhammed de öldürülebiliyor, diğer yandan Muhammed'le peygamberlik kapısını kapatacağım diyorsa; diyelim Muhammed bir savaş veya suikastta öldürüldü; peki o zaman proje nasıl tamamlanacaktı? Hem son peygamber denilecek, hem de tüm mesajlarını ona iletmeden ölümüne onay verilecek! Bu durum çelişkilidir.

İşte konuları işlerken ara sıra benzer ayetler de karşımıza çıkıyor. Ayrıca Kur'an'ın birkaç yerinde tekrarlanan, **"Her canlı ölümü tadacaktır/ölecektir!"** ayetleriyle bunlar eşanlamlı. **"Allah'tan başka her şey yok olacak, yeryüzünde bulunan her şey yok olacak, nerede olursanız olun ölüm size ulaşır!"** gibi ayetler varken ve hele çoğu ayetlerin oluşmasında Ömer hep Muhammed'i yönlendirmiş iken, kendisinin kalkıp Ebubekir'e, **"Ben Muhammed'in de öleceğini içeren ayeti bilmiyordum"** demesi

---

121 Al-i İmran, 144.

inandırıcı olur mu? Bu inandırıcı olmadığı gibi, üstelik baştan beri anlatmaya çalıştığım senaryolar hakkında şüpheleri daha da artırmaktadır. Ömer böylece daha fazla zan altında kalıyor.[122]

Aslında onun kılıç çekmesinin, böyle bir rol yapmasının iki nedeni vardı. Biri, olup bitenlerden kendini uzak göstermek. Bir diğeri de, halk Ömer'in aşırı derecede dindar olduğuna inansın mesajını vermek. Onun yaptığı sadece bir propagandadan ibaretti. Çünkü onun o halkla işi vardı, ileride onların başına geçecekti; kendini daha iyi takdim etmek için böyle bir davranış göstermek onun lehine olacaktı. Ömer'i tanıyan zaten bu gibi tavırlarına inanmıyordu; ama avam tabaka etkilenmiş olabilir. Sonuçta bu da bir ihtimaldir. Ancak birinci neden (olup bitenlerin izini kaybettirmek) güçlüdür. Üçüncü amaç da, aslında böyle yapmakla zaman kazanmak istemesiydi. Kendisi Ebubekir'le birlikte yola çıkmıştı, beraber bir plan hazırlamışlardı ve o an için de Ebubekir hazır değildi. Medine'nin dışına, başka bir hanımının yanına gitmişti. Ebubekir'in Ömer'e, **"Geç yerine! Bilmiyor musun ki Kur'an'da her canlı ölümü tadacaktır ayeti var!"** sözü de, aslında Ömer'in yaptıkları kadar anlamlı (bu da bir taktiktir).

Hz. Muhammed ağır hasta ve o gece artık ölecek. Ebubekir ona, **"Bu gece falanca eşimin sırasıdır, onda kalmalıyım"** diyor ve sanki gitmek için izin istiyor. Buna karşı Muhammed, gidebilirsin diyor. Sözünü ettiği yer, Medine dışında **'Sünh'** adında bir köy. Bir eşi orada kalıyor, Esma binti Umeys adlı hanımı da Medine'de onun yanında yaşıyordu. Ebubekir perşembe günleri köydeki hanımı Binti Harice'nin yanına gider, ertesi günü saç ve sakalını boyayıp Medine'ye geri dönerdi. İbni Sad kendi kitabında Ebubekir'in bu saç-sakal boyama işine sayfalarca yer ayırmıştır.[123]

---

122 Al-i İmran, 185, Enbiya, 35, Ankebut 57.

123 a- Zebidi, Tac'ül Arus, snh maddesi.

b- İbni Esir, Nihaye. snh md.

c- Siret-i Halebi, Muhammed'in ölümü kısmı.

d- Hindi Kenz'ül Ummal, Ebubekir kısmı, no: 14077.

e- İbni Sad, Tabakat, Ebubekir'in halife seçilmesi bölümü, 3/99-102.

Köydeki hanımı o sırada hamileydi. Hani İslam'a göre eğer bir erkek birden fazla kadınla evliyse, onlar için sıra yapmalı, her gece birinde kalmalı diye kural var. Ebubekir de böyle bir durumdaydı. Onun Binti Harice, Ümmü Ruman, Esma binti Umays gibi eşleri vardı. Ebubekir vefat edince, kendi vasiyeti üzerine eşlerinden Esma binti Umeys onu yıkıyor. İlginçtir ki, Ebubekir'i yıkayan bu kadın, daha önce Hz. Ali'nin ağabeyi Cafer'le evlenmişti. Cafer öldürülünce bu kez Ebubekir'le hayatını birleştirmişti. Bir zamanlar Hz. Ali'nin ağabeyi Cafer'le evli olan bu Esma, Ebubekir'in ölümünden sonra bu kez Hz. Ali ile evlenir ve bunlardan iki çocuk da dünyaya gelir. Bu kadının her üç eşinden de çocukları vardı. İşte nerdeyse kendilerine tapılan o dönemin seçme insanları böyleydi.[124]

Ebubekir sabahleyin Hz. Muhammed'in ölüm haberini alınca merkebine binip Medine'ye gelir, Ömer'in az önceki halini görünce yatıştırıcı bir konuşma yapar.[125] Ömer, Hz. Ali ve ona yakın olanların cenazeyle uğraşmalarını fırsat bilerek bir an önce işi sonuca götürmek ister ve nitekim bunu da başarır.

Halifelik işi sağlama alındıktan sonra Ebubekir'le Ömer Hz. Muhammed'in cenazesine döndüklerinde o çoktan defnedilmişti. Çünkü onlar o 2-3 günde halifelik işiyle meşguldü. Başta Kur'an yorumcusu ve tarihçi Taberi (h.310.ö.) olmak üzere birçok İslam düşünürü Ebubekir'in Muhammed'in ölümünden ancak üç gün sonra onun cenazesine döndüğünü belirtiyorlar.[126]

Burada basit bazı yorumlar yapılmış, onları kısaca ekleyelim.

Bu üç gün olayı için şunlar öne sürülmüş: Sözde o arada *"Acaba Muhammed'i Mekke'de mi yoksa Medine'de mi göme-*

---

124 Kur'an'da Kadın ve Muhammed'in Hanımları, s. 234, Berfin yay. Ocak 2010, İst.

125 Ali b. Burhanettin, Sireti Halebi, Hz. Muhammed'in Ölümü bölümü.

126 a- İbni Ebi Şeybe, Musannaf, 20/579- hadis no: 38201.

b- Hindi, Kenz'ül ummal 5/652- no: 14139.

c- Taberi Tarihi, 11. yılı olayları Ebubekir'in halife seçilmesi kısmında, cilt 3/201.

d - Ömer Rıda Kehhale, A'lam-i Nisa, 4/114.

e- İbni Kuteybe, İmame-Siyase, 1/21 ve Şehristani, Milel-Nihal. C. 1/32.

lim?" gibi tartışmalar çıkmış da ondan bu kadar zaman geçmiş. Bir diğeri de *"Millet lidersiz kalmıştı, İslam'da dağılma olabilirdi. O yüzden Ebubekir'le Ömer haklıydı"* gibi savunmalar. Bu gibi sözler zaten dini kaynaklarda da pek öne çıkmamış. Kaldı ki bunlar mantık yürütme sonucu söylenen şeyler. Bir kere ortada vahim bir durumdan/cinayetten söz ediliyor ve kanıtlar da güçlü. Bunlara karşılık artık mantık yürütmek gibi argümanlar yarar sağlamıyor.[127]

İslami kaynaklarda Hz. Muhammed'in Ayşe'nin kucağında vefat ettiği iddiası var. Evet, bununla ilgili hadisler var; ancak bunlar genelde Ayşe menşeli olduğu için bunların doğruluk payı yok. İbni Sad bu konuda açtığı bağımsız bir bölümde Hz. Muhammed'in Ali'nin kucağında vefat ettiğini belirtiyor. Bunu güçlendiren başka kanıtlar da var. Örneğin; Ömer artık halifedir; bir ara kendisinden soruyorlar: **"Hz. Muhammed'in son sözü neydi acaba?"** O, **"Ben bilmiyorum; bunu Ali'den sorun"** diyor. Buradan, son nefesinde Hz. Ali'nin kucağında olduğu ortaya çıkıyor. Bir de İbni Abbas'tan soruyorlar: **"Ayşe, Muhammed benim kucağımda vefat etti"** diyor sen ne dersin? O da, **"Bu da nerden çıktı; Allah'a yemin ederim ki Ali'nin kollarında vefat etti"** diyor.

Ali'nin kollarında vefat etmesi en mantıklı olanıdır, çünkü onun yardıma ihtiyacı vardı. Ayşe ise o zaman 18 yaşlarında gencecik bir bayandı; ihtiyaç olduğunda kendisi Hz. Muhammed'i kaldırabilir miydi? Diğer yandan Ali'nin, ölmek üzere olan Muhammed'in yanında bulunmaması mantık işi olur mu? Onun hizmet için Ali'ye muhtaç olması bir yana; bir kere geleceğe dönük bir şeyler konuşmak için de mutlaka bir arada olmuşlardır. Zaten teamüllerin gereği de budur.[128]

Aslında Hz. Muhammed son nefesinde Ali ile baş başa kalmış ve mutlaka ona bir şeyler de söylemiştir. Ali hem onun en yakını, hem de dinamik bir dava arkadaşıydı. Bu konuda daha

---

127 Şehristani, "el-Milel ve'l Nihal", s. 1/31.

128 a- İbni Sad, Tabakat, 2/381.

b- Hindi, Kenz. No: 18789-18791.

önce bilgiler sunuldu ki Maide 67. ayeti Ali hakkında iniyor, Muhammed bunu duyurunca Ömer'le Ebubekir itiraz ediyorlar: **"Ali'nin halife olması senin görüşün mü, yoksa bu konuda vahiy mi gelmiş?"** diyorlar. İlerde Hz. Ali-Fatma kısmında bunları daha teferruatlı anlatacağım... İşte bu bilgiler de var iken Ayşe'nin, **"Hz. Muhammed, benim kucağımda öldü"** demesi doğru olamaz.

Mantık işi bir yana; zaten kaynaklarda Hz. Ali'nin Muhammed'in son nefesinde onun yanında yalnız kaldığı anlatılıyor. Ali bir ara dışarı çıkınca ondan soruyorlar: Muhammed'in durumu nasıl? Kendisi, iyi diyor. Ancak amcası Abbas artık Muhammed'in durumunun çok ağırlaştığını, vefat etmek üzere olduğunu belirtiyor. Tabi ki bu baş başa kalmada Muhammed'in onunla halifeliği konuştuğunu söyleyenler ta o zamandan beri vardı. Hatta halk, Hz. Muhammed'in Ali'yi kendine vasi olarak seçip seçmediğini Ayşe'den sorunca, o tepki gösteriyor, **"Bu da nerden çıktı? Gece gündüz Muhammed'in yanındaydım, hatta altından alırdım. Böyle bir şey olsaydı ilkin ben bilirdim"** diyerek Ali'nin vasi olduğunu inkâr ediyor. Ayşe'nin bu ifadesi Buhari ve Müslim'de geçiyor.[129]

Ayşe bunu söylemek zorundaydı. Çünkü Ali'nin vasi olarak kabul edilmesi, aynı zamanda Hz. Muhammed'in halifelik için ona bir şeyler söylediği fikrini de ortaya çıkarırdı. O yüzden Ayşe bunu inkâr etmek zorundaydı. Soru şu: **Şayet vasi ise o zaman neyin vasisi?** Herhalde deve ve hurma vasiyetinde bulunmamıştır!

Ayşe uzunca bir hadiste -belki de farkında olmadan- Ali'ye karşı kindar olduğunu da ele veriyor.

Ayşe şöyle diyor: İfk olayıyla ilgili (İfk, bir savaş dönüşü Ayşe'nin yolda Safvan adında biriyle zina yapmakla suçlandığı o meşhur olay) henüz Nur suresindeki ayetler inmemişti, bu konudaki belirsizlik sürüyordu (Allah uzun süre onları bu konuda seyretmiş, olay her tarafa yayıldıktan sonra yaklaşık 10 ayet birden

---

129 a- Buhari, Vasiye, bab 1, no: 2741 ve Megazi, Mered'ü Nebi bab 83, no: 4459.
b- Fuad Abdulbaki, el-Lü'lüü ve'l Mercan, no: 1058.

göndererek Ayşe'nin ve dolayısıyla Muhammed'in ailesinin iddia edilen konuda temiz olduğunu belirtmiş. Acaba bu gecikmenin nedeni neydi? İşin başında bu ayetler gönderilseydi daha yararlı olmaz mıydı? Bu da notlarımız arasında kalsın.) Bir ara Hz. Muhammed hem Ali, hem de Usame bin Zeyd'i huzuruna çağırıp sordu: **"Siz bu iş için ne dersiniz, ben Ayşe'den ayrılayım mı?"** Usame, "**Senin eşindir, sen onu daha iyi tanırsın"** karşılığını verdi, benimle ilgili olumlu konuştu; ama Ali, **"Ey Muhammed, dünyayı kendine dar etme; sanki sana kadın mı yok?"** dedi.

Bu sözlerin Ayşe üzerinde olumsuz bir iz bıraktığını zaten Ayşe'nin kendisi itiraf ediyor, **ben Ali'nin bu sözlerini hiç unutamam,** diyor. Daha sonra meydana gelen tarihi olaylarda Ayşe hep Hz. Ali'ye karşı olan cephede yer alıyor. Onun, Ali'nin vasiliğini inkâr etmesini yalnız bu 'İfk' olayına bağlamak tabi ki yanlış; ancak bunun da etkisi olduğu kesin.[130]

Diğer taraftan Hz. Ali ve eşi Fatma, cenaze işi bittikten sonra (Ali halife olsun diye), halkın karşısına çıkıyorlar; ama artık onlar için çok geç: Ebubekir'le Ömer işi çoktan sağlama alıyorlar. Hz. Ali'nin cenaze defninden sonra gidip halktan destek talebinde bulunduğu düşüncesi, Sünni kesimin kaynaklarında anlatılıyor. Şia âlimleri ise, **"Hz. Muhammed sağken halifeliği zaten Hz. Ali'ye vasiyet etmişti"** fikrini savunuyorlar. Ali'nin de, nasıl olsa halifelik benim hakkımdır ve herkes buna saygı gösterir, o zaman önce cenazemizi kaldıralım, ondan sonra gidip halifelik işiyle ilgilenelim düşüncesinden dolayı ilk başta halifelikle ilgilenmediğini, bu süre zarfında Ömer'le Ebubekir'in cenazeyi fırsat bilip halifeliği gasp ettiklerini söylüyorlar.

Ebubekir'le Ömer işi sağlama bağladıktan sonra, Hz. Fatma ile Hz. Ali Ebubekir'in halifeliğini tanısınlar diye onlara gidiyorlar. O sırada Fatma kendilerine şunları söylüyor: **En zor anımızda bizi cenazemizle baş başa bırakıp kendi işlerini görmeye**

---

[130] a- Fuad Abdulbaki, Buhari-Müslim'in ortak hadislerini olan El'Lü'lüü ve'l Mercan, Tevbe bölümü, İfk kısmında, no: 1763.

b- Buhari, Şehadat, bab 15, no: 2661, Megazi, bab 34, no: 4141 Tefsir, Nur suresi, no: 4750.

c- Müslim, Tevbe bölümü, İfk kısmında, bab 10, no: 2770.

giden kişilerle alakamız yok; bizden ne izin aldınız, ne de bu konuda (halifelik konusunda) **bize hak verdiniz.** Bu açıklamadan sonra onlar bir şey yapmadan geri dönüyorlar.[131]

Zaman içinde Ömer Hz. Ali'nin evine düzenlediği baskın sırasında (ki ilerde onların bölümünde bunun detaylarını anlatacağım) Hz. Fatma, **"Babamın cenazesini yerde bırakıp çıkarınız peşine düştünüz; bizden ne istiyorsunuz?"** diyerek tepkisini bir daha gösteriyor.

Şu da var ki, Hz. Muhammed'in ölümünden sonra halifeliğe talip çıkanların hepsi seçme Müslümanlar: Ebubekir, Sad b. Ubade ve Hz. Ali. Yani iktidar kavgası sadece seçme-güzide Müslümanlar arasında oluyor. Şunu hatırlatmakta yarar var ki, ilk başta Ebubekir Ubeydullah'ı bile öneriyor. Her nedense zaman içinde Ubeydullah halifelik listesinden düşüyor, onun yerine Hz. Osman öne çıkıyor. Bunun nedeni Osman taraftarlarıyla Ömer arasında yapılan pazarlıklar ve sonunda Ebubekir'i ortadan kaldırma planları. Bunları anlatacağım.

Yukarıda değinildiği gibi iktidar mücadelesinde Mekke'den gelenlerin başını Ebubekir çekiyordu. Medine'nin yerlileri olan ve kendilerine Ansar denilen grup ise Sad b. Ubade'nin etrafında toplanmış, onu destekliyorlardı. Medineli Müslümanlara **Ansar** denmenin nedeni şu: Mekke'den göç eden Müslümanlara yardımcı oldukları için bu ismi almışlardı. Zaten Ansar kelimesi çoğul olup, yardımcılar anlamına gelir. Muhammed ve diğer Müslümanların Medine'ye gelmelerini sağlayan, onlara yardımcı olan Medinelilerin başında Sad b. Ubade gelir. Akabe biatinde de bu adam vardı. Bu buluşmayı sağlayan ve Muhammed'le Müslümanların Medine'ye gelmelerine zemin hazırlayan en etkili isimdi. Bedir hariç tüm savaşlara katılan biri. Rivayetlere göre her gün kendi evinden Muhammed'e etli yemekler götürüyordu. Asil bir ailedendi ve çoğu kez yüksek sesle, **"Kimin evinde et-yemek yoksa buyursun Sad'ın evine gelip yemek yesin!"**

---

131 a- İbni Kuteybe Dineveri, el-İmame ve's-Siyase adlı yapıtında Ebubekir kısmında, s. 21.

b- Ömer Rıda Kehhale, A'lam-i Nisa, 4/114.

diye çağrıda bulunuyordu. Bunları bu şekilde anlatan ve bu yaptıklarını takdir edenler bizzat İslam âlimleridir.[132]

Bir zamanlar Hz. Muhammed ve Mekke'den gelenler muhtaç iken bu Medineliler onlara yardım edince, onlarla ilgili övgü anlamında ayetler oluşturuluyordu. Bu konuda Kur'an'da, **"Mekke'den gelenlerden önce Medine'ye yerleşmiş ve imanı da gönüllerine yerleştirmiş olanlar, hicret edenleri** (Mekke'den gelen Müslümanları) **severler. Onlara verilenlerden dolayı içlerinde bir rahatsızlık duymazlar. Kendileri son derece ihtiyaç içinde bulunsalar bile yine Mekke'den gelen Müslümanları kendilerine tercih ederler** (yani yemezler; ancak onlara yediririler)" anlamında ayet var.[133]

İşte böyle; başta yardım etsinler diyen ayetlerle onların gönlü kazanılıyor; iş sağlama alınıp da zaman içinde sıra paylaşıma gelince, konumuzdan da anlaşıldığı gibi onlardan her şey esirgeniyor.

Sad b. Ubade'yi halife olarak destekleyen ve çoğunluğu Medine yerlilerinden oluşanlar, kendisi halife olsun diye **"Sakife Beni Saide"** denilen gölgelik bir yerde toplanıp durum değerlendirmesi yapınca, Ebubckir'le Ömer bunun haberini alıyor ve doğruca oraya gidiyorlar. İki grup arasında yapılan konuşmalar sırasında Ömer Ebubekir'in avantajlarını anlatmaya başlıyor: Kendisi hem ilk Müslümanlardandır, hem Muhammed hasta iken cemaate imam olmak için onu önermiştir, hem de aynı zamanda Muhammed'in kayınpederidir (Ayşe'nin babası), hicret esnasında onunla birlikte Medine'ye gelen en yakın dava arkadaşıdır gibi olumlu yanlarını öne sürüyor. Bu arada, **"Bakın ilk olarak ben onun elinden tutup halifeliğini kabul ediyorum"** diyor.

Sad ve taraftarları bunu kabul etmiyorlar. Sonuçta iki kesim arasında tartışmalar, hatta kavgalar başlıyor, kılıçlar çekiliyor. Daha önce de ifade edildi ki Hz. Ali bu olup bitenler sırasında Hz. Muhammed'in cenazesiyle meşgul/kendisi bunların içinde yok. Bunlar, cenazenin yerde kaldığı o üç günde olan şeylerdir. Bu arada tartışmalar devam ederken cemaatten biri, **"Halifelik Hz. Ali'nin hakkıdır!"** deyince, Ömer kılıcını çekip kendi yandaşla-

---

132 İbni Sad, Tabakat, Sad b. Ubade kısmında, 3/310.

133 Haşir suresi, 9. ayet.

rına, **"Bunun haddini bildirin!"** diyor. Yine Sad taraftarlarından Hubab b. Münzir, *"Halifelik bizim hakkımız, Mekkeli Müslümanlar kabul etmiyorlarsa, bunlar zaten buralı değil; şehrimizi terk edip memleketlerine gitsinler. Şayet bu öneri kabul edilmezse bari iki yönetici seçelim: Biri bizden, bir diğeri de Mekkelilerden olsun"* diyor; ancak Ebubekir'le Ömer bu öneriyi de kabul etmiyorlar. Ömer o arada Sad b. Ubade için kendi yandaşlarına, **"Gebertin onu!"** diye talimat veriyor. Ömer'in bu sözüne karşı Medineli Müslümanlardan Kays b. Sad Ömer'in sakalından tutarak, **"Ey Ömer, eğer sen onun kılına dokunursan senin ağzında bir tane diş kalmaz!"** diyecek kadar sert tepki gösteriyor.

Ebubekir bu zorlu mücadeleyi görünce sık sık farklı alternatifler öneriyor. Mesela; **"Halife ya Ebu Ubeyde ya da Ömer olsun ben olmayayım; ya da biz muhacir ve Ansar olarak iktidarı aramızda paylaşalım"** diyor. Tıpkı Sad'ın taraftarlarından birinin dediği gibi kendisi de ortak bir yönetim öneriyor. Onun bu açıklaması birçok kaynakta geçiyor. İbni Ebi Şeybe bu konuda birçok hadis aktarıyor. Bu aynı zamanda Buhari'de de var.

Ömer Ebubekir'in bu teklifine karşı çıkıyor; hem de nasıl! Hemen söylediklerini sunalım: *"Vallahi senin önüne geçmem; geçersem boynum kırılsın! Benim için en ağır günah, sen hayatta iken benim senin önüne geçmemdir. Olur mu, böyle yapar mıyım? Sen hayatta iken kimsenin haddine değil ki senin önüne geçsin. Muhammed seni namazda öne geçirmedi mi, kimsenin haddi değil ki seni arkaya çeksin. Vallahi ben iman üzere öldürülsem, bir daha dirilsem, bir daha öldürülüp dirilsem yine senin önüne geçemem! Ver elini önce ben siftah edeyim, seni kabul edeyim."*

Ömer'in bu fend içerikli açıklaması en başta mezhep lideri Ahmet b. Hanbel'in *Müsned*'inde ve önemli birçok Sünni kaynakta geçmektedir.[134]

---

134 a- Belazuri, Ensab, 1/580 ve ayrıca 2/263.
b- Cahız, Kitabü'l Osmaniye, s. 232.
c- Hindi, Kenz, no: 14131-14137, cilt 5/643.
d- Taberi tarihi, 3/206 Sakife Beni Saide kısmında.
e- Muhibbüddin Taberi, Riyad'ü Nadre, 1/162.
f- Siyer-i İbni Hişam, 4/310.
g- Ahmet b. Hanbel, Müsned, 1/183. Sakife Beni Saide kısmında.
h- Heytemi İbni Hacer, Sevaik-i Muhrika, s. 24.

Ömer bir taraftan Ebubekir için edebiyat yapıyor, diğer taraftan bir nevi nabız yoklaması gibi Ebu Ubeyde'ye, **"Sen halife ol, ne dersin?"** diyor. Ebu Ubeyde bunun kuru bir laf olduğunu bildiği için Ömer'e, **"Ey Ömer, sen Müslüman oldun olalı senden hiçbir şey anlayamadım. Ebubekir var iken ben nasıl öne geçeyim?"** diyor. Adeta ağız birliği yaparcasına bir tavır sergiliyorlar. Ebu Ubeyde o kitle içinde bu sözü Ömer'e karşı kullanamazdı; ancak biliyordu ki böyle dese Ömer'in hoşuna gider. O yüzden bu ifadeyi bilerek kullanmıştır demek mübalağa olmaz. Ebu Ubeyde hem Ömer tarafından kendisine yapılan teklifin boş bir laf olduğunu, hem de bu kadar karmaşık bir yapıdan kendisinin seçilemeyeceğini bildiği için hayır demek durumundaydı; yoksa kendisi de yetenekli, bu işi götürebilecek kapasitede biriydi.[135]

Ebubekir'in az önceki önerisine Ömer'in karşı çıkmasının önemli bir nedeni vardı. Biliyordu ki eğer Ebubekir olmazsa, ilk aşamada kimse Ömer'i kabul etmez. Zira o çok sert biriydi, kimse onun yönetici olmasını istemezdi. Kendisi de bunun farkındaydı. O yüzden gelecekte halifeliği garantiye almak için, ilk etapta tehlikeyi (pek de becerikli olmayan) Ebubekir üzerinden atlatmak istiyordu ve bu niyetle Ebubekir halife olsun diye ısrar ediyordu. Bunun dışında seçilen bir halife Ömer'in hesaplarını altüst edecekti, Ömer bunun farkındaydı.

Bu arada Ebubekir o toplantıda sıkça Hz. Muhammed'le olan yakınlığını, onunla beraber hicret ettiğini öne sürerek halifeliğin kendisine verilmesinin uygun olacağı şeklinde konuşmalar yapıyor ve sonuçta kendisine karar veriliyor. Ondan sonra Ömer'le birlikte camiye geliyorlar. Burada ilkin Ömer minbere çıkıp bir konuşma yapıyor, toplantıda Ebubekir'in seçildiğini halka anlatıyor ve konuşmasının bitiminde Ebubekir'e, **"Buyur öne çık, halk gelip seni kabul etsin, ziyaret etsin"** diyor.

Ebubekir'le Ömer'in planlarında ilk halife Ebubekir olacak diye geçiyorsa da, Ebubekir manzaradan işin zorluğunu anlıyor.

---

135 a- İbni Asakir, Tarih-i Medine-i Dımaşk, cilt 30/274.
b- Hindi, Kenz'ül Ummal, 5/643, no: 14132.
c- M.Taberi, Riyad 1/151.

Yani önceki küçük toplantıda kabul edildiği halde, camide değişik bir Ebubekir oluyor: Ömer'in ısrarına rağmen yerinden kalkıp öne geçmiyor ki halk ona biat etsin/elini tutup kutlasın. Sonuçta Ömer onu zorla öne çıkartıp kutlama yerine götürüyor. Ömer'in Ebubekir'i zorla öne geçirdiğine ilişkin var olan bilgi en başta Buhari'de geçmektedir.[136]

Ebubekir'in seçilmesi için en önemli avantaj şuydu: İslamiyet'ten önce Medine'nin yerlileri olan Evs ve Hazrec kabileleri arasında sürekli savaş vardı. Bu savaşlar 120 yıl devam etmiş ve son halkası Buas denilen savaşla bitmişti. İşte halifelik için talip olan Medineli Sad bin Ubade aslen Hazrec kabilesindendi, onu destekleyenler de ağırlıklı olarak bu kabiledendi. Tartışmalar devam ederken Evs kabilesinden önemli biri olan Beşir b. Sad Ebu Numan, hemen kalkıp herkesten önce Ebubekir'in elinden tutarak halifeliğini kabul ediyor. O böyle yapınca diğer Evsliler de Ebubekir'den yana karar veriyorlar. Malum Ömer de hep Ebubekir için kulis yapıyordu. Burada en önemli nokta şu: Evsliler Hazrecli birini halife olarak kabul etmezlerdi. Halife Hazreclilerden seçilmiş olsa o savaşlı günler tekrar geri dönebilir endişesi vardı onlarda.

Medineliler arasındaki bu bölünmüşlük Ebubekir'i halife yaptı; yoksa onunla Ömer'in işi zordu.

Her ne kadar halk nezdinde Ebubekir'in halife olma durumu bir sürpriz de olsa, yaşlı biri olduğu ve Ömer kadar da sert olmadığı için, millet ona evet diyebilirdi. İşte bu noktada Ömer sonuç alma konusunda biraz rahattı. Ebubekir halife seçildiğinde hazır olmayan Ebu Süfyan daha sonra bunu duyunca, **"Ben bu işte öyle bir nifak, ayrışma görüyorum ki bunu ancak kan temizler"** diyor. Bir başka sözünde Ebubekir hakkında Hz. Ali'ye, **"Kureyş'in en zavallı kişisi halife olmuştur"** diyor.[137]

---

136 a- Buhari, Kitab'ül Ahkam, İstihlaf bölümü bab 51, no: 7219 ve İtisam no: 7269.

b- Taberi Tarihi, Sakife Beni Saide ve hicri 11. yılı halifelik tartışmaları kısmında.

c- İbni Hacer, Buhari Ahkam bölümü, İstihlaf kısmı, bab 51, no: 7219 hadisin açıklama kısmında.

d- A. Razzak, Musannaf, cilt 5/439-445, no: 9756-9758.

137 Belazuri, Ensabü-l Eşraf, c. 2/271-272. Biat kısmında.

Zamanla Ebu Süfyan'ın çocuklarını da iktidara ortak edince (Muaviye gibi) onun da sesi kesiliyor.

Ebubekir halife seçilince Selman-i Farisi o zaman Farsça bir cümle kullanıyor: **"Kerdaz ve nekerdaz."** Türkçesi, Ebubekir'i seçtiniz; ama iyi etmediniz. Devamla, **"Hz. Ali'yi seçseydiniz hepinizin yararına olacaktı"** diyor. Bu bilgiler Sünni kaynaklarda geçiyor.[138]

Selman-i Farisi hakkında kısa bir bilgi sunmakta fayda var. Kur'an'da Nahl suresinde, **"Derler ki Kur'an'ı bir insan Muhammed'e öğretiyor"** şeklinde başlayan bir ayet var.[139] İşte burada bazı Kur'an yorumcuları Selman-i Farisi üzerinde durmuşlar. Yani bu insan o kadar önemli biri. Kısa bir örnek verelim. Ayşe anlatıyor: Muhammed geceleri Selman-i Farisi ile yalnız kalırdı, kendi aralarında konuşurlarken bazen öylesine sohbete dalarlardı ki, Muhammed bizi unuturdu, diyor.[140]

Peki, neyin sohbetini yapıyorlardı? Elbette ki konu bilgi alışverişiydi.

Kendisi aslen İranlıydı ve ailesi İran'da Zerdüştilik dininde bir bakıma diyanet reisliğini yürütüyordu. Hz. Muhammed'e varana kadar, yollarda yıllarca değişik haham ve papazdan da bilgi alışverişi yapmıştı, tüm kutsal Ortadoğu dinlerini iyi biliyordu.

Ebubekir'i tayin etmekle hata yaptınız diyen Selman böyle biriydi.

Ebubekir halife olunca Zübeyr b. Avam kılıcını çekip ortaya çıkıyor (Zübeyr, Hz. Ali halife olsun diyordu); **"Biz Ebubekir'e mi kaldık?"** diye itiraz ediyor. Buna karşı Ömer yanındakilere, **"Bu köpeğin haddini bildirin!"** diyerek ağır hakaretlerde bulunuyor. İşte Muhammed'den cennet müjdesini alan Ömer, yine Muhammed'den cennet müjdesini alan Talha'ya karşı az önceki sözü kullanıyor.[141]

---

138 a- Belazuri, Ensabü-l Eşraf, 2/274.
b- Cahız, Kitabü-l Osmaniye, s. 172.

139 Nahl, 103. ayet.

140 İbni Abdilber, İstiab, Selman-i Farisi maddesinde, No: 1014.

141 Cahız, Kitabü'l Osmaniye, s. 172.

Bu arada diğer halife adayı Sad b. Ubade, **"Yerle gök birleşse bile ben Ebubekir'in halifeliğini tanımam"** diyor. Kendisi Ebubekir halife kaldığı sürece Medine'de yaşıyor; ancak ne onlarla birlikte Cuma namazlarına katılıyor, ne de onlarla hac yapıyor; hiçbir etkinliklerine ortak olmuyor. Daha sonra Ömer halife olunca, başıma bir şeyler getirir korkusuyla Şam tarafına kaçmak zorunda kalıyor.

Halife Ömer onu orada da rahat bırakmıyor: Adamlarından Halit bin Velit ve Muhammed b. Mesleme'ye görev verip onu orada öldürtüyor;[142] ölüm nedenini de, **"Şam taraflarında tuvalet ihtiyacını giderirken o sırada cinler onu öldürmüşler"** şeklinde, adeta adamla alay edercesine gösteriyorlar. Ebubekir'in seçilmesi aşamasında çok tartışmalar, gürültüler ve hatta kavgalar yaşanıyor. Daha sonra Hz. Ali kısmında bu yaşananları anlatmaya devam edeceğim, çünkü bu kavga içinde Hz. Ali ve taraftarları da vardı.[143]

Şunu da kabul etmek lazım ki, halife adaylarından Sad'ın argümanları daha güçlüydü. Mesela: Hz. Muhammed Mekke'de yaklaşık 13 yıl peygamberlik yaptı. Bu süre zarfında sayılı kişiler ona inandı. Üstelik Mekkeliler onu rahatsız ettikleri, kendisi orada huzur bulamadığı için memleketini terk edip bize gelmek zorunda kaldı ve biz de ona yardımcı olduk, Medine'ye getirdik; burada İslamiyet'i tamamladı... diyordu. Ancak belirtildiği gibi Medineliler arasındaki geçmiş sorunlar Sad'ın seçilmesine izin vermiyordu. Bu konu kaynaklarda bolca işlenmiş; bundan sonra da yer yer anlatmaya devam edeceğim. Bu anlatılanlar, İbni Kuteybe, İbni Cerir Taberi, Hüseyin b. Muhammed (Tarih-i Hamis), İbni Abdilber, Abdurrazzak, İbni Esir ve Kenz'den birer özettir.[144]

---

142 Belazuri, Ensab, 1/580- 2/261-272.

143 Belazuri, Ensab, 1/586- 2/272.

144 a- İbni Kuteybe, el-İmame ve Siyase, s. 15.

b- Taberi kendi meşhur tarihinde 'hicri 11. yılı olayları', Sakife Beni Saide'de halifelik için Mekke ve Medineli Müslümanlar arasında yapılan tartışmalar konusunda ele almış.

c- Hüseyin b. Muhammed, Tarih-i Hamis, cilt 2/168-169.

d- İbni Abdilber, İstiab, Hübab b. Münzir kısmında, no: 485.

e- İbni Kesir, el-Kamil, cilt 2/191, hicri 11. yılı olayları bölümünde.

c- Hindi, Kenzü-l Ummal, Sakife bölümü, no: 14131-14137.

Bunları anlatırken başka bir olay hep arada kaynayıp gidiyor. Hz. Muhammed vefat etmeden önce, İslam ordusunu Usame b. Zeyd komutasında Bizanslılara karşı savaşmak üzere Suriye tarafına gönderdiğinde Ebubekir, Ömer gibi önemli isimlere bir yetki vermiyor. Peki, sebep ne? İşte kimse bunları kurcalamamış/kurcalamıyor da. Bir de daha önemlisi, ne Ebubekir, ne de Ömer Usame komutasındaki savaşa katılmıyorlar. Bundan şu anlaşılıyor: Acaba Hz. Muhammed, Ömer gibilerini bir rütbesiz er sıfatıyla bu zor savaşa göndermekle onları etkisiz hale getirmek ve gelecekte halifelik için Hz. Ali önündeki en büyük engeli bu yolla aşmak için mi böyle yapmış? Diğer yandan acaba onlar da Hz. Muhammed'in böyle bir planı olduğunu anladıkları için mi karşı çıkıp savaşa katılmamışlar sorusu, akıllara gelir. Olup bitenlerden böyle bir niyet en azından sezinlenebilir/mümkündür. Bu arada onların savaşa katılmama nedeni farklı da olabilir. Örneğin; Medine'de kalalım, belki Muhammed'e karşı başarılı bir plan kurabiliriz hesabını yapmış olabilirler. Her iki ihtimal de mümkündür. Nitekim daha sonra gerçekleşen ilaç meselesi, böyle bir planın yapıldığı kanaatini güçlendirir.

Bu olup bitenler karşısında artık ister istemez şu önemli soru gündeme gelir: **Acaba Hz. Muhammed kendisinden sonra halifelik yüzünden ortaya çıkacak zorlukları bilmiyor muydu ki henüz hayatta iken birini atamadı; yoksa atadı da onu dinlemediler mi?**

Bu soruya verilecek birçok yanıt var.

Soruda da belirtildiği gibi ya sorun çıkacağını bildiği için bunu gündeme getirmemiş, ya da damadı ve aynı zamanda amcasının oğlu olan Ali'yi yerine tayin etmiş; ancak vefatından sonra Ömer-Ebubekir ekibi iktidarı zorla ele geçirmişler. Bir kere Hz. Muhammed'in kendisinden sonra neler olacağını bilmediğini iddia etmek çok yanlış. Çünkü kendisi toplumunu iyi biliyordu. Dolayısıyla kendisinden sonra iktidar yüzünden neler yaşanacağını bilmiyordu demek ancak saflık olur. Şayet belirlememişse bunun muhtemel nedeni, karşısında hem kayınpederi, hem de aynı zamanda çok etkili olan Ömer gibi birilerinin bulunmuş olması. Çünkü Ömer de bu işe talipti. Diğer taraftan öbür tarafta

kayınpederi ve dava arkadaşı Ebubekir vardı. Yine hem damadı, hem de amcasının oğlu Ali vardı. Aynı zamanda bunlar kadar önemli olan Mekkeli ileri gelenler vardı. Bu durum Medineliler için de geçerliydi: Onlarda da yönetime uygun seçme insanlar vardı. İşte bu zorlu tablodan birini belirlemeye cesaret edememiş demek mümkün. Dolaylı olarak belki birini belirlemiş; ancak açıkça söylemekten kaçınmış demek de mümkün. Bütün bunlar ihtimaller. Kanıtlardan (ki aynı zamanda teamüllerin de gereğidir) en güçlü ihtimal olarak şu ortaya çıkıyor: Hz. Muhammed aslında Hz. Ali'yi seçmiş; ancak ölümünden sonra Ömer ve Ebubekir gibileri onun tercihini kabul etmeyip halifeliği zorla ele geçirmişlerdir. Evet; en güçlü olanı bu! Bunun gerekçelerini kısmen anlattım, anlatmaya da devam edeceğim.

Aslında bu çalışmamda birinci derecede amacım Hz. Muhammed'e karşı tertiplenen suikastlar ve dört halife arasındaki o olumsuz ilişkiler üzerinde durmak. Hz. Muhammed'in Ali'yi halife olarak belirlediği ve daha sonra Ebubekir-Ömer'in buna uymayıp yönetimi zorla ele geçirdikleri hususu da önemli. Bu konuda da ilginç şeyler var. Hz. Ali kısmında bunlar üzerinde yeterince duracağım.

Aslında Hz. Muhammed son hutbesi olan veda hutbesinde toplanan binlerce insan huzurunda kendi halefini ilan edebilirdi ve bu durumda kimse kolay kolay itiraz da etmezdi. Görünürde böyle yapmaması bir eksiklik olarak algılanabilir; ancak Hz. Muhammed tehlikeyi bildiği için buna başvurmamış demek de mümkün. Çünkü açıklamış olsaydı en başta Ömer onu dinlemeyebilirdi ve henüz hayatta iken Ömer'le arası açılabilirdi. Zira Ömer'i iyi tanıyordu. Hatta birçok kez Muhammed Ömer'in karşısında zora düştüğünde, onu sevindirmek, ondan kurtulmak için, Ömer'in istekleri doğrultusunda ayetlerin geldiği örnekler pek çok. Bu konuda daha önce yazdığım kaynaklarda somut birçok örnek verdim.[145] Bu kitabın sonlarına doğru Ömer'in bilinmeyen yönleriyle ilgili bir bölüm açacağım; orada da onun Muhammed için ne kadar önemli, etkili ve baskın olduğunu örnek-

---

145 Arif Tekin, Kur'an'ın Kökeni, Berfin yay., İst.

lerle izah edeceğim. Birkaç kez belirtildiği gibi, yine vurgulamak isterim ki aslında en güçlü ihtimal, Muhammed'in Ali'yi önermiş olduğu; ancak ondan sonra Ömer'le Ebubekir'in buna saygı göstermediğidir. Burada somut ve bir o kadar da skandal içeren ve aynı zamanda Buhari ile Müslim'de ortak işlenen bir hadisi sunmak isterim ki, doğrudan doğruya konuyla alakalıdır.

Daha önce anlatmıştım ki, Muhammed ölüm döşeğinde iken, size önemli şeyler yazacağım diye kalem kâğıt istemiş, Ömer buna izin vermemiş, Muhammed de istediklerinden vazgeçmişti. Konunun şahitlerinden Muhammed'in amcası Abbas'ın oğlu Abdullah (ki İbni Abbas lakabıyla meşhurdur), Ömer'in vasiyete engel olması olayını anlatırken bu bağlamda **"Muhammed bize şunları söyledi"** diye aktarıyor: **Birincisi:** Arap yarımadasında iki din bir arada olmasın/tek din olsun veya müşriklere bu adada yer yok, dedi. **İkincisi:** Size gelen elçileri (barış elçileri veya başka amaçla gelen elçileri kastediyor) iyi karşılayın, dedi. Skandal olanı ise üçüncü şıktır. Bakalım İbni Abbas ne diyor? Evet; az sonra yazacağım cümle İbni Abbas'a ait veya kim bilir belki de ondan sonra hadisleri yazanlar ona iftira etmiş olabilirler; ancak kayıtlarda yazılı olan şeklini söylüyorum. **Üçüncüsü: "Muhammed bu ikisini söyledi; üçüncüyü de ya kendisi sustu/söylemedi, ya da söyledi de ben hatırlayamıyorum."**

Bu hadis, gerçeklerin yazılmadığını, İslam tarihinde sansürün ne kadar geçerli olduğunu somut bir şekilde ortaya koyuyor.

İşte burada ister istemez hadiste belirsiz olan o üçüncü şıkkın **halifelik Ali'ye emanet edilsin**, şeklinde olması güçlü bir ihtimal. Bakmış ki Ömer yazmasına izin vermiyor, artık sözlü olarak söylemiş olayım demiş; ama görüldüğü gibi son sözü belirsiz. İbni Abbas'ın, **ya Muhammed söylemedi ya da ben hatırlayamıyorum,** demesine kim inanır?[146]

---

146 a- Fuad Abdulbaki, Buhari-Müslim hadisleri, El-Lü'lüü ve'l Mercan, Vasiyet kısmında, no: 1059.

b- Buhari, Cihad, bab 175, no: 3053, Cizye, bab 6, no: 3168, , Megazi, bab 83, no: 4431.

c- Müslim, Vasiyet no: 1637'de işlemişlerdir.

d- Ebudavud, Harac no: 3029.

İslami kaynaklarda, o dönem çoğu insanların Ebubekir'in aday olacağını hiç tahmin etmedikleri de anlatılıyor ve Ömer de bunu itiraf ediyor.[147]

Bununla ilgili en başta Buhari ve mezhep lideri Ahmet b. Hanbel ile diğer birçok eserde ortak olarak anlatılan uzunca bir hadisten bir özet sunmak istiyorum.

Ömer artık halifedir. Bazılarının, efendim Ebubekir'in halifeliği hiç piyasada yokken, onunla ilgili Hz. Muhammed'in önerisi bulunmazken getirip zorla halife seçtiler, dediklerini duyuyor. Böyle sürpriz (ki bu yöntemle yönetici olmak onların geleneklerine göre meşru sayılmazdı) bir şekilde biri iktidara gelseydi o zaman buna **"Filteten/felteten"** denirdi. Adeta darbe ile yönetimi ele geçirmek gibi sayılırdı.

Ömer halkın bunu söylediğini duyunca, *ben yakında bu konuda bir açıklama yapacağım*, diyor. Daha sonra bir ara minbere çıkıp sözünü ettiği o açıklamayı yapıyor. Birçok şey söylüyor konuşmasında. Sıra konuya gelince şunları anlatıyor:

"Duyduğuma göre sizden bazıları, **efendim Ömer vefat ederse biz falancayı halife olarak kabul ederiz. Çünkü Ebubekir'i de kimse belirlememişti, kendisi sürpriz bir şekilde halife oldu**, demişsiniz. Bunu söyleyen sizi kandırmasın" diyor ve ağzındaki baklayı çıkarıyor:

"Doğrudur; Ebubekir'in seçilmesi sürpriz oldu, kendisi halife olsun diye daha önce bir öneri yoktu. Önerisiz halife olduğu için Allah onu korudu, bağışladı (yani aslına bakılırsa yapılan işlem anormal: Ebubekir sürpriz bir şekilde başa geçti, böyle olmamalıydı demek istiyor). Çünkü halifelik için talipler çoktu. Bunlardan biri de Hz. Ali'ydi ve onun taraftarları Fatma'nın evinde karargâh kurmuşlardı. Diğer taraftan Medinelilerden Sad b. Ubade ve yandaşları halifelik için kulis yapıyorlardı. Bu olup

---

147 Mesela Muhammed'in amcası Osman. Zübeyr, Haşimoğulları, Sad b. Ubade, Halit b. Sait b. As, Talha b. Ubeydulah -Her ne kadar Ebubekir onu önerdiyse de, muhalif olduğu için kerhen, durumu yatıştırmak için ona ikram ediyordu- Mikdad b. Esvet, Selman-i Farisi, Ebu Zer, Ammar b. Yaser, Bera b. Azıb, Übey b. Ka'b, Ebu Süfyan ve daha niceleri Ebubekir'e karşıydı.

bitenlere karşı ben Ebubekir'e teklif sundum, haydi Sad'ın yanına gidelim dedim ve gittik. Zorlu bir mücadeleden sonra Ebubekir halife oldu. Ebubekir'in seçilmesiyle bela defoldu. Siz de biliyorsunuz ki Ebubekir saygı duyulacak bir insandı..." şeklinde konuşmasını sürdürüyor.

Evet; bütün bunları Ömer anlatıyor. Ben Buhari'deki hadisi baz alarak ifadesini özetledim. Ömer bununla bir taraftan yıllar önce gerçekleştirdiği bir uygulamanın usul dışı olduğunu itiraf ediyor, diğer taraftan ve en önemlisi de gelecek için şu mesajı vermek istiyor: Evet; halife seçilen kişi onayla gelmeli. Biz Ebubekir zamanında bu kuralı çiğnedik. Çünkü o zaman her kafadan bir ses çıkıyordu, bizim bundan başka çaremiz yoktu. Yoksa normalde halifelik için onay gereklidir, demek istiyor ve burada aslında Hz. Ali'ye gönderme yapıyor. Yani, haberiniz olsun benden sonra iznim olmadan birileri çıkıp biz halife olacağız derlerse buna fırsat vermeyin, bu caiz değildir, demek istiyor. Hatta konuşmasının sonlarına doğru, kim izinsiz halife ilan edilirse meşru değildir, böyle yapan varsa onlarla savaşın diyor. Belli ki bu söylemi, Hz. Ali'nin önünü kesmek için bilerek kullanmıştır.[148]

Peki, yıllar önce Ebubekir halife olsun diye yaptığı kulislerde Ömer ne diyordu? Ebubekir'in halife seçileceği sıralarda kendisi dönüp Ömer'e, **"Sen halife ol, ne dersin?"** dediğinde Ömer, **"Olur mu, sen varken ben nasıl öne geçerim? Bu konuda ben öldürülür bir daha dirilirsem, bir daha öldürülür dirilirsem, ölümle tehdit edilsem bile senin önüne geçemem"** diyordu. Benzer bir sözü daha önce de geçti. Ömer aslında bu açıklamayı kendisi için yapmıyordu; başkaları aday olmasın diye, sen varken kimsenin haddine değil ki halife adayı olsun diyordu. İşte ilk zamanlar böyle bir Ömer, yıllar sonra da yukarıda geçtiği gibi, böyle yapmak zorundaydık diyen bir başka Ömer.

---

148 a- Buhari, Hudud, Recmü-l Hübla başlığı altında, bab 31, no: 6830.
b- Ahmet b. Hanbel, Müsned, Ömer hadisleri bölümü, no: 391.
c- Heysemi, Beğiyyet-ü Raid, c. 5/623, no: 9772.
d- Kenzü-l Ummal, no: 14137.

b) Ebubekir'le Ömer Hz. Fatma'nın Malına El Koyuyorlar

Bu başlık altında hep gözden uzak tutulmak istenen farklı bir konuyu işlemek isterim. Buna ilişkin malzeme kaynaklarda fazla. Bir şeyler anlaşılsın diye elimden geldiğince toparlayıcı bir özet bilgi vermeye gayret edeceğim.

Müslüman kamuoyu Ebubekir'i mütevazı biri olarak biliyor; evet; Ömer'e oranla kendisi daha sakin; ancak sanıldığı gibi değil. Bu başlıkta Ebubekir'in bir bakıma bilinmeyen yönlerinden önemli bazı bilgiler sunacağım.

Şunu hatırlatmakta yarar var ki, bugün kitaplarda tasvir edilen, anlatılan Hz. Muhammed kendi zamanında bu kadar popüler, tabu haline gelmiş biri değildi, o günkü insanlar şimdiki Müslümanlar kadar onu tabulaştırmıyorlardı; ancak daha sonra farklı ve hayali bir Hz. Muhammed yaratıldı ve dinin hakikatini bilmeyenlere bu şekilde takdim edildi. Bu durum, Ebubekir, Ömer, Osman ve diğer meşhur sahabeler için de geçerlidir.

Birazdan Hz. Muhammed'in ölümünden sonra Ebubekir'in, Kur'an'a rağmen Hz. Fatma'ya yaptığı zulümden söz edeceğim. Bunu anlatırken de, en başta Buhari ve Müslim'den kanıtlar sunacağım. Anlatacağım konu hakkında İslam otoriteleri nezdinde zaten tartışma da söz konusu olmamıştır/yapılanlar olumlu karşılanmıştır.

Şuna vurgu yapmak isterim ki, 14 asır önce bir kadına yapılan zulüm ve haksızlığı gündeme getirmekteki amacım, İslam'ın lider kadrosunun halk nezdinde bilinen kimlikleriyle asıl kimliklerinin aynı olmadığını, bunların gerçekte çok farklı olduklarını ortaya koymak, bu konuda insanları bilgilendirmek ve bu tabulardan kurtulmak için -az çok- katkı sunmaktır. Yoksa normalde 1400 yıl önce 20 yaşlarındaki bir kadının başına gelenlerden söz etmek, ancak abesle iştigal olur. Hem dünya genelinde, hem de Türkiye'de bir hiç uğruna ve hunharca her gün insanlar katlediliyor. Burada amacım asırlar önce bir bireye yapılan uygulamadan bir ders çıkarıp İslam hakkında gerçeklerle hayaller arasın-

daki farkı okurlarla paylaşmaktır. Başka bir tabirle, bir kadına yapılan haksızlıktan yola çıkarak, Ebubekir ve Ömer gibi meşhurların gerçek kimliklerini ortaya koymak ve dolayısıyla İslam hakkında doğru olan bilgileri deşifre etmektir.

Bilindiği gibi Hz. Muhammed'in vefatından sonra -şöyle veya böyle- Ebubekir halife seçilir. Bu arada Hz. Fatma kendisine gidip babasından kalan malı, bir varis olarak talep eder. Fakat Ebubekir bunu kabul etmez, ben veremem der. Tabi ki bunu tek başına yapmaz; onu yönlendiren Ömer, bu konuda da onun yanındadır. Vermemesinin gerekçesi de şu: Ben Hz. Muhammed'in bir açıklamasını biliyorum, şunu diyordu: **"Biz peygamberler ölürken varislerimize/arkamızda bıraktığımız yakınlarımıza mal-eşya bırakmayız; eğer bizden herhangi bir mal-mülk kalırsa, o hazineye devredilir"** anlamında bir hadisi vardır.

Ebubekir bunu bahane ederek Hz. Muhammed'in malından Fatma'nın payına düşeni vermez. Bunun üzerine Fatma darılır, kızar ve evine döner. Ölene kadar da halife Ebubekir ve Ömer'le konuşmama kararı alır ve konuşmaz da. Kimi rivayetlere göre Fatma babasının ölümünden sonra 75 gün, kimisine göre 3 ay, kimisine göre de en çok altı ay yaşadıktan sonra -20 yaşlarında iken- vefat eder/katledilir.

Burada Ebubekir ve Ömer'den sormak lazım: Siz sonradan saltanatı kurdunuz, Hz. Muhammed'den daha fazla zengin oldunuz; peki siz öldüğünüzde/öldürüldüğünüzde malınız hazineye mi devredilecekti? Siz de aşırı derecede ganimet toplamıştınız: Ta Irak'tan İran'a, Suriye'den Mısır'a kadar nerdeyse tüm Ortadoğu sizin elinize geçmişti!

Bu arada Hz. Fatma'nın eşi Hz. Ali de onunla birlikte evine kapanır ve o arada ne Ebubekir'le konuşur, ne de onun halifeliğini kabul eder. Bu konuda olup bitenleri, Hz. Ali'nin başına gelenler kısmında anlatacağım.

Ancak merak olmasın diye kısa bazı bilgiler eklemek isterim. Kendisinden alıntı yapacağım kişi **Selim bin Kays Hilali** (doğum, hicretten önce 2 -ölüm, h. sonra 76). Kitabında konuya ilişkin şunları anlatıyor: Hz. Ali, Muhammed'in cenaze işlerini bitirince, bakıyor ki Ebubekir ve Ömer halifelik işini çoktan halletmişler. Onlara, **"Peki, siz daha dün Muhammed huzurunda**

beni halife olarak kabul etmediniz mi, ne çabuk Muhammed'den uzaklaştınız?" deyince; Ebubekir, "Haklısın, doğru; ancak Muhammed bana, **'Hem peygamberlik hem de halifelik bizim ailede olmaz: Ben peygamber oldum; halifelik artık başkalara geçsin'** dedi" diyor. Hz. Ali soruyor: Senden başka bu hadisi duyan var mı? Ömer hemen ortaya atlayarak, ben şahidim diyor. Ekiplerinden bir-iki kişi de Ebubekir'in iddiasına şahitlik ediyorlar. Olay çok uzun; burada maksadım Ebubekir'in bu vasiyetle ilgili gizli hadisine yeni bir örnek daha katmak.[149]

Peki, Kur'an Ebubekir'in bu yaptığına ne diyor; şimdi de buna bakalım.

Kur'an'a göre kesinlikle Hz. Fatma haklı. Nisa suresinde (7. ayet), "**Ölen anne-babanın bıraktıklarından** (veraseti kastediyor) **kızlarına da, erkek çocuklarına da pay vardır**" deniliyor ve daha sonra yine aynı surenin 11. ayetinde, **"Eğer ölen bir anne veya babadan tek bir kız çocuk kalırsa, o zaman tüm malın 1/2 sini alır"** deniliyor. Bu durumda Halife Ebubekir, Hz. Muhammed'e ait olan tüm malın yarısını gasp etmiş demektir ve verdiği karar da Kur'an'a aykırıdır. Hatta bazı durumlarda eğer ölenden yalnız kızı kalırsa, o zaman malın tümünü de alabilir. Ancak burada Hz. Muhammed'in hanımları da var. Bunların payı zaten belli: Malın 1/8'i. Hanımlar bu payı kendi aralarında bölüşüp paylaşırlar. İster bir hanım olsun, ister birden fazla olsun fark etmez: Burada ölenin çocuğu olduğu için onlar ancak 1/8'ini alıp paylaşırlar. Kur'an'a göre bu davada Hz. Fatma, babasından kalan malın yarısına sahip. Hz. Fatma'nın babasının malını Ebubekir'den istemesi ve Ebubekir'in az önce belirtilen gerekçeyle ona vermemesi olayını içeren açıklama, müttefakunaleyhtir. Yani hem Buhari'de birkaç yerde, hem de Müslim'de anlatılmaktadır; ayrıca kimse buna itiraz da etmemiştir.[150]

---

149 Selim b. Kays Hilali, Kitab'ü Selim, s. 53. Ayrıca konu hakkında Meclisi'nin "Bihar'ül Envar' c. 28/96'da ilginç bilgiler var.

150 a- Buhari, 1) Farz'ül Humus, bab 1, no: 3093. 2) Fedail-i Ashab, bab 12, no: 3712. 3) Megazi, bab 14, no: 4033, 4036 ve 4240, 4241 4) Feraiz bölümü, bab 3, no: 6726.

b- Müslim ise Cihad-Siyer bölümünde bunu işlemştir.

c- Tirmizi, Hz. Muhammed'den kalan mal kısmında, (Siyer).

Ne ilginçtir ki, başta dört mezhep lideri olmak üzere bir kere İslam âleminde Ebubekir'in bu icraatına karşı herhangi bir itiraz söz konusu olmamıştır.

Hz. Muhammed'den kalan mal da çok fazlaydı. Fedek sayfiye köyünü bir baskında Yahudilerden ele geçirip kendine tahsis etmişti. Yani bu köy artık hazine malı değildi.[151] Hiç olmazsa sembolik olarak az bir miktar Fatma'ya verilir, gönlü alınabilirdi; ancak bunu da yapmadılar.

Hz. Muhammed, ele geçirdiği Hayber gelirinden her yıl her hanımına (10'dan fazla hanımı vardı o zaman) 100'er vasak/yani yaklaşık 11-12 ton ayırırdı. Bunun %20'sini arpa, %80'ini de hurma olarak dağıtırdı. Bu zaten en başta Buhari'de anlatılmaktadır. Evet; bu kemali afiyetle dağıtılan mal Yahudilerindi, onlardan alınmıştı.[152]

Bir de Medine'de Hz. Muhammed'e ait ganimet malı vardı. Bu da yine Beni Nadir Yahudileri Medine'den/asıl yurtlarından sürülünce ele geçirilmişti.

Dikkat edilirse, Hz. Muhammed'den kalan her üç yerdeki malı/serveti Yahudilerden kalma talan malıdır.

Ömer Halife olunca Hz. Muhammed'in eşlerinden ve aynı zamanda Ömer'in kızı olan Hafsa ve yine Hz. Muhammed'in eşlerinden Ebubekir kızı Ayşe, Hayber gelirinden artık mahsul değil de arazi kabul ederler-araziye ortak olurlar; ancak Hz. Muhammed'in diğer eşleri yıllık mahsul almaya devam ederler.[153]

Toprak altındır derler ya, Halife Ömer de kızına düşen payı toprak olarak ayırır. Nasıl olsa kızı artık yasak ayetler nedeniyle evlenemezdi ve o mal onlarda kalırdı, halife olduğu için hamalları da çoktu, onu bedava işletebilirdi.

Kaldı ki, Ebubekir'in el koyduğu bu Fedek Sayfiye köyünü, Muaviye b. Ebi Süfyan işbaşı yapınca üçe bölüp bedava olarak şu kişilere dağıtır: Mervan b. Hakem, halife Osman'ın oğlu Amr ve kendi oğlu Yezit. Daha sonra mülkün hepsi Ömer b. Abdülaziz'in eline geçer. O da bu konuda halka bir konuşma yapıp asıl

---

151 Kur'an'da Kadın ve Muhammed'in Hanımları, s. 178, Berfin yay., İst.

152 Buhari, Müzaraa kısmı bab 8, no: 2328.

153 Müslim, Müsakat no: 1551.

sahiplerine vereceğini söyler ve Hz. Fatma'nın torunlarına (artık kim kalmışsa) iade eder. Zaman içinde Yezit, Hz. Fatma'nın torunlarından tekrar alıp Mervan'ın oğullarına verir ve böylece o mülk sürekli elden ele yer değiştirir.

İşte Ebubekir'in vermediği, halkın malıdır dediği Fedek'in kaderi böyle. Daha da önemlisi, Ebubekir bu karardan ve yaptığı başka haksızlıklardan dolayı Fatma'ya çok yalvarır, beni bağışla der; ancak Fatma bunu kabul etmediği gibi, Ebubekir'e çok ağır sözler söyler: **"Ben hayatta olduğum sürece hep namazdan sonra seni Allah'a şikâyet ederim, hakkında beddua ederim..."** der. Bazı Sünni kaynaklarda Fatma'nın bu sert konuşması karşısında Ebubekir sözde etkilenir, Fedek hakkında bir kâğıt yazıp Fatma'ya verir (senin olsun diye), denilmektedir. Ömer bunu Fatma'nın elinde görünce almak ister; ancak Fatma vermez. Ömer kâğıdı zorla elinden almak isteyince Fatma o kâğıdı göğüslerinin arasına bırakır. Buna rağmen Ömer zorla ondan alıp kâğıda tükürdükten sonra onu yakıp imha eder. O sırada Fatma ona da şunları söyler: **"Sen nasıl hakkım olan malımla ilgili senedimi yırttıysan, Allah da senin karnını yırtsın/belanı versin!"** der. Bu bilgiler Sünni kaynaklarda geçiyor. Hatta Ebubekir'le Ömer bir ara Fatma'nın evine gidince, Fatma yüzünü duvara çevirir, onlar selam verince selamlarını bile almaz.[154]

İlginçtir ki daha sonra Halife Ömer'in karnı yırtılır, Firoz adındaki bir köle onu katleder. Ömer kısmında bunu ayrıca anlatacağım.

Bu örnek de gösteriyor ki Ebubekir, Ömer karşısında sürekli kullanılan biriymiş.

Şu olayı Hz. Muhammed'in eşlerinden Ebubekir'in kızı meşhur Ayşe anlatıyor ve en başta da Buhari (altı yerde), Müslim, Tirmizi (üç yerde), Nesai, Ebu Davud (üç yerde), İmam Ahmet b. Hanbel (birkaç yerde) yazmıştır:

"Hz. Fatma, Ebubekir'den Hz. Muhammed'in malını isteyince babam vermedi. Bu yüzden darıldı, evine gitti. Bu olaydan 6

---

154 a- Ömer Rıda Kehhale, A'lam-i Nisa, 4/120-25.
b- Halebi, İnsanü-l Uyun, Hz. Muhammed'in hastalığı bölümü.

ay sonra da öldü ve bu süre zarfında da babama küskündü, hiç konuşmadı. Hz. Ali onun cenaze namazını kıldı ve onu geceleyin gömdü. Niye gece? Çünkü babamla halife Ömer duyup da cenaze namazına, kabri başına gitmesinler diye. Hz. Ali de Fatma hayatta olduğu sürece babamın halifeliğini kabul etmedi; ancak Fatma ölünce babama haber yolladı: **'Evime gel seni halife olarak kabul edeyim'** dedi. Bunu duyan halife Ömer hemen müdahale etti ve babama, **'Sen nereye gidiyorsun? Ya eğer senin başına bir şey getirirse!'** gibi sözler söyledi, engel olmak istedi. Babam, **'Ben Ali'den olumsuz bir şey beklemiyorum, niye bana karşı bir kötülük düşünsün ki? Ben gidiyorum'** dedi ve gitti. Bu buluşma esnasında Hz. Ali halka karşı bir de konuşma yaptı, Ebubekir'i ilk etapta halife kabul etmeyişinin nedenini, bunun kendi hakkı olduğuna bağladı; ancak olan olmuş ve ben de artık Ebubekir'i halife olarak kabul ediyorum, dedi."[155]

Olayın, Ayşe'nin anlattığı şekilde olmadığını daha önce aktardım: Hz. Ali'nin evine yapılan baskınlar, boğazına geçirilen ip ve o şekilde disiplin altında Ebubekir'in yanına götürülmesi gibi olaylar varken, böyle güllük gülistanlık bir açıklama tabi ki gerçeği yansıtmıyor. Hep söylüyorum, Ayşe bir kere Hz. Muhammed'in ölümünde taraftır. O yüzden bu konularla ilgili açıklamaları gerçeği yansıtmıyor. Buna rağmen onun bu sözlerinden yine de hoş olmayan bir şeylerin o dönemde yaşandığı anlaşılıyor. Bir bakıma bu da önemli bir açıklama; ama tam değil.

İşin önemli yanı, Fatma'nın istediği veraset içinde Fedek sayfiye köyü de vardı. Hz. Muhammed bunu zaten daha önce ona

---

155 Fuad Abdulbaki,

a- Buhari-Müslim hadisleri, El-Lü'lüü ve'l Mercan, no: 1149. Cihad kısmında.

b- Müslim, Cihad. no: 1759.

c- Buhari, Cihad, no: 2748, Farzü'l Humus, no: 2926, Menakıb, no: 3508, Megazi, Hayber kısmında. no: 3810. ve 3998, Feraiz kısmı, no: 6346.

d- Ebudavud, Harac, no: 2963, 2968 ve 2973 hadisler.

e- Nesai, Fey' kısmı, no: 4141.

f- Tirmizi, Siyer kısmı, no: 1608-1610.

g- Zehebi, Siyer'ü A'lam, dört halife kısmı Ebubekir bölümünde.

h- A. Razzak Musannaf, no: 6554-6556 hadisler.

i- Ömer İbni Şebbe, Tarih'ü Medinet-il Münevver, no: 318 ve 511.

j- Belazuri, Ensab, no: 1186-1/586 vs.

hibe etmişti. Bunu, İsra suresi 26. ayeti inince, Fatma'ya vermişti. Ayetin anlamı şu: **"Akrabaya, yoksula, yolcuya haklarını ver!"** Ebubekir, babası henüz hayatta iken kendisine bağışladığı bu Fedek'i de Fatma'ya vermedi. Hz. Muhammed'in henüz hayatta iken Fatma'ya hibe ettiğine ilişkin açıklamalar, İslami kesimce güvenilir sayılan birçok kaynakta anlatılmaktadır.[156] Yani bu köy artık veraset sayılmazdı; Fatma'nın kazanılmış bir hakkıydı, öz malıydı.

Konuya ilişkin şu sorular yanıt istemektedir: Bilindiği gibi Hz. Muhammed başta Ebubekir, Ömer ve Ali olmak üzere kendi çevresinden seçtiği 10 kişiye cennet müjdesini vermiştir. Bir de kendi kızı Hz. Fatma hakkında, **"Fatma benden bir parçadır; kim ona kızar, haksızlık yaparsa, o bana kızmış-haksızlık yapmış olur"** anlamında birçok söz söylemiştir ve bunlar hadis külliyatında ve Müsnedlerde değişik versiyonlarla geçmekte ve en başta da Buhari ile Müslim'de ortak olarak işlenmektedir.[157]

Peki, bu durumda denklem nasıl çözülecek? Ya Ebubekir haklıdır cennete girecek (din mantığına göre!) ve Hz. Ali ile Fatma haksızlar. Ya da Ebubekir'le Ömer suçlular, Fatma haklıdır. Bu durumda da Hz. Muhammed, Ebubekir ve Ömer'e hak etmedikleri halde cennet müjdesini vermiş olur. Tabi ki buna Tebük suikast girişimi, Veda haccı dönüşü yapılan planlar da eklenirse, Hz. Muhammed'in onlara cennet müjdesi vermesinde bir gariplik ortaya çıkar. En önemli soru şu: Neden bu kadar önemli olan bir hukuki konuda (peygamberden kalan mal yakınlarına verilmez diye) Kur'an'ın Allah'ı bir ayet göndermemiş de, bunu Mu-

---

156 a- İmam Suyuti, 'Dürrü'l Mansur' adlı tefsiri, İsra suresi 26. ayette bunu işlemiştir.

b- Ebu Ya'li el-Mevsıli, Müsned'inde, Ebu Said el-Hudri kısmı, no: 1379 da aktarmış.

c- İbni Hacer Askalani, 'Metalib-i Aliye', Tefsir kısmı, no: 3801.

d- Hindi, 'Kenz'ül Ummal' adlı yapıtı no: 8696 hadiste bunu aktarmış.

e- Şevkani, 'Feth'ül Kadir', İsra suresi 26. ayetin açıklama kısmında.

f- Beyhakı, 'Sünen-i Kübra', 'Fey' ve Ganimet' bölümünde ve daha sayamadığım birçok yazar, Fedek köyünün daha önce Fatma'ya bağışlandığı kanıtlarıyla anlatmaktadırlar.

157 a- Buhari, Menakıb-i Fatma.

b- Müslim, Fedail-i Fatma kısmında.

hammed'in hadislerine bırakmış; o da ancak gizliden Ebubekir'e söylemiş olsun! Kur'an'a bakıyoruz salatalık işlenmiş, sarımsak, mercimek, soğan işlenmiş.[158] Yine dört yerde merkep/eşek işlenmiş,[159] beş yerde köpek,[160] katır, at, deveden söz edilmiş;[161] ancak insan hukukuyla ilgili bu kadar önemli bir konuda iş Hz. Muhammed'in sözüne bırakılmış, o da başka kimsenin bilmediği bir gizlilikle ancak Ebubekir'e aktarmış olsun. Gizlilik diyorum, çünkü böyle bir açıklaması olsaydı, bir kere Hz. Fatma ve eşi Hz. Ali bunu bilirdi. Bildikleri zaman da gidip Ebubekir'den mal talebinde bulunmazlardı ve bugün bu hoş olmayan tartışmaları da duymazdık.

Söz verasetten açılmışken, burada farklı bir noktayı hatırlatmak uygun olur. Hani hep vurgu yapıyorum, neden Ebubekir bu malı Fatma'ya vermedi? Peki, Fatma'nın annesi Hatice'nin malına ne oldu? Kadın o kadar zengin, işçileri vardı, bir ara Muhammed de onun işçisiydi ve daha sonra evlendiler. Hatice ölünce acaba Hz. Muhammed ondan kalan maldan Fatma'ya düşen payını verdi mi? Fatma evlenmemiş de olsa annesinden kalan verasetten pay almalıydı. Hatice'nin malından Muhammed'in payı 1/4'tü. Çünkü Hatice'nin çocukları vardı. Kalan ise Fatma ve diğer kızlarına ait olmalıydı. Peki, Hz. Muhammed bunu yaptı mı? Hayır! Kendi kurduğu sisteme, kendisi de duruma göre uymuyordu. Bunun üzerinde fazla durmuyorum. Ancak onun da Hatice'nin malını Fatma'ya vermediği kesindir.

Nisa suresinin 11. ayetine göre Hz. Muhammed'den kalan malın yarısı Fatma'nın hakkı olduğuna göre, Ebubekir'le Ömer'in kendi keyfi kararlarıyla Fatma'ya mal vermemeleri Kur'an'a terstir, ona göre suç işlemişlerdir. Zaten onlar Kur'an'ı ancak kendi çıkarları için bir araç olarak kullanmışlardır; olaylara bir bütün olarak bakıldığında, başta Ebubekir-Ömer olmak üzere o günkü çoğu inananların bugünkü Müslümanlar kadar İslamiyet'e inanmadıkları, Muhammed'i tabulaştırmadıkları ortaya çıkıyor. Onlar sade-

---

158 Bakara 61.

159 Bakara, 259, Nahl 8, Lokman 19 ve Cuma 5.

160 Araf 176, Kehf 18 ve yine Kehf 22'de üç sefer.

161 Nahl, 8.

ce rant, siyasi iktidar ve ganimet gibi maddi çıkarlar için Muhammed'le birlikte olmuşlardır.

Daha önce de belirtildi; Hz. Muhammed'in cenazesi Haziran gibi sıcak bir ayda 3 gün yerde dururken, Hz. Ali ve diğer yakınları cenazeyle meşgul iken, Ebubekir'le Ömer halifelik işi bitinceye kadar cenazeyle ilgilenmediler ve gömüldüğü zaman da iktidar kulisleri yüzünden onun kabri başında yoktular. Hem bu olaydan hem de başka birçok kanıttan ötürü, onların bugünkü iyi niyetli inananlar gibi (dinden beslenen siyasi ve çıkarcıları kastetmiyorum) Muhammed'e inanmadıkları rahatlıkla söylenebilir. İnanmaları şöyle dursun; onu katletmek peşindeydiler ve nitekim de bunu başardılar (büyük olasılıkla).[162]

Ebubekir'in bu pratiğini anlatırken Ebu Hanife'nin onun hakkında kullandığı ilginç bir ifadesi var, onu da buraya almak isterim. İmam Ebu Hanife, **"Benim yanımda Ebubekir'le şeytanın imanı aynıdır"** ifadesini kullanmıştır. Ebu Hanife'nin bu açıklamasını öyle önemsiz tarihçiler değil; meşhur İslam tarihçileri aktarmışlardır. Mesela; Hatib-i Bağdadi (ö.463.h), İbni-l Cevzi (ö.597.h) gibi. Görüldüğü gibi çok ağır bir benzetme.[163]

Yine halife Ömer'in fetvalarından veya sözlerinden biri Ebu Hanife'ye anlatılınca kendisi, **"Bu şeytan sözüdür"** karşılığını vermiştir.[164]

Ebubekir zehirlenerek ölüm döşeğine yattığında güya pişmanlığını itiraf ediyor. Abdurrahman b. Avf onu ziyarete geldiğinde onun iyiliklerinden söz ederken Ebubekir ona şunları söylüyor: "Hayatımda yaptığım üç şey için keşke yapmasaydım; hayatımda yapmadığım üç şeyi de keşke yapsaydım diyorum. Yaptığıma pişman olduğum şeylerden biri, keşke Fatma'ya yaptıklarımı yapmasaydım. Bir de, ateşte yakmak suretiyle işkenceyle öldürdüğüm

---

162 a- İbni Ebi Şeybe, Musannaf, 20/579-no: 38201.
b- Hindi, Kenz'ül Ummal, 5/ 652-no: 14139.

163 a- Hatib-i Bağdadi, Tarih-ü Bağdat, Numan b. Sabir (Ebu Hanife) kısmında. no: 7249, cilt 15/509.
b- İbni-l Cevzi, El-Muntazam. No. 805 cilt. 8/133. Hicri 150. yılı olayları kısmında.

164 Hatib-i Bağdadi, Tarih-i Bağdad, c. 15/534.

Fücae Sülemi'yi (Eyas b. Abdi Yalil) keşke ya serbest bıraksaydım, ya da normal bir şekilde öldürseydim. Üçüncüsü de Hz. Muhammed'den sonra halifelik tartışmaları olduğu vakit (Sakife Beni Saide' olayını kastediyor) keşke ben halifeliği Ömer'le Ebu Ubeyde'den birine bırakıp kendim vezir/bakan olsaydım."

Yapmadığına pişman olduğu üç olayı şöyle açıklıyor: "Keşke Hz. Muhammed hayatta iken, senden sonra kim halife olacak diye sormuş olsaydım. O zaman bu kadar sıkıntı da çekilmezdi. Bir de bana Eş'as b. Kays'ı getirdiklerinde keşke onu öldürseydim. Üçüncüsü de, keşke ben Halit b. Velid'i Şam tarafına gönderdiğim zaman Ömer'i de Irak taraflarına göndermiş olsaydım. Böylece iki elim özgür olurdu, istediğimi yapabilirdim."

Tüyler ürpertici açıklamalar: Pişman olduğu olayların önemli bir kısmı cinayetler.

Ebubekir'in yukarıdaki açıklaması, nerdeyse konuyu işleyen İslami kaynakların çoğunda var. Hep vurguluyorum: Bilinmeyenlere dokunduğum zaman kimilerine zor gelebilir. Onun için şüphe kalmasın diye İslami kesimce sağlam-güvenilir sayılan kaynaklardan bolca doküman eklerim. Tıpkı Ebubekir'in az önceki açıklaması hakkında gösterdiğim gibi.[165]

Ebubekir'in Ömer direktifleriyle Fatma'nın başına getirdiklerinden sadece babasının veraseti konusunda biraz bilgi verdim.

---

165 a- Taberi Tarihi, 3/430-31.

b- İbni Hacer Askalani, Lisan-ül Mizan, no: 5293, Ulvan b. Davud Beceli kısmında, 5/472.

c- Hindi, Kenz'ül Ummal, no: 14113- cilt 5/631.

d- Muhibbüddin Taberi, Riyad-ü Nadre, 1/241 ve Zehair. 1/109.

e- Taberani, Mucem-i Kebir, Aşere-i Mübeşşere, Ebubekir kısmı, no: 43.

f- İbni Abdirabbih, Ikd'ül Ferid, Ahbar'ül Hulefa, Ebubekir kısmında.

g- Ebü-l Feda, İmadüddin İsmail b. Ali, 'Tarih', Ebubekir kısmında.

h- İbni Kuteybe Dineveri, 'el-İmame ve-s' Siyase.

i- İbni Manzur, Muhtasar'ü Tarih-i Dımaşk, 13/ 122.

j- İbni Asakir, Tarih-ü Medinet-i Dımaşk, 30/411. Burda çok hadis var.

k- İbni Teymiyye (661-728), Minhac'ü-s Sünne, 8/290 ve devamında.

l- İbni Abdirabbih, Ikd'ül Ferid, Sakife Beni Saide kısmında.

m- Tarih-i Yakubi, 2/155.

n- Mesudi, Muruc'u Zeheb, 2/308.

o- Heysemi, Beğiyyet'ü Raid, 5/366, no: 9030.

Kalan kısımla ilgili Ali-Fatma bölümünde çarpıcı bilgiler sunacağım.

Ebubekir'in canlı olarak ateşe atıp yaktığı Fücae Sülemi hakkında kısa bir bilgi verelim. Hz. Muhammed'in ölümünden sonra dinden çıkma/irtidat olayları başlayınca sözde bu adam gelip Ebubekir'e, *bana silah, asker ver ben bu mürtetlerle savaşayım,* demiş. Ebubekir de isteklerini yerine getirmiş. Adam bu arada çapulculuğa, halktan mal toplamaya başlamış. Bu yüzden onu yakalayıp Medine'ye getirmişler. Ebubekir'in talimatıyla Medine'de cami içinde ateş yakıp onu canlı olarak içine atarak katletmişler.[166]

Kimi İslam düşünürleri, efendim Hz. Muhammed kendinden sonra halife olacak kişiyi belirlemiş. Bunun işareti de, kendisi hasta iken Ebubekir'i göstermiş, **"Sen camiye git, cemaate namaz kıldır"** demiş gibi sözlerini gerekçe göstererek bununla halifeliğin Hz. Muhammed'in işaretleriyle belirlendiğini öne sürmüşlerdir. Hatta bu konuda şöyle rivayetler de var:

Hz. Ali ve amcası Abbas Muhammed'in cenazesiyle meşgul iken, Hz. Ali çevreden bir şeyler sezmiş, hemen dışarı çıkıp Ebubekir'e, **"Bize hak tanımadınız mı bu halifelik işinde, bu da ne?"** diye sorunca Ebubekir, "**Evet haklısın; ancak işin içinde fitne var, bunun için artık ben görevi üstlendim**" demiş. Bu arada Ali, **"Biliyorum; Muhammed hastayken sen imam oldun, onunla beraber hicret ettin, ancak hakkımızdı; bizimle istişare etmediniz. Neyse, Allah günahlarınızı affeylesin!"** demiş ve kendisi de Ebubekir'i kabul etmiş gibi söylentileri kanıt olarak gösterenler var. Hz. Ali'nin böyle bir söz söyleyip söylemediğini onun bölümünde ayrıca göreceğiz.[167]

Hz. Muhammed'den Ebubekir halife olsun diye ufak bir işaret olsaydı, Ebubekir az önceki açıklamasında, **"Keşke Hz. Mu-**

---

166 a- İbni Kesir, Bidaye ve Nihaye, c. 9/456. Hicri 11. yılı olayları.
b- İbni Esir, Kamil 2/211.
c- İbni Haldun, Tarih, c. 2/498.
d- İbni Asakir, Tarih-ü Medinet-i Dımaşk, 30/418-422.
e- Taberi- Tarih-ü rüsül ve'l müluk, c. 3/264.

167 Belazuri, Ensab'ül Eşraf, cilt 2/263.

hammed'den kim halife olacak diye sorsaydım" demezdi. Şunu da ekleyelim ki, eğer bir namaz kıldırmakla halife olunsaydı, bu bir kanıt olarak gösterilmiş olsaydı, iki gözü de kör olan İbni Ümmi Mektum halife olurdu. Çünkü Hz. Muhammed Medine'yi bırakıp bir yere gittiğinde bu kör adamı yerine tayin eder, sen cemaate imam ol derdi ve bu, on üç kez olmuştu.[168]

Hz. Muhammed Ebubekir'i halife olarak belirlemiş olsaydı, en başta Hz. Fatma ve eşi Hz. Ali Ebubekir'i kabul eder, ona saygı gösterirlerdi. Böyle bir şey olsaydı Fatma babasını kırar mıydı hiç!

Hatırlanacağı gibi yukarıda Ömer'in uzunca bir açıklamasını en başta Buhari'den özetlemiştim. O da, Ebubekir'in halifeliği bir sürprizdi; ancak o zaman fitne vardı, biz mecbur kalmıştık demişti.[169] Kısacası, İslami kaynaklar taraflı hazırlandığı halde yine de Hz. Muhammed'den sonra Ebubekir'in halife olacağı konusunda bu eserlerde herhangi bir kanıt bulunmamaktadır.

Ebubekir'in az önceki açıklamasında, sanki hayatında bir şey yapmamış da sadece anılan o birkaç olaya karışmış gibi bir masumane durum söz konusu. Aslında Ebubekir'in iki küsur yıllık iktidarı çok vahim katliamlarla geçmiştir.

Burada konuya şu soruyla devam etmek uygun olur: Kur'an'da 110'uncu sure olan Nasr suresinde, **"İnsanların bölük bölük İslamiyet'i kabul etmesine karşı, Hz. Muhammed'in Allah'a teşekkür etmesinden"** söz edilir. Peki, madem öyle, neden Hz. Muhammed'in ölümünden sonra Müslümanlar kitlesel bir şekilde İslam'dan çıktılar ve bunun sonucu olarak da Ebubekir onları tekrar ya kılıç zoruyla İslam'a döndürdü veya katletti? Ortada çelişkili bir durum söz konusudur. Peki, niye?

Kur'an'da Müslümanlara ganimet, talan, fidye, cizye, cariye gibi avantajlar tanınmış iken, bir de eğer savaşlarda Müslümanlar öldürülürse cennete girecek, orada çok güzel, iki gözün gör-

---

168 Arif Tekin, Kur'an'ın Kökeni, s. 14.

169 a- Buhari, Hudud, Recmü-l Hübla başlığı altında, bab 31, no: 6830.
b- Ahmet b. Hanbel, Müsned, Ömer hadisleri bölümü, no: 391.

mediği, aklın hayal etmediği kızlar (huriler) olacak diye buna bir toplum inanıyorsa, elbette böyle bir zihniyetten oluşan orduyu yenmek pek kolay olmuyor. (O günkü şartlarda, kılıç döneminde bu gibileri yenmek kolay olmazdı; yoksa şimdiki gibi teknoloji çıkınca huri de devreye girse, ganimet de, talan da girse malum bunların bir faydası olmaz. Dünya gerçeği karşımızda.)

Sözü edilen az önceki avantajlar Kur'an'la meşrulaştırılmıştır. Durum bu olunca, bu zihniyeti benimseyenler hep savaştan yana olmuşlardır. Çünkü savaş kendileri için bir rızk kapısıdır. Somut bir örnek verelim: Müslümanlardan bir grup talan avında, ganimet elde etme seferindeyken, bir ara hayvanlarını güden bir çobanın yanından geçip selam verirler ve adam selamlarını alır. Buna rağmen ganimet avına çıkan o grup, sebepsiz olarak o çobanı katleder, hayvanlarını da alıp götürürler. Daha sonra Hz. Muhammed bunu öğrenince, bir ayet gelir (indirilir). Diyanet'in Kur'an açıklamasından verelim: "Ey iman edenler! Allah yolunda sefere çıktığınız zaman, gerekli araştırmayı yapın. Size selam veren kimseye, dünya hayatının geçici menfaatine (ganimete) göz dikerek, **'Sen mü'min değilsin'** demeyin. Allah katında pek çok ganimetler vardır."[170]

Hemen hemen tüm önemli tefsirlerde, bu ayetin az önceki cinayet üzerine indiği belirtiliyor. Ayetteki, **"Allah katında pek çok ganimetler vardır"** cümleciği ilginç. Bunun anlamı, böyle göze çarpan, halk nezdinde makul görülmeyen bireylerden uzak durun, şimşekleri üzerinize çekmeyin, ganimetlerin başka yolları-yöntemleri vardır, başka gün, başka seferler yapılabilir, demektir.[171]

Burada kısa bir ara verip kutsal dinlerin talancı olduğuna ilişkin bir örnek de eski peygamberlerden verelim. Süleyman peygamberin haraçtan-vergilerden topladığı yıllık altın miktarı yaklaşık 35 tondu. Ordusundaki kalkanların büyük çoğunluğu altın-

---

170 Nisa suresi, 94. ayet.

171 a- Suyuti, Durru'l Mansur, Nisa suresi 94. ayet. Ayrıca diğer tefsirlere de bakılabilir.

b- İbni Ebi Şeybe, Musannaf, 14/581-no: 29544.

Her iki kaynakta da Buhari, Müslim, Ebu Davud, Nesai ve daha birçok eserden alıntılar yapılmıştır.

dandı. Fildişinden saray yaptırmıştı ve onun tümü altınla kaplanmıştı. Kullandığı kap-kaşık hep altındandı. Gümüş hiç kullanmıyordu. İşte talancı zihniyet böyledir: Biri kazanır, diğeri din adına onu ele geçirip kendi sefasında kullanır.[172]

Tekrar soruya dönersek; neden bu insanlar kitlesel bir şekilde İslam'a girdiler ve neden Muhammed vefat edince yine kitlesel bir şekilde dinden çıktılar?

Çoluk çocuğum öldürülmesin, malım talan edilmesin, ben öldürülmeyeyim, eşim cariye olarak düşmanın eline geçmesin gibi hesaplardan dolayı insanlar İslamiyet'i kabul etmek zorunda kalırlardı (korkudan). Meşhur İslam tarihçisi İmam Zehebi'den küçük bir örnek verelim: **"Müslümanlar Afrika'yı ele geçirince, elde ettikleri ganimetten savaşa katılan her şahsa bin dinar** (altın para) **dağıtılmıştı. Bunlar Afrika'nın işlenmiş kıymetli mücevheratını Allah adına talan ettiler."**[173]

Değişik cephelerde yapılan baskınlarda ganimet adı altında karşı tarafın her şeyi alınıyordu. Hz. Muhammed öldürülünce, onlar tekrar İslamiyet'i bıraktılar. Çünkü dinden çıkanlar, İslam ordusunun Hz. Muhammed'den sonra eski gücünde kalıp talanlara devam edebileceğine inanmıyorlardı.

Bu irtidat (İslam'dan çıkma) hareketlerine karşı Ebubekir çok sert tedbirlerle onların üzerine yürüdü, sonuçta büyük katliamlar gerçekleştirdi. Bunu yaparken de ordusuna şunları söylüyordu: **"Bakın Kur'an'a göre siz öldürülürseniz şehit ve dolayısıyla cennetliksiniz, karşı taraf ise cehennemliktir. Sizin için onların malları ve hanımlarıyla kızlarının cariye olarak kullanılması helaldir; ama bu avantaj onlar için yoktur."**

Bir diğer söylediği şey şuydu: **"Bize zararlı olanların bir kısmını da yabancı memleketlere, sürgüne göndeririz..."**

Abdullah bin Mesut ise, **"Ebubekir döneminde biz onun bu mesajları sayesinde kazandık, yoksa işimiz zordu"** diyor.[174]

---

172 Tevrat'tan, 1. krallar, 10/14 ve devamı. 2. Tarihler, 9/13.

173 Zehebi, El-İber, 1/18.

174 İbni Esir, el-Kamil. Ebubekir kısmı, dinden çıkma bölümü. Cilt 2/205.

Bu konuda birçok İslami kaynakta bilgi var; ancak Vakıdi, *'Kitab'ü Ridde'*de bu dinden çıkmalar ve Ebubekir'in onlara ne yaptığı konusunda detaylı bilgiler sunuyor. Kendisi, zaman olarak da Hz. Muhammed'e en yakın olan İslam tarihçisi.[175]

Burada İslam âleminde saygınlığı olan meşhur Halit bin Velit'ten somut bir-iki örnek vermek isterim.

Hz. Muhammed henüz hayatta iken, Beni Temim kabilesinden Malik b. Nüveyr Müslüman olunca (diğer kabileler gibi korkudan veya gerçek, her ne ise) Muhammed onu o bölgenin zekâtını, vergilerini toplamakla görevlendirir. Muhammed'in ölümü üzerine Müslümanlar kitlesel bir şekilde İslamiyet'i terk edince, Ebubekir değişik bölgelere baskınlar yaptırır. Asayişi sağlamakla meşhur olan Halit b. Velit de bu baskınlarda komutan olarak görev alır. Bu arada Halit bir gün Malik b. Nüveyr'in bölgesine gider. Malik'in, Leyla binti Sinan adında çok da güzel bir hanımı vardı. Halit onu görünce dayanamaz ve kocasını bir hiç uğruna öldürüp o kadına cariye olarak el koyar ve hemen orada kadınla cinsel ilişkide bulunur.

Hâlbuki Kur'an'a göre bir kadının eşi ölür veya öldürülürse, ikinci bir erkekle evlenebilmesi için en az dört ay on gün beklenmesi lazım.[176] Bundan amaç, eski eşinden hamile olabilir. Bu durumda evlenirse doğacak çocuğun kimden olduğu bilinmemiş olur. Bu süre, savaşta ele geçirilen karşı tarafın kız ve kadınları için geçerli değildir. Müslümanlar en kısa zamanda onlarla cinsel ilişkide bulunsunlar diye, Müslüman savaşçılara bu konuda İslam'da bir indirim söz konusudur. Esir alınan kız ve kadın tek bir sefer adet görse yeterlidir kuralı konmuştur.[177] Bu olayda Halit b. Velit bir seferlik adet görme şartını da beklemez, hemen orada kadınla sevişmeye başlar. Hz. Muhammed de hep böyle

---

175 Vakıdi, Hicri 130 ile 209 yılları arasında yaşamıştır.

176 Bakara suresi, 228 ve 234.

177 a- Ebu Davud, Nikah, no: 2157.
b- Beyhakı, Süneni Kübra,7/449.
c- A. Razzak, Musannaf, no:12898.
d- Taberani, Mucem-i Kebir, 24/69.

yapardı. Hayber'de Safiye, Beni Mustalık'ta Cüveyriye ve Beni Kureyza Yahudilerine karşı yaptığı baskında da Reyhane'yi ele geçirince, kendisi eve varmadan yolda onlarla cinsel ilişki yaşamıştır. Bunda ihtilaf yoktur. Tabi ki kendisi de o bir seferlik adet bekleme şartını dinlememiştir. Diyelim bu üç kadından birinin adet zamanı o savaş günlerine denk geldi; peki hepsinin de mi adet zamanı o savaş günlerine denk geldi! Neyse konumuz bu değil; bu işin teferruat kısmı. Hz. Muhammed'in bu esir kadınlarla nasıl birleştiği konusunu başka bir çalışmamda detaylıca izah etmiştim.[178]

Halit b. Velit'in az önce sözü edilen cinayet olayı ve kadını cariye olarak ele geçirme durumu Ebubekir ve Ömer'e iletilince Ömer, **"Halit'i taşlayarak öldürelim, çünkü Halit bir kadını kendine almak için Müslüman bir kişiyi katletmiştir"** diyor.

Burada kısa bir hatırlatma yapmakta yarar var: Aslında Ömer bu olayda kıskançlığından dolayı Halit'e sert tepki gösteriyor. Çünkü Ömer'in genel durumuna bakıldığında, o da bundan farklı bir şey yapmamıştır. Bir kere cariyelik kurumunu onaylayan bir sistem var ortada ve Ömer'in kendisi de bundan yararlanmıştır. Bu suçtan daha ağır bir suç olabilir mi? Savaşta kadınları topla, cariye olarak kullan; ne güzel değil mi! Onun bu olayla ilgili tepkisi, Halit'e karşı özel nedenlerden dolayıydı. Bu, hem siyasi rekabetten, hem aralarındaki özel ilişkiden -Halit'in Ömer'in soyu hakkında olumsuz şeyler söylemesinden- ileri gelir. Çünkü Ömer'in soyu gerçekten çok karışık: Anlatılır gibi değil! Elimde bir çalışmam var, bazen uygun bir yerde onun soyu hakkında bilgi vereyim diyorum, bazen de kişilerin şahsi durumlarından bana ne diyerek tereddütte kalıyorum. Ama çok ilginç bir soyağacı var Ömer'in. İşte onunla Halit arasındaki hoşnutsuzluğun en önemli nedeni buydu. Ayrıca Ömer hem şaşı, hem dazlak, hem de solaktı. Halit bunları da ara sıra alay niyetiyle onun yüzüne karşı söylerdi. Bunları sıkça gündeme getirdiği için Ömer bozulurdu. İşte Ömer halifeliğe başladığında bu nedenlerden dolayı

---

178 Arif Tekin, Kur'an'da Kadın ve Hz. Muhammed'in Hanımları.

Halit'e ağır ceza verir, tüm malına el koyar ve ibret olsun diye de bir ayakkabısını alır; halk arasında Halit tek ayakkabı ile Şam'da dolaşır.[179]

Ömer'le Halit henüz Müslüman olmadan bir ara güreşiyorlar. O sıra Halit Ömer'in bir bacağını kırıyor. Kaynaklarda bu olay anlatılırken, zamanla Ömer'le Halit arasında meydana gelen hoşnutsuzluğun bir nedeni de bu olaydır şeklinde vurgu da yapılıyor. Hatta İslami kaynaklarda Suriye tarafında öldürülen Halit'in cinayetinde Ömer'in parmağı olduğu rivayetleri de var.[180]

İşte bu nedenlerden dolayı Ömer hep Ebubekir'e, Halit'i cezalandıralım diyordu. Konuları iyi bilmeyenler, Ömer'in Halit'i cezalandıralım sözünden farklı bir anlam algılayabilirler. O yüzden açıklama gereğini duydum.

Ebubekir, Ömer'in Halit için önerdiği ceza teklifini kabul etmiyor, düşmana karşı kılıç kullanan bir Müslümana ceza vermem diyor. Bu olup bitenler sırasında Ömer Halit b. Velit'e, **"Nasıl olur da sen bir Müslümanı, eşini alayım diye katledersin?"** gibi sert sözler söylüyor. Sonuçta bu olaydan dolayı Halit'e herhangi bir ceza uygulanmıyor.[181]

Hani belki kamuoyu bilmiyor; Muhammed döneminde birçok kişi de bölgelerinde kendilerini peygamber olarak ilan etmişlerdi. Mesela, a) **Müseyleme,** b) Hıristiyan olan **Şecah binti Haris** adında bir kadın, c) **Yakıd** adında bir başka kadın Suriye'nin Halep tarafında peygamberlik iddiasında bulunmuştu.

---

179 a- Yakubi tarihi, 2/158
b- Taberi Tarihi, h. 13. yılı olayları Yermuk savaşı bölümünde, cilt 3/401 ve 415.
c- İbni Esir, El-Kamil, Hicri 11. yılı olayları 2/217 Malik b. Nüveyre bölümü.
d- İbni Kesir, Bidaye-Nihaye, hicri 11. yılı olayları 9/462.

180 Hindi, Kenz'ül Ummal, Halit b. Velit bahsi, 13/369, no: 37020.

181 a- İbni Esir, 1)- El-Kamil, 2. cilt, Ebubekir'in halifeliği kısmında, 2/218.
2)- Üsd'ül Gabe, Malik b. Nüveyr kısmında.
b- İbni Kesir, el-Bidaye ve'l Nihaye, 6/322 Ebubekir'in halifeliği kısmı.
c- İbni Teymiyye, Minhac'ü Sünne, aynı konuda, 5/518.
d- İbni Hacer Askalani, İsabe, no: 7702 Malik b. Nüveyr kısmı.
e- Vakıdi; Kitab'ü Ridde, s. 107-108.
f- Hindi, Kenz'ül Ummal, 5/619, no: 14091.

Buna ilk olarak babası inanmıştı.[182] d) **Lakit bin Malik Ezdî** (Umman'da peygamberliğini ilan etmişti ve zaten İslamiyet'ten önce de oranın emiriydi, asıl adı Cülendi), e) **Esved-i Ansî,** f) **Tuleyha b. Huveylid Esedî** gibileri de kendi bölgelerinde peygamberliğini ilan edenlerden. Bunların hepsi Ebubekir zamanında bastırılır ve böylece o coğrafyada İslam galip gelir, yayılır.

Hz. Muhammed'den sonra Emevi ve Abbasiler döneminde de peygamber adayları ortaya çıkmıştı. Örneğin; Sakif'te **Muhtar b. Useyd**, Şam'da **Haris b. Sait**, Irak'ta **Beyan b. Sem'an**, Kûfe'de **Mugire b. Sait** ve **Ebu Mansur el-Uceli**, Esed kabilesinden **Ebu Hattap**, Himyeri/San'a'da **Ali B. Fazl** peygamberlik iddiasında bulunanlar arasında.[183]

İşte böyle: Eski dönemlerde Ortadoğu'da kim peygamberim deyip de kendini kabul ettirirse iktidarı da ele alırdı. Muhammed döneminde de birkaç peygamber adayı ortaya çıktı; ancak onlar ganimet, talan, çapulculukta ordularını harekete geçiremedikleri için kaybettiler, Muhammed ise bunların arasından sıyrıldı.

Hz. Muhammed'den sonra alabildiğince insan İslamiyet'i terk etti. Çarpıcı bir örnek verelim. Muhammed'in bir savaşta ele geçirdiği develerden kendisine rüşvet olarak 100 tane deve verdiği Uyeyne b. Hısn (Husayn) bile İslamiyet'i bırakıp yedi yüz savaşçısıyla birlikte Tuleyha'ya katılır. Daha sonra yakalanıp elleri ensesinin arkasında bağlanıp o şekilde Medine'ye getirilince gençler onu çubuklarla arkadan dürtüp kendisine, **"Utanmadın mı ki dinden çıktın?"** deyince o, **"Zaten hiçbir zaman İslamiyet'e inanmadım ki"** karşılığını verir. Yani onlarınki hep çıkar, hep çıkar! Din tanrı buyruğudur diye inanmamışlar.[184]

---

182 a- Yakub'ül Hamevi, 'Mucem'ül Büldan', 5/426.
b- Zebidi (1145-1205.h), 'Tac'ül Arus', s. 2369.

183 Daha fazla bilgi için, bu konuda doktora tezi olarak bir çalışma yürüten ve kitap haline getiren Medine'deki Ümmü'l Kura Üniversitesi öğretim üyelerinden Ahmet bin Sad Gamudi'nin 'Akidet'ü Hatmi-n- Nübüvveti bi nübüvveti'l Muhammediye', s. 173-195 bakılabilir.

184 Taberi tarihi, h. 11. yılı olayları, c. 3/260.
Kur'an'ın Kökeni adlı yapıtımda bu konuda geniş bilgi var ve en başta Buhari'den alıntılar sunulmuştur, s. 248.

Burada şunu eklemekte yarar var: O dönemlerde eskiden beri süregelen mitolojilerin gitgide genişleyip büyüyerek bir kültür haline geldiği bir gerçeklik vardı. Nasıl şimdi demokrasi veya sosyalizm deniliyorsa ve bunlar popülist ise o dönemde de bu tür mitolojilerle insanlar kendilerini ortaya koyar, bu yöntemle kendilerini topluma kabul ettirirlerdi. Kimin formülü tutarsa artık atı alan Üsküdar'ı geçer misali iktidarı ele geçirirdi.

Ebubekir döneminde Yemame'de peygamberlik iddiasında bulunan Müseyleme güçleriyle çok şiddetli bir savaş yaşandı. Burada Müslümanların verdiği ölü sayısı binlerle ifade edilecek kadar fazla ve bu ölenler arasında Uhud, Bedir gibi savaşlarda Hz. Muhammed'le birlikte olan seçkin sahabeler de vardı. İslami kaynaklarda var olan bilgilere göre Müseyleme'nin silahlı gücünün 40 bin olduğu söylenir. Yine İslami kaynaklardaki bilgilere göre, bu savaşta toplam yirmi bir bin insan katledilir. Kur'an'ı kitap haline getirelim fikri de bu savaştan sonra ortaya çıkar. Çünkü bu savaşta Kur'an'ı bilen birçok Müslüman katledilir. O yüzden henüz ortalıkta Kur'an izleri varken bunu kitap haline getirelim, garantiye alalım fikri ortaya atılır. Bu konuda ihtilaf yoktur. Bu gerekçe, en başta Buhari ve Müslim'de anlatılmaktadır. Ayrıca Müseyleme'ye karşı yapılan savaşta öldürülen Müslümanların listesi birçok Tabakat ve Siyer kitaplarında yazılmıştır.[185]

Kısacası, Hz. Muhammed'in ölümünden sonra Bahreyn, Umman, Yemen, Hadramut, Kinde, Nehre, Beni Amr, Havazın, Selim, Yemame, Gatafan, Beni Temim ile topyekûn bölge insanları İslamiyet'i çok kısa zamanda ve hızlı bir şekilde bıraktılar.[186]

---

185 a- Taberi, 3/253-330. Hicri 11. yılı olayları.
b- el-Kamil, 2. cilt Ebubekir'in halifeliği kısmında.
c- İbni Kesir, el-Bidaye ve'l Nihaye, 6/338-358. Ebubekir'in halifeliği bölümü.
d- Yakubi tarihi, 2/143 vd.

186 a- İbni Kesiri Bidaye-Nihaye, 6/340 ve devamı.
b- Taberi, Tarih, 3/280-330. Buhari, Fedail-i Kur'an, Cem'ul Kur'an kısmında... Ki ilk defa Yemame savaşı nedeniyle kitap haline getirilmesine karar verilir.
c- İbni Esir, el-Kamil, Ebubekir'in halifeliği kısmında. 2. cilt.

Aslında bu sonuç, insanların niçin Hz. Muhammed zamanında Müslüman oldukları noktasında iyi bir yanıttır: **Bu insanlar niye inandılar, neden kaçtılar?**

Burada çok kısa ve ilginç bir örnek vermek istiyorum.

Ebubekir'in, ölüm döşeğinde iken keşke öldürseydim dediği ve aynı zamanda Muhammed'in en yakın arkadaşlarından olan Eş'as b. Kays, Muhammed'in ölümünden sonra Kindelilerle birlikte İslamiyet'ten çıkıp peygamber adaylarından **Şecah binti Haris** adındaki bayana katılır ve ona müezzin olur. Müslümanlar onu yakalayıp Ebubekir'in yanına getirince kendisi Eş'as'tan yararlanmak ister, onu öldürmez. Üstelik Ebubekir kız kardeşi Ferve binti Ebi Kuhafe'yi onunla evlendirir, kendine damat yapar. Daha sonra Hz. Ali'nin oğlu Hasan bunun kızı C'ade ile evlenir ve bu kız sonunda Hasan'a zehir vererek onu katleder. Bunu planlayan da Muaviye'dir. Bu örneği işleyenler arasında birçok İslam tarihçisi var. Örneğin İmam Taberani, İbni Esir, İbni Abdilber Zehebi gibi. İşte Ebubekir'in yukarıda geçen açıklamasında, keşke öldürseydim iyi olurdu dediği Eş'as böyle biriydi.[187]

Kaldı ki bu peygamber adaylarından çoğunun projeleri aynı zamanda daha mantıklıydı. Gerçi İslam hâkim olunca onların öne sürdükleri prensipleri yok etmiş veya yerine kötü/alaylı prensipler koymuş ki insanlar İslam'a daha da bağlansınlar; ama yine de bazı kalıntıları kalmıştır. Mesela onlardan Tuleyha şunu diyordu: Cebrail vahiy getirdi, Allah'ın şunu dediğini aktardı: Siz insanlar çok şereflisiniz. Dolayısıyla sizin benim için namazda secde edip kafanızı/o en kıymetli organınızı yere koymanızı kabul etmiyorum. Kaldı ki, Allah olarak benim buna ne ihtiyacım var ki... gibi açıklamalar. Bir de şunu diyordu: Allah vahiy göndererek bizim günde üç sefer namaz kılmamızı istiyor. Yani **sabah** ve **yatsı** namazları yoktur, diyordu. Ahirete iman onlarda da vardı: Zerre kadar bir şey hesapsız kalmaz diye. Onlar da insanoğlu içkiden, zinadan uzak durmalı diyorlardı. En ilginci de,

---

187 a- Taberani, Mucem-i Kebir, c. 3/70, no: 2694.
b- İbni Esir 'Üsd'de', İbni Abdilber de İstiab'da Hasan b. Ali kısmında.
c- Zehebi, Siyer-i A'lam-i Nübela, c. 2/39.

bir erkek evlendiği zaman, eğer **erkek çocuğu dünyaya gelir ve yaşarsa,** artık ikinci bir kadınla evlenmesi haramdı, onlara göre bu yasaktı. Bunlara göre ancak istisnai durumda ikinci evlilik olabilirdi. Bu gibi vahiylerinden dolayı Tuleyha'nın peygamberliği hızla yayıldı, çok da taraftar topladı; ancak Müslümanlar ganimet ve cennetteki huri avantajlarıyla bunları etkisiz hale getirdiler.[188]

İslami kesim Müseyleme için de, efendim çok gezgin biriydi, mitolojileri çok iyi bilirdi ve halka anlatırken onları güzel etkileyebilen bir yapısı vardı; cin, sihir gibi konularda uzmandı gibi yakıştırmalarda bulunmuştur. Onlara göre Muhammed'inki Tanrı'dan gelme; Müseyleme'ninki ise çok bilgili olduğu için kendi şahsi yeteneklerinden ileri gelmektedir. İslami kesime göre Müseyleme gibileri yalancı, Hz. Muhammed ise gerçek peygamberdir.

Hz. Muhammed hayatta iken Müseyleme ona mektup göndererek, peygamberliği aramızda paylaşalım teklifinde bulunmuştu (Hani Musa ve ağabeyi Harun, yine Yakup ve oğlu Yusuf, İbrahim ve oğulları İsmail-İshak gibi biz de aramızda paylaşalım diyordu) ama Muhammed bunu kabul etmedi.

Cahil cühela, bir de çıkarcılardan başka o zaman hiç kimse isteyerek vay bu din çok iyidir, kabul ediyorum dememiştir. Basit bir örnek verelim. Malum İslam'da dört mezhep haktır: Hanefi, Şafii, Hanbeli ve Maliki. Sünni Türkler Hanefi mezhebine bağlılar. Şimdi paneller, açık oturumlar, basın-yayın ve tüm imkânlarla anlatılsa ki kalan diğer üç mezhepten biri İslam'a daha uygundur. İslam uleması böyle bir sonuca varmıştır; bu nedenle de haydi toptan Hanefi mezhebini bırakalım denilse, bu mezhep değişikliği kolay gerçekleşir mi? Kaldı ki, bu din değiştirmek değil; aynı din içinde ayrı bir mezhebe geçmektir. Üstelik 21. asırda olduğumuz halde yine de bunun gerçekleşmesi zor. Onun için, efendim millet kitlesel bir şekilde gönüllü olarak gelip İslamiyet'i seçiyordu demek kuru bir laftan başkası değildir.

---

188 a- İbni Esir, Kamil, İrtidat olayları kısmında.
b- İbni Esir, Bidaye-Nihaye, İrtidat olayları kısmı, 6/353 vd Secah binti Haris konusunda.

Ebubekir'in yukarıdaki olaydan dolayı Halit bin Velit'e ceza vermemesi, Hz. Muhammed'in felsefesine uygun ve aynı zamanda ona saygıdır. Niye mi? Somut bir-iki örnek verelim:

Hz. Muhammed Mekke'yi tekrar geri alınca (yani Mekke'nin fethinde), o baskın sırasında insanları, yere yığılmış bir cenazenin başında toplanmış olarak görüyor. Ölenin kim olduğunu ve neden öldürüldüğünü sorunca, cenazenin bir kadına ait olduğunu ve öldüren kişinin ise Halit b. Velit olduğunu söylüyorlar. Burada Muhammed'in gösterdiği tepki şu: **Baskınlarda kadınlara, çocuklara ve yaşlılara dokunmayın**! Halit'e dair herhangi olumsuz bir şey söylediği kayıtlarda geçmiyor.[189]

Yine Halit bin Velit'le ilgili en başta Buhari'de anlatılan şöyle bir katliam olayı var: Mekke'nin fethinden sonra, civarda bulunanlar da İslam'a girsinler diye Hz. Muhammed Halit b. Velit'i Beni Cezime kabilesine gönderiyor ve karşı koymazlarsa sakın onlara bir zarar vermeyin diye talimat da veriyor. Halit, baskın ekibiyle birlikte onları İslam'a davet ediyor ve onlar da kabul ediyorlar; ancak İslam'ın formalitelerini henüz bilmedikleri için, halk nezdinde İslamiyet'i kabul ettim anlamına gelen eşanlamlı başka bir kelime kullanıyorlar. Sonuçta Halit bu yanlış söylemden dolayı onların bir kısmını katlediyor, kalanlarını da esir alıp arkadaşlarına köle-cariye olarak dağıtıyor. Sabah olunca bu kez arkadaşlarına: **"Herkes elindeki esirleri öldürsün!"** talimatını veriyor. Fakat bu esirler onlara karşı gelmedikleri ve üstelik de İslamiyet'i kabul ettikleri için, Halit tarafındaki bazı insanlar onun bu teklifine karşı çıkıyor ve asla biz öldürmeyiz diyorlar.

Sonuçta durum Hz. Muhammed'e iletiliyor. O, **"Allah'ım, ben Halit'in yaptığından uzağım"** diyor ve bunu iki, bazı rivayetlere göre de üç kez tekrarlıyor. Yani Halit'in yaptığını yanlış buluyor.

İbni Hacer Askalani, İbni Sad'dan alıntı yaparak bu hadisin şerhine şunu da ekliyor: Halit'le birlikte o baskına gelen Selimoğulları, Halit'in talimatını dinleyerek ellerindeki tüm esirleri öldürüyorlar; ancak Muhacir ve Ansar grubu Halit'e karşı çıkıp el-

---

189 Siyeri İbni Hişam, Mekke'nin fethi kısmında.

lerindeki esirleri öldürmüyorlar. Şu da var ki onlar köle-cariye olarak kalsa hiç olmazsa onlardan yararlanırlardı; peki öldürülseydi bunları katleden Müslümanların bunda ne gibi çıkarları olurdu? Yani karşı çıkanlar bu kölelik avantajından dolayı böyle bir girişimde bulunmuş olabilirler veya belki de iyi niyetli insanlarmış; bu da olabilir. Tabi ki İbni Hacer bu hadisin açıklama kısmında tüyler ürperten bazı detaylar da aktarıyor; ben artık onlara girmiyorum. Sonuçta bu yanlışa karşı Hz. Muhammed Halit'e herhangi bir yaptırım uygulamıyor.

Şu da bilinmeli ki, Halit b. Velit çok sonraları İslamiyet'i kabul edenlerden, Muhammed'in ölümünden yaklaşık üç yıl önce Müslüman olmuştur. Peki, şu hiç sorgulanmaz mı: Acaba yeni olarak ne oldu da Halit ve diğer meşhur sahabeler İslam'ı seçtiler? Hep vurgu yapıyorum: Olay kimileri için iktidar kavgası, kimileri için ganimet, cariyelerden yararlanma düşüncesi, kimileri içinse çoluk çocuğum cariye-köle adıyla alınmasın, malım talan olmasın endişesi/korkusu. Halit b. Velit gibileri, nasıl olsa yeni bir sistem kuruluyor, biz de bir an önce burada yerimizi alalım, bu pastadan pay alalım hesapları yapıyorlardı. Bu fikir, en başta halife Ömer için geçerliydi, nitekim kendisi bunu çok iyi başardı.

O dönemin önemli siyasetçileri için İslam'ı kabul etmenin nedeni iktidara ortak olmaktı ama geniş halk kitleleri için dediğim gibi ya korku ya da ganimet-talan ve cariye kazanmak gibi maddi çıkarlar ön plandaydı. Yoksa Muhammed tanrı görevlisiydi, mucize gösterdi de insanlar bundan dolayı ona inandılar gibi fikirler, o zaman için hiç de geçerli değildi.[190]

Eğer kalben inanmış olsalardı, Hz. Muhammed'in ölümünden sonra inananlar kitlesel bir şekilde dinden çıkmazlardı ve Ebubekir de bu gibi irtidât olaylarıyla uğraşmazdı.

Ebubekir o zaman zekât vermeyen ve güya dinden çıkanlar hakkında, ordusuna şu talimatı veriyordu: **"Ya onlar geri dönüp zekâtlarını verecekler veya hepsi kılıçtan geçirilecek."**

Arap yarımadasında Hz. Muhammed'in vefatından sonra insanlar bazı yerlerde toplu halde, bazı yerlerde de kısmen İslami-

---

190 Örneğin; Buhari, Megazi, bab 57-58, no: 4338 ve 4339.

yet'i bıraktılar. Bu arada kitlesel bir şekilde gerçekleşen bu İslam'dan çıkma olayları karşısında Ebubekir, **"Yahudiler bununla çok sevinirler. Dolayısıyla tek bir muhalif kalana kadar savaşa devam"** diyordu. Sonuçta onbinlerce insan kılıçtan geçirildi. Öyle ki Hz. Muhammed'den sonra Arap yarımadasında yalnız **üç cami kaldı.** Bunlar, Mekke, Medine ve Bahreyn'e bağlı 'Cüvasa' köyündeki Abdülkays camisiydi. Bunlar dışında hiçbir cami kalmadı, herkes İslamiyet'i terk etti.[191]

Ebubekir'in haksızlıkları böyle Hz. Fatma'ya yaptığı gibi ferdi düzeyde değildi; kendisi kitlesel bir şekilde katliamlar gerçekleştirmiştir. Bunda zaten İslam düşünürleri arasında ihtilaf yok; onlara göre Ebubekir din için cihat etmiştir, yaptığı her şey meşrudur; bu kadar basit. Kendisine **'Sıddık'** yani çok doğru denilen Ebubekir'in hayatından kısa bir kesit sundum.

Keşke Ebubekir'in pişmanlık duyduğu günahları o yukarıda dile getirdiği iki-üç maddeden ibaret olsaydı: İki buçuk yıllık halifelik dönemi hep katliamlarla geçmiştir. O yüzden kimi İslam tarihçileri Ebubekir'in hastalık anında dile getirdiği pişmanlığını, Kur'an'da mitolojisi anlatılan Firavun'un denizde boğulmasına benzetmişlerdir: Sözde Firavun suda boğulmaya başladığı an pişman olup, "**Musa'nın Rabbine inanırım**" demiş de, o sırada Azrail inip, **"Şimdi mi inanırsın, sen suçlusun!"** diyerek ağzına çamur doldurup onu boğmak suretiyle ruhunu almış misali gibi...[192]

İşte Ebubekir'in durumu da buna benzer: Vaktiyle suçlarını işlemiş; ölüm döşeğinde pişmanlık duyuyor.

Zehebi (buna katılmamakla birlikte) hem *Mizan'ül İtidal* adlı yapıtında, hem de *Siyer-i Alam*'da, İbni Hace de *Lisanü-l Mi-*

---

191 a- İbni Asakir, Tarih-ü Medinet-i Dımaşk, cilt 30/319. İbni Esir, el-Kamil, 2/205, Taberi Tarihi, 3/225.

b- Kandehlevi, Hayat-i Sahabe, 2/25.

c- İbni Kesiri Bidaye-Nihaye, 6/340 ve devamı.

d- Taberi, Tarih 3/280-330, Buhari, Fedail-i Kur'an, Cem'ul Kur'an kısmında. Ki ilk defa Yemame savaşı nedeniyle kitap haline getirilmesine karar verilir.

e- İbni-il Esir, el-Kamil, Ebubekir'in halifeliği kısmında. 2. cilt.

192 Yunus suresi, 91.

zan adlı kitabında Muhammed b. Ahmet b. Hammad'el Kufi'den şu farklı rivayeti aktarıyorlar:

Kimileri Ebubekir ve Ömer'in yaptığı zulme karşı kendilerini Firavun'a benzetmiş, kızları ve aynı zamanda Muhammed'in de eşleri olan Ayşe ile Hafsa'yı da fitne unsuru olarak nitelendirmişlerdir. Kimileri de Ebubekir ve Ömer için **"Ey zalimler, sizin ölüm anındaki korkunuz ve pişmanlığınız tıpkı Firavun'unki gibi artık size fayda vermeyecektir"** demişlerdir. Zehebi ve İbni Hacer, bu olayı aktaran kişi hakkında, önceleri çok düzgün, hafızası kuvvetli biriymiş; ancak ömrünün sonlarına doğru onun yanında kötü sözler söylenmiş ve o da inanmış... gibi laflarla adamı güvenilmez biri olarak lanse etmek istemişler. Hep söylüyorum; İslam âlimleri dara girdiler mi hep benzer karalama yöntemlerini kullanıyorlar.[193]

c) Halife Ebubekir'in Öldürülmesi (Siyasi Cinayet)

Hz. Ali, Ömer ve Osman'ın ölüm nedenleri az çok biliniyor; ancak kamuoyu Ebubekir'in ölümü hakkında farklı bilgilendirilmiş; asıl nedenini bilmiyor. Bu başlık altında bunun üzerinde duracağım.

Çoğu İslami kaynaklarda Ebubekir'in bir suikast sonucu zehirlenerek öldürüldüğü söyleniyor. Bunu yapanların da Yahudiler olduğu belirtiliyor. Ancak kim yaptı, niçin yaptı, nerede yaptı, yapanlara ne oldu sorularına yanıt yok. Şia kaynaklarında ise Ebubekir'i katleden kişi/kişilerin isimleri net olarak belli. Bakalım mevcut bilgi ve kanıtlar bizi nasıl bir sonuca götürecek?

İlkin en ciddi iddiadan başlamak istiyorum ki, bu da en çok Şia kaynaklarında var. Daha sonra bunun gerçek olup olmadığını Sünni kaynaklardaki bilgilerle karşılaştırmaya geçeceğim. Şia kesiminden aktaracağım bilgileri kanıt olarak eklemiyorum.

---

193 1- Zehebi, a) Mizan'ül İtidal, Ahmet b. Muhammed Sırri kısmında, 1/284, no: 551. b) Siyer-i Alam c. 15/576-578.

2- İbni Hacer Askalani, Lisanü-l Mizan, c. 1/609, no: 759.

Okuyucu konu hakkında tüm olup bitenleri bilsin diye bunlardan birkaç cümle ekliyorum. Şunu da belirteyim ki, Sünni kaynaklardan sunacağım bilgiler büyük oranda konu hakkında bir fikir vermeye yeterlidir.

Sözünü ettiğim muhalif kesimden Mutezile ekolüne bağlılığıyla bilinen İbni Ebi'l Hadid, Şia kesiminden Meclisi ve Necah Tai bu konuda şunları yazmışlardır:

1. Ömer bir açıklamasında, **"Ebubekir bana, işin başında görevi birlikte yürütürüz, işler rayına oturunca birkaç gün sonra da sana devredeceğim** (yani sen halife olacaksın) **dedi. Ben de sandım ki işler düzene girdikten sonra bir Cuma** (hafta) **bile geçmeden görevi bana devredecek. Allah'a yemin olsun ki Ebubekir helak olana** (ölene) **kadar verdiği sözden hiç bahsetmedi/beni unuttu"** diyor.

2. Ömer diğer bir sözünde, **"Aslında kardeşim Zeyd ve onun arkadaşlarını dinlemiş olsaydım, Ebubekir halifeliği siftah bile etmezdi"** diyor.

3. Yine kendisi bir gün Ebubekir'i tehdit ederek, **"Dur durduğun yerde; yoksa öyle bir şey söyleyeceğim ki dillere destan olacak!"** cümlesini kullanıyor. Dillere destan olacak kadar önemli ve bir o kadar da olumsuz olan o şey neymiş acaba insan merak ediyor. Şia kesimi bunu Hz. Muhammed'in ölümüne bağlamıştır.[194]

Şu gerçek de önemli: Ebubekir halife olduğu yıl Hac'la ilgili yetkiyi Ömer'e veriyor. Ancak bir yıl sonra bunu Ömer'den alıp Mekke valisi Attab'a devrediyor. Bu ise bardağı taşıran son damla oluyor. Hacdan sorumlu olan kişi, nerdeyse halifeden sonra ikinci yetkili konumundaydı. İşte hem kısa zamanda görevi Ömer'e devretmediği, hem de giderek Ömer'in yetki alanını daralttığı için Ömer harekete geçiyor, Ebubekir'i ortadan kaldırmak için planlar kurmaya başlıyor. Bunu yaparken de Emevilerle işbirliği yapıyor (Ebu Süfyan, oğlu Muaviye gibi), gelecekte yönetimi birlikte paylaşırız diyor ve kendisinden sonra Osman'ın halife ola-

---

194 a- Necah Tai, İğtiyal-ü Ebibekir, s. 41-53.
b- Muhammed Bakır el-Meclisi, Biharü-l Envar, c. 30/453-56.
c- İbni Ebi'l Hadid'in Şerh-ü Nehci-l Belağa'den alıntı yapıyor. 2/31-34.

cağı konusunda onlarla hemfikir oluyor. Nitekim Osman'la başlayan iktidar giderek Emevi hâkimiyetine evriliyor. Hac görevini Ömer'den alıp Mekke valisine vermesi konusunda Sünni kaynaklar da hemfikir; bunda sorun yok. Peki, bu karar verildikten sonra Ebubekir nasıl katledildi? Bu konuda ise şunları söylüyorlar: Yahudilerden Zeyd b. Sabit ve Abdullah b. Selam'a bunu uygulamasını öneriyorlar; sonuçta onlar da teklifi kabul ediyorlar.

Bu iki kişi hakkında biraz bilgi vermem yararlı olur.

Abdullah b. Selam Medine'de yaşayan Beni Kaynuka Yahudilerindendi. Beni Kaynuka olayı tarihte yaşanan büyük trajedilerden biridir; burada kitlesel bir katliam gerçekleştirilmiştir. Bu olay, Hicri 5. yılında Hendek savaşından sonra meydana gelir. Baskın sırasında bu insanlardan bir kısmı Hz. Muhammed'in talimatıyla katledilir, kalanlar da esir alınır. Hz. Muhammed bu esirler arasından kendine Reyhane adında bir kadını cariye/eş olarak seçer.[195] Bir kısım kadınları da satmak için değişik bölgelere gönderir. Bu esir kadınlar bilinmeyen kişilere satılır ve bundan sağlanan parayla da İslam ordusu için silah satın alınır. Erkek esirler için, **"Eli silah tutan katledilir!"** kararı alınır. Sonuçta Medine ortasında bir çukur kazılır ve teker teker o çukura yanaştırılıp başları kesilmek suretiyle oraya atılırlar.

Ben bu konuyu başka bir çalışmamda uzun uzadıya anlatmıştım. Burada Abdullah b. Selam'ın bağlı bulunduğu Yahudi aşireti hakkında biraz bilgi vermek istedim. Acaba Ebubekir olayında Abdullah'tan böyle bir eylem beklenir mi sorusuna rahat yanıt bulmak için bunu işledim.[196]

Kimi rivayetlere göre Abdullah, Hz. Muhammed'in hicret ettiği yıl Müslüman olmuş, kimilerine göre hicri 8. yılında, kimilerine göre de Hz. Muhammed'in ölümüne iki yıl kala Müslüman olmuştur.[197] Şunu da unutmamak gerekir ki, Hz. Muhammed Yahudiler hakkında, **"Eğer onlardan on kişi cidden bana**

---

195 Arif Tekin, Kur'an'da Kadın ve Hz. Muhammed'in Hanımları, s.161.

196 Arif Tekin, Kur'an'ın Kökeni, s. 103-119.

197 a- İbni Şebbe, Tarih-i Medine, c. 3/1008.
b- İbni Hacer, İsabe, Abdullah b. Selam bölümünde no: 4747, cilt 6/190.

inanmış olsaydı tüm Yahudiler beni kabul ederdi"[198] demiştir. Bu hadis müttefekun aleyhtir (yani Buhari ve Müslim'de geçmektedir). Zaten normal bir insan eğer bir şeye inanmışsa kolay kolay bir anda inancından vazgeçmez; bu bir realitedir.

Zeyd b. Sabit'in kendisi de Medineli ve Kur'an'ı bir araya getiren komisyonun başkanı. Zeyd'in Yahudi olan babası hicretten önce Evs ile Hazrec kabileleri arasında meydana gelen savaşta öldürülmüş, Zeyd de yetim kalmıştı. Zeyd'in Yahudi kökenli olduğunu söyleyen, eski tarihçilerden İbni Şebbe'dir (h.173-262).[199] Ebubekir bu ikilinin içini bilmediği için onları dürüst sanmış, kendisine karşı bir komplo kuracaklarına veya komploya alet olacaklarına inanmamış. Sonuçta Abdullah-Zeyd tarafından Ebubekir, doktoru Haris b. Kelde, Mekke valisi Attab b. Useyd ve Hz. Muhammed'in azatlı kölelerinden Ebu Kebşe'ye zehirli yemek verilir. Bunlar yemek yerken doktor, Ebubekir'e, **"Haberin olsun bize verilen yemekte zehir vardı. O kadar etkili bir zehir ki, bundan kurtuluşumuz yok. Biz en fazla bir yıl yaşayabiliriz!"** diyor. Nitekim yaklaşık bir yıl sonra bu adamlar bir hafta içinde vefat ediyorlar.

Bunlar anlatılırken, bu suikast nerede olmuş, hepsine bir yemekte mi verilmiş; yoksa farklı yerlerde mi; bu konuda hiçbir bir bilgi ne Şia, ne de Sünni kaynaklarında yok.

Bu özet bilgiyi sunduktan sonra şimdi de Sünni kaynaklarda konuya ilişkin olup bitenleri aktarmaya geçelim; daha sonra da Ebubekir'le Ömer'in arası nasıldı; buna ilişkin var olan bilgileri ekleyip bir sonuç çıkarmaya çalışalım... Görüldüğü gibi iddia ciddi!

Sünni kaynaklarda Ebubekir'in ölümü hakkında üç farklı neden öne sürülmüştür.[200]

Bunlardan biri, Ebubekir'in Hz. Muhammed'i çok sevdiği, bu yüzden onun ölümünden sonra üzüntüden **verem hastalığına yakalandığı ve 2,5 yıl sonra kendi eceliyle öldüğü** şeklindedir.

---

198 a- Buhari, Menakıb-i Ensar, bab 25, no: 3941.
b- Müslim, Sıfat-i Kıyame, no: 2793.

199 İbni Şebbe, Tarih-i Medine, c. 3/1008.

200 İbni Hacer Askalani, Fethü-l Bari Şerh-ü Sahihi-l Buhari, Mebakıb-i Ashab, bab 5, no: 3678.

İkinci bir rivayet, Ebubekir bir gün banyo yaptıktan sonra **soğuk algınlığına** yakalanır ve giderek durumu ağırlaşır; iki hafta sonra da vefat eder. Üçüncüsü ise, **Ebubekir zehirlenerek öldürülmüştür** şeklindedir.

Ben bu son şık üzerinde duracağım. Çünkü Hz. Muhammed'i çok severdi, hasretinden hastalanıp vefat etti rivayetini yazanlar da buna pek önem vermemişlerdir. Zaten hem inandırıcı değil, hem de mevcut bilgiler bu rivayete şans tanımıyor. Diğer görüşün de (banyodan sonra soğuk algınlığına yakalanmış) şansı yok. Çünkü Hicaz bölgesi dünyanın en sıcak coğrafyalarından biri. Öyle ki şu an Suudi Arabistan'da güneş çarpan adı altında özel hastaneler var.[201] Adam Suudi Arabistan'da soğuktan ölmüştür denilse buna gülerler! Böyle bir vaka hiç de mümkün değildir demek yanlıştır; ancak çok uzak bir ihtimaldir. Kaldı ki suikasta kurban gittiği rivayeti hakkında güçlü ve inandırıcı kanıtlar var. Kısacası, soğuktan öldü, bilmem kederden hastalanıp vefat etti gibi sözler hem mantıklı değil, hem de İslami kesim de bunlar üzerinde pek o kadar durmamıştır.

Peki, zehirlendiğine dair Sünni kaynaklarda güçlü kanıtlar var mı; bir de buna bakalım.

Bu konuda birbirlerini tamamlayan iki rivayet var:

1. İbni Cerir Taberi, İbni Hacer Askalani, Zehebi, İbni Esir, Ebü-l Fida gibi İslam düşünürleri, **"Yahudiler tarafından kendisine ve doktoru Haris'e verilen zehirli yemekten dolayı, her ikisi aynı yıl içinde, hatta aynı gün ve tarihte vefat etmişlerdir"** bilgisini aktarıyorlar. Hatta adı geçen yazarların kaynaklarında Mekke valisi Attab'ın da Ebubekir'in vefat ettiği günde öldüğü belirtiliyor.[202]

---

201 Bu tür hastanelere Arapça adıyla "Müsteşfa derebat-i şems" denir. Örneğin; Medine'de vardır.

202 a- Taberi, Tarih, 3/419.

b- Askalani, Fethül Bari, Şerh-ü Sahihi-l Buhari, Fedail-i Ashab, bab 5, hadis no: 3678

c- Zehebi, Siyer-i A'lam-i Nübela, cilt 28/20.

d- İbni Esir, el-Kamil fi-t-Tarih, c. 2/267-270.

2. İbni Sad, İbni Kuteybe, İbni Asakir, Suyuti, Hakim Nisaburi, Salihi Dımaşki, Muhibbüddin Taberi, Hindi, İbni-l Cevzi, Ebu Naim ve Buhari üzerine şerh yazan (Umdetü-l Kari sahibi) Aynî gibi birçok İslam âlimi, **"Ebubekir ve doktoru Haris, zehirlenerek katledilmişlerdir"** şeklinde kısa bir bilgi vermişlerdir. Yani kimi rivayetlerde **"Yahudiler yaptı"** cümlesi yok. Sadece zehirden ölmüştür ibaresi var.[203]

Onun ölüm nedeni zehirdir diyen İslam âlimleri, sadece az önce isimleri geçenler değildir; onları örnek olarak sundum. Zehirden öldüğünü belirtenlerden uzunca bir listeyi dipnotlara ekliyorum.[204]

---

203 a- İbni Sad, Tabakat, c. 3/105.

b- Suyuti, Tarih-i Hulefa, s. 68.

c- Salih-i, Sübülü-l Hüda, c. 12/204.

d- Muhibbüddin Taberi, Riyad-ü Nadre, 1/180.

e- Hindi, kenz, no: 35726.

f- Hakim bunu 3 yerde almış: 1) Megazi, c. 3/61, no: 4395, 2) Marifet-i Sahabe, c. 3/66-7, no: 4411 ve 4412.

g- İbni-l Cevzi, Sıfat-i Safve, 1/236.

h- İbni Asakir, c. 30/408.

ı- İbni Kuteybe, Maarif, s. 100.

j- Ayni, Umdet'ül Kari, Cenaiz bölümü, Pazartesi günü ölümü başlığında, c. 8/316.

204 a- İbni Hacer Askalani, Fethü-l Bari, Şerh-ü Sahihi-l Buhari, Fedail-i Ashab, Ebubekir bahsi, bab 5, no: 3678.

b- İbni Sad, 3/105.

c- İbni Kuteybe, "el-Maarif", s. 100.

d- Zehebi, Siyer-i A'lam, cilt 28/20 halifeler bölümü.

e- İbni Manzur, Muhtasar'ü Tarih-i Dımaşk, 13/118 Ebubekir kısmında.

f- İbni Asakir, Tarih-u Medinet-i Dımaşk, 30/409.

g- Salihi, Sübül'ül Hüda, 12/204.

h- Suyuti, Tarih'ül Hulefa, 67 vd..

ı- Taberi Tarihi, 3/419-22.

j- Ikd'ül Ferid, Ebubekir'in vefatı kısmında.

k- İbni Esir, El-Kamil, 2. cilt, Ebubekir'in ölümü bölümünde.

l- Burda İbni Sad ve Hakim'den de alıntı yapıyor.

m- Ebü'l Feda, Tarih. 1/222.

n- İbni'l Cevzi, Sıfat-i Safeve, 1/263, Ebubekir konusunda.

o- Muhibbüddin Taberi, Riyad'ü Nadre, 1/180, Ebubekir'in ölümü bölümünde.

u- İbni Ebi'l Hadid, Şerh'ü Nehci'l Belağa, 2/31-34.

Ölüm nedeni hakkında bu özet bilgiyi sunduktan sonra şimdi de Ebubekir'le Ömer'in arası nasıldı, gerçekten böyle bir şey Ömer'den beklenebilir miydi; bununla ilgili var olan bilgileri verelim.

İlk örneğimiz yukarıda Ebubekir'in yaptığı o uzun açıklamasından olsun. Hani bazı yaptıklarına keşke yapmasaydım, bazı yapmadıklarına da keşke yapsaydım diye bir açıklaması geçmişti, bunu ölüm döşeğinde iken yapmıştı. Açıklamasında keşke yapsaydım dedikleri arasında Ömer'le ilgili şu ilginç bilgi vardı: **"Halit b. Velid'i Şam tarafına gönderdiğim zaman keşke Ömer'i de Irak taraflarına göndermiş olsaydım. Böylece iki elim özgür olacaktı, istediğimi yapabilirdim"** diyordu. Taberi gibi bazı tarihçiler bunu anlatırken Ebubekir, **"Keşke Ömer'i gönderseydim iki elim özgür olacaktı"** ifadesini kullandığı sırada her iki elini de gösterdi diye bir detaydan da söz ediyorlar. Bu açıklamanın kaynaklarını dipnot olarak eklemiştim. Bu sözler, Ebubekir'in Ömer'den ne kadar rahatsız olduğunu net olarak ortaya koyuyor.

Ömer yüzünden özgür olmadığına dair somut bir iki örnek daha verelim:

Bir ara Uyeyne ile Ak'ra' adında iki önemli kişi Ebubekir'in yanına gelip (artık kendisi halifedir) hazineye ait bir miktar arazi istiyorlar; biz ortağına ekip biçelim diyorlar. Ebubekir buna onay veriyor, ayrıca bununla ilgili kendilerine bir de sözleşme veriyor ve gidin Ömer'e de söyleyin bu işin şahidi olsun diyor (yanlış anlaşılmasın diye onu da haberdar etmek istiyor). Bunlar gidip olup biteni Ömer'e anlatınca, kendisi hem kızıyor, hem de ellerindeki sözleşmeyi alıp yırtıyor. O iki şahıs, **"Halife sen misin yoksa Ebubekir midir? Vallahi biz senin halife olduğunu bilmiyorduk"** diyerek tepki gösteriyorlar. Ömer bundan sonra doğruca Ebubekir'e gidiyor, **"Bu toprak senin midir, yoksa hazinenin midir, nasıl bunlara veriyorsun?"** diyor. O sırada Ebubekir'den çıt yok. Sonuçta bu iş olmuyor, anlaşma iptal ediliyor.[205]

---

205 a- İbn-i Asakir, Tarih-ü Medinet-i Dımaşk. 9/195.
b- İbn-i Hacer, İsabe: Uyeyne b. Husayn/Hısn kısmında. No: 6155.
c- Hindi, Kenz, İhya'ül Mevat kısmında no: 9151.
d- Yakub Fesevi, el-Marifet-ü ve'l Tarih, 3/294.

Hatta kimi rivayetlerde Ömer'in o iki kişiye karşı kullandığı şu sözler de var: Hz. Muhammed bir ara size bakıyordu, para-deve veriyordu. O zaman İslamiyet zayıftı, kalbiniz İslamiyet'e ısınsın diye yapıyordu; ama şimdi böyle bir sorun yok, gidin kendinize çalışın, diyor. Kaldı ki, bu iki insan Ebubekir'den tarla isterken, ekilmeyen, kıraç, çorak bir arazi ver, onu işler hale getirelim, değerlendirelim, hepimiz bundan yararlanalım diyorlardı. Ömer'in karşı çıkışından sonra onlar da Ebubekir'in yanına gidiyorlar ve **"Halife sen misin, yoksa Ömer mi?"** diye soruyorlar. Ebubekir, **"Asıl yetki Ömer'indir, bana yalnız saygı gösterilir"** karşılığını veriyor.

Bu konuda İbni Asakir'in tarihinde daha farklı örnekler de var. Mesela; yine Akr'a ve Zebberkan adında iki kişi Ebubekir'e geliyorlar, **Bahreyn haracını bize ver, biz de söz veririz ki tek bir kişi bizden size karşı muhalefet etmeyecek, dinden çıkmayacak**, diyorlar. Ebubekir bunu da kabul ediyor; ancak Ömer yine devreye girip yapılan senetleri yırtıyor; bundan da bir sonuç çıkmıyor. Hani şimdi de bazı ülkelerde kral var; ancak ülkeyi idare eden parlamentodur; kral formalite olarak vardır. Ebubekir de Ömer'e karşı aynen bu durumdaydı. Yalnız Ömer'le baş edemediği için kerhen bu durumdaydı. Ama zaman zaman Ömer'in yaptıklarına dayanamayıp sıkıntısını dışa vurduğu da oluyordu.[206]

Ömer'le Ebubekir arasındaki olumsuzluklar hakkında sunacağım örneklere biraz ara verip az önce Ebubekir'in kendilerine senet yazdığı o iki kişi hakkında özet bir bilgi sunmak istiyorum. Bunda da önemli mesajlar var.

Hz. Muhammed Huneyn baskınında karşı taraftan aldığı binlerce deveden bir kısmını, tehlike arz eden kişilere (Ebu Süfyan gibi) dağıtıyor. Yeni Müslüman olmuş (kılıç İslamiyet'i), çevrelerinde söz sahibi olanları İslam'a sıkıca bağlamak için, en azından kendisine karşı sorun çıkarmasınlar diye onlara kesenin ağzını açıyor. Örneğin; 100'er deveyi Ebu Süfyan ve oğulları Muaviye ile Yezid'e (toplam 300 deve) veriyor; ayrıca her birine 40'ar ukkiye gümüş para (toplam 120 ukkiye), 100'er deve yu-

---

206 İbni Asakir, Tarih'ü Medinet-i Dımaşk, 9/194-196.

karıda sözü edilen Uyeyne ile Ak'ra' b. Habis'e ve daha birçok önemli şahıslara dağıtıyor. Uyeyne ile Ak'ra' b. Habis Hz. Muhammed için o kadar önemliydi ki, bir ara Hz. Ali bir baskında ele geçirilen altınları Muhammed'e gönderince, kendisi bunları tüm sahabeler arasından dört kişiyi seçip kendilerine dağıtmıştı. Bu dört kişiden ikisi yine Ak'ra b. Habis ve Uyeyne idi. Hatta Muhammed o altınları bunlara dağıtırken kendisine karşı tepki gösteren Müslümanlar oluyor: **"Ey Allah'ın resulü; Allah'tan kork! Biz bu mücevherata daha müstahakız!"** gibi sert eleştiriler yöneltiyorlar. Bu arada Halit b. Velit Muhammed'e, **"İzin ver de böyle diyenin kellesini uçurayım"** diyor. Yanlış yankı yapar diye Hz. Muhammed buna izin vermiyor; ancak o kişi hakkında olumsuz şeyler söylüyor. Bu olaylar, en başta Buhari ile Müslim'de ve Diyanet'in tercüme ettiği *Tecrid-i Sarih*'te anlatılmaktadır. Ama ilginçtir ki -daha önce de bir vesileyle belirttiğim gibi- Muhammed'in vefatından sonra bu iki kişiden biri 700 taraftarıyla birlikte İslamiyet'i terk edip başka peygamber adaylarına inanıyor, onların tarafına geçiyor. Daha sonra yapılan savaşta kendisi yakalanıp elleri kafasının arkasına bağlanmış vaziyette Medine'ye getirilince Müslümanlar ona, utanmadın mı ki İslamiyet'ten çıktın şeklinde alaylı sözler söylüyorlar. Kendisi buna karşı, **"Zaten ben hiçbir zaman Muhammed'e inanmadım ki"** itirafında bulunuyor. Peki, böyle birine Hz. Muhammed'in o talan malını vermesi nasıl izah edilebilir? Adam bu; ama Hz. Muhammed de onun için kesenin ağzını ardına kadar açmış![207]

Daha bitmedi; enteresan şeyler var. Hz. Muhammed'in hanımlarından Ayşe anlatıyor: Bir gün baktık ki Uyeyne bin Hısn evimize doğru geliyor. Muhammed onu görünce çok bozuldu ve onun hakkında olumsuz şeyler söyledi; ancak adam içeri girince Muhammed değişti, sanki hiçbir şey yokmuş gibi ona karşı çok yumuşak davrandı, hizmet etti. Adam gidince dayanamadım, sordum: Nedir bu çelişki, neden adam henüz dışarıdayken onun hakkında olumsuz tavır gösterdin; ancak içeri girince bambaşka

---

[207] a- Tecrid-i Sarih, Diyanet Tercemesi, no: 1642.
b- Fuad Abdulbaki, el-Lü'lüü ve'l Mercan, Zekât kısmı, 1/230, no: 632-639.

oldun? **Muhammed, kötü insan odur ki kişi onun şerrinden/kötülüğünden doğruyu konuşamaz olur** dedi... Hadisin neyi ifade ettiği açıktır. Bu hadis Buhari'de kaç yerde ve Müslim'de geçiyor.[208]

Burada konuyu biraz daha açmakta fayda var. Hz. Muhammed, Huneyn harbinde karşı taraftan aldığı deveden-maldan ne varsa, kendi soyuna bağlı henüz Müslüman olmuş önemli kişilere dağıtıyor. Üstelik o sırada Mekke yeni alınmıştı ve Muhammed'in kendilerine ikramda bulunduğu kişiler de yakın zamana kadar Müslümanlarla savaşan insanlardı. Önemli gördüğü kişilere 100'er deve verince, elbette ki kıdemli Müslümanların, özellikle Medinelilerin zoruna gidiyor ve itirazda bulunuyorlar: Bu malı biz ele geçirdik, karşı tarafın kanı hâlâ kılıçlarımız üzerinde duruyor; sen kalkıp hiç ilgisi olmayan kişilere dağıtıyorsun, diyorlar.

Muhammed bunu duyunca Medineli Müslümanlarla özel bir toplantı yapıp kendilerine şunları söylüyor: Ben onlara (çoğu Mekkeli olanlara) o develeri, kalpleri İslam'a ısınsın diye verdim. Şunu iyi bilin ki, ben sizleri onlardan daha fazla severim. Ben iki tercih arasında kalsam sizi seçerim. İstemez misiniz ki onlar malla sevinsinler, ben ve siz de sonsuza kadar birbirimizi sevelim, şeklinde bir konuşma yapıyor. Yani gerçek Müslüman olmayan ve aslen Mekkeli olanlara mal veriyor, savaşı kazanan ve çoğu Medineli olanları da kuru lafla, cennetle geçiştiriyor. Üstelik mal dağıtmakla güya tarafına çektiği tüm o önemli insanlar, ileride Müslümanlara ve Hz. Fatma'nın çocuklarına baş belası oluyor. Örneğin Muaviye gibi. Dağıtılan bu mal-develer konusunda hem Buhari, hem de Müslim birçok hadis aktarmışlardır.[209]

İşte bu iki insan Hz. Muhammed yanında bu kadar ayrıcalıklıydı. Bir zamanlar az önce sözünü ettiğim o iki kişiye -İslamiyet henüz zayıfken-, Hz. Muhammed başkalarından aldığı talan malını (altın-deve gibi) dağıtırken; tehlike bitince, kıraç, verimsiz toprağı

---

208 Buhari, Edep kitabı, bab 38, hadis no: 6032, bab 48, hadis no: 6054 ve bab 51, hadis no: 6131. Müslim, Birr no: 2591.

209 a- Buhari, Menakıb-i Ansar, Farzü'l humus ve Megazi kısmında.
b- Müslim, Zekât, no: 1059-1062. 10'dan fazla hadis almış.

ortağına işletelim, hamal gibi çalışalım diye öne sürdükleri bu mütevazı teklifleri bile artık kabul görmez hale geliyor. Ömer de senetlerini yırtarken zaten bunu onlara söylüyordu: **Muhammed size verirken İslamiyet zayıftı, şimdi artık durum farklıdır.**

Ebubekir'le Ömer'in arasının nasıl olduğuna ilişkin örnekleri vermeye devam edelim. Taberi'nin (ö.310) şu açıklaması dikkate değer: Ebubekir ölüm döşeğindeyken Abdurrahman b. Avf'a, sana bir şeyler söyleyeceğim; Allah senden razı olsun sakın kimseye anlatma der. Abdurrahman, **"Evet, kimseye söylemem"** sözünü verince Ebubekir, **"Aslında Ömer halife olmazsa onun hayrınadır"** diyor ve bu konuşmasının sonunda yine Abdurrahman'ı uyarıyor: **"Sakın bu söylediklerimi, seni niye yanıma çağırdığımı kimseye/Ömer'e anlatma!"**[210]

Ebubekir halifeliğin ilk yılında Hac işlerini Ömer'e emanet ediyor; ancak ikinci yılında bu görevi Mekke valisi Attab'a devrediyor. Malum Mekke hem İslamiyet'te, hem de önceki dönemlerde kutsal sayılan bir yer: Manevi değeri büyük. Ebubekir'in bu görevi Ömer'den alması normal bir hadise olarak kabul edilemez.[211] Az önce örnekler verdim: Ömer'in, hem zamanla Ebubekir'in yetkilerine müdahale etmesi, hatta onu dinlememesi ve hem de genel itibariyle Ömer sert mizaçlı olduğu için halkın onu sevmemesi, Ebubekir'i rahatsız ederdi. O yüzden onun yetkilerini sınırlamak durumundaydı.

Ebubekir son hastalığında, keşke ilk başta halifelik görevini üstlenmemiş olsaydım diyerek halife olduğuna pişman oluyor. Bunun herhalde bir sebebi vardı.[212]

Bir başka sözünde, keşke bir yeşillik olsaydım da hayvanlar beni yeseydi ya da keşke bir kuş gibi yaratılsaydım, o zaman istediğimden yer, istediğim ağaç gölgesinde dinlenirdim diyordu.

---

210 a- Taberi Tarihi, c. 3/428.
b- İbni Hibban, Kitab-ü Sükat, c. 2/190...
c- İbni Esir, El-Kamil... c. 2/272.

211 a- İbni Manzur, Muhtasar-ü Tarih'i Dımaşk, 13/77.
b- Safedi, El-Vafi bi'l Vefeyat, 19/289-no: 7562.
c- Müzi, Tehzib-i Kemal, c. 19/282, no: 3762.

212 Taberi, age. C. 3/430.

Sıkıntısını gösteren benzer sözler tabakat kitaplarında pek çok. İslami kesimden sorsak yanıt kolay: Yönetici olmak zordur; bu iş sorumluluk ister. Dolayısıyla Ebubekir Allah'tan korktuğu için benzer sözler sarf etmiştir, diyerek çok basitten yaklaşabilirler; ancak kanıtlar öylesine güçlü ki, bu sözleri o mütevazı olduğu için değil; Ömer'den illallah ettiği için söylemiştir.[213]

Ebubekir bir konuşmasında, **"Halifelik makamına kerhen geldim, Muhammed'in arkasında melek/Cebrail vardı; benim ise böyle bir imkânım da yok. Üstelik bir şeytanım var ayağımı kaydırıyor. O yüzden doğru bir şey yaptığımda bana uyun, aksi halde uymayın!"** diyor. Şia âlimleri, Ebubekir'in, benim bir şeytanım var sözünden kastı Ömer'miş diyorlar. Gerçekten kullandığı ifade ilginç: Benim bir şeytanım var yerine şunu deseydi şüpheler içermezdi. Benim Cebrail'im yok. O yüzden şeytan herkesin ayağını kaydırabileceği gibi benimkini de kaydırabilir deseydi cümle yanlış anlamalara neden olmazdı ama böyle demiyor. İfadesinde, **"Benim bir şeytanım var, ayağımı kaydırıyor"** diyor. Cümle böyle olunca ister istemez farklı çağrışımlara neden oluyor.[214]

Yine Ebubekir halife iken bir gün evinde hazin hazin düşünüyor. O sırada Ömer onun yanına gelince Ebubekir ona, **"Asıl sen beni bu işe zorladın"** diyerek hem tepki gösteriyor, hem de mutsuzluğunu ve sıkıntısını bu şekilde dışa vuruyor. Bazı rivayetler, Ebubekir'in bir ara dilinden tutup asıl bu beni badirelere sürükledi şeklinde bir cümle kullandığı biçimindedir. Aslında kanıtlar epey fazladır ki Hz. Muhammed'den sonra Ebubekir'le Ömer arasında hem ciddi sorunlar yaşanmış, hem de aralarında yapılan o gizli planlardan olsa gerek (Hz. Muhammed hakkındaki öldürme planlarını kastediyorum) Ebubekir hep savunmada kalmış, sanki Ömer insanlara bir şeyler açıklayacakmış gibi korku içinde yaşamıştır. Durum bunu gösteriyor.[215]

---

213 Suyuti, Tarihü-l Hulefa, s. 87.

214 Abdurrazzak, Musannaf, c. 11/336, no: 20701.

215 a- Kandehlevi, Hayat-i Sahabe, c. 2/250.
b- İbni-l Cevzi, Menakib-ü Emiri-l Mü'minin Ömer, s. 55.
c- İbni Ebi Şeybe, Musannaf, Megazi bölümü, no: 37202, c. 20/579.

Anlatılanlardan Çıkan Sonuç:

Hem Sünni hem de Şia kaynaklarında bu ilacı kim verdi, nerde verdi, niçin verdi, verenler hakkında ne gibi işlemler yapıldı sorularına yanıt yok. Bu manzara tek başına gösteriyor ki Ebubekir'in ölümü normal bir ölüm değil; sanki bir faili meçhule kurban gitmiş gibi gösterilmeye çalışılmıştır.

Burada sormak lazım: Bir kere Yahudiler Hz. Muhammed zamanında dağıtılmış, ağır darbeler almışlardı. Hele Ebubekir zamanında bu konu zaten kapanmıştı, Müslümanların onlarla bir sorunu yoktu.

Hz. Muhammed'in Hayber'de yediği zehirli et olayında, kim/kimler ona karşı yaptı, nerde oldu, niçin yapıldı, yapana ne oldu gibi sorulara İslami kaynaklarda (doğru-yanlış, az çok) yanıt var. Ama bu konuda kısa ve öz, **Ebubekir Yahudiler tarafından kendisine verilen zehirli yemekle katledilmiştir,** şeklinde çok kısa bir bilgi var. İster Yahudiler olsun, ister başkaları, madem yemek esnasında doktoru Ebubekir'e, haberin olsun bu yemekte zehir vardı ve bir yıl içinde biz öleceğiz demiş, o zaman demek ki kimin verdiği, nerde olduğu belli. Peki, ne oldu o ilaç içirenlere, o ev sahibine? Buna yanıt yok.

Hatırlanacağı gibi Ebubekir halife seçilince Ebu Süfyan onun hakkında bir söz kullanmıştı: **"Kureyş'in en pısırık adamı halife olmuş; anlaşılan bu iş kanla devam edecek"** demişti. Bu da gösteriyor ki Ömer ve Osman'la birlikte Ebu Süfyan'ın da bu işte parmağı vardır. Nitekim Ömer'den halifelik konusunda Ebu Süfyan'dan ses seda çıkmamıştır. Çünkü hem ailesi, hem de Emeviler iktidara gelmişti. Bu durumda kalkıp olumsuz bir şey söyler mi hiç! Burada gözden kaçan bir şey var: Halifelik makamına gelme olayı halk arasında bilinen o çok basit şekliyle gerçekleşmemiştir; tam tersine ilk halifeden itibaren hep zorla, cinayetlerle olmuştur.

Hz. Muhammed vefat ettikten sonra halifelik için yapılan çalışmalarda ne adaylık, ne de başka bir faaliyet için Osman'ın adı hiç geçmiyordu. Hatta ilk başta zorluklara karşı Ebubekir, ya

Ömer halife olsun ya da Ebu Ubeyde diyordu; Osman'ın adı hiç yoktu. Ama daha sonra nedense Ebubekir'in hastalığı başlayınca, bakıyoruz Osman o andan itibaren öne çıkıyor ve başlangıçta halife adayları arasında adı geçen Ebu Ubeyde birden gündemden düşüyor. Üstelik çoğu insan, **Ömer serttir, halife olamaz** dedikleri halde, Osman hasta olan Ebubekir'in yanına gidince Ebubekir ondan soruyor: **Ömer hakkında kanaatin nedir,** diyor. Osman, **"Aslında Ömer iyidir, onun içi dışından daha temizdir"** diyerek adeta Ömer'in propagandasını yapıyor! Bundan da şüphe kokusu geliyor.[216]

Abdullah b. Selam gibi hem çok zeki, hem de Yahudi birinin bu işte parmağı olduğu inandırıcı geliyor. Çünkü Hz. Muhammed'in de bir sözünde dile getirdiği, on Yahudi beni kabul etse tüm Yahudiler beni kabul eder misali, Yahudiler o zamandan beri plan proje sahipleriydi. Üstelik Beni Nadir, Beni Kaynuka, Beni Kureyza, Hendek ve Fedek Yahudileri Hz. Muhammed zamanında katliamdan geçmişti. Abdullah b. Selam herhalde bunu unutacak kadar cahil ve duyarsız değildi.

Zeyd de bir o kadar zekiydi. Ancak Zeyd'i belki maddi çıkarla alt etmiş olabilirler. Abdullah yapmışsa sadece politik açıdan yapmıştır. Çünkü yaşça Zeyd'den büyük, tecrübeli ve olgun biriydi. Hayat hikâyesi bunu gösteriyor. Bir de Abdullah zaten İslamiyet'i Hz. Muhammed'in son yıllarında kabul etmişti. Bu da şunu gösteriyor: Demek ki her taraf Müslümanların kontrolüne girince o da mecburiyetten kabul etmiştir. Büyük ihtimalle böyle olmuştur. Zeyd'in işin içinde olduğunun işaretleri güçlüdür. Şöyle ki, daha sonra zaman içinde Ömer iki kez hacca, bir kez de Şam tarafına giderken, onu kendi yerine vekil bırakıyor. Aynı vekâleti Osman halife olunca o da Zeyd'e veriyor. Bunlar İslami kaynaklarda anlatılan şeylerdir. Peki, Zeyd'den başka vekil olacak kapatisede adam mı yoktu?[217] Yine Hz. Ali gibi ünlüler varken Zeyd'in Osman zamanında Kur'an'ı kitap haline getiren ko-

---

216 İbni Kuteybe, Maarif, s. 133.

217 a- İbni Abdilber, İstiab, no: 840.

b- İbni'l Cevzi, el-Muntazam..., 4/231. Hicri 17. yılı olayları kısmında.

misyonun başına geçmesi acaba bir tesadüf eseri midir, yoksa bu komploda aldığı görevin bir karşılığı mıdır? Zeyd'in Ömer ve Osman zamanındaki maddi varlığı, her ikisinin ona tanıdıkları imkânlar acaba neyin karşılığıydı? Zeyd'in mal varlığıyla ilgili çok kısa bir bilgi verelim. Kendisi öldüğünde, varisleri ondan artakalan altın külçelerini bölüşmek için balta ile kesiyorlardı. O kadar zengindi. Peki, bunları nerden getirdi?[218]

Burada, efendim Zeyd b. Sabit Ebubekir zamanında da Kur'an komisyonunda vardı. Dolayısıyla bundan bir anlam çıkarmamak lazım gibi sözler söylenebilir. Doğrudur; o zaman da komisyonda vardı. Ancak komisyon onunla Ömer'den ibaretti, başka üçüncü bir kişi yoktu. Çocuk okur-yazar olduğu için Ömer'e bu konuda bir nevi kâtiplik yapıyordu, Ömer'in yanında sanki bir memur gibi çalışıyordu. Zaten Ebubekir Zeyd'i bu konu için çağırırken, Zeyd onun yanına gittiğinde Ömer'in de orda olduğunu ve bu yazma işinin Ömer'den çıktığını belirtiyor. Dolayısıyla burada yine başaktör Ömer'dir; Zeyd ise etkisiz ve yetkisiz bir eleman.[219]

Şüpheleri artıran diğer konu, Ömer'in halifeliği döneminde, daha önce Ebubekir'in atadığı valilerin teker teker görevden alınması ve yerlerine Emevilerin atanmasıdır. Örneğin Halit b. Velit güçlü bir komutandı, Suriye-Irak hattında Ebubekir zamanında otorite sahibiydi, birçok yer almıştı. Ama sonunda Ömer onu görevden alıp yerine başkasını tayin etti. Halit 21. hicri yılında pek de bilinmeyen bir nedenle Suriye tarafında öldü deniliyor. Onun ölümü de kuşkulu.[220]

Yine Irak'ı alan, Ürdün'ü fetheden Şürehbil b. Hasene Ömer tarafından takdir edildiği halde görevden uzaklaştırılır, ordusu

---

218 Arif Tekin, Sümerlerden İslam'a Kutsal Kitaplar ve Dinler, s. 23. Kur'an'ın Kökeni s. 250.

219 Bu konuda Bilinmeyen Yönleriyle Kur'an adlı yapıtım, s. 118'den itibaren Zeyd'le ilgili detaylı bilgiler var.

220 Elimde "İslamda içki" adıyla yeni bir çalışma var. Orada Ömer-Halit konularını fazlaca işleyeceğim. Mesela Halit b. Velit, Müsenna b. Haris, Şerahbil b. Hasene, Enes b. Malik, İkrime bin Ebi Cehil, Ebu Ubeyde b. Cerrah gibi. Yine Osman'a yakın kişileri/Emevileri işbaşına getirir. Sait b. As, Velit b. Ukbe gibi.

dağıtılıp askerleri başka ordular arasında paylaştırılır ve ondan yetki alınır. Hicri 18. yılında vefat eder (o da eğer doğruysa, başına bir suikast gelmemişse). Bunlar ve daha niceleri Ebubekir tarafından atanmış seçme insanlardı. Acaba bu yapılanlar tesadüf müydü; yoksa yapılan pazarlıkların (Emeviler değişik kademelerde görev almalı diye) bir gereği miydi? Kısacası, bu da normal bir durum değildi.[221]

Yine Ömer Hz. Muhammed'in eşlerinden Ebu Süfyan kızı Ümmü Habibe ve kendi kızı Hafsa'ya 12'şer bin dirhem maaş verirken, Muhammed'in kalan eşlerine 6'şar bin, Safiye ile Cüveyriye'ye de 5'şer bin dirhem maaş verir. Hz. Muhammed'in eşleri arasında yapılan bu eşitsizliğin anlamsızlığı bir yana; neden Ebu Süfyan'ın kızı Ümmü Habibe'ye iki kat verilsin? Bu, komplonun bir parçası olan Ebu Süfyan ve Muaviye'ye açık bir torpil değil de nedir?[222]

Muaviye'nin, **"Allah'ın baldan da askerleri vardır"** meşhur sözü boşuna değildi. O zamanlar zehir yöntemiyle insanlar sıkça katlediliyordu. Kaynaklarda bunun örnekleri çoktur.

Necah Tai gibi Şia âlimleri Muaviye'nin Hz. Ayşe'yi de katlettiğini yazıyorlar. Kimi rivayetlere göre Hz. Ayşe'yi bir kuyuya atıp boğmuş ve ondan sonra da o kuyunun üstünü kapatmış; kimi rivayetlere göre Muaviye, oğlu Yezit için minberde propaganda yapınca Ayşe ona karşı çıkmış, bunun üzerine kendisi Ayşe'yi bir çukura gömmek suretiyle katletmiştir.

Bir başka rivayet de, Ayşe'yi damdan düşürmek suretiyle katledip geceleyin gömmüştür, şeklindedir. Muaviye, Ayşe'nin kardeşi Abdurrahman'ı da hem zehirletiyor, hem de can çekişirken o halde mezara gömüyor. Ebubekir'in diğer oğlu Muhammed ise zaten Muaviye'nin talimatıyla Mısır'da yakalanıp bir merkebin derisi içine konuyor ve bu şekilde yakılıp katlediliyor. Bunların bu şekilde öldürüldükleri İslami kaynaklarda da anlatılmaktadır. Peki, bu aile neden Osman'a karşıydı, bunun bir nedeni olmalı. Yoksa babalarına kurulan komplo hakkında bilgileri mi vardı?[223]

---

221 İbni Manzur, Muhtasar-ü Tarih-i Dımaşk, c. 8/26... ve 10/290.

222 Yakub-i Tarihi, cilt 2/175.

223 Necah Tai, İğtiyal'ül Halife Ebubekir, 1/108 vd.

Bunu biraz daha açalım. Osman artık halife, işbaşındadır. Zaman içinde onu öldürmeye gelenler arasında Ebubekir'in oğlu aktif olarak bu eylemde yer alır. Kendisi o zaman Afrika'dan Osman'ı katletmeye gelen baskıncıların içinde ön saflardadır. Osman'ın yanına vardığında ona ağır hakaretlerde bulunur. Birinci baskında Hz. Ali'nin araya girmesiyle bunlar Osman'ı katletmekten vazgeçip geriye dönerek yollarına devam ederler. Baskıncılar geri dönünce, o arada Osman hemen kendine bağlı olan Afrika valisine mektup yazıp bir personeliyle gönderir. O da devlete ait bir binite (deve-at) binip Afrika yoluna çıkar. Mektupta Afrika valisine, şu şu insanları yakala ve katlet, talimatı vardır.

Ölüm fermanları istenen kişilerin başında Ebubekir'in oğlu gelmektedir. Bu mektup baskıncılar tarafından ele geçirilir ve yarı yoldan dönüp tekrar Osman'ın üzerine gelirler. Sonuçta Osman bu kez öldürülür. Burada demek istediğim, Hz. Ali halife olunca Ebubekir'in bu oğlunu Mısır'da görevlendirir; zaman içinde Muaviye işbaşı yapınca, bu kez onun talimatıyla bu adam yakalanıp yukarıda belirtildiği şekilde katledilir.[224]

Söz Muaviye'nin zehirle birçok insanı katletmesinden açılmışken burada konuya ilişkin Taberi'den bir örnek sunmak istiyorum.

Halit b. Velid'in oğlu Abdurrahman Suriye taraflarında kalıyordu. Babası daha önce oralarda kaldığı için halk onu tanıyordu, çevre edinmişti. Abdurrahman aktif bir insandı ve Bizans İmparatorluğu'na yakın bir bölgede olduğu için biraz da sanki ne yapsa Müslümanlar ona bir şey yapamazlar diye kendini güvende hissediyordu. Muaviye, belki ilerde Abdurrahman'ın yıldızı parlayıp kendisine dokunur diye, İbni Esal adında biriyle konuşur: **Sen Abdurrahman'a zehir verip katledersen, ben de Suriye'nin Humus şehrindeki haracı sana devrederim, hayatta olduğun sürece senin olur,** der. Adam bu teklifi kabul edip zehirli bir yemekle Abdurrahman'ı katleder, Muaviye de Humus haraçlarını ona devreder. Daha sonra A. Rahman'ın oğlu bunu öğrenince o da gidip İbni Esal'i öldürür.[225]

---

224 a- İbni Esir, Üsd'ül Gabe, Muhammed b. Ebubekir kısmında.
b- İbni Abdi'lberr, İstiab. No: 2320.

225 Taberi Tarih, h. 46. yılı olayları, c. 5/227.

Hz. Ali tarafından Mısır'da görevlendirilen Malik bin Eşter, Muaviye'nin adamları tarafından zehirlenerek katledilir. Hz. Ali'nin oğlu Hasan kardeşi Hüseyin'e, **üç sefer beni ilaçla öldürmek istediler; ama tedbirimi aldım başaramadılar,** dediği halde, en son kendi hanımı Ca'de binti Eş'as bin Kays tarafından zehirlenerek katledilir.[226] Yine cennetle müjdelenenlerden Talha bin Ubeydullah, Ömer'in halife olmasını istemediği ve zaman içinde Muaviye'ye karşı çıktığı için, Muaviye tarafından katledilir. Zehebi, **"Muaz b. Cebel, Ebu Ubeyde ve Şürahbil b. Hasene, halife Ömer zamanında Şam tarafında bir kıtlıkta ölmüşlerdir"** diyor. Hâlbuki bunlar Ebubekir zamanında değişik bölgelerde önemli görevlerdeydi. Bu durumda şu soru akla gelir: Yoksa bunlar muhalif oldukları için başka bir nedenle mi yok edildiler? Bunlar da soru işareti.[227]

Bu arada Ebubekir'in kızı ve aynı zamanda Muhammed'in de eşi olan Hz. Ayşe de Osman'a karşı sert tavır alanlardandı. Millete, **"Öldürün!"** diyecek kadar da ileri gidiyor, Osman'ın ölüm fetvasını veriyordu. Bunu Osman bahsinde daha fazla anlatacağım... İşte hem Ayşe'nin bu tutumu, hem de kardeşlerinin başına gelenler, aslında şunu gösteriyor: Demek ki bunlar, Ömer ve Osman'ın Ebubekir hakkında çevirdikleri planları biliyorlarmış.[228]

Yine İbni Kuteybe'nin anlattığına göre, Ömer'in öldürülmesinden sonra, kızı ve aynı zamanda Muhammed'in de eşi olan

---

226 a- İbni Asakir, Tarih'ü Medinetü'l Dımaşk, 56/376.

b-İbni Manzur, Muhtasar'u Tarih-i Dımaşk, 24/24.

c- Hasan b. Ali Heytemi, 'Savaik-i Muhrika', s. 196.

227 a- İbni Sad, Tabakat, 3/106, İbni Sad, Ebubekir'e müracaat ediyorlar ki Ömer olmasın. 3/146.

b- İbni Kuteybe, İmame-Siyase, 32.

c- İbni Hacer, İsabe, no:4270. Talha b. Ubeydullah maddesinde.

d- Kandehlev, Hayat-i Sahabe, 2/253. Zehebi Tarihi, hicri 18. yılı olayları bağlamında.

e- İbni Asakir, age. 30/413.

228 a- Taberi, Tarih: 4/459.

b- İbni Manzur, Lisan'ül Arab, 11/669.

c- Ebül Fida, Muhtasar'ü Ahbar'il Beşer, 1/172.

d- İbni Esir, Nihaye fi Garib'il Hadis, 'Na'sel' md. 5. cilt.

Hafsa ile Ayşe'nin (bunlar kuma) arası açılır, aralarına mesafe girer. Peki niye?

Burada şu soru akla gelebilir: Madem Ömer-Osman-Ebubekir'i ortadan kaldırdılar, peki niye Ayşe ile Ebubekir'in diğer çocukları sadece Osman'a karşı cephe aldılar da, neden Ömer'e karşı böyle planları yoktu?

Olay şudur: Ömer bir kere çok disiplinli-acımasız biriydi. Ola ki onun zamanında da bu cinayetten haberleri olmuş; ancak koşullar uygun olmadığı için bir şey yapamamışlar, sineye çekmişler. Ebubekir ailesi babalarına karşı gerçekleşen planı ancak Ömer'den sonra öğrenmiş de olabilirler. Bu daha mantıklı geliyor. Az önce bir vurgu yaptım ki, Ayşe ile Hafsa'nın arası Ömer'den sonra açılır. Bu da gösteriyor ki, Ebubekir ailesi olayı duyar duymaz Ömer'in ailesine karşı tavır koymuştur. Zaten dünyada bunun örnekleri çoktur; bazı faili meçhul cinayetler ancak yıllar sonra ortaya çıkar.

Burada önemli gördüğüm bir bilgiyi eklemek isterim. Ebubekir'in Abdullah adlı bir oğlu da Muhammed zamanında Taif seferinde aldığı yaralardan dolayı belli bir süre sonra vefat etmişti. Adam evliydi. Halife Ömer bu adamdan dul kalan **Atike binti Zeyd** ile evlenir. Ömer nerdeyse Ebubekir'in yaşıtıydı; artık Ebubekir'in dul kalan bu gelininin kaç yaşında olduğu, onunla Ömer arasındaki yaş farkının ne kadar olduğu herhalde tahmin edilir. Ömer'den dul kalınca bu sefer Zübeyr b. Avam (cennet müjdesini Muhammed'den alan seçmelerden) onunla evlenir. Zübeyr de katledilince, kadın bu kez Ebubekir'in Muhammed adındaki oğlu ile evleniyor. Muaviye'nin emriyle Muhammed Mısır'da öldürülünce kadın yine dul kalır. Hatta halk arasında, **"Kim ölmek isterse Atike ile evlensin"** deniliyor. En son hicri 41.yılında vefat ediyor.[229]

Daha enteresan bir örnek verelim: Ebubekir hicri 13. yılında vefat ederken, eşi Habibe binti Harice hamileydi. Çocuk (kız) dünyaya gelince adını Ümmü Gülsüm koydular. Ebubekir ölünce Ömer aynı sabah işbaşı yapıyor; zaten konumuz da bu. Ömer

---

[229] Arif Tekin, Kur'an'da Kadın, s. 238, Berfin yay., İst.

10 yıl halifelik yaptıktan sonra öldürülüyor. Yani Ömer dünyasını değiştirdiği vakit bu kız 9-10 yaşlarında.[230]

İşte halife Ömer az önce sözü edilen kızı da kendine eş olarak Hz. Ayşe'den istiyordu; ama başaramadı. Daha sonra Ümmü Gülsüm, dedesi yaşında olan ve cennetle müjdelenen Talha bin Ubeydullah'la evlendirilir; bu çiftten Zekeriya, Yusuf ve Ayşe adlarında üç çocuk dünyaya gelir. Kızcağız 9-10 (o da eğer Ömer son yılında ona talip çıkmışsa!), Ömer ise 60 yaşlarındaydı.

İlginç: Bir yandan birbirlerini katlediyorlar, diğer yandan birbirlerinin ufak çocuklarıyla evleniyorlar! Hz. Ali de Ebubekir'in ölümünden sonra kendisinden dul kalan eşi Esma binti Umeys'le evlenmişti ve bu ikiliden çocuk da olmuştu. Ben bu yapılanlara karşı nerdeyse feminist oldum![231]

Şüpheleri artıran bir diğer önemli işaret, Ömer'in Ebubekir'in vefat ettiği aynı gecede hemen alelacele cenaze namazını kılıp onu gömmesi, bizzat kabre indirmesi ve sabahleyin de halifelik görevine başlaması, bu arada Ebubekir için ağlayan aile fertlerini, kadınları kırbaçlaması ve hatta bir kız kardeşini gözlerinden sakat bırakması anlamlıdır.

Neden alelacele gömüyor, neden cenazenin merasimle kaldırılmasına izin vermiyor? Üstünde düşünülmesi gerek. Ebubekir'le Ömer'in arasının ne kadar açık olduğu daha önce örneklerle izah edildi. Dolayısıyla Ömer'in bu defin işinde hizmet gibi görünen davranışları, aslında bir hizmet niyeti değil; bir an önce bu cenaze işi bitsin, kimse duymasın, kolayca sabahleyin göreve başlayayım amacını taşımaktan başka bir şey değildi. Ayrıca insanın babası, annesi, bir yakını ölürse elbette ağlar; bu doğal bir şeydir. Ömer'in bu kadınları dövmesi, korkusundandı: Kimsenin duymaması için bu disiplini gösteriyordu. Aynı Ömer halife olduğu halde Halit b. Velit ölünce kadınlar ona ağlar; an-

---

230 Arif Tekin, Kur'an'da Kadın ve Hz. Muhammed'in Hanımları, s. 241.

231 Bu konuda Kur'an'da Kadın ve Muhammed'in Hanımları adlı yapıtımda geniş bilgi var. s. 238 ve 269. Askalani, İsabe, no: 12235, İbnil Esir, Üsd, Ümmü Gülsüm md.

cak Ömer burada bir sorun çıkarmadığı gibi; üstelik ağlasınlar diye izin de verir. Bu, onun niyetinin ne olduğunu açıkça ortaya koyuyor.[232]

Ebubekir ölüm döşeğindeyken Osman tek başına onun yanındadır. Ebubekir sözde ona vasiyetini yazdırırken o sırada kendini kaybeder. Ancak Osman yazmaya devam eder. Ebubekir'in haberi olmadan, sanki Ebubekir demiş gibi kâğıda, **"Yerime Ömer halife olsun"** cümlesini yazar. Bu, aslında komplonun en açık kanıtıdır. Ömer nasıl halife seçildi alt başlığında bunu biraz daha açacağım.

Her ne kadar İslami kaynaklarda Ebubekir'in Ömer ve Emeviler tarafından bir siyasi cinayete kurban gittiği açık olarak yazılmamışsa da; görüldüğü gibi yine de dengeleri altüst eden, olayın sis perdesini ortadan kaldıracak kadar güçlü olan birçok kanıt aynı eserlerde mevcuttur.

d) Ömer Nasıl Halife Oldu?

Ebubekir hasta iken Osman odasına giriyor. Ebubekir Osman'dan Ömer'i soruyor, nasıl biridir diye. Osman, **"Bana göre Ömer'in içi dışından daha temizdir"** yanıtını veriyor. Bunu az önce de ekledim. O arada Ebubekir kendisine, **"Vasiyetimi yaz"** diyor. Osman yazmaya başlayınca Ebubekir kendini kaybediyor ki, ağır hastadır. Ancak Osman yazmaya devam ediyor. Vasiyet kâğıdına Ebubekir adına, **"Benden sonra halifeniz Ömer olacak"** cümlesini yazıyor. Bir ara Ebubekir'in aklı başına gelince kalkıp Osman'a, **"Ben kendimi kaybederken sen neler yazdın; hele ver bakayım"** diyor. Ebubekir yazıyı okuyup Osman'ın Ömer'i halife gösterdiğini görünce, **"Bakıyorum ben bayılınca sen korkmuşsun, ya vasiyet etmeden vefat etse ne yapacağız düşüncesiyle hemen Ömer'i yazmışsın. Ama iyi et-**

---

232 a- Taberi Tarihi, hicri 13. yılı olayları bölümünde.
b- İbni Menzur, Muhtasar-u Tarih-i Dımaşk, c. 8/27.

mişsin, ben de zaten onu gösterecektim; ancak sen kendini yazsaydın, aslında sen daha uygundun" diyor.[233]

O arada Ebubekir vefat ediyor (Salı gecesi akşam ile yatsı arası vefat ediyor). Osman dışarı çıkıp **"Ey ahali! Eğer beni dinlerseniz size Ebubekir'in vasiyetini okurum; yoksa okumam"** diyor. Ömer de hep ortalarda dolaşıp millete, hele durun, dinleyin bakalım halife ne demiş diye çağırıp bağırıyor. Sonuçta Osman o cümleyi okuyor ve Ömer aynı gece mezar hazırlayıp Ebubekir'i defnediyor ve sabahın köründe -tabir caizse- gidip halifelik makamına oturuyor.

Bu Olayın Özeti Şu:

İnsan bu yazılara bakınca senaryo olduğunu kolayca anlar. Bir kere Ebubekir'in vasiyetini son saniyelerine bırakması akıl işi değil. Yazmak isteseydi çoktan yazmış olurdu. Bir de öylesine çelişkili beyanatlar ki, buna inanmak imkânsız. Niye? Hem Abdurrahman ve Osman'la konuşuyor, sohbet ediyor, hem de vasiyet yazdırırken bayılıyor ve bir daha aklı başına gelince de Osman'a neler yazdın, sen aslında kendini yazsaydın daha uygun olurdu diyor ve yanı sıra ben de sana Ömer'i yaz diyecektim diyor ve akşama doğru da vefat ediyor. Peki, kim bu kompozisyona inanır?

Vasiyet kâğıdı şayet varsa, bunu ya Ömer'le Osman daha önce birlikte hazırlayıp Osman onu yanına almış; sekerat anında Ebubekir odasına girip çıkınca da, Ebubekir vasiyet etti şeklinde bir kılıf uydurmuş. Ya da Ebubekir ağır hasta iken Osman içeri girip böyle bir cümleyi kendisi alelacele yazıp **"Ebubekir vasiyet etti"** diye halka ilan etmiş. Adeta Osman, ne zaman Ebubekir ağırlaşır da ben böyle bir film çeviririm diyerek nöbet tutarcasına fırsatı kovalamış gibi bir manzara karşımıza çıkıyor.

---

233 a- Muhibbüddin Taberi, Riyad'ü Nadre, 2/116.
b- İbni Asakir, age, c.30/411.
c- Taberi Tarihi, 3/123.

Ebubekir'in yazıları genelde uyarılar içeriyordu, içinde vaz'u-nasihat vardı. Bu vasiyette ise, **"Ömer'i halife olarak öneriyorum, iyilik yaparsa iyi olur; aksini yaparsa ben ne yapayım?"** gibi hiç de Ebubekir'in söylemlerine uymayan bir mantıkla yazılan ifadeler var.

Yine madem Osman dışında kimse yoktu içerde; Ebubekir'in bayılıp bir daha ayıldığını ve Osman'a, aferin iyi etmişsin; ben de zaten Ömer'i yazdıracaktım gibi sözlerini Osman dışında kim duydu ki?[234]

Zaten milletin o ana kadar Ebubekir'den böyle bir teklif geleceğine ilişkin tahminleri de yoktu. Ömer'in ilanı adeta sürpriz bir açıklamaydı.

Kısacası, Ebubekir artık ağır hastaydı, Osman ve Ömer'in hazırladıkları düzmece bir vasiyetname millete ilan edildi ve maddi gücün ağırlığı da iki tarafta olunca halifelik bu şekilde ele geçirilmiş oldu.

Hz. Ayşe'ye atfedilen şöyle bir rivayet var: Babam Ebubekir hastaydı, o sırada Hz. Osman vasiyetini yazıyordu. Vasiyet bitmeden bayıldı; ancak Ömer yazmaya devam ediyordu. Babam ayılınca Osman'a, **"Ben bayılınca neler yazdın?"** diye sordu. Osman, **"Vasiyetine yazdım ki Ebubekir'den sonra Ömer halife olsun"** karşılığını verdi. O sırada Ebubekir, ben de sana Ömer'i yaz diyecektim; ancak sen kendini yazsaydın daha uygundu, dedi.

Aynı içerikteki olayı Zeyd b. Eslem daha farklı aktarıyor: Zeyd rivayetinde, Ebubekir vasiyetini Osman'a yazdırırken ona, **"Sakın vasiyetimi yazarken kimsenin adını yazma** (halife olacak kişiyi kastediyor)" diye talimat veriyor. O sırada bayılınca Osman Ömer'in adını yazıyor (Ebubekir demiş diye). Ebubekir ayılınca **"Nerde vasiyetim?"** diye soruyor. Okuyunca bakıyor ki Osman Ömer'in adını yazmış. Soruyor, kim bunu yazdı diye.

---

234 a- İbni Abdirabbih, Ikd'ül Ferid, cilt 1, Ebubekir'in Ömer'i halife seçmesi kısmında.

b- İbni Esir, El-Kamil, Ebubekir'in Ömer'i halife göstermesi bölümünde.

Osman, ben yazdım diyor. Ebubekir, **"Allah sana iyilik versin! Vallahi sen kendini yazsaydın daha uygundun!"** diyor.

İbni Şebbe, İbni Asakir ve Ebü'l Ferec gibileri sadece bu rivayetleri anlatmıyorlar; konu hakkında farklı bazı inanması güç rivayetleri de ekliyorlar; bunu da belirtmiş olalım.[235]

Ebubekir'in ölümüyle ilgili bilgilere burada son veriyorum. Sanırım olup bitenlerden bir şeyler anlaşılmıştır. Asırlar önce olmuş bir olay hakkında kâğıt üzerine yazılan bazı bilgilere dayanarak insanları katil ilan etmek doğru değildir; ancak bu kadar bilgi İslami kaynaklarda bulununca ister istemez olumsuz bir izlenim ortaya çıkıyor.

---

235 a- Ebü-l Ferec İbni-l Cevzi, Menakib-ü Emiri-l mü'münin Ömer b. Hattab, s. 56.

b- İbni Şebbe, Tarih-i Medine, cilt 2/667.

c- İbni Asakir, Tarih-ü Medinet-i Dımaşk, c. 30/411 ve c. 44/252.

V. BÖLÜM

HALİFE ÖMER

a) Halife Ömer Neden Katledildi?

Halife Ömer'in cinayet nedeni çok ilginç ve maalesef çoğu Müslüman bunu bilmiyor. Onların kafasında hep **"Adaletin kılıcı, merhametli bir Ömer"** olarak yer edinmiş. 1986'dan sonra ben Diyarbakır merkezdeydim, ta 92'ye kadar. Bir ara müftülük, halife Ömer'in katli ile ilgili bir piyes tertiplemişti, ben de izlemeye gittim. O piyesin etkisiyle izleyicilerde büyük bir nefret ve infial oluşmuştu: **"Keşke Ömer'in katili Ebü Lü'lü'yü ele geçirip paramparça etseydik"** mesajı, onların gözlerinden okunuyordu. O günlerde bu konuda fazla bilgi sahibi değildim; ama fanatik de değildim. Zaman içinde Ömer'in asıl kimliğini ve icraatını öğrenince; o piyesteki insanların o nefreti hatırıma geliyor, üzülüyorum. Geçenlerde bir yazı okudum; Yemen'de kanun çıkarmışlar, bir kız çocuğu 17 yaşına gelmeden evlenemez diye. Kadınlar bunu duyunca, niye böyle bir kanun çıkarıyorsunuz diye ellerine birer pankart alıp meclise yürüyüşe geçmişler. Hâlbuki o kanun kadınların lehinedir. Burada olay şu: Onlar İslam'a inanıyorlar. İslam'da da küçük yaş kızlar için problem değil. Bu kanunu çıkarmakla Yemen hükümeti İslamiyet'e saygısızlık yapmış oluyor! İşte karşı koyuşlarının nedeni bu!

Gelelim konumuza... Evet, Ömer neden öldürüldü?

Halife Ömer kolay kolay Farsları şehre sokmazdı, onların Medine'ye yerleşmelerine izin vermezdi. Bir gün Mugire b. Şube, Ömer'e bir mektup yazdı. Mektubun içeriği şu: Yanımda Fars/İranlı biri var, adam hem iyi bir demirci, hem marangoz ve hem de ressam/figür işini iyi yapan biri. İzin verirsen Medine'ye gelsin, orada bizim insanlarımıza faydalı olsun. Önerdiği kişi Mugire'nin kölesidir ve kalabalık bir merkezde kalmasını, fazla müşterisi olmasını arzu etmektedir. Sonunda Ömer izin verir ve adam Medine'ye yerleşir. Her gün (para kazansın kazanmasın) patronuna iki dirhem (o günkü para birimi) vermek zorundadır. Bir süre sonra bu kadar para vermek adama zor gelmeye başlar. Bir ara Ömer'e durumunu anlatır, bu kadar ücreti ödeyemeyeceğini söyler. Ömer, sen kazanırsın, birçok sanatın var der ve ona yardımcı olmaz.

Bu arada Ömer ona, **"Duyduğuma göre sen hava ile çalışabilecek değirmen de yapabiliyormuşsun"** der. Adam evet dedikten sonra ve Ömer'e kızgın bir bakış atarak, **"Ömrüm yeterse sana öyle bir değirmen yapacağım ki, numune olsun, insanlar hep onu konuşsun"** diye de ekler. Ömer'i öldürme duygusuyla doludur. Ömer de onun bakışlarından bu durumu fark ederek, **"Baksanıza bu adam beni tehdit ediyor"** der. Tabi-i ki alaylı bir şekilde! Ve adam gidip iki ağızlı, uzun bir hançer yapar, bir gün sabaha karşı camide Ömer'e saldırır ve üç darbe vurup kaçar. Kaçarken de önüne gelenlere, onu yakalamak isteyenlerin hepsine saldırır ve rivayetlere göre on üç kişiyi katleder. Hançerin zehirli olduğunu da belirtmeliyim. Sonuçta teslim olmamak için intihar eder.

İşte Ömer'in ölüm hikâyesi böyle!

Haksızlığa maruz kalan ve kendi memleketinde önemli bir ailenin de evladı olan bu insan, bir hiç uğruna köle statüsüne tâbi tutuluyor, Ömer'e derdini anlatıyor ve Ömer de, **"Çalış, çalış. Senin elinden pek çok iş gelir"** karşılığını veriyor. Şunu belirtelim ki, Ömer'in cinayetiyle ilgili Müslümanlar tarafından ezberlenmiş o bilgi gerçeği yansıtmıyor. Ömer'i katleden Firuz, yine Ömer'in halifeliği döneminde Müslümanlarca ele geçirilen İran'a bağlı Nihavend şehrindendir. İslam tarihindeki bilgiye gö-

re Müslümanlar 100 binden fazla insanı katlediyor bu savaşta. Otuz bini savaş alanında, seksen bini de baskınlarda öldürülüyor. Bu savaşta her Müslüman süvari askere altı bin dirhem ganimet dağıtılıyor. Piyadeye de iki bin. Önemli kişiler katlediliyor. Kadınlar cariye olarak ve birçoğu köle statüsüne tâbi tutularak Medine'ye götürülüyor. Böyle bir manzaraya ne denilebilir ki? Ömer'i katleden Firuz, çoğu kez o çocukların yanına gidip başlarını okşayarak, **"Ne yapayım, yapılacak bir şey yok. Ömer, ciğerlerimi yedi/parçaladı"** diyor ve durmadan düşünüyordu.

İşte bundan sonrası önemli!

İbni Teymiyye *Minhac'ü Sünne* adlı yapıtında bu konuyu işlerken şunu söylüyor: Bu adamın Ömer'i katletmesi bir siyasi olaydır. Bunu basit bir vergi meselesine bağlamak doğru değildir. Adam, alınan şehrini düşünüyor, katledilen insanlarını düşünüyor, Medine sokaklarında her gün o esir çocukları görünce eriyor, katledilen o Nihavent kadınlarını gözünün önüne getiriyor. Ve bu yüzden bir an önce Ömer'i nasıl yok ederim planları yapıyor. Elbette kendisine biçilen vergi de ağır, o da etki yapmış olabilir; ama asıl neden, siyasidir.

Afrika'ya, İspanya'ya, Orta Asya'ya kadar uzanarak fütuhat adı altında o zamanki yerüstü kaynaklarını talan ettiler. İyi ki teknoloji devri başladı; yoksa bu fütuhatlar hâlâ devam edecekti ve nice Firuzlar ya esir olup bir patrona uşak yapılacak ya da katledilecekti; kadınlar-kızlar da cariye olacaktı ve mal-mülk ne varsa hepsi ganimet olarak dağıtılacaktı.[236]

b) Bilinmeyen Yönleriyle Halife Ömer

En başta Hz. Muhammed olmak üzere, Ebubekir ve daha birçok önemli kişinin ölümünden sorumlu tutulan Ömer'in yapısının gerçekten buna müsait olup olmadığını anlamak için, bilin-

---

236 a- Abdurrazzak, Musannaf, Megazi, Hadis'ü Ebu Lü'lü. No: 9775.
b- Taberi Tarihi, 4/116-136 ve 190 vd.
c- İbni Asakir, Tarih'ü Medinet-i Dımaşk, 44/409.

meyen yönlerine iyi bakmak lazım. İslami kesimce sağlam diye kabul görmüş kaynaklardan derlediğim bazı özelliklerini bu başlık altında özetlemek istiyorum.

İlkin halife Ömer'in niçin ve nasıl Müslüman olduğu konusuna değinmek istiyorum. Onu tam olarak tanıyabilmek için bu konunun da bilinmesinde yarar var.

Ömer'in nasıl Müslüman olduğu konusu, neredeyse imanın şartları gibi her Müslüman'ın ezberindedir. Onun için formaliteler üzerinde pek durmayacağım. Ancak iddia edildiği gibi Ömer o komik nedenden dolayı mı Müslüman olmuştur; yoksa başka nedenleri mi vardı, buna katkı sunabilecek bazı ipuçları vereceğim.

İslami kaynaklarda anlatılan şu: Mekke döneminde henüz Müslümanların sayısı 40 civarında iken, inanmayanlar Hz. Muhammed'i ortadan kaldırmak için kiralık katil ayarlamaya karar verirler. Sonuçta Ömer ortaya çıkıp bu işi ben yaparım der ve anlaşırlar. Bunun sonucu olarak Ömer kılıcını kuşanır, Muhammed'i öldürmek için dışarı çıkar. Yolda Nuaym b. Abdullah adındaki birine rastlar. Adam Ömer'e, **"Senin yakınların Müslüman olmuş, önce kendi aileni bir düzelt de ondan sonra git başkasıyla uğraş"** der. Ömer, **"Hangi ailemden söz ediyorsun?"** diye sorunca da, Nuaym b. Abdullah, **"Amcanın oğlu ve aynı zamanda eniştеn Said b. Zeyd b. Amr ve kız kardeşin Fatma bint-i Hattab işte bunlar Müslüman olmuşlar"** der. Bunun üzerine Ömer hemen yolunu değiştirip onların evine doğru gider. Kapıya varınca, Habbab adındaki kişinin onların evinde Kur'an'dan ayetler okuduğunu işitir. Ömer içeri girer, **"Az önce okuduklarınız ne idi?"** diye sorar. Kız kardeşi ile eniştesi bunu inkâr edince Ömer, **"Duydum ki ikiniz de Muhammed'e uymuşsunuz ve onun dinine girmişsiniz"** der ve hemen eniştesi Said b. Zeyd'in üzerine çullanır. Fatma kalkıp onu kocasının üzerinden uzaklaştırmak isteyince Ömer onu da tokatlar ve başını yarar. Bu arada kız kardeşi ve eniştesi ona, **"Evet, biz Müslüman olduk. Sen ne yaparsan yap!"** derler.

Ömer, kız kardeşinin başının yarılıp kanadığını görünce duygulanır ve o andan sonra kız kardeşine, **"Demin okuduğunuzdan eğer yazılı varsa bana getirin, Muhammed'in davası**

neymiş bir bakalım?" der ve ondan sonra onlara yumuşak davranmaya başlar. O sırada kız kardeşi Fatma ona, **"Ey kardeşim! Sen puta taptığın için necissin/pissin** (temiz değilsin!) **Hâlbuki Kur'an'a temiz olanlar ancak dokunabilir!"** der. Bunun üzerine Ömer kalkıp yıkanır ve kardeşi Fatma da ona o sayfaları getirip verir. Sayfalarda Taha suresi ile Tekvir suresinin birkaç ayeti yazılıymış. Ömer Taha suresinin baş tarafındaki ayetleri okuyunca, **"Bu sözler, ne kadar güzel, ne kadar değerli!"** demekten kendini alamaz ve o andan sonra da gidip Muhammed'le konuşarak Müslüman olduğunu ilan eder ve artık onunla çalışmaya başlar. İşte İslami kaynaklarda Ömer'in Müslüman oluşunun kısa hikâyesi bu.

Ömer'i çok etkileyen ve Müslüman olmasına neden olan ayetlerin içeriğinde neler var, neymiş o olağanüstü mesajlar ki Ömer artık dayanamamış, sonuçta inanmış? Önce bu ayetlere bir bakalım. Bir kere birinci ayet (**Ta ha**) anlamı olmayan bir kelime; bunu geçelim. Ömer'in dinlediği (kalan) 15 ayette, biz Kur'an'ı sana güçlük verelim diye değil de, Allah'tan korkanlara öğüt olsun diye indirdik. Yerle gökleri yaratan Allah'tır. Rahman/Allah Arş'ta istiva etmiş (Bu da çok tartışmalı ve Tevrat'la örtüşen bir ayet. Hani Tevrat'ta deniliyor ki Allah evreni 6 günde yarattıktan sonra yedinci günü Arş'a oturmuş. Burada da bunun çağrışımı var), göklerle yerin ve ikisi arasındakilerle yerin dibindeki ne varsa hepsi Allah'ındır, Allah gizliyi de aşikârı da bilir. Allah'tan başka tanrı yoktur ve en güzel isimler Allah'ındır, denilmektedir.

Bunlar söylendikten sonra hemen Hz. Musa olayına atlama yapılır ve ilginçtir ki Allah burada soru şeklinde giriş yapar: Musa olayı sana (ey Muhammed) ulaştı mı, der ve anlatır: Hani Musa uzakta bir ateş görünce ailesine, "Hele bir gidip bakayım, ola ki o ateşten bize bir parça getiririm veya yanında biri varsa sorarım belki bize yardımcı olur!" gibi Tevrat'ta anlatılan mitolojiden bir özet var son kısımda (sunduklarım, Ömer'in dinleyip de etkilendiği ayetlerdir).

Bir de o sırada Ömer'in dinlediği Tekvir suresinin ilk 14 ayetinde neler var, bunları da özet şeklinde Diyanet'in Kur'an tercü-

mesinden verelim. "Güneş dürüldüğü zaman, yıldızlar söndüğü zaman, dağlar yürütüldüğü zaman, gebe develer salıverildiği zaman, yaban hayatı yaşayan (irili ufaklı) tüm canlılar toplandığı zaman, denizler kaynatıldığı zaman, ruhlar (bedenlerle) eşleştirildiği zaman, diri diri gömülen kız çocuğunun, hangi günahtan ötürü öldürüldüğü sorulduğu zaman, amel defterleri açıldığı zaman, gökyüzü (yerinden) sıyrılıp koparıldığı zaman, Cehennem alevlendirildiği zaman, Cennet yaklaştırıldığı zaman, herkes önceden hazırlayıp getirdiği şeyleri bilecektir."[237]

İşte Ömer'i etkileyen ayetler bunlar.

Şunu da hatırlatmakta yarar var: Ömer bu ayetleri yeni duymuyordu! Bunları ve daha nicelerini çarşıda, pazarda, sokakta ve her yerde Muhammed'den açık bir şekilde dinliyordu. Zaten Muhammed bunları anlattığı için muhalefet ona inanmıyordu ve Ömer bu yüzden kılıcını alıp onu öldürmeye gitmişti. Peki, neden dışarıda bunların daha fazlasını dinlediği halde etkilenmedi de, içeride birkaç ayet okuyunca onda iz bıraktı ve olağanüstü ayetler diye İslam tarihine geçti? Ömer'in daha önce bu ayetleri hiç duymadığını, bu olayda duyduğunu kabul edelim! Peki, az önce anlamlarını sunduğum bu ayetlerde ne vardı ki Ömer çok etkilenerek Müslüman olmuştur?

Aslında Ömer kız kardeşini döverek onu yaraladığında, bundan bir nebze (o an için) etkilenmiş olabilir. Ancak Ömer'le ilgili tüm bilgiler bir araya getirildiğinde, onun İslamiyet'i kabul ettiği andan itibaren, gelecekle ilgili kafasına bazı düşünceleri yerleştirdiğini söylemek kuvvetle muhtemeldir. O dönem Mekke'de farklı ve etkili bir siyasi örgütlenme yoktu; bu din formülüyle Hz. Muhammed bir şeyler yapmaya, yeni bir sistem kurmaya çalışıyordu; hiç olmazsa ben de fazla düşman kesilmeden şimdiden bağlanıp gelecek için planlarımı yapayım şeklinde düşünmesi ve buna yönelik hesaplar yapması en gerçekçi olanıdır. Tabi-i ki eğer Ömer'in İslamiyet'i kabul etmesi anlatıldığı gibi ise. Ama belki de farklı bir şekilde Müslüman olmuştur, bunu bile-

237 Tekvir, ilk 14 ayet.

miyoruz. Hep söylüyorum: İslam tarihi maalesef çok kapalı bir tarihtir, bağımsız yazılan bir tarih değildir. Az sonra sunacağım hadiste ve daha birçoğunda Hz. Muhammed, Ömer için, **"Şeytan bile senden kaçar"** demektedir. Yani Ömer boşu boşuna, hemen gidip ben de Müslüman oldum, demez; bu, çok safça bir düşünce olur.

Şimdi de Ömer'in gerçek hayatından somut birkaç örnek verelim.

Örnek 1. Sad b. Ebi Vakkas Aktarıyor:

Bir gün Ömer Hz. Muhammed'in yanına girmek için izin ister. O sırada Muhammed'in yanında birtakım kadınlar vardır. Bunlar hem onunla sohbet eder, hem de yüksek sesle konuşup kadın haklarıyla ilgili bazı isteklerini, sıkıntılarını dile getirirler. Ömer içeri girince onlar hemen kalkıp perde arkasına gider, saklanırlar. Buna karşı Muhammed gülmeye başlar. Ömer bunun nedenini sorunca Muhammed, **"Bu kadınlara şaştım: Ben ve onlar baş başa iken serbesttiler, bir sorun yoktu; senin sesini duyunca koşup perde arkasına gittiler"** der. Ömer, **"Bunlar, aslında sana karşı böyle disiplinli olmalıydı"** der ve o kadınların bulunduğu yöne doğru dönerek, **"Ey kendine düşman olanlar! Muhammed'den çekinmiyorsunuz da benden mi çekiniyorsunuz?"** diyerek onlara serzenişte bulunur. Kadınlar da, **"Evet! Senden korkarız, çünkü sen çok sert mizaçlı bir insansın!"** karşılığını verirler. Bu arada Muhammed, **"Allah'a yemin olsun ki, ey Ömer eğer şeytan sana bir yolda rastlamış olsa, mutlaka senin tuttuğun yoldan yönünü çevirip başka bir yol alır"** der.

Ömer'in sertliğini ortaya koyan bu önemli hadis, Buhari ile Müslim'de ortak olarak işlenmiştir.[238]

Ömer'le ilgili benzer örnekler İslami eserlerde çoktur; birkaçını daha aşağıya alıyorum...

---

238 Fuad Abdulbaki, Buhari ve Müslim hadisleri, Lü'lüü ve'l Mercan, Fedail kısmı, Halife Ömer konusunda. no: 1552.

Örnek 2. Leyla Adında Bir Kadın Anlatıyor:

Biz İslamiyet'i kabul ettiğimiz için muhalif olanlar (Mekke'de) bize eziyet çektiriyorlardı, bunların başında da Ömer geliyordu. Kendisi çok sert bir insandı. Bize uygulananlara dayanamadığımız için eşim Amr b. Rab'i ile birlikte hazırlandık, Habeşistan'a göç edeceğiz. Ömer bu hareketliliğimizi görünce "Hayırdır, nereye?" diye sordu. Ben de, "Bize yaptığınız zulme dayanamadık, buradan kaçıyoruz" dedim. Buna karşı Ömer sert bir davranışta bulunmadı; tam tersine, "Allah sizinle olsun!" dedi. Daha sonra Ömer gidince eşim yanıma geldi. Ben eşime, Ömer'le aramda geçenleri anlattım, Ömer'in bana yumuşak davrandığını söyledim. Bu sırada eşim, "Ömer'in merkebi Müslüman olmayana kadar Ömer Müslüman mı olacak sanki!" dedi.[239]

Burada, az önceki örnekte anlatılan Ömer, Müslüman olmadan önceki Ömer'dir; İslamiyet'i kabul ettikten sonra değişmiş ve adaletin kılıcı olmuştur denebilir. Kanımca bu başlık sonuna kadar takip edilirse ve kitapta olup bitenler de göz önüne alınırsa Ömer'in değişip değişmediği daha kolay ortaya çıkar.

Örnek 3. Ayşe Anlatıyor:

Ben ve eşim Muhammed evde oturuyorduk. O arada sesler, çocuk sesleri geldi. Kendisi kalkıp baktı. Meğer, Habeşistanlı bir dansöz oynuyor, etrafında insanlar, çocuklar toplanmış bakıyorlar. Muhammed bana, **"Ayşe, sen de bakmak ister misin?"** de-

---

239 a- İbni Asakir, Tarih'ü Medinet-i Dımaşk, cilt 44/23.
b- Beğiyyet-ü Raid, Habeşistan hicreti kısmında, c. 6/23, no: 9840.
c- Zehebi, Tarih-ül İslam, 1/181. Ömer'in nasıl Müslüman olduğu kısımda.
d- El-Kamil fi Tarih, İslam-ü Ömer kısmında 1. cilt.
e- İbni Kesir, Bidaye-Nihaye, 3/108 ve Siyer, 2/33.
f- Taberani, Mucem-i Kebir, 18/207, no: 20570.
g- Revd-ül Unuf, İslam-ü Ömer kısmında.
h- Beyhakı, Delalil, 2/95, no: 522 vs.

di. Ben evet dedim ve kendisine yaslandım, birlikte bakmaya başladık. Bir ara **"Artık yeter mi?"** diye sordu. Ben hayır; hoşuma gidiyor seyredelim dedim. O sırada Ömer de oraya geldi. İzleyiciler Ömer'in geldiğini görünce dağıldılar. Bunun üzerine Muhammed, **"Ne kadar şeytan varsa** (ins-cin) **hepsi bu Ömer'den korkar"** dedi.

Buna benzer farklı bir olay daha ekleyelim. Bu sefer Ayşe'nin hizmetlisi **Büreyde anlatıyor**. Hz. Muhammed bir savaştan dönmüştü. O sırada zenci bir kadın huzuruna geldi ve şunu söyledi: Ben bir adakta (yeminde) bulundum ki, eğer bu savaşta Muhammed'in başına bir şey gelmeden kendisi eve dönerse ben de elime tef alır çalar, oynarım. Acaba günah değil mi, yapabilir miyim? O da, madem böyle demişsin sorun yok, yapabilirsin dedi. Kadın programına başladı. Bu arada Ebubekir geldi yine sorun yok, kadın devam ediyor. Osman ve Ali geldiler yine sorun yok. Daha sonra Ömer gelince, kadın korkudan durdu ve tefini altına alıp üzerinde oturdu: Sanki hiçbir şey yapmamış gibi yaptı. Bunun üzerine Muhammed Ömer'e, **"Şeytan bile senden korkar. Biz o kadar insan izlerken mesele yoktu, kadın oynuyordu; ancak sen gelince vazgeçti"** dedi.[240]

Ömer kişilik olarak sert olduğu kadar tip/fizik olarak da farklıydı, korkutan bir görüntüsü vardı. Onun ne kadar sert biri olduğuna bir örnek verelim. Kendi halifeliği döneminde kadının biri bir suçla itham edilir. Ömer haber gönderir, yanıma gel diye. Kadın bunu duyunca, **"Vay başıma gelenler; Ömer'le ne işim var?"** der ve tabii ki zorunlu olarak Ömer'in yanına gitmek için yola çıkar. Kadın o sırada hamiledir ve doğum yapmak üzeredir. Gelirken Ömer'in korkusundan yolda çocuk düşürür ve düşürülen çocuk bir-iki kez ses de verir. Yani sekiz-dokuz aylıktır.

İslami kaynaklarda Ömer'in özellikleri yazılırken şu ilginç belirleme de yapılmıştır: Ömer kızdığı zaman bıyıklarını tutup

---

240 a- Ahbari Ömer, Tirmizi'den naklen, s. 389.
b- Hindi, Kenz'ül Ummal, Menakıb-i Ömer, no: 35839.
c- Beyhakı, Sünen no: 19888.

çevirirdi, ah-of çekerdi, bir şey üfürür gibi yapardı. Kafasında saç yoktu; kel bir insandı.[241]

Bu hadislerden şu çıkıyor ortaya: Demek ki şeytan, Ömer'den korktuğu kadar Muhammed'den korkmuyormuş. Bu da İslam mantığına göre Ömer'in Muhammed'den daha dindar olduğu anlamına gelir. Çünkü İslam inancına göre insan ne kadar dindar ise şeytan o kadar ondan uzak durur. Bu gibi örneklerle aslında Muhammed, Ömer'in çok sert ve kaba biri olduğunu vurgulamak istemiştir. Kendisi ailesiyle birlikte izlediği halde sorun yok ama Ömer gelince millet dağılıyor. Fakat Muhammed de Ömer'e, "Ey Ömer bu işte günah yoktur, bak ben de izliyorum, insanların istirahatını bozma, peygamber ben miyim yoksa sen misin?" demiyor, kendisi bile Ömer'in yanlışlarına karşı bir şey demiyor, hep suskunluğu tercih ediyor. Ömer'in yaptığı çok ağır bir suç da olsa (işlediği cinayetler gibi) onu kurtarmak için hep ondan yana oluyor, hatta bazen gerektiğinde Cebrail Ömer'den yana zaman zaman ayet de getiriyor. Bu konuda az sonra birkaç somut örnek sunacağım.

Hz. Muhammed'in kadın sanatçıları, tef çalan kadınları dinlediğine ilişkin hadisler, Buhari ve Müslim'de defalarca geçiyor. **Ayşe anlatıyor**: Hem hac mevsiminde Mina'da, hem de normalde Medine'de ve üstelik de camide sanatçı kadınlar oynardı, ben ve Muhammed de izlerdik. Bir ara babam Ebubekir bunları görünce kızdı, bunlar şeytandır dedi; ancak eşim Muhammed, **"Bırak oynasınlar; bugün seyrandır, boş ver!"** dedi ve onlar oynamaya devam ettiler.

---

241 a- Nevevi, Mecmu', Diyat, 19/11 ve 15/234.
b- İmam Şafii, el-Ümm, 7/215-no: 2686. 'Cinayet'ü Sultan' kısmında.
c- Beyhaki, Sünen-i Kübra, 8/322,
d- İbni Kudame, el-Muğni, no: 1464-12/35, Diyat bölümü, hükm'ü iskati'l Cenin.
e- Taberani, M. Kebir, 1/65, no: 52-54.
f- Heysemi, Beğiyyet-ü Raid, c. 5/166.
g- İbni Hacer Askalani, "Tehzib-ü Tehzib", 7/440, no: 724.
h- Yakubi, Tarih, 2/203.
ı- A.Melik b. Habib, Munammak, s.405.
j- İbni Sad, Tabakat, 3/174, Ömer bahsinde.
k- Hindi, Kenz'ül Ummal, no: 9170-3/921 ve 35972, cilt 12/645 ve no: 40201.

Bellidir ki Ebubekir biraz yumuşak olduğu için Muhammed ona karşı bir şeyler diyebilmiş; ama Ömer olsaydı sonuç belki de farklı olurdu.

Bu hadisler pek duyulmamış olabilir; ancak İslam'ın sağlam kaynaklarında var. Bunları, Ömer'in mizacına birer örnek olsun diye buraya aldım.[242]

Örnek 4.

Şu tespiti dikkate almak lazım: Muhammed Mekke'de iken Kur'an'ın 114 suresinden 86'sı inmişti, oluşmuştu. Bu Mekke surelerinden hiçbirinde kadınlar aleyhine bir şey yoktur. Kur'an'da var olan kadınlar aleyhindeki ayetlerin tümü Medine'de oluşan 28 surede geçiyor.[243]

Peki, niye Mekke'de böyle bir şey yok; ama Medine'ye gelince oluşan surelerde kadınlar aleyhine ayetler sık sık geliyor? Evet, burası önemli!

Mekke'de bir kere en başta Muhammed'in kadınlarla ilgili sorunu yoktu. Tek evliydi ve eşi Hatice de zengin biriydi. Dolayısıyla keyfi yerindeydi. Ayrıca o dönem Mekke'de erkek egemen sistem hâkimdi; ancak Medine çok farklıydı. Bence bugün şehirlerde yaşayanlara medeni insanlar demenin tarihçesi Medine'ye dayanır. Gerçekten nerdeyse anaerkil bir sistem vardı Medine'de. Somut bir örnek verelim: Medine'de Hz. Muhammed birçok kadınla evlenince tabii ki evde huzursuzluk meydana geldi. Bu kadınların çoğunun aileleri güçlüydü. Dolayısıyla Muhammed onlara olumsuz bir şey de diyemiyordu. Mesela Ayşe Ebubekir'in, Hafsa Ömer'in kızıydı. Bu kadınlar iki gruba ayrılırlar. Birinin başını Ayşe, Hafsa, Safiye ve Sevde çeker. Diğeri ise Ümmü Seleme ve kalan kadınlarından oluşur. Ben burada

---

242 a- Buhari, Bayram namazları kısmında ve Menakıb, Muhammed'in Medine'ye geçmesi kısmında.

b- Müslim, Bayram namazları kısmında 7 hadis bir arada almış.

c- Tirmizi, Mebakıb kısmında.

243 Bakara, Nisa, Talak, Ahzab, Nur gibi.

bunlar arasındaki kavgaları anlatmıyorum. Medine döneminde çok eşlilik olduğu için huzursuzluk ortaya çıkıyor ve bir ihtiyaçtan dolayı kadınlar aleyhine ayetler oluşuyor, diyorum.[244]

Her ne kadar Medine'de kadınlar daha özgür de olsa, yine de zaman zaman kadına baskı uygulanırdı; özellikle Mekke'den giden Müslümanlar bunu yapardı. Bazı kadınlar, eşlerinin kendilerini dövdüklerini Muhammed'e şikâyet ederlerdi. Bunun üzerine kendisi, **erkekler eşlerini dövmesinler** şeklinde bir açıklama yaptı ve bu söz etrafa yayıldı. Bunu duyan halife Ömer hemen gelip Muhammed'e baskı kurdu: **"Kadınlar eşlerine karşı azdılar, fetva ver de gerektiğinde erkekler onları dövebilsinler"** dedi. Bunun üzerine -her ne kadar daha önce dövmeyin diye açıklama yapmışsa da- bu sefer Nisa suresi 34. ayeti geldi ki, bu ayete göre gerekirse erkekler eşlerini dövebilirler şeklinde açık bir şekilde dövmek için fetva ayeti indi. Bu ayet inince, erkekler eşlerini dövmeye başlar; hatta öyle olur ki, eşleri tarafından dövülen 70 kadın Muhammed'in evine doğru yürüyüşe geçer. Ama ne fayda! Ömer tarafı ağır basmış ve kadınlar dövülebilir diyen ayet artık Kur'an'a geçmiştir. Kaldı ki, zaten kadınlar güçsüzdü, ayet onların dediği şekilde oluşamazdı, çünkü kuvvet her zaman güçlüden yanadır.[245]

Örnek 5.

Hz. Muhammed bir gün bir iş icabı Müdlic b. Amr adında bir kişiyi halife Ömer'e gönderir. Meğerki o sırada Ömer elbisesiz bir durumda uzanıyormuş veya belki de uyuyormuş. Adam onun yanına varınca avret yerini görüyor ve tabii ki Ömer bunu fark ediyor. Daha sonra Ömer Muhammed'in yanına gelince durumu

---

244 Tecrid-i Sarih, Diyanet tercemesi, cilt 8/17, no: 1130.

245 a- Nisa suresi 34. ayet hakkında tüm uzun tefsirler. Özellikle Suyuti'nin Dürrü'l Mensur'u önemli.

b- Kur'an'ın Kökeni, s. 81 dipnot. Burada çok kaynak var.

c- A. Razzak, Musannaf, no: 17945.

d- Ebubekir Hemedani Şafii, el-İtibar'u fi'l Nasih-i ve'l Mensuh... s.1/180.

e- İbni Sad, Tabakat, 8/351.

f- Hindi Kenz: no: 44984.

anlatıyor ve **"Başkasının evine gidince, önce izin isteyin, kapı çalın da ondan sonra girin, anlamında bir ayet olsaydı çok iyi olurdu, çünkü gönderdiğin adam geldi, beni uygun olmayan bir vaziyette gördü"** diyor. Bunun üzerine Nur suresinde ayetler iniyor.[246]

Yani Ömer'in teklifi Allah katında makbule geçiyor ve Cebrail'i gönderiyor. Ayetin anlamı şu: "Ey inananlar, ellerinizin altında bulunanlar (köle ve hizmetçiler) ve henüz erginliğe ermemiş çocuklarınız üç vakitte (odalarınıza girebilmek için) izin istesinler: Sabah namazından önce, öğle vakti elbisenizi çıkarıp yatacağınız/uzanacağınız zaman ve yatsı namazından sonra. Bunlar sizin üstünüzün açık olabileceği üç vakittir. Bu üç vakit dışında (köle, hizmetçi ve çocuklar) izin almadan içeri girebilirler; bunda ne size, ne de onlara bir sakınca yoktur. (Onlar sizin) yanınızda dolaşabilirler, birbirinizin yanına girip çıkabilirsiniz. Allah ayetleri size böyle açıklar. Allah bilendir, hüküm ve hikmet sahibidir. Çocuklarınız ergenlik çağına geldiklerinde, kendilerinden öncekilerin izin istedikleri gibi onlar da izin istesinler. Allah ayetlerini size böyle açıklar. Allah, hakkıyla bilendir, hüküm ve hikmet sahibidir."[247]

İlginçtir ki her iki ayetin de sonunda, **"Allah ayetlerini size böyle açıklar. Allah, hakkıyla bilendir, hüküm ve hikmet sahibidir"** ifadesi geçiyor. Yani bu ev girişleriyle ilgili gelen ayetler, olağanüstü bir şey olarak sayılmış olmalı ki, Kur'an'da bu son cümle iki sefer tekrarlanıyor.

Söz Ömer'in az önceki olayından açılmışken, aynı surede bu ev izinleriyle/kapı çalmayla ilgili başka ayetler de var, onları da buraya almak istiyorum. Ayetlerin anlamı şu: "Ey iman edenler! Kendi evlerinizden başka evlere giderken izin alıp selâm vermeden içeri girmeyin. Bu davranış sizin için daha hayırlıdır. Düşünüp anlayasınız diye size böyle öğüt veriliyor. Kimseyi bulamıyorsanız, size izin verilinceye kadar oraya girmeyiniz. Eğer size, **'Geri dönün!'** deniliyorsa, siz de dönün. Çünkü bu, sizin için

---

246 Nur suresi, 58-59. ayetler.

247 Nur suresi, 58-59. ayetler.

daha nezih bir davranıştır. Allah, yaptığınızı bilir. İçinde kendinize ait eşyanın bulunduğu boş evlere (han, otel gibi) -izinsiz- girmenizde herhangi bir sakınca yoktur/girebilirsiniz. Allah, sizin açığa vurduklarınızı da, gizlediklerinizi de bilir."[248]

Evet; çok ilginç şeyler. İşte Ömer'in uygun olmayan bir durumda yakalanmasının getirdiği sonuç: Bir sürü ayet; hem de nasıl ayetler![249]

Örnek 6.

Bedir'de aileler arasında meydana gelen bir savaş yaşandı. Hz. Muhammed'e karşı olan Mekkeliler, Ebu Süfyan komutasında Medine'ye yakın bir yere kadar geliyor ve Muhammed'le ona inanan ve çoğunluğu yine Mekkeli ve karşı tarafın çok yakın akrabası olan insanlar da öbür cephede bekliyorlardı ve yapılan savaş yakın akrabalar arası bir savaştı. Burada bir örnek verelim:

Halife Ömer, kendi öz dayısı As b. Hişam'ı katletti bu savaşta. Vurduktan sonra bir de As'ın oğlu Sait'e, "Babanı katlettiğim için senden özür dilemem, çünkü senin baban olduğu kadar benim de dayımdır" dedi. Buna karşı Sait, **"Hak yolda olmadığı için öldürmüşsün, buna ne diyebilirim ki?"** karşılığını verdi.[250]

Hz. Muhammed'in meşhur amcası Hamza, Bedir harbinde kendi yakınlarından Utbe ve Şeybe b. Rabi kardeşleri vuruyor. Ebubekir'in oğlu Abdurrahman hem Bedir, hem de Uhud harbinde Müslümanlara karşı savaşıyordu ve babası da diğer tarafta/Müslüman ordusunda yer alıyordu. Bir ara Bedir harbinde Ebubekir Hz. Muhammed'e, **"İzin ver de ben savaş meydanın-**

---

248 Nur suresi, 27-29. ayetler.

249 Nur suresi 58. ayetin tefsirinde.

a- Suyuṭi, Dürrü'l Mansur.

b- Kurtubi.

c- Vahidi, Esbab-i Nüzul.

d- İbni-l Cevzi Zadü'l Mead.

e- Ayrıca İbni Esir, Üsd'de ve İbni Hacer İsabe'de, Müdlic b. Amr kısmında anlatmışlardır.

250 İbni Abdilber, İstiab, Sait b. As kısmı, no: 987.

da oğlumla karşı karşıya, teke tek vuruşayım!" diyor. Muhammed, **"Sen benim gözüm kulağımsın, olmaz!"** karşılığını veriyor ve engel oluyor.[251]

Şuna da vurgu yapmak gerekir ki, Muhammed, Ebubekir'e hayır deyince zaten gerekçesini de belirtiyor: Sen benim gözüm kulağımsın, diyor. Yani, oğlundur, onunla nasıl savaşırsın, demiyor. Amacı, Ebubekir yaşlı olduğu için muhtemelen oğluna karşı kaybedecekti ve Muhammed önemli bir yardımcısından olacaktı. Maksadın bu olduğu, zaten Muhammed'in verdiği yanıttan belli! Hz. Muhammed'in hayır demesini farklı tarafa çekenler olabilir diye özellikle vurgu yaptım.

Yine Muhammed tarafından cennetle müjdelenen Ebu Ubeyde Amr b. Cerrah, Allah rızası için babası Abdullah b. Cerrah'ı Bedir harbinde katlediyor. Aynı zamanda Mus'ab b. Zübeyr, kendi öz kardeşi Ubeyd'i bu savaşta öldürüyor. İşte akraba savaşı olduğu ve Müslümanlar birçok yakınını bu savaşta katlettikleri için, ister istemez bazı Müslümanların kafası karışabilir, morali bozulabilirdi. Buna fırsat vermemek için, bu olup bitenler esnasında şöyle bir moral ayeti oluşuyor:

"Allah'a ve ahiret gününe iman eden hiçbir topluluğun, babaları, oğulları, kardeşleri yahut kendi soy-sopları olsalar bile, Allah'a ve peygamberine düşman olan kimselere sevgi beslediğini göremezsin. İşte Allah onların kalplerine imanı yazmış ve onları kendi katından bir ruh ile desteklemiştir. Onları, içlerinden ırmaklar akan ve içlerinde ebedi kalacakları cennetlere sokacaktır. Allah onlardan razı olmuş, onlar da Allah'tan razı olmuşlardır. İşte onlar, Allah'ın tarafında olanlardır. İyi bilin ki, Allah'ın tarafında olanlar kurtuluşa erenlerin ta kendileridir."[252]

Evet; bu ayette, Ömer gibi en yakın akrabasını Allah rızası için katledenler takdir ediliyor, siz Allah tarafı sayılırsınız, ne mutlu sizlere deniliyor. Cennetle müjdelenen Ebu Ubeyde'nin katlettiği babasının adı, Abdullah, yani Allah'ın kulu. Bir hiç uğ-

---

251 İbni Abdilber, İstiab, no: 1394, Abdurrahman b. Ebubekir kısmında.

252 Mücadele suresi, 22. ayet.

runa bu insanlar katlediliyor ve oluşan Kur'an ayetleriyle de bunlar takdir kazanıyor.

Burada olay şu: O katiller arasında yine halife Ömer vardı. Kim bilir o olmasaydı belki de bu moral ayetleri oluşmazdı, hiç de gündeme gelmezdi. Kritik konular olduğu için, bunları içeren güvenilir İslami kaynaklardan bir listeyi aşağıya alıyorum.[253]

Örnek 7.

Ömer, hicri 6. yılında Hudeybiye antlaşması sırasında Muhammed'e karşı sert bir çıkış yaptı. Muhammed, yanına aldığı 1400 kişilik bir Müslüman kitleyle birlikte Medine'den, Umre niyetiyle Mekke'ye doğru yola çıkmıştı. Henüz şehre girmeden Mekkeliler haber aldı ve onlara engel olmak istediler. Sonuçta iki taraf arasında bir sözleşme yapılması kararına varıldı. Tarih, miladi 628. Bu antlaşmaya Hudeybiye/Biat-i Rıdvan adı verilmiştir. Kâtipliği Hz. Ali yapmıştır.

Karşı tarafın heyet başkanı Süheyl b. Amr'dı. Sıra antlaşma metnini yazmaya geçince, **Hz. Muhammed**, Ali'ye, **"Bismillahirrahmanirrahim"** ile başla dedi; ama karşı taraf bu şekilde yazılmasını kabul etmedi; **"Bismikellahümme"** şeklinde yazılsın dediler. Muhammed, "Tamam böyle olsun fark etmez" diyerek onların teklifini kabul etti, Hz. Ali de o şekilde düzeltti. Muhammed yine Ali'ye, **"Bu antlaşma, Allah'ın peygamberi Muhammed ile Mekkeli heyetin başkanı Süheyl arasında yapılan bir antlaşmadır"** ibaresini yaz deyince, Süheyl buna da itiraz etti ve "Eğer senin peygamber olduğuna inansaydık zaten aramızda sorun olmazdı ve bugün burada bu antlaşmaya gerek kalmazdı, siz de rahat bir şekilde gelir Kâbe'ye girer, tavafınızı yapardınız. O yüzden böyle bir cümlenin antlaşma metnine geçmesini kabul etmiyoruz; sadece Abdullah oğlu Muhammed ya-

---

253 Tefsirlerden: Kurtubi, Suyuti, Begavi, İbni Kesir ve daha birçoğu, Mücadele suresi 22. ayet açıklamasında. Ayrıca İbni Hacer, Telhis ve İsabe'de, İbni Abdilber İstiab, Hakim, Beyhakı, Taberani, Ebu Naim gibi birçok muhaddis ve siyer yazarları da bunları işlemişlerdir.

zarsanız olur" dedi. Bu sözler, Müslümanların itirazlarına neden oldu, bu hakarettir, kabullenemiyoruz dediler. Bu arada Muhammed müdahale etti ve bizzat kendi eliyle **Allah'ın peygamberi** terimini silip **Abdullah oğlu Muhammed** şeklinde düzeltti.

Yazılan antlaşmanın şu iki maddesi Müslümanlara çok ağır gelmiştir:

a) Müslümanlar o yıl Kâbe'yi ziyaret etmeden oradan geri dönecekler.

b) Medine'den herhangi biri gelip Mekkelilere sığınırsa Müslümanlara geri verilmeyecek; ancak Mekke'den herhangi biri Müslüman olup Medine'ye sığınırsa, o tekrar geri verilecek.

İşte bu duruma Ömer sert tepki gösterir: **"Peygamber değil misin, hak yolda değil misin, biz niye ta uzaklardan buralara geldik, sen demedin mi ki biz Umre niyetiyle Kâbe'yi ziyarete gideriz?"** şeklinde ağır eleştiriler yöneltir. Buna karşı Muhammed, evet ben dedim Kâbe'yi ziyaret edeceğiz; ama yılın ismini vermedim ki. İşte seneye bu iş olacak karşılığını verir.

Verdiği yanıt tatminkâr olmadığı için Müslümanların kırgınlığını gideremez. Müslümanlar Kâbe'ye girmeden oradan döneceklerdi. O yüzden Muhammed onlara, kalkın tıraş olun, kurbanlık hayvanlarınızı kesin, dedi; ama kimse onu dinlemedi. Bu çağrıyı üç sefer tekrarladı; ama nafile: Kimse dediğini yapmadı... Sonuçta, beraberinde götürdüğü hanımı Ümmü Seleme ile istişare etti: Bu insanlar benim sesime kulak vermiyor ne yapmam lazım, diye sordu. Kadın da, çağırmak yerine sen ilk önce kalk kurbanını kes, herkes sana bakıp kurbanlıklarını kesmeye başlar, dedi. Muhammed kurbanını kesmeye başlayınca, Ümmü Seleme'nin dediği oldu ve diğerleri de kesime başladılar. Bu olay zaten meşhur, en başta Diyanet'in tercüme ettiği *Tecrid-i Sarih*'te anlatılmaktadır. İşte bu olayda Ümmü Seleme'nin önerisi daha makul ve gerçekçiydi.[254]

---

254 Tecrid-i Sarih, Diyanet tercemesi, no: 1164-8/171.

Örnek 8.

Şu örneği *Kur'an'ın Kökeni* adlı yapıtımda yazmıştım; ancak Ömer'i tanıma babından buraya alınmasını uygun görüyorum. Konu, Nisa suresi 65. ayet. İlkin anlamını verelim, sonra sebep-sonuç ilişkisini anlatalım.

Diyanet'in tercümesinden: **"Hayır! Rabbine andolsun ki onlar, aralarında çıkan çekişmeli işlerde seni hakem yapıp sonra da senin verdiğin karara içlerinde hiçbir sıkıntı duymaksızın, tam bir teslimiyetle boyun eğmedikçe iman etmiş olmazlar"** deniliyor Kur'an'da.

Peki, olay ne ki, kimmiş bu Hz. Muhammed'in vermiş olduğu kararı kabul etmeyen/ler ve bu yüzden de bu ayete göre imansız ilan edilenler? Değişik tefsir ve İslami kaynaklardan bunun yanıtını vermeye çalışalım.

Burada çok komik nedenler de anlatılıyor.

Biri şu: Hz. Muhammed'in halaoğlu Zübeyr b. Avam ile (ki Muhammed tarafından cennetle müjdelenen kişilerden biri) bir başka Müslüman (aynı zamanda Bedir harbine katılan önemli biri) arasında arazi sulaması konusunda ihtilaf çıkar. Bunlar çözüm için Hz. Muhammed'e gidip olayı anlatınca, Muhammed halaoğlu Zübeyr'e hak verir. Bunun üzerine diğer adam, **"Ne yapayım ben halaoğlu** (yani akraba) **değilim ki!"** diyerek sert tepki gösterir. İşte az önceki ayet bu olaydan dolayı inmiş denilir.

Bir diğer önemli neden de şu: Bir dava konusunda iki kişi arasında anlaşmazlık çıkar. Hz. Muhammed yardımcı olsun, çözsün diye onun yanına giderler. Sonuçta biri kazanır, diğeri kaybeder. Bu arada kaybeden kişi der ki, iznin varsa bir de durumu Ömer'e iletelim, bakalım bu konuda o ne diyecek? Muhammed de, **"Sorun yok, gidebilirsiniz"** yanıtını verir ve o iki kişi kalkıp doğruca Ömer'in yanına giderler. O sırada onlardan biri, biz bir dava için Hz. Muhammed'e gittik sonuçta birimize karar verdi; ama bir de Ömer'den soralım diye ondan izin istedik; bakalım senin fikrin ne, der. Ömer, bekleyin, içeri girip çıkayım, yanıtınızı veririm der. İçeri gitmesiyle gelmesi bir olur. Geldiğinde

elinde çıplak bir kılıç vardır ve tek hamlede o iki insandan birinin kafasını uçurur. Diğer adam korkudan kaçıp Muhammed'e varır, olup bitenleri anlatır.

Muhammed ilk etapta, **"Ben buna ihtimal vermiyorum, Ömer nasıl cinayet işler?"** diyerek yapılanın yanlış olduğunu belirtir. Ama gerçekten Ömer bunu yapmıştır ve adam da artık geri gelmeyecektir. Burada en iyisi Ömer'i kurtarmaktır. Nitekim o sırada hemen ayet gelir ve Ömer'in yaptığına onay verilir. Yani başlangıçta Muhammed'in olamaz dediği Ömer'in cinayetine, olur fetvası çıkar. Ömer burada üstelik fazladan bir de unvan alır. O da şu: Muhammed, Cebrail bu ayeti getirirken, **"İşte Ömer böyle bir Ömer'dir, aslında o adaletin kılıcıdır"** sözünü de söyledi diye ekler. İşte halk arasında Ömer'le ilgili o meşhur, **"Adaletin Kılıcı"** unvanı bu olaydan dolayı Cebrail (dolayısıyla Allah) tarafından Ömer'e verilen bir yadigâr olmuştur.

Aşağıya alacağım kaynaklarda hem bu ayetin Ömer'in işlediği cinayet için geldiği/oluştuğu, hem de **"Adaletin Kılıcı"** unvanının bu olaydan dolayı Allah tarafından Ömer'e verildiği anlatılıyor. Özellikle bunun *Tecrid-i Sarih* Diyanet'in tercümesinde anlatıldığını hatırlatmak isterim.[255]

Örnek 9.

Ömer'le ilgili farklı bir örnek verelim. Bir gün kendisi cemaatin önüne geçip namaz kıldırır. O sırada eli tenasül organına (canı kaşınır diyelim) değer. Bilindiği gibi Araplar uzun fistan dışında bir şey giymiyor. Buna bir itirazım yok, sıcak bölgeden kaynaklanan bir kültür. Ömer o sırada konuşsa (ki elim falanca yerime değ-

---

255 a- Tecrid- Sarih Diyanet tercemesi, 2/352-no: 261.

b- Tefsirlerden: Suyuti, Mesela Dürrü-l Mansur, Lübab'ü Nükul, Nisa 65. ayet kısmında. Ayrıca 'İtkan' adlı tefsir usulü kitabı 10. bölümde ve Tarih-ül Hulefa s. 124'te bunları işlemiştir... Kadı Beydavi, Hazın, Vahidi, Fahrettin Razi, İbni Kesir, Hamdi Yazır gibi müfessirler Nisa suresi 60. ayetin açıklama kısmında anlatmışlardır.

c- Nesefi, Nisa 59'da almış bu bilgileri. Zamahşeri, Nisa 61-65. ayetlerde. Daha fazla kaynak için Kur'an'ın Kökeni adlı yapıtım s. 74'e bakılabilir.

di, abdest bozuldu diye) hepsinin namazı fasit olacak. Peki, bu durumda formül ne? Kendisi cemaate dönüp işaretlerle bekleyin geleceğim, sorun çıktı şeklinde bilgi verir. Zaten şeriatın da gereği budur. O sırada kendisi abdest almaya gider; ama cemaat esas duruşta imamı beklemek zorundadır. Hele İmam Ömer ve üstelik de halife olunca, kimse kıpırdayamaz! Sonuçta Ömer abdestini alıp döner ve kaldığı yerden namaza devam edilir.[256]

Söz Ömer'in bu abdest bozulma olayından açılmışken, benzer bir olay daha hatırıma geldi, onu da ekleyelim. Sahabeden meşhur Sad b. Ebi Vakkas anlatır: "Yanımda biri Kur'an okurdu (ismini de veriyor). O sırada elim cinsel organıma değdi; ben yanımdaki arkadaşa sordum: Ne olacak, bundan abdest bozulur mu, diye. O bana, **'Kalk git abdest al, çünkü İslam'a göre bu durumda abdest bozulur'** dedi" diye aktarır.[257]

Söz ayetlerin ne gibi nedenlerle ortaya çıkmasından açılmışken, burada bir ayetin inmesine neden olan ilginç bir olay daha aklıma geldi; onu da özetleyelim. Kur'an'da Hicr suresi var. Bu surenin 24. ayetinde, **"Andolsun ki biz** (Allah) **içinizden öne geçmek isteyenleri de, geri kalmak isteyenleri de biliriz"** deniliyor. Hamdi Yazır'ın Türkçe tercümesi de bunun gibi. Ayete farklı anlamlar verenler de var. Mesela biri; **andolsun ki sizden önce geçenleri de, sonrakileri de biliriz,** şeklinde. Yani bu yoruma göre, Allah geçmişi de, geleceği de bilir demek. Ben bunun üzerinde durmuyorum. Burada vurgulamak istediğim farklı bir şey var: Güya millet Peygamberin arkasında camide namaz kılarken, cemaat içinde kadınlar da varmış. Bu kadınlardan biri çok güzelmiş. Bu arada bazı erkekler utanıp öne geçmişler (kadınlar namazda eğilince görmeyelim diye), bazıları da o güzel kadına veya kadınlara bakmak için geriye çekilip onların arkasında saf tutmuş. Öyle olmuş ki, artık herkes bunu biliyormuş.

---

256 a- Hindi, Kenz'ül Ummal, Taharet, no: 27051.
b- A. Razzak, Musannaf, Taharet kısmında, 1/114. No: 416.
c- Beyhakı, Sünen 1/131 -590.

257 A. Razzak, Musannaf, no: 415, Taharet, 1/114.

İşte bu yüzden az önceki ayet gelmiş ki cemaat bu konuda dikkatli olsun: Tanrı'nın, ben öne geçenleri de arkaya çekilenleri de bilirim demesinin temelinde bu olay yatıyor. Kaldı ki bu açıklama önemli müfessirlerin kaynaklarında geçiyor; bunlardan birkaçını aşağıya alıyorum.[258]

Örnek 10.

Oruç ilk farz kılındığında şöyle bir uygulama vardı: Akşam iftardan sonra kadın ya da erkek, uykuya dalıp uyanırsa, artık o gece sabaha kadar cinsel ilişki haramdı. İşte gecelerden bir gece Ömer, Muhammed'e takılıp eve geç geldi. Geldiğinde eşini kaldırıp onunla sevişmek istedi. Kadın da, sen yokken ben uyudum, dolayısıyla kurala göre haramdır, olamaz, dedi. Tabi-i ki Ömer onu dinlemedi ve istediğini yaptı. Sabahleyin Muhammed'e gidip olup bitenleri anlattı. O sırada şu ayet geldi. Diyanet tercümesinden verelim: *"Oruç gecesinde kadınlarınıza yaklaşmak size helal kılındı. Onlar, size örtüdürler, siz de onlara örtüsünüz. Allah (Ramazan gecelerinde hanımlarınıza yaklaşarak) kendinize zulmetmekte olduğunuzu bildi de tövbenizi kabul edip sizi affetti. Artık eşlerinize yaklaşın."*

Bakara suresinin ilgili ayet açıklamasında ve ayetler arasındaki sebep-sonuç ilişkisini irdeleyen usulü't-Tefsir uzmanları bu ayetin gelişine, Ömer'in az önceki olayını sebep gösteriyorlar.[259]

Ömer genelde kadınların adet günlerini de pek dikkate almazdı. Bir gece adette olan eşiyle münasebette bulunuyor ve ertesi günü Muhammed'den soruyor. O da, Allah seni bağışlasın, diyor ve sadaka vermesini öneriyor. Ömer böyle işte; sert bir insan,

---

258 a- İmam Suyuti, (Dürrü'l Mensur), Vahidi, (Esbab-i Nüzul), Zamahşeri (Keşşaf), İbni'l Cevzi, (Zad'ül Mesir...), Şevkani (Feth'ül Kadir), Kadı Beydavi (Envar'ü Tenzil ve Esrar'ü tevil), İbni Kesir (Tefsir'ül Kur'an'il Azim), Kurtubi, (El-Cami'ü li Ahkam'il Kur'an) ve daha niceleri Hicr suresi, 24. ayet tefsirinde yazmışlardır. Ayrıca İmam Ahmet Müsned'inde Abdullah b. Abbas hadislerinde almış. Tirmizi, Hakim, İbni Hiban ve daha birçoğu bunu almışlardır.

259 a- Suyuti, Dürrü'l Mensur tefsiri, Bakara suresi 187. ayeti.
b- Nisaburi, Esbab-i Nüzul, Bakara 187.

tuttuğunu koparan biri! Ailesinden bir örnek verelim: Bir gün nedense gelininden memnun kalmıyor ve oğluna, onu boşa diyor. Oğlu da Muhammed'e gidip olup bitenleri anlatıyor ve şunları söylüyor: Benle eşim birbirimizi çok severiz; ancak babam hayır diyor, bizi ayırmak istiyor; ne yapayım? Muhammed, **"Eşini boşa, babanı dinle!"** diyor ve adam Ömer yüzünden sevdiği eşini boşuyor. Yorum yapmadan geçiyorum.[260]

Zina yapan bir deli kadını Ömer'e getiriyorlar. Ömer o sıralar halife. Karar veriyor, bunu recimle/taşlayarak katledin diye. O sırada Hz. Ali bunu duyuyor ve engel oluyor; deli, çocuk ve uykuda olanın sorumluluğu yoktur diye hadis var, diyor ve böylece o kadın kurtulmuş oluyor. Yine evlenen bir kadın 6 ay sonra doğum yapıyor. Ömer buna da, altı ayda bir kadın doğum yapamaz, dolayısıyla bu kadın daha önce zina yapmıştır ve bu çocuk başkasındandır, diyor ve onu zina cezasıyla cezalandırmak istiyor. Burada da Hz. Ali Kur'an'dan ayetler göstererek onu ikna ediyor ve yeni evlenen kadın da böylece cezadan kurtulmuş oluyor. Arap atasözlerinde meşhur olan **"Ali de olmasaydı Ömer helak olurdu"** sözü bu olaylardan ötürü oluşmuştur.[261]

Örnek 11.

Halife Ömer bir gün Muhammed'e gelip, "Aman helak oldum (yani ağır bir suç işledim)" der. Muhammed, **"Hayırdır; ne yaptın ki?"** diye sorunca, Ömer, "Ben eşimle cinsel ilişkide bulunurken makattan yaptım" cevabını verir. Muhammed hiç yanıt vermeden belli bir süre bekler ve o arada istenen ayet iner. Anlamı şu: **"Kadınlarınız sizin tarlanızdır. Dolayısıyla tarlanıza istediğiniz yerden girebilirsiniz."**[262]

---

260 Ahmet b. Hanbel Müsned-i, c. 2/40-42 ve Beyhaki, Sünen, 7/322. Kenz'ül Ummal, no: 45889.

261 Sünen-i Ebu Davud, Hudut Zina cezaları kısmı, no: 4399 ve 4402. Ayrıca Suyuti, Dürrü'l Mensur tefsiri, Bakara 233 ve Ahkaf 15. ayetlerin açıklama kısımları. Bir de bu iki ayetle ilgili diğer tefsirler. M. Taberi, Zehair'ül Ukba, 146.

262 Bakara suresi 223.

Ömer'in yukarıdaki, helak oldum çünkü eşimle arkadan seviştim, sözünü içeren ve ayetin bunun üzerine indiğini açıklayan birkaç kaynağı aşağıya alıyorum.[263]

Bu ayetle ilgili farklı sebep-sonuç ilişkilerinden de söz edilir; ama tabii ki başrolde olan Ömer'dir!

İmam Suyuti, *'Dürrü'l Mansur'* adlı tefsirinde ilgili ayetin açıklama kısmında çok teferruatlı bilgiler ve görüşler aktarır ve bu ayet hakkında İslam âlimleri arasında üç görüşün var olduğunu belirtip açıklar. Burada bu üç görüşü özetlemekte kanımca yarar var. Şu da önemli: Bir kere görüş ne olursa olsun az önceki ayet üzerinde herhangi bir etki yapmaz. Ayet gayet nettir ve savunulacak yanı yoktur; ama yine de bir özet verelim. Şunu da belirtelim ki, burada bu ayete değinmemin nedeni, halife Ömer'i daha iyi tanıma fırsatına sahip olmaktır.

Birinci görüş: Mekke'den Medine'ye giden Müslümanlardan bir grup bir ara kendi aralarında **"Biz hanımlarımızla sevişirken onları her pozisyonda tutarız."** (Özür dilerim! Ancak kaynaklarda bunlar ismen geçtiği için söylemek durumundayım. Bir de ibret olsun ki, bu 21. asırda insanlar hâlâ neyin peşindeler, kimlerin arkasına takılmışlardır diye var olan bilgiyi olduğu

---

263 a- Tefsirlerden: Cessas, İbni Kesir, Kurtubi, İbni'l Arabi, Taberi, Suyuti, Er-Razi, Begavi ve daha niceleri ilgili ayet yorumunda Ömer'in yukarıdaki olayı üzerine bu ayetin indiğini belirtiyorlar.

b- İbni Hibban, 9/516-no: 4202. Burada dipnotta başka birkaç kaynak da veriyor: Ebu Ya'li Mevsıli, İmam Ahmet b.Hanbel, Abdullah b. Abbas hadisleri kısmında. Taberi tefsiri, Nesai, Vahidi, Begavi, Suyuti tefsiri ilgili ayet'te...

c- Tirimizi, no: 2906 Bakara tefsiri, Tuhfet'ül Ahvazi Tirmizi şerhi burada Ebu Davud ve İbni Mace'nin de bunu aldıklarını yazıyor.

d- Ahmet b. Hanbel Müsned, 1/297 Abdullah b. Abbas hadisleri kısmında.

e- Beyhakı, Sünen'ül Kübra 7/321, hadis no: 14125. Burada dipnotta ayrıca kaynaklar veriyor.

f- Sünen-i Nesai, 5/314. ve 6/302.

g- Taberani, Mucem-i Kebir 12/10-no: 12317. Taberani'nin muhakkiki Hamdi Selefi burada açıklama kısmında bu hadisin İmam Ahmet, Tirmizi, Nesai, Ebu Ya'li tarafından da yazıldığını belirtiyor.

h- Heysemi, Beğiyyet-ü Raid, 6/319.

j- İmam Nevevi, Mecmu', 16/419.

k- Tehzib-i Kemal, 1/337. Tirmizi, 4/184...

gibi aktarmak durumundayım.) Bunu duyan bir Yahudi, **"Hey Allah'ım bunlar hayvan mıdır nedir?"** diyerek hayretini dile getirir. Güya Yahudilerde sevişme anında tek yön kullanılıyormuş; başka pozisyonlar yokmuş. İşte benzer olaylardan dolayı bu ayet inmiş ki, bir erkek her pozisyonda eşini tutup sevişebilir; ancak sevişme yeri belli ve hep aynı olmalı. İşte ayetin niçin geldiği (oluştuğu) konusunda bir görüş bu.

İkinci görüş: Bu ayete göre insanlar hanımlarıyla istediği şekilde cinsellik yaşayabilir; ayet buna bir fetvadır, diyenlerin görüşü. Bunu savunanlar arasında İmam Ahmet b. Hanbel, Abd b. Hamit, muhaddislerden Tirmizi, Nesai, Ebu Ya'li el-Mevsıli, İbni Cerir, İbni Munzir, İbni Ebi Hatem, İbni Hiban, İmam Taberani, Beyhakı, Haraiti, İbni Ömer, Nafi gibi isimleri sıralar İmam Suyuti. Hatta şunu da aktarır: İmam Şafii'den sormuşlar: Bir erkek eşiyle sevişirken makattan da ilişkiye girebilir mi, diye. O da, bu konuda kanıt yok; anlaşılan o ki, helaldir/dinen sakınca yoktur, yanıtını vermiş. İmam Şafii ile Muhammed b. Hasan arasında bu konuda bir tartışmanın geçtiğini de aktarıyor İmam Suyuti. Muhammed mademki kadını tarlaya benzetmiş (verimlilik demek) o halde bilinen yol dışında haramdır. Çünkü başka yerlerden sevişmekte verimlilik yok. Çocuk ancak o malum yerde cinsellik olursa oluşur. Onun için başka yerler anlaşılmamalı diyor. İmam Şafii buna karşı, peki diyelim bir erkek eşinin karnıyla oynadı veya bacaklarıyla oynadı ve tatmin oldu. Peki, bu durumda bir sakınca var mı? Adam hayır yanıtını veriyor. O zaman İmam Şafii, **"O halde arkadan da sevişmek bu ayete göre helaldir"** diyor. Tabii ki dine her halükârda toz kondurmayanlar, burada da, ola ki İmam Şafii'nin bu görüşü, daha Bağdat'ta iken ortaya attığı eski görüşüdür (ki buna kavl-i kadim denir), şeklinde bir kurtarma operasyonu iddiasında bulunabilirler!

Suyuti, *'Dürrü'l Mensur'* adlı eserinde, Cessas da kendi tefsirinde şu somut örneği veriyorlar: Malik b. Enes'ten sormuşlar; insan arkadan/makattan cinsel ilişkide bulunsa acaba bunun dinde yeri nedir? O da, hele bir saçıma bakın ıslak daha; ben aynısını az önce eşimle yaptım ve yıkanıp dışarı çıktım karşılığını vermiş. İbni Kudame de, yukarıdaki ayete göre kadınla makattan

cinsellik yaşamakta sakınca yoktur, yorumunu yapmıştır (*Muğni* adlı kitabında).

Üçüncü görüş: Anılan ayetin azl için inmesi mümkün demişler. Yani cinsel ilişki anında erkeğin menisini dışarı akıtması demek! İşte bu ayet inmiş ki erkek böyle bir durumda özgür olsun diye. Hâlbuki bunun az önceki ayetle uzaktan yakından ilgisi yok. Ayet açıkça diyor ki, kadın erkek için bir nevi tarla durumundadır. Dolayısıyla tarlasına istediği yerden girebilir. O kadar açık ve net.

Bazen bir fotoğraf-bir manzara, açıklamaya gerek duymadan birçok şey ifade eder. Kanımca bu ayet ve geliş seyri de böyledir: İş gelir dolaşır yine Ömer'e dayanır; diğerleri önemli değildir: Acaba kendisi Muhammed'e gidip eşimle ters yattım demeseydi bu ayet gelir miydi? Asla! Gerçek şu ki, kalan diğer yorumlar boşuna yazılmış, gerçeği yansıtmıyor. Ayetin gerçek nedeni, Ömer'in az önceki olayıdır.

Anlatıldığı gibi Yahudiler, genelde Hz. Muhammed'in yandaşlarının, özelde Ömer'in cinsel ilişki biçimlerini beğenmeyip onlarla alay edince, ayet geliyor, Müslümanların yaptıkları normal oluyor ve meşrulaşıyor.

Birkaç kaynağımda yazdım ve şu an elimde olan yeni bir çalışmamda yine farklı bir şekilde değineceğim ki, **"Halife Ömer'in düşünceleri ayetle yanıt buluyordu"** açıklaması İslami kaynaklarda çok işlenmiş. Net bir şekilde, **"Ömer görüş belirtiyordu, onun düşüncesi doğrultusunda ayet geliyordu"** ifadeleri var. Yine Ömer'in oğlu, **"Ömer bir fikir söyleseydi, diğer insanlar onun tersini söylemiş olsaydı, illaki gelen ayet Ömer'in fikirleri doğrultusunda olurdu"** diyor. Birçok yazar bu konuda Ömer'in, ayetlerle şekillenen sözlerini liste halinde bile yazmışlardır.[264]

Ebu Hanife, Ömer'in bu durumunu göz önüne almış ki, **"Ben Hz. Muhammed'le birlikte yaşasaydım, kendisi benim birçok sözümü alır seçerdi"** cümlesini kullanmış. Ebu Hanife bunu derken, biraz da konuyu açıyor ve **"Çünkü din iyi fikirlerden oluşan nasihatlerden ibarettir"** diyor. Nitekim aynen hali-

---

264 Heytemi, Ahmet bin Hacer Mekki, 'Sevaikü'l Muhrika', s. 138.

fe Ömer gibi birçok konuda kendisine Hz. Muhammed şöyle demiş denildiği halde, Ebu Hanife tam tersini yapıyor. Hatta bu konuda Hz. Muhammed'in **dört yüz** hadisine ters kararlar aldığı, İslami kaynaklarda anlatılmaktadır.

Somut birkaç çarpıcı örnek verelim:

Hz. Muhammed bir savaşa gittiği zaman kur'a çekmek suretiyle bir eşini yanına alır götürürdü; bu meşhur bir olay. Bilindiği gibi bir seferinde de eşlerinden Ayşe'yi götürüyor ve yolda onun başına o meşhur **'İfk'** olayı geliyor.[265] Ebu Hanife bu yöntemi tasvip etmediği gibi, bu kuralın kumardan farkı yoktur, diyor.

Yine hem hadis var, hem de Hz. Muhammed'in uygulaması ki bir savaşta Hz. Muhammed piyade olan askere ganimetlerden tek hisse, atlı olana da iki hisse fazladan pay veriyordu. Yani atın payı daha fazlaydı. Ebu Hanife burada, acaba bir insanın değeri hayvandan daha mı düşüktür diyerek çok sert eleştiride bulunuyor ve Hz. Muhammed'in bu uygulamasını kabul etmiyor.[266]

Meşhur bir İslami kuraldır ve aynı zamanda mezheplerin de uygulamalarında var ki, alışverişlerde her şey bitse de, alıcı ile satıcı o mekânı terk etmedikleri sürece pişman olmak isterlerse olabilirler, hükmü var. Ebu Hanife bunu da kabul etmiyor: İşlem bitti mi artık her şey biter diyor ve çok da mantıklı açıklamalar yapıyor. Şöyle diyor: Peki, diyelim iki kişi uzun süre aynı cezaevindeler veya bir nedenden dolayı uzun süre bir gemide kaldılar; bunların durumu ne olacak? Diyelim bunlar arasında bir satış akdi gerçekleşse, bu durumda demek ki cezaevinde, gemide veya uzun bir yolculukta (Hani eskiden insanlar yaya olarak aylarca hacca, askerliğe giderdi) oldukları sürece istedikleri zaman cayabilirler, diyor ve bunu saçma buluyor.

İmam-ı A'zam buna benzer çok örnekler veriyor. İşte bu tavırlarıyla İslam otoriteleri nezdinde sevilmemiş; hep aleyhinde yazıp çizilmiştir.[267]

---

265 Buhari, Tefsir, Nur 12. ayet kısmında.

266 Hatib-i Bağdadi, Tarih-i Bağdat, 15/536-no: 7249. Burada Ebu Hanife'ye yaklaşık 150 sayfalık yer verilmiş; çok şey anlatılıyor.

267 Hatib-i Bağdadi, Tarih-i Bağdat, cilt 15/535.

Bilindiği gibi, İslam'da Kur'an'dan sonra gelen en güçlü kaynak Buhari ve Müslim'dir. Ama her ikisi de İmam-ı A'zam Ebu Hanife'den hiçbir hadis aktarmamışlar. Üstelik İmam Buhari onu şiddetle eleştirmiştir: *İmam-ı A'zam dinde tahribat yapmıştır,* diyor. İmam-ı A'zam aynı eleştiriyi, Malik, İmam Evzai, İmam Süfyan-i Sevri gibi mezhep sahiplerinden de almıştır. Mesela; Malik, **İslam'da Ebu Hanife'den daha zararlı biri yeryüzüne gelmemiştir; onun dine verdiği zarar, şeytanınkinden de fazladır**, diyor.

İmam Evzai'ye Ebu Hanife'nin ölüm haberi verildiği zaman, **"Allah'a şükürler olsun ki gitti; yoksa bu dini bitirecekti"** diyor. Süfyani Sevri (o da hak bir mezhep sahibi, ancak taraftarı kalmamış), **"İslam'da Ebu Hanife kadar uğursuz biri ortaya çıkmamıştır"** diyor. Malik bin Enes birinden soruyor: Sizin yurdunuzda İmam-ı A'zam anılıyor mu, taraftarı var mı? Adam evet deyince, Malik b. Enes, **"O zaman bu memlekette durmak haramdır; burayı terk etmek lazım"** diyor.[268]

Şunu da unutmamak lazım ki, bunlar aynı zamanda onun çok zeki olduğunu da belirtiyorlar. Mesela İmam Şafii'nin Malik b. Enes'ten aldığı şöyle bir yorum var: **"İnam-ı A'zam öyle biriydi ki, eline bir taş, bir tahta parçası alıp altındır deseydi, onu altın olarak dinleyenlerin kafasına sokardı, o kadar zekiydi."**[269]

Bir gün Kâbe içindeyken adamın biri ona, ben yeryüzünde bir Kâbe'nin var olduğuna inanıyorum; ancak şu an içinde olduğumuz bu mekân mı yoksa dünyanın başka bir yerinde mi emin değilim, diyor. İmam A'zam ona, senin bu açıklaman imanına zarar vermiyor, diyor.[270]

---

268 Hatib-i Bağdadi, Tarih-i Bağdat, cilt 15/551.

269 a- Ahmet Emin, Duha'ül İslam, 2/156-195.
b- İbni Ebi Şeybe, Musannaf, no: 37310-14.
c- Hatib-i Bağdadi, Tarih-i Bağdat, cilt 15/463-no: 7249.

270 a- İbni'l Cevzi, El-Muntazam, hicri 150. yılı olayları kısmı, Ebu hanife bölümünde.
b- Hatib-i Bağdadi 'Tarih'ü Bağdat', c.15/ 507 ve devamı, no: 7249, Numan b.Sabit kısmında.
c- İbni Ebi Şeybe, Musannaf, no: 37371-72.

En ilginci, şeytan/iblis ile halife Ebubekir'in imanı aynıdır, hatta Hz. Âdem'le şeytanın imanı aynıdır, diyor.[271]

Fıkıh kaynaklarında helal sular için **kulleteyn** diye bir ölçü var. Özetle, bir mekânın hacmi şu kadar olsa ve içinde toplanan suyun rengi, kokusu, tadı bozulmuyorsa dinen helaldir hükmü var. Bu meşhur bir kuraldır. Diyelim ilkel koşullarda bir suyun rengi normal, kokusunda da sorun yok ve tadı da normal; ancak içinde öldürücü bir şey var veya bilerek konmuş, bunu ancak ilgili uzmanlar bilir. Peki, az önceki kurallar yeterli mi? Hayır! İşte bunun için Ebu Hanife şöyle karşılık veriyor: O zaman arkadaşlar işesin ve bu hacimde bir idrar biriktirsinler; sonunda da Muhammed'e gidip, işte ölçüler tutuyor, peki bu durumda bu sidik de artık kulleteyn sayılır. Dolayısıyla helal mi olacak bu idrar, diye sorsalar, acaba Hz. Muhammed buna evet helaldir yanıtını mı verecek, diyor![272]

Yine İbni Mübarek kendisinden, Hz. Muhammed namazda rükû ederken (eğilirken) kalktığında iki elini yukarıya doğru kaldırıyordu. Dolayısıyla bir insan namaz kılarken rükûdan kalktığında ellerini kaldırsın mı, ne dersin, diye soruyor. İmam-ı A'zam, **"Hayrola! Uçup uzaya mı gideceğiz ki kanatlarımızı açalım?"** şeklinde alaylı bir yanıt veriyor.

Burada dikkatleri çeken, Ebu Hanife'nin dini, **"Bir nevi kanun, güzel fikirler"** gibi algılamış olmasıdır. İnsan onun bu düşüncelerini iyi tahlil edince, net anlaşılıyor ki kendisi İslam'ın tanrısal boyutuna inanmamış; tersine o günkü şartlara göre bir nevi beşer kanunu olarak değerlendirmiştir. Onun Halife Ömer hakkında da önemli sözleri var. Bir gün Ömer'in fetvaları İmam-ı A'zam'a anlatılınca kendisi, **"Bırakın bu şeytan sözlerini!"** karşılığını vermiştir. Yine Halife Osman için şu ilginç ifadeyi kullanıyor: Hz. Muhammed iki kızını bir Yahudi'ye verdi, diyor. Hani Osman Muhammed'in iki kızıyla evlenmişti ya, bunu kastediyor.

Yine ona atfedilen şöyle bir olay var: Bir adamın iki katırı varmış. Birine Ebubekir, diğerine de Ömer adını vermiş. Yani

---

271 Hatib-i Bağdadi, Tarih-i Bağdat, no: 7249- c. 15/509.

272 Hatib-i Bağdadi, Tarih-i Bağdat, c. 15/535.

her iki halifeyi de sevmediği için isimlerini katırlarına vermiş. Bir gün başka bir adam gitmiş bu iki katırdan birini öldürmüş. İmam-ı A'zam'a olayı anlatmışlar. O, gidin bakın öldürülen Ömer adındaki katır mı demiş! Gidip bakmışlar ki, oymuş.[273]

İşte bu aşırı fikirlerinden dolayı, bilindiği gibi hem ağır bedel ödemiştir, hem de hak diye bilinen mezhep liderleri ona şeytan bile demişlerdir.

Bir önemli İslam müçtehidinden sorarlar: Ebu Hanife o kadar gezmiş, ancak Medine'ye gitmemiş; sen bunu nasıl yorumluyorsun? Adam, Hz. Muhammed demiş ki Deccal Medine'ye giremez. Ebu Hanife de bir çeşit Deccal olduğu için Medine'ye gitme şerefine nail olamamıştır, diyor.[274]

Yine Hz. Muhammed zina suçundan dolayı birkaç Yahudinin recimle/taşlanarak katledilmesini emretmiştir. Bu konuda uzunca bir listeyi başka bir kaynağımda sundum. Ebu Hanife buna da karşı çıkmıştır. Madem dinleri ayrı, o zaman onlarla ne işimiz var ki onları katlediyoruz diyerek böyle bir uygulamaya karşı çıkmıştır.[275]

Şu bilinen bir gerçek ki, İslam'a az veya çok dokunan, elbette ki tutunamaz; tersine aforoz edilir ve hatta fırsat varsa fiziki olarak ortadan kaldırılır. Nitekim İmam-ı A'zam da bir cezaevinde gördüğü işkenceden sonra zehirlenerek hayata veda etmiştir.

Şu olay meşhurdur ki, 7-8 kişilik bir grup Medine'ye Hz. Muhammed'in yanına gelir, hastayız bize bir çare diye yardım isterler. O da, falan yere gidin orada bizim develer var, çobanlar size onların sütünden versinler, bir de o develerin sidiğini için iyileşirsiniz der. Bu hadis başta Buhari olmak üzere birçok İslami kaynakta geçiyor ve meşhur bir olay. Hatta güya o insanlar iyileşiyor ve sonunda çobanı öldürüp o develeri çalıyorlar. Muhammed de onları yakalatıp işkenceyle öldürtüyor. Hatta Kur'an'da

---

273 Hatib-i Bağdadi, Tarih-i Bağdat, c.15/534-15/499.

274 a- Hatib-i Bağdadi, Tarih-i Bağdat, c. 15/ 544-550.
b- İbni Ebi Şeybe, Musannaf, no: 37245-47, cilt 20/68.

275 Arif Tekin, Kur'an'ın Kökeni, 3. bölüm ve İbni Ebi Şeybe, Musannaf, no: 37202-6.

Maide suresinden çok ağır ceza içeren bir ayetin bu olay üzerine indiği de anlatılıyor kaynaklarda. İşte Ebu Hanife bu idrar içme olayında da Hz. Muhammed'e ters düşüyor, kabul etmiyor.[276]

Burada şunu da belirtmek durumundayım ki, ben Ebu Hanife'nin bu farklı yanlarını anlatırken, onun çok ilerici olduğunu, her şeyiyle beğeni kazandığını vurgulamak istemiyorum. Onun da aklın kabul etmediği fikirleri çoktur. Ancak burada onun durağan olmadığını dikkate almak lazım. Onun kurcalayıcı yanı hoşuma gidiyor. Hak vermek lazım ki, o günkü koşullarda ancak bu kadar çıkış yapılabilirdi; bunu da inkâr etmemek lazım.

Yine birçok hadis var ki, insanın bir cariyesi (savaşta ele geçen kadın) şayet zina yaparsa onu kırbaçlayın. Bunu üç sefer tekrarlarsa artık bir ip değerinde de olsa onu satın deniliyor. Ebu Hanife bu konuda da muhalefet ediyor, bunu benimsemiyor.[277]

Ebu Hanife bütün baskı ve zorluklara rağmen çizgisinden vazgeçmeyince, hele siyasilere alet olmak istemeyince, dönemin (Abbasi) halifesi tarafından hapse atılır ve orada işkence edilir, daha sonra da zehirlenerek öldürülür. Hicri 80'de doğmuş, 150'de öldürülmüştür.

Halk arasında bilinen İmam-ı A'zam'la bu kısa başlık altında değindiğim İmam-ı A'zam arasında hiç benzerlik var mı? Asla! İşte hep söylüyorum: Şu anki İslam, idareciler tarafından 14 asırdır ilave edile edile bu hale gelmiş ve resmi bir İslam tarihi oluşmuştur; bunun gerçeklerle hiç ilgisi yoktur; bu ancak hayali bir İslam tarihi ve hayali bir kadrodur. Nereden biliyoruz? İslami kaynaklardan biliyoruz. Çünkü o zaman belki koşulların da uygun olmamasından kaynaklı, profesyonelce bir sansür uygulanamamıştır. Çok açık bilgiler ve ipuçları kendi kayıtlarına geçmiştir. Tabii ki ilim ve mantık da görevini yapar, gerçeği ayıklar. Söz Ömer'in kerametlerinden açılmışken ben de biraz İmam-ı A'zam'a değindim. Nedeni buydu; yoksa konuları dağıtmak istemem.[278]

---

276 İbni Ebi Şeybe, Musannaf, no: 37371-72.

277 İbni Ebi Şeybe, age. No: 37240-44, cilt 20/60.

278 Heytemi, Ahmet bin Hacer Mekki, 'Sevaikü'l Muhrika', s. 138.

Ömer, Özellikle Kadınlara Karşı Çok Sertti

Ömer, velisinin izni olmadan bir kadın evlense bu evlilik sayılmaz ve bu çifte zina cezası uygulanır, diye hüküm veriyordu. Nitekim bunu uyguluyor ve valilerine de bu konuda talimat veriyordu.

Bir gün Eş'as bin Kays Ömer'e misafir oluyor. Ömer onun yanında eşini dövmeye başlıyor. Eş'as araya girince Ömer, Hz. Muhammed'in, **"Bir erkek eşini dövmekten sorumlu değildir"** sözünü aktararak kendini haklı çıkarmaya çalışıyor.

Zaten Ömer'in kamçısı/kırbacı hep elindeydi, hizmetlileri, cariyeleri döverdi. Kadınlara, ihtiyaç fazlası elbise almayın, çünkü kadın kısmı biraz gözlerini açtı mı kontrolden çıkar, diyordu. Burada somut bir örnek verelim. Halife Ebubekir ölünce, doğal olarak yakınları ağlıyor. Ömer onların seslerini duyunca kızıyor ve Hişam b. Velit'e, **"Bu kadınları evden dışarı çıkart!"** diyor. Onun bu sözü Hz. Ayşe'nin zoruna gidiyor ve aralarında tartışma çıkıyor. Sonuçta adam onları çıkartıyor ve Ömer kendilerini kırbaçla dövmeye başlıyor, niye ağlıyorsunuz diye. Bu arada Ebubekir'in kızı Ümmü Ferve'yi kamçılarken gözünü sakat bırakıyor ve kadıncağız ölene kadar böyle kalıyor, gözü iyileşmiyor.[279]

Ömer'in bu baskısı ve kadınları dövdüğü olayların zamanlaması çok önemlidir. Ebubekir akşam vefat ediyor ve aynı gece Ömer tarafından yıkanıp gömülüyor ve sabahleyin de, **Ebubekir vefat etti, arkasından da Ömer'in kendisini halife seçti,** diye ilan ediyor. Kanımca bu olayda kadınların ağlamasından duyduğu rahatsızlığın nedeni, çevrenin, Ebubekir'in vefat ettiğini duymasını istememesi. Duyarlarsa toplanırlar ve kim halife olsun diye tartışmalar çıkardı. Tıpkı Hz. Muhammed'in ölümünden sonra olduğu gibi... İşte bu durumda Ömer'in halifelik işi zorlaşırdı. O yüzden sükûneti sağlamaya çalışmış demek yerinde olur. Hindi bu konuda aldığı üç hadisin ikisinde, Ömer'in onları kırbaçladığını, Ayşe'nin Ömer'e tepki gösterdiğini yazıyor. İlginçtir ki

---

279 Necah Tai, İğtiyal-ü Ebibekir, s. 38.

hemen aynı bölümde şunu da aktarıyor: Bir sahabeden, **"Derler ki: 'Ömer ölüler için ağlayan kadınları döverdi.' Ben bu söze hayret ederim, çünkü Halit b. Velit vefat etmişti ve kadınlar da yüksek sesle ağlıyorlardı; bu arada Ömer hiç ses çıkarmadı"**, şeklinde bir hadis.

Farklı bir hadis de Ömer, Halit b. Velit için ağlayanlara, **"Yeter ki feryat etmesinler; ağlamalarında sorun yok!"** demektedir... Burada Ömer'i saran bir endişe-korku var da ondan farklı davranmış demek daha gerçekçi olur. Ama aynı Halit b. Velit için farklı hadisler de aktarılıyor: Ömer onları dövüyor, türbanları yere düşüyor. Ömer'e, bak türbanları düştü, şeklinde hatırlatmada bulunulduğu halde o, türban düşsün, önemli değildir, diyor...

Adamın biri Ömer'e, bir eşim var ben ondan ayrı bir yere gidemem, çok kıskançtır, diğer eşimi ancak sırasında/nöbetinde görebiliyorum, diyor. Ömer, **"Kadın milleti hep böyledir: Ne Allah'a inanır, ne de müminlere güvenir"** karşılığını veriyor.[280]

Muhammed'in Ömer'den ne kadar çekindiği ve yine Ömer'in onu ne kadar yönlendirdiği konusunda somut bir örnek anlatmakla bu bölümü burada kapatmak istiyorum. Anlatacağım örnek en başta Buhari ve Müslim'de geçmektedir. Kaldı ki, sözünü edeceğim ayetler de ortada. Ayrıca birçok tefsirden de açıklamalar sunacağım.

a) İbni Ömer'den: İbni Selül (Medine döneminde Muhammed'in önemli bir rakibi) ölmüştü. Oğlu, Hz. Muhammed'e gelip kendisinden, **"Gömleğini ver, babama kefen yapayım. Bir de babamın cenaze namazını kıl, günahlarının bağışlanması için de ona dua et!"** dedi. Peygamber gömleğini verdi, bir de izin ver namazını kılayım, dedi. Adam izin verdi. Hz. Muhammed kalkıp namazını kılmaya gidince, Hz. Ömer müdahale etti: Bu adam se-

---

280 a- İbni Mace, Nikâh, Kadını dövme kısmı, no: 1986.
b- Hindi, Kenzü-l Ummal, no: no: 42907-42911; 45628, 45760, 45914-45920.
c- Abdurrazzak, Musannaf, no: 6680-82 ve 17938.
d- Taberi Tarihi, 3/423- 13. hicri yılı olayları kısmında.
e- İbni Esir, El-Kamil, 2/204, hicri 13. yılı olayları, Ebubekir'in ölümü kısmı.

nin düşmanın. Dolayısıyla sen nasıl gider namazını kılarsın, diyerek karşı çıktı. Sonuçta Muhammed kendi dediğini yaptı ve gidip namazını kıldı. Bunun üzerine Tevbe suresi 84. ayeti indi (ki ayet, bu olayda Hz. Ömer'in fikrini onaylamış oluyor). Anlamı şu: "**Onlardan** (münafıklardan) **ölmüş olan hiçbirinin namazını kılma! Onun kabri başında da durma! Çünkü onlar Allah ve peygamberini inkâr ettiler ve fasık olarak öldüler."**[281]

b) Yine İbni Ömer ve yine Buhari'den: İbni Selül ölmüştü. Bu arada oğlu Hz. Muhammed'in yanına geldi. Muhammed de ona gömleğini verdi, götür babana kefen yap, dedi ve kefen işi bitince de bana haber ver, gelip cenaze namazını kılayım, dedi. Bu arada Hz. Ömer itiraz etti: Allah sana münafıklar üzerine namaz kılmanı yasaklamadı mı, nasıl gider namazını kılarsın, dedi. İşte bu tartışmalar devam ederken, Tevbe suresinin az önceki ayeti (84) indi ve böylece Hz. Muhammed, İbni Selül'ün namazına gitmedi. Dikkat edilirse bu hadis, önceki hadisle ters düşüyor. Ama kaynak da olayı aktaran kişi de aynı.[282]

c) Bir daha İbni Ömer ve bir daha Buhari'den: İbni Selül öldüğünde oğlu Hz. Muhammed'e geldi. Bu arada Muhammed ona gömleğini verdi, **"Götür babana kefen yap"** dedi. Bir de kalkıp onun cenaze namazını kılmaya gidince Ömer, **"Nasıl münafıkların namazını kılmaya gidersin!"** diye itiraz etti. Sonuçta namazını kıldı, biz de onunla birlikte cenaze namazını kıldık. Bu olay üzerine Tevbe suresinin 84. ayeti indi diyor İbni Ömer. Evet; yine olayı aktaran kişi aynı, kaynak aynı ve görüldüğü gibi içerik nasıl?[283]

d) Yine Buhari; ancak bu sefer İbni Abbas Halife Ömer'den aktarıyor: İbni Selül ölünce, Hz. Muhammed onun namazını kılmaya çağrıldı. Muhammed bunu olumlu buldu ve kalkıp

---

281 Buhari, Cenaiz.

282 Buhari, Libas, Bab'ü Lebsi'l Kamis kısmında.

283 Buhari, Tefsir, Tevbe suresi 84.

namazını kılmaya gidince Ömer, bu adam hayatta iken sana karşı şöyle şöyle diyordu (senin aleyhinde çalışıyordu), diyor ve adamın olumsuz yanlarını anlatıyor. Buna karşı Muhammed gülüyor ve Ömer'e, **"Boş ver!"** diyor. Sonunda gidip namazını kılıyor. Bu arada Tevbe suresinden iki ayet iniyor (biri az önce sözü edilen 84. ayeti). Ömer bu olup bitenlere karşı, daha doğrusu başarısına karşı**, "Ben cesaretime hayret ettim"** diyor.[284]

Ömer Muhammed'e yaptığı bu tip itirazlar sonucu oluşan ayetleri görünce, coşuyor, hatta bir sözünde, **"Üç konuda benimle Allah'ın görüşleri çakıştı"** diyor ve onları teker teker anlatıyor.[285]

e) Yine Buhari, aynı olay; bu kez alıntı Cabir'den: İbni Selül gömüldükten sonra, oğlu, Hz. Muhammed'e geldi. Muhammed'in isteği üzerine babası kabirden çıkarıldı ve dizleri üzerine kondu. Hz. Muhammed tükürüğünden onun üzerine sürdü, üfürdü-püfürdü ve sonunda gömleğini ona kefen yapıp tekrar gömdüler, şeklinde açıklama yaptı. Cabir'in aktarımına göre, Muhammed'in gidip namaz kıldığı, Ömer'in buna itiraz ettiği ve buna bağlı olarak ayet indiği açıklaması yok. Yani önceki hadislerden farklı aktarım söz konusu burada.[286]

f) Yine İbni Ömer, bu kez Buhari ve Müslim'in ortak hadislerinden: İbni Selül ölünce, oğlu gelip Muhammed'den, babasına kefen yapsın diye gömleğini istedi ve Muhammed de verdi. Adam bu arada, babamın cenaze namazını da kıl, dedi. Muhammed kalkıp gidince Ömer itiraz etti: **Münafıktır namazı kılınmaz,** dedi. Ama Muhammed gidip namazı kıldı. Ondan sonra Tevbe suresinin 84. ayeti indi şeklinde aktarıyor.[287]

---

284 Buhari, Tefsir bölümü, Tevbe suresi 80. ayet kısmında.

285 Müslim, Fedail-i Ömer no:1865.

286 Buhari, Libas, Bab'ü lebsi-l kamis.

287 a- Buhari, Tefsir bölümü, Tevbe suresi, 80. ayet kısmında.
b- Müslim, Sıfat-i Münafıkin ve Fedail-i Ömer kısımlarında.
c- Fuad Abdulbaki, El'lü'lüü ve'l Mercan, no: 1553.

Aslında bu konuda Buhari ve Müslim'de ne kadar hadis var, yapı ne kadar hantal diye genel bir tarama yapmadım. Çünkü amacım bu hadis değil ki. Bunu bir örnek olarak ekledim. Belki de Buhari-Müslim'de başka bölümlerde ve aynı kişilerden daha farklı/çelişik hadisler de var konu hakkında. Kanımca olayın anlaşılabilmesi için verdiğim örnekler yeterli.

Müslim-Buhari'nin ortak olarak aldıkları şu hadisi de aktarmak istiyorum. Konunun bütünlüğü açısından buraya yazılması uygundur.

Hz. Muhammed, **"İnsanlar yüz deveye benzer. Birine binmek istersin; ama uysal birini bulamazsın"** diyor. Burada toplumun geriliğinden, cehaletinden söz etmek istiyor, bunu dillendiriyor.[288]

Müslim'i Türkçeye çeviren mütercim bu konuda şunları aktarıyor: Hz. Muhammed neden münafık olan İbni Selül'e bu kadar ilgi gösterdi, diye sorulunca, şöyle yanıt verilebilir: Demek ki Hz. Muhammed o kadar merhametli ki, kendine düşman olanların namazına bile gidiyor veya burada politik bir mülahaza da düşünülmüş olabilir. Nitekim onun gitmesinin olumlu sonuçları olmuştur, diyor. Şöyle devam ediyor mütercim: Bir de bu olaydan şunları da öğrenmiş oluruz ki, artık münafık olanın namazı kılınmaz; ancak yıkanır ve kefenlenebilir. Başka bir hüküm de, artık Hz. Muhammed'in burada yaptığı gibi, gömlek kefen olabilir. Hani o da gömleğini vermişti ya...

Bu olaydan çıkan bir başka önemli not da, halife Ömer'in ne kadar büyük bir insan olduğu, fikirlerine ayetle yanıt verilen bir kişilik sahibi olduğu şeklindeki yorumlardır. Bir diğer ders alınacak husus da, demek ki gerek varsa cenaze kabirden çıkarılabilir; buna kanıt olarak da Muhammed'in İbni Selül'ün cenazesini çıkardığı gibi. Ama Muhammed'in o tükürüğüne nasıl bir yanıt verirler bunu merak ediyorum. Çünkü hadislerde, Muhammed onu kabirden çıkarıp tükürüğüyle yüzüne üfürüp püfürdü cümlesi de var.

---

288 Fuad Abdulbaki, el-Lü'lüü ve-l Mercan, no: 1651.

Bu olaydan İslam âlimleri ne kadar önemli hüküm ve fetvalar çıkarmışlar; çok ilginç!

Ömer'in bilinmeyen yönleri çok; bunlar ancak çok cüz'i kısmı. Ama sanırım yine de bu örnekler bir şeyler ifade ediyor. Belirttiğim gibi bunları, İslam'da en sağlam diye kabul edilen kaynaklardan derledim. Zaten Ömer'le alakadar olan ayetler ortada; aslında bir bakıma hadislere hiç de gerek yok.

İşte böylesi bir Ömer'den suikastlar beklenir mi beklenmez mi, sorusuna sanırım bu açıklamalar katkı sunabilecek durumda.

Halife Ömer'e biraz da farklı bir pencereden bakalım. Bilgiler yine İslami kaynaklardan.

Ömer bir ara yerden bir hayvan püskülünü alır, şöyle der: **"Keşke ben de bu püskül gibi yaratılsaydım, keşke insan olarak yaratılmasaydım, keşke annem beni doğurmasaydı, bir hiç olsaydım, unutulup gitseydim"** gibi feryat içeren ifadeler kullanır. Diğer bir sözünde, **"Gökten haber gelse ki, herkes cennete girecek, yalnız tek bir kişi kalacak; onun da ben olacağımdan korkarım"** demiş. Onun hakkında şu gibi sözler de var: Bir gün halk Ömer'in gelip konuşması için toplanmış ama o çok geç gelmiş. Arkadaşları bunun nedenini sorunca kendisi, **"Elbisem kirlenmişti, yıkadım. Başka da yedek yoktu ki giyip de dışarı çıkayım. İşte kuruyana kadar beklemek zorunda kaldım"** demiş. Buna benzer farklı bir hikâye de şöyle: Ömer öylesine mütevazı bir insandı ki, örneğin; hurmanın en ucuzunu alırdı, onda kibir falan yoktu. Yemek yerken ellerini yalar, diliyle temizlerdi gibi methiyeler anlatılır İslami kaynaklarda. Bundan kastedilen mesaj da şu: Yani parmaklarını selpak olarak kullanmak suretiyle hem temizliğe önem verirdi, hem de zerre kadar yiyecek boşa gitmesin diye parmaklarındaki artıkları bile değerlendirirdi.

Bir gece biri onun yanına gidip selam verir; o arada Ömer bir şeylerle meşguldür ve adamın selamını almaz. Daha sonra yanında yanmakta olan mumu söndürüp bir yere bırakır, başka bir mum alıp yakar, ondan sonra o adamın selamını alır. Nedenini şöyle açıklar: "Önceki mum hazineye aitti, elimdeki iş de kamu işiydi.

Dolayısıyla devlete ait mum yanmakta iken selamını alsaydım, belki daha sonra özel konulara devam edecektik; işte o vakit özel sohbetlerde devlet malını kullanmam söz konusu olurdu ve ben günaha girerdim. Yaktığım bu ikinci mum ise benim şahsıma aittir. Dolayısıyla şimdilik istediğimiz kadar konuşabiliriz."

Bir diğer menkıbede, Ömer o kadar Allah'tan korkardı ki, hep ağlıyordu ve akan gözyaşları onun yüzünde iz bırakmıştı, dere gibi iki şerit oluşmuştu yüzünde, şeklinde anlatımlar da var.[289]

Benzer örneklerden birkaçını daha verelim:

Kudüs alınmış, Halife Ömer gidip merasimle bu işi ilan edecekmiş veya diyelim Mescid'i Aksa'nın anahtarlarını alacakmış (Bunlar meşhur, halk dilinde hep söylenen şeyler. O yüzden kaynak olarak ben bu hikâyelerin peşine takılmadım). Kudüs yoluna çıkarken yanında hizmetlisi de varmış. (Anlaşılan tek bir binit hayvanı varmış.) Ömer hizmetlisine, belli bir süre sen bin, belli bir süre de ben bineyim, sırayla binelim, adalet yerini bulsun diyor ve sırayla biniyorlar. Tabii ki öbür tarafta millet toplanmış onu karşılamaya hazırlanmışlar, halife ne zaman gelecek diye merak içindeler. Tam yolun sonuna/milletin toplandığı yere geliyorlar (orada su var soyunup sudan geçmeleri gerekiyor), yürüme sırası Ömer'e geliyor, Ömer'in o deveden inip suya girmesi gerekiyor; yanındaki hizmetlisi/kölesi de hayvana binip o şekilde karşıya geçecek. Hizmetlisi, artık burada sen bin demişse de Ömer, **"Hayır; adalet yerini bulsun, sıra senindir bineceksin"** diyor ve kendisi suya girip o şekilde karşı tarafa geçiyor, kölesi ise hayvana binerek karşıya geçiyor ve Ömer'in dediği gibi adalet yerini buluyor...

Yine bir ara neler oluyor acaba diye halkı yoklamak, olup biteni gözlemek için bir gece dışarı çıkıyor. O sırada yetimleri olan bir kadından, **"Biz perişanız, durumumuz sanki halifenin umurunda mı?"** şeklinde sözler duyuyor ve hemen geri dönerek hazinenin malından bir torba unu sırtına alıp onun evine götürüyor; o arada ben halifeyim demiyor. Kadın onun bu iyiliğine

---

289 Beyhaki, Şua'bü'l iman, no: 785-2/240.

karşı, “**İşte senin gibi merhametli insanları halife yapmıyorlar ki**” diyerek ona övgülerini dile getiriyor.[290]

Onun hakkında şöyle övgüler de var: Ömer halife olduğu halde gömleği dört parçalıydı, yani o kadar tevazu gösteriyordu veya o kadar parasız pulsuzdu. Buna rağmen devletin bir şeyini almıyordu... Bir diğer olay da, Ömer ibadet ederken bir ayet okur ve o ayetin onda bıraktığı tesirle ağlayarak bayılır, bunun sonucu olarak da onu o baygın haliyle evine alırlar. Öyle olur ki belli bir süre yataktan kalkamaz, hastalandığı etrafa yayılır. Hâlbuki hasta değil; okuduğu ayet onda çok etki yapmış da bundan bayılıp kalmış deniliyor! Tabii ki hangi ayetti denilmiyor. Denilseydi bari başka inananlar da okur, denerdi![291]

Halk arasında onun şu sözü de meşhur: **“Fırat nehri kenarında bir kuzunun başına olumsuz bir şey gelse, bundan da Allah’a hesap vermekten korkarım, bundan da ben sorumluyum”** gibi abartılı ifadeler ona mal ediliyor. Böyle bir söz söylemiş veya söylememiş hiç önemli değil. Önemli olan onun icraatıdır. Önemli olan Kur’an’ın kendisidir. Madem Kur’an diyor ki savaşlarda inanmayanların boynunu vurun, parmaklarını da doğrayın ve yine madem Kur’an diyor ki, savaşlarda Müslümanlara yardım etsinler, insanları öldürsünler diye ben melekler gönderiyorum ve yine madem Kur’an diyor ki cennette dört ırmak var, bal ırmağı, şarap ırmağı, temiz su ırmağı ve süt ırmağı ve bunlara benzer daha neler neler… o zaman iş bitiyor.[292]

Olaylara bir bütün olarak bakılınca Ömer’in de hakkını vermek lazım: Halkın bildiği Ömer gerçek Ömer mi, yoksa hayali Ömer mi? Burada hakem akıldır, bilimselliktir ve tarihte olup biten gerçeklerdir.

---

290 a- İbni Sad, Tabakat, 3/193.
b- İbni Ebi Şeybe, Musannaf, Zühd kitabı, no: 34480.
c- Suyuti, Tarih’ül Hulefa, 1/116.
d- Beyhaki, Şua’b’ül İman, 1/485, no: 787.
e- Hindi, Kenzü-l Ummal, 12/837 vd no: 35912-35916.
f- İbni Teymiyye, Minhac’ü Sünne, 5/482.

291 İbni Ebi Şeybe, Musannaf, Züht, no:35598-35635. Halife Ömer bölümü.

292 Enfal, 9; 12. Al-i İmran 124-125 ve Muhammed suresi 15. ayetler.

Ömer bir sözünde, **“Keşke ben babamın ahırında bir kuzu olarak dünyaya gelip büyüseydim. Hiç olmazsa büyür koç olurdum ve kesilir bazılarına gıda olurdum”** diyor.

Diğer bir hikâyesi de şöyle: Bir gün hasta iken minbere çıkıyor ve durumunu anlatıyor, nesi var, neresi ağrıyor diye. Cemaatten birileri de ona, bu durumda senin ilacın baldır, diyorlar. O da, benim şahsi balım yok; var olan da devletin/hazinenindir, dolayısıyla ben kullanamam/haramdır diyor. Orada bulunanlar kendisine izin veriyorlar, ondan sonra ancak ilaç kadar kullanabiliyor. (Peki, devlet malıysa, sadece oradakiler fetva verince mi helal olur? Ya diğer bölgelerdeki Müslümanların hakkı?) Onun övgülerinden biri de, adamın biri onun ölümünden sonra kendisini rüyasında görüyor, bakıyor ki Ömer ter içinde kalmış, terini temizliyor. Bu ne haldir diye sorunca Ömer, **“İnan ki ben öleli on yıl oldu, hep burada hesap vermekle meşgulüm, neyse ki yeni kurtuldum”** yanıtını veriyor. Bu rivayetleri anlatanlar; ya, işte Ömer böyle bir Ömer’dir mesajını vermek istiyorlar kaynaklarında.[293]

Hatırlıyorum, Diyanet bu gibi masallarla dolu hazır hutbeler gönderirdi, hocalar da milletin kafasına okur, dünyadan haberi olmayan insanları bu masallarla uyutmaya çalışırdı. Cemaat de bunları dinleyince, *biz nerde, eskiler nerde,* diyerek imanlarının zayıf olduğuna, daha fazla çalışma gerektiğine inanırlardı.

Bir kere onun bu kadar korkması, davasına bağlılığının zayıf olduğuna bir kanıttır. Çünkü onun inandığı peygamberi ona cennet müjdesini vermişti. Bu durumda niye cehennem için tek bir kadro varsa o da benim desin ki! Yoksa peygambere inanmıyor muydu? Bu konuda en başta Buhari ve Müslim’de anlatılan şöyle bir olay var. Bu bir örnek; yoksa buna benzer hadisler pek çok. Hz. Muhammed bir gün ona, **“Rüyamda cennette bir köşk gördüm, yanında da bir havuz ve bir kadın vardı, o kadın havuzdan abdest alıyordu. Ben sordum, bunlar kime ait diye? Denildi ki bunlar Ömer’indir. Senin kıskanç olduğunu bildiğim için onlara bakmadım”** diyor. Bunun üzerine Ömer, **“Yok yok, hiç sana karşı kıskanç olur muyum?”** karşılığını veriyor.[294]

---

293 İmam Suyuti, Tarih’ul Hulefa, s. 114-1120.

294 Fuad Abdulbaki, El-Lü’lüü ve-l Mercan, no: 1550.

İşte bir taraftan cennette parsellerden söz etmek, diğer taraftan ağlamak olmaz: Şayet cennete ve kendisine verilen cennet garantisine, oradaki hurilere, kebaplara inanmış olsaydı, o zaman, aman ha ben bu çileli dünyada ne yapacağım, bir an önce gideyim demesi gerekiyordu. Demek ki bilindiği gibi değil; işler çok farklı!

Aslında Ömer'in yaptığı da şuna benzer: Bilindiği gibi bir taraftan Hz. Ali'nin çocuklarını katletmişler, diğer taraftan da imam efendiden, **"Acaba insanın elbisesinde bit/kene, haşere kanı varsa namaz fasit olur mu?"** diye fetva sormuşlar. Bir taraftan kan seline çeviriyorsun coğrafyaları, senin eline geçse son ömründe, 7-8 yaşlarındaki çocukla evlenmek istiyorsun (Ebubekir'in kızı), hem Hz. Fatma'nın başına getirmediğin kalmıyor, keza kocası Hz. Ali ve halifelik makamını kullanarak 60 yaşlarında olduğun halde onların 9-10 yaşlarındaki kızını alıp eş olarak onunla yaşıyorsun, Hz. Muhammed olsun, Ebubekir olsun ve sana muhalif olan valiler ve daha neler neler... sen onları ortadan kaldırıyorsun, şimdi de kalkmış ağlıyorsun, **cehennem için tek kişi ayrılmışsa o da benim,** diyorsun.

Bu başlığı yine Ömer'in bir sözüyle kapatmak istiyorum. Eğer Allah'tan bir haber gelse, "Ey Ömer Allah senin durumunu açıklamadan sana kalsa sen şu üç şıktan hangisini kendine uygun bulur ve seçersin: Cennetlik mi, Cehennemlik olmak mı, yoksa öldükten sonra toprak olup kaybolmak mı? Ömer, **ben bir daha dirilmemek üzere toprak olup kaybolmayı tercih ederim,** diyor."[295]

Aslında onun döneminde İslam fütuhatı adı altında ele geçirilen memleketlerin trajedileri anlatılmaz. Bence vereceği hesabın çok kolay olmayacağının kendisi de farkına varmıştır. O yüzden toprak olup da bir daha dirilmemek üzere demiş. Ev sahibi kendi evinin durumunu herkesten daha iyi bilir, diye bir söz var.

Bu olayları yazarken bir taraftan da sinirlerim bozulur. Çünkü işin içinde suikastlar, komplolar, trajediler, katliamlar, cariyeler, talan-ganimet vs var. Bu gibi masalımsı, fıkra tipi olayları işleyince bir taraftan da bazen kendi kendime gülerim. Bir bakıma da çok üzülürüm. 21. asırdayız hâlâ kitlesel bir şekilde bunlara takılan, kurtuluşu bunlarda bulan insanlar var. İşte bu çok hazin bir tablodur.

---

295 Beyhakı, Şua'bü'l İman, no: 884.

VI. BÖLÜM

HZ. ALİ VE EŞİ HZ. FATMA

a) Hz. Ali, Ebubekir'in Halifeliğini Nasıl Kabul Etti?

Yukarıda Ebubekir'in halife seçilmesi konusunda biraz değindim; ama burada farklı bazı bilgiler sunacağım. Önce olayın özetini verelim:

Hz. Muhammed'in ölümünden sonra Hz. Ali onun cenazesiyle uğraşırken Ebubekir ve Ömer halifelik konusunda çalışarak Ebubekir'i halife ilan ederler. Ebubekir halife olunca, Hz. Fatma Ebubekir'e gidip babasına ait veraset malından kendi hissesini almak ister; ama Ebubekir vermez. Fatma çok rahatsız olur, hatta ona kızar ve evine gider. Bu arada Hz. Ali, halifelik hakkımdır diyerek Ebubekir'in halifeliğini tanımaz. Hz. Ali, hem Fatma'nın bu veraset malına el konması nedeniyle, hem de halifeliğin kendine verilmemesi yüzünden evine kapanır. Bir diğer neden de (kaynaklarda bu çok nadir işlenmiş; asıl sebep halifelik ve Fatma'nın hissesine el konulmasıdır), Hz. Ali güya, Kur'an kitap haline gelmeyene kadar ben toplum içine çıkmam der ve bu arada evinde Kur'an'ı kitap haline getirmekle meşgul olmaya başlar. Dolayısıyla Ebubekir ve Ömer'le alakasını keser. Tabii ki hem Hz. Muhammed'in damadı, hem de amcaoğlu olduğu için, önemli bir kitle Ebubekir'in halife olmasından sonra da onu desteklemeye devam eder, evinde toplantılar yapar. Ali o arada

Ebubekir'e, **"Sen rahatımızı bozdun, bizimle istişare etmeden halife oldun"** diyerek sert tepki de gösterir. Ebubekir de, **"Haklısın; ancak sanıldığı gibi bu iş kolay değil, her kafadan bir ses çıkıyor, ben bu işe soyunmasaydım fitne çıkacaktı"** der.[296]

Durum bu iken, bir gün Ömer, Ebubekir'e, **"Bu adam** (yani Ali) **muhalif kaldığı sürece bize rahat yüzü yok. Sen en iyisi onu sustur"** diye öneri sunar, Ebubekir de bunu olumlu karşılar. Sonuçta, Hz. Ali ve yanındakiler gelip Ebubekir'in halifeliğini tanısınlar diye bir heyet gönderirler.

Ömer, Ebubekir döneminde Ali'nin işini halletmezse, ileride halifelik konusunda rahatının bozulacağını biliyordu, farkındaydı. O yüzden hep Ebubekir'i kışkırtıyordu. Bu konuda kaynak çok; anlattıkları birbirlerine yakın olanları bir arada özetlemek isterim; farklı bilgiler ihtiva eden kaynaklardan ayrıca aktarmalar yapacağım.

Şimdi başta Ömer Rıda Kehhale, İbni Kuteybe, Belazuri'den bir özet sunmak istiyorum. Ömer ve Ebubekir'in kararlaştırdıkları ekip, 3-4 sefer Hz. Ali'nin evine gidip gelir; ama istenen sonuç alınmaz. Hz. Fatma onlara evin kapısını bile açmaz. Hal böyle olunca halife Ömer bu görevi bizzat üstlenir ve yanına aldığı ekiple onların evine gider. Ebubekir o sırada Ömer'e, Ali ve yanındakileri en disiplinli, hakaretvari bir şekilde getireceksiniz diye talimat da verir. Hatta direnirlerse onlarla savaşın, onları katledin gibi emirler de verir. Bu son cümle farklı kaynaklarda var, yeri gelince daha da detaylandıracağım... Ömer Hz. Ali'nin evinin önüne varınca, **"Dışarı çıkın!"** diye bağırır. İçerdekiler onu dinlemeyince, Ömer kendilerine karşı baskı kurar ve nihayet onlar çıkmak zorunda kalırlar.

Bu baskıyla ilgili ayrıca bağımsız bir başlık açacağım. Çünkü burada bir trajedi yaşanır, hatta cinayet işlenir; bunu ayrı ele almakta fayda var.

O insanlar evden çıkıp Ebubekir'in yanına gider ve halifeliğini kabul ederler (tabii ki baskıyla); ancak Hz. Ali mazeret beyan edip evinden çıkmaz. Güya mazereti de yukarıda belirttiğim

---

296 Mes'udi, Müruc'ü Zeheb, 2/307.

gibi; Kur'an bir araya/kitap haline gelmeyene kadar ben halk arasına girmem diye yemin içmiş (tabii ki uydurma, bunun gerçekle alakası yok).

Her ne kadar diğerleri gidip Ebubekir'in halifeliğini kabul etmişlerse de, Ömer yine buna sevinmez, ona göre iş daha bitmemiştir. Tekrar Ebubekir'le konuşur: **"Sana muhalefet eden Ali'yi getirmez misin?"** diye. Ebubekir yine teklifini kabul eder ve birini -Ali de gelip halifeliğini kabul etsin diye- gönderir. Elçi gelip durumu aktarınca, Ali, **"Subhanellah; Ebubekir'in hakkı olmayan bir şeyi onaylamaya davet ediliyorum, bu olacak iş mi?"** der ve gitmez. Elçi Ebubekir-Ömer'e dönüp durumu izah edince, güya Ebubekir o arada ağlar. Ömer ise Ebubekir'e hiç danışmadan hemen yanına bir ekip alıp doğruca Hz. Ali'nin evine gider. Oraya varınca kapıyı çalar. Hz. Fatma onların sesini duyunca yüksek sesle, **"Ey babam, ey Allah'ın Resulü, senden sonra Ömer ve Ebubekir'in başımıza getirdiklerine el'eman!"** diyerek feryada başlar. Mahalle sakinleri Fatma'nın ağlamasını ve feryadını duyunca onlar da ağlamaya başlarlar, neredeyse orada bir vaveyla kopar. Buna rağmen Ömer ve beraberindekiler Ali'yi zorla evden çıkartıp Ebubekir'in yanına götürürler ve orada ona, **"Ebubekir'i kabul et"** derler. Hz. Ali, *"Şayet kabul etmezsem ne olur?"* diye sorunca, Ömer, **"Allah'a yemin olsun ki, kabul etmezsen kellen gider"** karşılığını verir. Ali devamla, *"O zaman siz bir Allah kulunu ve Muhammed'in kardeşini katletmiş olursunuz"* der. Ömer, **"Evet, Allah'ın kulusun bu doğru; ama Muhammed'in kardeşi değilsin"** karşılığını verir. Tabii ki bu konuşmalar esnasında Ebubekir suskundur. Bunun üzerine Ömer, *"Ali'ye bir şey demeyecek misin?"* diye Ebubekir'i uyarır. Ebubekir, **"Yanında Fatma dururken ben ona bir şey diyemem"** der ve olay bu seferlik böylece kapanır. Tabii ki Ali'yi götürünce Fatma da, acaba ne olacak diye beraberinde gitmiştir de ondan Ebubekir az önceki sözü söylüyor.

Ali onlardan ayrılınca doğruca Hz. Muhammed'in kabri başına gider, orada bağırıp çağırır, ağlayarak Muhammed'e seslenir, **"Görüyorsun! Beni zayıf düşürdüler, nerdeyse beni öldürecekler"** diyerek manevi huzurunda onları şikâyet eder. Şu da var

ki, Fatma hayatta olduğu sürece Hz. Ali, Ebubekir'in halifeliğini kabul etmez. Hatta Hz. Ali onlara, **"Asıl siz beni halife olarak tanıyın, zaten hakkımdır, siz benden gasp ettiniz"** der, halifeliğin kendi hakkı olduğu konusunda uzunca bir konuşma yapar. Bir taraftan baskıyla Hz. Ali'yi yola getirmeye çalışırken, diğer taraftan Ebu Ubeyde gibileri onu başka şekilde ikna etmeye çalışırlar: Ebubekir yaşlıdır, deneyimlidir; sen ise daha gençsin, bu işleri zor yaparsın gibi telkinlerde bulunurlar. Tabii ki fayda etmez.

Daha sonra Fatma'nın gönlünü almak için Ebubekir'le Ömer bir ara onu ziyarete giderler. O sırada Fatma'ya selam verirler; ama kendisi onların selamını almaz ve yüzünü duvara çevirip bu şekilde tepkisini gösterir. Sonuçta Fatma hayatta olduğu sürece (ki 75 gün ile 6 ay arası kısa bir yaşama dönemi var) ne Fatma onlarla konuşur, ne Hz. Ali Ebubekir'in halifeliğini tanır. Evet, birkaç tarihçinin konuya ilişkin ortak açıklamaları böyle![297]

Burada Sünni kaynaklarda şu da var. Özellikle Maide suresinin 67. ayetinde Muhammed'e hitaben, **"Sana gönderileni duyur; aksi halde görevini yapmamış olursun"** denir. İşte burada duyurulmak istenen, Hz. Ali'nin halifeliğiymiş, güya Allah demiş Ali halife olsun; ancak Muhammed tereddütte kalmış: Söylesem mümkün mü, değil mi diye. Bu ayetin açıklama kısmında hem Suyuti, hem de Nisaburi bunu işlemişler. Bu da not olarak kalsın.

Burada şöyle bir soru düşünülebilir: **"Ebubekir dururken Ömer'e ne olmuş, ki, bu kadar onu yönlendirmiş?"** Bunun yanıtını yine Hz. Ali'den dinleyelim. Ömer ekiple birlikte onun evine gidince Ali kendisine şunu der: Aslında halifelik hakkım ama senin ortalıkta bu kadar oynamanın nedeni, Ebubekir gidince senin onun yerine halife olmayı istemendir. Evet, Ömer'in tek amacı buydu. Ali'nin bu açıklaması kısa da olsa Ömer'in amacını özetliyor aslında. Kaldı ki, Ebubekir de artık o kadar zorlanır ki, Ömer'in kahrını çekemez hale gelir ve bir gün bir ara açıkça

---

297 a- Ömer Rıza Kehhale, A'lam-i Nisa, Hz. Fatma kısmı, 4/114 ve devamı.
b- İbni Kuteybe, el-İmame ve Siyase, s. 21 ve devamı.
c- Belazuri, Ensab. 1/576 ve 2/268.

onun huzurunda bunu belirtir. Konuya ilişkin hadisi aktaran Zeyd bin Eslem. Ebubekir şöyle der: **"Ben istifa ederim, bu işi yürütemem. Beni bu işlere bu** (dilini tutarak) **soktu"** der. Hatta Muhibbüddin Taberi, Ebubekir'in bir ara istifa etmek istediğine dair özel bir başlık açarak Ömer'le ilgili bu açıklamayı bu bölümde anlatmaktadır.[298]

Yine aynı istifa durumunu İbni Kuteybe de işlemiş. Kanımca bunu Ebubekir'e dedirten Ali ve ailesine karşı haksız uygulamaları, bir de Ömer tarafından kendisinin kullanıldığının farkına varmış olması. İşte bu yüzden üzülür.

Buraya kadarki açıklamalar, birkaç kaynakta hemen hemen aynı şekilde işlenen bilgiler; ancak iş bununla da bitmedi, bu konuda farklı bilgiler var onları da aktaracağım.

Mesudi'nin konuya ilişkin çarpıcı aktarımları var; ondan bir özet vermek istiyorum.

Hz. Muhammed vefat ettikten sonra Ebubekir ve Ömer halifelik işiyle uğraşırken, bu arada Hz. Ali cenazeyle ilgilenir. Ebubekir'le Ömer, Medinelilerin bulunduğu "Sakife Beni Saide" semtine gidip oradaki toplantıda, biz Muhammed'e daha yakınız, halifelik Kureyşilerde kalmalı gibi sözlerle onları etkilemeye çalışırlar ve epey zorluklara rağmen Ebubekir halife olur. Tabii ki elini ilk tutan ve onu alkışlayan Ömer'dir.

Bu arada artık defin işi bitmiştir. Olaylardan haberdar olan Hz. Ali, etrafında bulunan ve onu destekleyen başta Muhammed'in sırlarını bilen Huzeyfe bin Yeman, yine Tebük suikastında Muhammed'le birlikte olan Ammar bin Yaser, Selman-i Farisi, Ubey bin Ka'b olmak üzere yaklaşık kırk ileri gelen sahabeyle bir toplantı yapıp, orada şunları söyler:

"İddia edildiği gibi eğer halifelik Kureyşlilerin ise, o zaman benim hakkımdır; yok eğer böyle bir şey yoksa o zaman görev Medinelilere düşer."

---

298 a- Belazuri, Ensab, 2/270.
b- İbni Ebi Şeybe, Musannaf, no: 38202. Kitab'ül Megazi. Cilt, 20/579.
c- Muhibbüddin Taberi, Riyad-ü Nadre, Zikr-ü istikalet-i Ebibekir mine'l bey'a, 1/175.

Bunları der ve orayı terk edip, arkadaşlarıyla beraber evine gider. Bu arada halifelik olayı hakkında, Kur'an'dan ayetler okuyarak ve durumunu da buna uyarlayarak bir değerlendirmede bulunur: "Aslında benim bu halifelik konusunda durumum/mağduriyetim şu beş peygamberinkine benzer: Mesela Hz. Musa'nın kendi kavmine, **'Sizden korktuğum için hemen aranızdan kaçtım'**, Hz. İbrahim'in o günkü zalimlere karşı, **'Sizi ve Allah'tan başka taptıklarınızı terk ediyor ve Rabbime ibadet ediyorum. Böyle yapmakla da mutsuz olmayacağımı umuyorum'** dediği gibi. Yine Harun'un, kardeşi Hz. Musa'ya, **'Ey anam oğlu, bu insanlar beni güçsüz buldular, nerdeyse beni öldürüyorlardı. Sen de bana böyle davranarak düşmanları sevindirme!'**, Hz. Lût'un kendi kavmine, **'Keşke size karşı** (koyacak) **bir gücüm olsaydı, ya da sağlam bir desteğe dayanabilseydim?'** dediği gibi ve son olarak da Hz. Nuh'un, **'Ey Rabbim! Ben yenilgiye uğradım, yardım et!'** diye dua ettiği gibi ben bugün aynı durumdayım."[299]

Bu arada hazırladığı Kur'an'ı bir gün eline alıp toplumun içine girince ve onlara bunu anlatınca, işte bu Kur'an'dır, biz de Muhammed'in en yakınlarıyız; dolayısıyla Muhammed demiş ki size iki emanet bırakacağım: Kur'an ve en yakınları olan bizleri. Sizi bu uyarıları dinlemeye davet ediyorum der. Bunun üzerine bazıları onunla alay edercesine, **"Al kitabını götür. Bizim ne sana, ne de kitabına ihtiyacımız var, boş ver kitabını, bırak onu!"** derler. Ali de tekrar evine döner. Bu arada iktidarın adamları onun peşinden eve gelip zorla kendisini tutarak, illaki Ebubekir'in halifeliğini kabul edeceksin; aksi halde seni öldüreceğiz derler. Burada ayrıca farklı bir plan ortaya koyarlar: Halit bin Velit'e görev verirler, Ali'yi öldürmesi için. Ebubekir'in hanımlarından Esma binti Umeys, Hz. Ali'ye haber verir, bilgin olsun seni öldürmeye karar vermişler der. Ali bundan sonra tedbirini alır ve bu plan da gerçekleşmez. Mes'udi, Hz. Ali ile iktidar sahipleri arasında mücadelenin bu şekilde devam ettiğini anlatıyor.[300]

---

299 Şuara suresi, 21, Meryem 48, Araf 150, Hud 80 ve Kamer, 10. ayet.

300 Mesudi, İspatü'l Vasiyye, s. 153 vd.

Yakubi (ö.294.h), bu baskın olayını biraz daha farklı anlatıyor. Hz. Ali ile birlikte birçok kişi muhalif kalınca, Ebubekir'le Ömer geceleyin Abbas'ın yanına gidiyorlar: Ebubekir'in halifeliğini kabul edin, sana da bazı ayrıcalıklar tanıyalım. Biliyoruz sen Hz. Muhammed'le Ali'nin amcasısın; senin hakkın var bunun farkındayız, diyorlar. Amaç bu yolla onların muhalefetini kesmektir. Ama Abbas sert tepki gösteriyor ve bu girişim de sonuç vermiyor. Nihayet çareyi zor kullanmakta buluyorlar ve bir ekiple birlikte Ömer, Ali'nin evine baskın düzenliyor. Bu arada hem Ali'nin, hem de Zübeyr'in kılıçlarını zorla alıyorlar ve eve giriyorlar. Çünkü içeride başka insanlar da vardı, onları alıp götürmek için içeri giriyorlar. O sırada Fatma ortaya çıkıp, **ya burayı terk edersiniz, ya da başörtümü atıp sizi Allah'a havale ederim,** deyince, baskını yapanlar çıkıp gidiyorlar. Bir iki gün içinde herkes gidip Ebubekir'i kabul ediyor; Ali ise altı ay veya kırk gün sonra Ebubekir'in halifeliğini kabul ediyor (Fatma'nın ölümüne kadar) şeklinde anlatıyor.[301]

İlginçtir ki bazı İslam yazarları bu konuda olup bitenleri örtmek için o kadar akıl almaz uydurmalar yazmışlar ki, buna çocuklar bile inanmaz. Mesela İbni Cerir Taberi'nin tarihine aldığı şu açıklama: Hz. Ali'ye Ebubekir'in halifelik haberi gelince elbise giymeden, bir an önce gidip Ebubekir'in halifeliğini kabul etsin diye, sevinçten üzerinde tek fistanla koşuyor. Kabul ettikten sonra birini gönderiyorlar, Ali'nin elbisesini getiriyor ve Ali orada giyiniyor. Yani Ebubekir'in halife olmasına o kadar taraftarmış ki, nerdeyse yalınayak koşmuş demek isteniyor. Aynı Taberi devamında, Fatma'nın mal varlığından dolayı araları açılmıştı, Fatma ölmeyene kadar Hz. Ali Ebubekir'i kabul etmedi, evinde Kur'an'ı kitap haline getirmekle uğraşıyordu da diyor.[302]

Şimdi, yazıları İslami kesime sert geldiği için kendisine pek olumlu bakılmayan bir yazarın konuya ilişkin düşüncelerini özetlemek isterim. Adı, **Selim bin Kays Hilali** (h.2-76).

---

301 Yakubi, Tarih, 2/139-141.

302 Taberi Tarihi, "Sakife Beni Saide" kısmı, 3/207.

Bu adam Muhammed zamanında yaşamış; ancak o dönem Medine'nin dışında olduğu için kendisiyle görüşememiş. Muhammed vefat ederken, bu yaklaşık 14 yaşlarındaymış. Hz. Ali ile birlikte çalışmış; ancak daha sonra Haccac'dan gördüğü zulüm nedeniyle sürgüne, uzaklara gidip gurbette vefat etmiş. Hem tarihsel olarak çok eski, ilk tarihçilerden, hem de Ali ile epey kaldığı için, kanımca bildikleri doğruya en yakın olanıdır. Diğer İslami kaynaklar hem daha sonra, hem de resmi tarih takipçileri oldukları için, onlar bununki kadar güvenilir değildir.

Bakalım neler yazmış!

Hz. Ali muhalif kalınca, bir ara Ebubekir talimat verir: **"En sıkı ve şeref kırıcı bir şekilde onu yakalayıp getirin."** Bunlar gidince Hz. Ali direnir, kılıca sarılır; ancak gidenler fazla oldukları için onu yakalayıp boynuna da bir ip geçirerek ve o ipi tutup o şekilde Hz. Ali'yi arkalarından çekerek Ebubekir'in yanına götürürler. Ömer elinde kılıçla Ali'nin başındadır. Yanı sıra meşhur Halit bin Velit, cennetle müjdelenen Ebu Ubeyde, Muaz bin Cebel, Mugire b. Şube gibi meşhur sahabeyle birlikte, halktan da insanlar orada toplanmışlardır.[303]

Hz. Fatma da bu hengâmenin içinde, Hz. Ali zorbalıkla götürülünce o da birlikte gelmiştir, Ebubekir'e ve orada bulunanlara karşı feryat etmektedir. Onun halini gören herkes ağlamaktadır; ancak Ömer, Halit b. Velit ve Mugire ağlamadıkları gibi; üstelik Ömer, **"Bizim kadınlarla** (Fatma'yı kastederek) **işimiz yok"** diyerek daha da sertleşir. Hz. Ali o haliyle bile, orada etkili bir konuşma yapar, halifelik hakkımdır der. Sonuçta Ebubekir (kanımca Fatma'dan da etkilenerek) Ali'yi serbest bırakır. Tabii ki Ali'nin elinde silah falan yok; almışlar. Ancak etraftakilerin, onu getirenlerin hepsinin ellerinde kılıç vardır.

Ali serbest bırakılınca, **"Ey Ebubekir; ne çabuk Muhammed'i unuttunuz, hangi hakla bu insanlara, beni halife olarak kabul edin diyebiliyorsunuz. Daha dün** (yani yakın zamanda) **beni halife kabul etmediniz mi Muhammed'in huzu-**

---

303 Salim Mevla Ebi Huzeyfe, Üseyit b. Hudeyr, Beşir b. Sait gibi sahabiler de vardı. Selim b. Kays Hilali, Kitab'ü Selim, s. 151.

runda, ey burada bulunanlar, siz de bunu bilmiyor musunuz!" diye seslenir.

Sonuçta Ebubekir, "Dediklerin doğrudur, Muhammed bu görevi bizim yanımızda sana tavsiye etti; ancak bu konuda şöyle bir hadisi de var: **'Bizim familyamızda hem peygamberlik, hem de halifelik olmaz. Halifeliği artık başka familyalar yürütsün'** dedi" deyince, Ali devamla, **"Ebubekir'den başka bunu Muhammed'den duyan var mı?"** diye sorar. Başta Ömer, Ebu Ubeyde, Muaz b. Cebel ve Salim (yani Ebubekir'in kadrosu), Ebubekir doğru söyler, biz şahidiz, derler. Burada Ali, kendi aranızda üstelik de Kâbe içinde planladığınız o anlaşmayı işte bugün hayata geçiriyorsunuz: Ki Muhammed giderse biz halifeliği onun ailesinden alacağız demiştiniz der.

İşin böyle sürüncemede kalması, en çok halife Ömer'i düşündürüyordu. Bu adam bize teslim olmazsa veya hayatta olduğu sürece, Muhammed'e en yakın kişi olması münasebetiyle bana ilerisi için, Ebubekir'den sonra sorun olacak diye sürekli onunla uğraşıyordu. Bir gün, henüz küçük olan Hasan ile Hüseyin'in hazır olduğu bir sırada Ömer, minberde olan Ebubekir'e, **"Bu adam sağ kaldığı sürece seni oraya rahat çıkartmazlar; izin ver de öldürelim"** diyecek kadar ileri gitmişti. Bunu duyan küçük yaştaki Hasan ile Hüseyin ağlamaya başlayınca Ali, **"Korkmayın bir şey yapamazlar"** diyerek onları yatıştırmaya çalışmıştı. Bu tartışma, hakaretler yayılınca, Hz. Muhammed'in bakıcısı olan Ümmü Eymen gelip Ebubekir-Ömer'e kızdı. Bu arada Ömer, **"Hele bize ve kadınlara bakın, çıkarın bunları camiden"** dedi. Bu sefer Büreyde Ömer'le tartıştı, Muhammed, Ali halife olsun deyince, sen ve Ebubekir, **'Bu açıklaman vahiyle mi, yoksa senin görüşün mü?'** demediniz mi diye sordu. O da, vahiyle bunu söylüyorum, demedi mi?"

Ebubekir bu açıklamayı doğruluyor, ancak yine yukarıda sözünü ettiğim hadisi öne sürüyor; Muhammed, ailemizde hem peygamberlik, hem de halifelik olmaz demiş diye. O yüzden Ali'yi kabul etmiyoruz diyor. Ömer orada Büreyde'ye de çatıyor, hakaret edip onu susturuyor. Sonuçta Ali mecbur kalıp Ebubekir'in ha-

lifeliğini kabul ediyor; ancak kendi elini yumruk şeklinde tutmak suretiyle (yani kerhen) Ebubekir'in eline dokunduruyor.

Bu tartışmalarda ip Ali'nin boğazında duruyordu, Ebubekir'i kabul ederken ip hâlâ çözülmemişti diye ekliyor Selim Hilali.

Kabul sırasında Hz. Ali Kur'an'dan, **"Ey anam oğlu** (Muhammed'i kastederek) **beni zayıf düşürdüler, nerdeyse öldürecekler"** diye okuyordu. Bundan sonra sıra Ali'yi destekleyenlere geliyor. Cennetle müjdelenen Zübeyr b. Avam, Ebu Zer-i Gıffari, Mikdat ve Selmani Farisi gibi. Tabii ki onların sonu daha kötü bir şekilde getirilmiştir. Aslında bu yazar çok şeyler, önemli skandallar anlatıyor; ben sadece konuyla ilgili bir özet çıkardım.[304]

Bu gibi açıklamalar İslami kaynaklarda da var ama bu kitapta anlatıldığı gibi toplu halde olmadığı için dikkat çekmemiş. Mesela Ömer Rıza Kehhale, *'A'lam-i Nisa'* adlı yapıtında İbni Kuteybe ve İbni Ebi'l Hadid'den alıntı yaparak Ali'nin boğazına ip geçirilerek, insanlık dışı bir şekilde Ebubekir'in yanına götürüldüğünü, Hz. Fatma'nın da ağlayarak, bağırıp çağırarak arkasından gittiğini, aynı zamanda küçük olan Hasan ile Hüseyin'in, babalarının bu acıklı haline ağlayarak arkasından koştuklarını yazıyor. Alıntı yaptığı İbni Hadid'in, bunun doğru olmadığını, buna inanmadığını da ekliyor. Ama burada önemli olan konunun işlenmesidir. Rastgele doğrudur veya yanlıştır diye karar vermek isabetli olmaz.[305]

Birçok kaynakta şu cümle ortak olarak işlenmektedir: Ebubekir, Ömer ve beraberindekileri bu ev baskınına gönderirken Ömer'e, **"Şayet direnirlerse onlarla savaşacaksınız"** talimatını da veriyor. Buna, daha önce de değindim.[306]

Burada şunu belirtelim: Belki bu boğazına ip geçirme olayı ağır gelebilir. Ancak şu da bir realite ki, herhalde direnen bir Ali'yi kalkıp da rahat bir şekilde, merasimle götürmemişlerdir. Bir kere eğer Ali direnmişse -ki direnmiştir- o zaman işin doğasında bu disiplin vardır.

---

304 Kitab-ü Selim bin Kays Hilali, s. 151.

305 Ömer Rıda Kehhale, A'lam-i Nisa, 4/116 dipnotunda.

306 a- İbn-ü Abdirabbih, Ikdü'l Ferid, cilt 1, Ebubekir'in halifeliği bölümünde.
b- Ebü'l Feda Tarih, Ebubekir'in halife seçilmesi bölümü, 1/156.

Sünni kaynaklara göre şu kesin ki, Hz. Ali, en azından eşi Hz. Fatma hayatta olduğu sürece Ebubekir'in halifeliğini kabul etmemiştir. Daha önce de en başta Buhari'den sunduğum hadislerde Hz. Ayşe'den rivayetle, Fatma'nın Ebubekir'e kızdığını, ilişkisini kestiğini, ölene kadar küs kaldığını, ölünce de ne Ebubekir, ne de Ömer'in cenazesine gelmemelerini vasiyet ettiğini ve yine Ebubekir ve Ömer mezarı başına gitmesinler diye, onun vasiyeti üzerine Hz. Ali tarafından gece gizlice gömüldüğünü belirtmiştim. Hatta Ebubekir ve Ömer mezarını bilmesinler diye gömüldükten sonra kabrinin yerle bir edilip tesviye edildiği veya Ali'nin onu kendi evinde gömdüğü, İslami kaynaklarda anlatılıyor. Konunun daha iyi anlaşılabilmesi için Hz. Fatma ile ilgili bundan sonraki bölümü de birleştirmekte fayda var.

b) Yoksa Hz. Fatma Öldürülmüş müydü?

Bir kere insan gençken de ölebilir; bu bir realite. Ancak 20 yaşlarındaki Fatma'nın babasının ölümünden hemen sonra ölmesi, tek başına soru işaretidir. Kaldı ki Hz. Fatma'nın Ömer tarafından katledildiğine ilişkin İslami kaynaklarda çok önemli kanıtlar var; bunları bu bölümde detaylıca anlatacağım. Hz. Fatma babası öldüğü sırada hamileydi; bu arada halife Ömer tarafından dövülürken çocuğunu düşürmüştü. Bu yetmiyormuş gibi, 60 yaşlarındaki halife Ömer, halifelik makamını kullanarak Fatma'nın ölümünden sonra onun küçücük/yaklaşık 10 yaşlarındaki kızını (Ümmü Gülsüm'ü) nikâhına alıyor ve bu ikiliden iki çocuk dünyaya geliyor.

Ebubekir, halifeliğini kabul etmedi diye ceza olarak Hz. Fatma ile Hz. Ali'nin evinin yakılmasına karar veriyor ve nitekim de gereken yapılıyor. Buna, Hz. Ali halifeliği nasıl kabul etti bölümünde değindim. Fatma'nın bu baskın sırasında başına nelerin geldiği, nasıl baskılarla karşılaştığı ve Ömer'in onu öldürüp öldürmediği cevap verilmesi gereken sorulardır. Bu sorulara açıklık getirmeye çalışacağım. Şu sorulabilir: 14 asır öncesine ait bir olay. Fatma ölmüş ya da öldürülmüş bize ne? Böyle değil aslın-

da. Bu bilinmeyenler deşifre olursa, kutsal diye anlatılan ve kökeni mitolojilere dayanan İslamiyet'in gerçeği anlatılırsa, sonucun nereye varacağı herhalde tahmin edilir: İnsanoğlu, kaderini tayin noktasında tek yetkilinin ancak kendisi olduğunu anlar ve ona göre gerekeni yapar.

Daha önce de bir vesileyle belirttiğim gibi, halifelik yüzünden Ömer Ebubekir'i kışkırtıyor.[307] Sonuçta Ömer ekiple birlikte Ali-Fatma'nın evine gidince kapıda Fatma'yla karşılaşıyor ve orada onunla konuşuyor: Ya evdeki insanlar dışarı çıkıp diğer insanların Ebubekir'i kabul ettikleri gibi onlar da kabul edecekler, ya da ben evi üzerinize yakar-yıkarım diyor.

Okuyucuların aklına, "O dönemde bu kadar ağır suçlar işlenmiş iken, 14 asırdır hiç mi duyarlı bir İslam düşünürü bir şey yazıp çizmemiş bunlar hakkında?" sorusu gelebilir. Evet; buna değinen İslam otoriteleri olmuştur. Ama nasıl değinmişlerdir? Bunu, kitabın sonlarına doğru bazı İslam düşünürlerinin savunmaları kısmında çarpıcı örneklerle anlatacağım.

Önce olay nedir kısaca belirteyim, ondan sonra detayına geçelim.

İslami kaynaklarda anlatılanlara göre, Ömer eve girmesin diye Hz. Fatma kapının arkasında durup engel olmak istiyor, arkadan kapıya yaslanıyor. Daha önce de belirttim ki, o sırada Fatma hamiledir. Ömer kapıyı zorlayınca Fatma kapı ile duvar arasında sıkışıp kalıyor ve kapı arkasındaki çivi o sırada göğsüne batıyor. Tabii ki sonunda kapıyı açıyorlar ve bu arada Ömer ayrıca kılıcının kabzasıyla Fatma'yı dövmeye başlıyor, kadın kan revan içinde kalıyor, bağırıp çağırıyor. O sırada kaburga kemikleri de kırılıyor. Bu baskında Fatma çocuk da düşürüyor ve burada hem çivinin göğsüne batmasıyla, hem de kırılan kaburga kemikleri ve darbeler sonucu gitgide durumu kötüleşiyor ve hele morali hiç kalmıyor. Babasının ölümünden birkaç ay sonra kendisi de bu baskında aldığı yara ve darbelerden dolayı vefat ediyor.

---

307 Başta Halit bin Velit, halife Osman, Üseyd, Seleme, Sabit b. Kays, Muhammed b. Mesleme, Muaz b. Cebel, Muaviye, Beşir b. Sad, İbni'ül As, Muğire, Ebu Ubeyde b. Cerrah, Salim, Kunfüz vs.

Hz. Ali'yi ne şartlarda Ebubekir'in yanına götürdüklerini daha önce yazdım. Verilen bilgiler Ömer'i hem Fatma, hem de çocuğunun katil zanlısı olarak gösteriyor. Hassas bir konu olduğu için, var olan bilgileri birkaç kaynaktan özet şeklinde sunmak istiyorum; ayrıca geniş bir kaynak listesini de dipnot olarak ekleyeceğim.

Zehebi ve İbni Hacer Askalani olayı şöyle anlatmışlardır:

Ömer eve baskın düzenlediği sırada Fatma onun içeri girmesine engel olmak istiyor. O sırada Ömer kendisini tekmeliyor ve hamile olan Hz. Fatma çocuk düşürüyor, adını da Muhsin koyuyorlar. Hatta bazı kaynaklarda (az sonra Safedi kısmında değineceğim gibi) Fatma'nın çocuk düşürme nedeni, Ömer'in onun karnına vurması olarak belirtiliyor. Yani kapıyı itip de Fatma düşmüş ve sanki kasıt yokmuş gibi bir durum söz konusu değil. Farz edelim ki sadece baskın yapılmış; ama kimse yara almamış. İşte bu tek başına izahı olmayan bir durumdur. Ancak bunun ötesi var, işin içinde kasıt var, beteri var. Hem konuyu özetleyeceğim, hem ilgili kaynakları vereceğim. Şu notu da eklemek isterim. Ömer, bir an önce Fatma'nın gitmesini istiyordu. Çünkü Ali'yi Ebubekir'e götürdüklerinde o hep, **"Fatma dururken ben Ali'ye bir şey yapamam"** diyordu. Onun için Ömer fırsat buldukça Fatma'yı öldürmek isterdi ki, bir daha Ali'yi Ebubekir huzuruna götürdüğünde artık sorun çıkmasın.

Fatma'nın bu dramını anlatanlar arasında İbni Ebi Darem denilen Ebubekir Ahmet b. Muhammed adındaki kişi de var. Zehebi ve İbni Hacer bu adamdan söz ederlerken, **"Önder, hafızası çok güçlü, büyük adam, çok zeki"** diye başlamışlar. Halife Ömer'in böyle bir cinayeti işlediğini bir türlü kabullenemeyen bu yazarlar, adamla ilgili açıklamalarının sonlarına doğru, kendileriyle çelişen ve hiç de mantıklı olmayan, gerçeği yansıtmayan bir kusur bulmuşlar ve konuyu şöyle bağlamışlar: Bu adam, Kur'an'ın Hakka suresi 9. ayeti hakkında şöyle yorum yapıyormuş. Önce ayetin gerçek anlamını verelim: **"Firavun, ondan önceki ve altüst olan belde halkı** (Lût kavmi) **hep o günahı** (şirki) **işlediler."** İşte sözü edilen İbni Ebi Darem ise, burada şu yorumu/eleştiriyi yapıyormuş: **"Ayette geçen Firavun'dan ka-**

sıt halife Ömer'dir, ondan öncekinden maksat ise halife Ebubekir ve altı üstüne getirilen Lût kavmi de, Muhammed'in eşlerinden Ebubekir kızı Ayşe ve Ömer kızı Hafsa'dır."

İşte bu eleştiriden dolayı bu iki yazar onun açıklamalarını sağlıklı bulmamışlar. Çünkü adam bu yorumuyla resmi İslam'ın dışına çıkmış oluyor. Aslında Hz. Muhammed ve kızı Fatma'ya karşı yapılanlara bakınca adam az önceki yorumu yapmış olabilir.

Demek ki Ebubekir, Ömer ve kızlarıyla ilgili negatif o kadar çok şey var ki, artık dayanamayıp az önceki benzetmede bulunmuştur. Zaten kim bu adamı kitabında işlemişse hep zeki, akıllı, hafızası güçlü biri diye tanımlamıştır. Yani onlar da bu adamın boş biri olmadığını kabul ediyorlar. Şunu da belirtelim ki, bir kere bu adamın Kur'an'la ilgili tefsiri yok! Dolayısıyla onun ayet hakkında böyle bir yorumu nerede yaptığı da ilginç. Daha doğrusu, ona kusur bulmak için iftira da olabilir.

Bir de bu yorumdan dolayı adamın tüm sözleri de yalandır sonucunu çıkarmak da doğru değil. Kaldı ki Ömer tarafından Hz. Fatma'nın başına getirilenleri sadece bu adam aktarmıyor ki. İşte şartlanma böyledir: Bu adam, Zehebi ve Askalani gibi yorumculardan asırlar önce yaşamış, zaman olarak Hz. Muhammed'e ve o günkü olaylara daha yakın: Aralarında yaklaşık dört asırlık bir zaman dilimi var. Ama onun verdiği bilgiler resmi İslam tarihinin dışında olduğu için ille de ona bir kusur bulmak zorundalar; nitekim eften püften kusur bulmak için hazırlar. Hâlbuki İslam'da en meşhur tefsirlerde bile sayısız saçmalar var; ama o saçmalar Kur'an'ı sarsmadığı için, onlar da Kur'an mantalitesine uygun olduğu için sorun oluşturmuyor. Adamın bu farklı açıklamalarından ötürü az önce sözünü ettiğim yazarlar gibi başkaları da onun hakkında olumsuz açıklamalarda bulunmuştur...

Benim hakkımda da kötü düşünebilirler; ama rastgele çamur atmakla olmaz ki! Ortada bilgi var, belge var, ilim var, mantık var ve 14 asır önceki bir toplumun örf-âdetleri, inançları var, pratik olarak da şu an (21. asırda) buna göre şekillenen devletler var (İslam ülkeleri), bir de demokrasiyle yönetilen ülkeler var: Görünen köy kılavuz istemez.

Hem Suyuti, hem de Zehebi, çocukların bile kullanmaktan imtina ettikleri, "Allah belasını versin" şeklinde çok yakışıksız-sığ bir ifade kullanmışlar, sözü edilen adam hakkında. İşin ilginç yanı, Zehebi hem bu adamı eleştiriyor, hem de ona önem verip çoğu kaynaklarında kendisine, Sünni şahsiyetlerden daha fazla yer veriyor. Bu şunu gösteriyor: Demek ki aktarımları bunların kafalarını karıştırmış; ama nedense o şartlanma çemberini kıramamışlar.[308]

Belazuri (ö.276) bu konuda özetle şunları yazıyor: Ebubekir Ömer'i Hz. Ali'nin evine gönderirken (gelip onu halife olarak tanısın diye), "Onu yakalayıp getirirken en disiplinli/haysiyet kırıcı bir şekilde getireceksiniz" emrini de verir. Bunlar gidince Ömer bir de eline -gerektiğinde evi yakmak için- ateş fitili alır. Şunu da belirtelim ki, bazı kaynaklarda ateş, bazılarında ateş fitili gibi farklı kelimeler kullanılmış; ama sonuç aynı. Hz. Fatma Ömer'e, **"Sen evimi mi yakmak istiyorsun ya Ömer?"** diye sorunca, Ömer -alay edercesine- **"Evet, böyle yapmakla senin babana geleni** (dini) **güçlendiriyorum"** şeklinde karşılık veriyor. Belazuri burada farklı rivayetler de aktarır; ancak Ali'nin altı ay (Fatma'nın ölümünden) sonra gidip Ebubekir'i kabul ettiği bu meşhur hadisi o da buraya alır. Yine onunla Ömer arasında meydana gelen tartışmalardan söz eder. Bir rivayete göre de Hz. Ali Ebubekir'e, **"Peki, bu halifelik hakkımız değil miydi?"** diye sorunca Ebubekir, **"Biliyorum, kabul ediyorum ki senin hakkındı; ancak bu işte fitne vardı. Dolayısıyla ben çok riskli bir görev üstlendim"** yanıtını veriyor.

Ebubekir'in diğer rakibi (Sad b. Ubade), Ömer'in derdinden Şam'a kaçmak zorunda kalır. Ama daha sonra Ömer halife olunca adamlarını gönderip onu orada katleder ve kubura giderken cinler çarpmış şeklinde bir de komik hikâye uydururlar.

---

308 a- Zehebi. 1) 'Siyer'ü A'lam-i Nübela', 15/578. 2) Tezkiret'ül Huffaz, 3/884, no: 852. 3) 'Mizan'ül İtidal', Ahmet b. Muhammed b. Sırrı b. Ebi Darem kısmı, no 551, s. 2/283.

b- Askalani, Lisabü'l Mizan, 1/609. Ahmet b. Muhammet b. Sırri kısmında, no: 759.

c- Suyuti, Tabakat'ül Huffaz, s. 362.

Kısacası, Belazuri bu konuda epey bilgi toplamıştır ve eski tarihçilerdendir, hicri 279'da vefat etmiştir ve Zehebi, İbni Teymiyye gibi bu konuyu anlatırken kişilere kusur bulmaya çalışmamıştır. Zaten Belazuri bu konuyu işlerken, az önce Zehebi'nin eleştirdiği İbni Ebi Darem daha dünyada yoktu. Belazuri 276'da vefat etmiş, İbni Ebi Darem ise 352'de ölmüştür. Yani Belazuri farklı kişilerden bilgi almıştır. Örneğin, ben bu bilgiyi Medaini'den aldım, o da Mesleme'den, kendisi de Süleyman'dan, o da İbni Avn'dan almış şeklinde farklı bir liste ile olaya ulaşıyor ve dediğim gibi hiç kimseye de çatmıyor.[309]

Mes'udi (ö.346.h)'nin aktardığı bilgiler daha farklı ve net. Baskında evin kapısını yakarak Ali'yi zorla alıp götürdüler, diye yazıyor. Hz. Fatma ile ilgili de, baskıncılar kapıyı sıkıştırınca, hamile olan Fatma kapı ile duvar arasında kalıp sıkışıyor ve bir erkek çocuk düşürüyor bilgisini verdikten sonra şu enteresan açıklamayı yapıyor: Ebubekir-Ömer ile Ali ve taraftarları arasındaki hoşnutsuzluk devam ederken, bir ara Ebubekir tarafı (tabii başrolde hep Ömer var), çareyi Ali'yi ortadan kaldırmakta bulur ve bu konuda görevi Halit bin Velit'e verirler: Sen gidip şu şu şekilde onu katledeceksin, diye. Bu arada Ebubekir'in hanımı Esma binti Umeys, Hz. Ali'ye gizliden bilgi iletir, böyle bir planları var, tedbirini al der. Böylece bu suikast planı da başarısız olur. İlginçtir ki, Ebubekir vefat edince Hz. Ali onun bu hanımı ile evlenir (İslam tarihinde bu evlilik tartışmasız ve itirazsızdır: Olmuştur) ve bunlardan iki çocuk (Yahya ve Avn adında) dünyaya gelir. Daha enteresanı, bu Esma, Ebubekir'den önce Hz. Ali'nin ağabeyi Cafer'le evlenmişti. Ancak kendisi Mute harbinde öldürülünce bu kez de Ebubekir'le hayatını birleştirmişti. Bunlarda hayat böyleydi işte. Tabii ki Mes'udi bunları anlatırken Zehebi gibileri olayı aktaran kişilere çatmaz; sadece bildiklerini aktarır geçer.[310]

---

309 a- Belazuri, Ensabü'l Eşraf, 1/586.
b- TDV Ansiklopedisi, 11/422...
c- İbni Esir, Üsdü-l Gabe, no: 6706. Esma md.
d- D. bekiri, Tarih-i Hamis, 2/284.

310 Mesudi, 'İspatü'l Vasiyye', s. 153 vd 'Kıssat'ü Sakife' bölümünde.

Yakubi (ö.294.h), Ömer ve ekibi, Hz. Ali ve arkadaşlarını evden almak için baskına gidince, Ali ve Zübeyr'in kılıçlarını alıp evin içine giriyorlar (Çünkü evde muhalif olanlar vardı, onları alıp götürmek istiyorlardı). Fatma bağırıyor, **"Eğer evimi terk etmezseniz ben türbanımı çıkarıp sizi Allah'a şikâyet ederim"** gibi ifadeler kullanıyor. Bu yüzden onlar orayı terk ediyorlar. Anlaşılan, o zaman hür bir kadının kavgalarda türbanını çıkarması önem arz ediyormuş. Bu inanç benim yaşadığım çevrede de vardı. İki kişi kavga ettiği zaman, bir kadın araya girip tülbendini çıkardığında, her iki taraf da kavgayı bırakırdı. Buna uymayanın toplumda yeri yoktu, ayıplanırdı. O dönem de buna benzer bir geleneğin varlığı söz konusu. Burada önemli olan, Yakubi'nin de anlatımlarından Fatma'nın en azından psikolojik olarak rahatsız olduğu ortaya çıkıyor.[311]

Safedi (ö.764.h) ve **Şehristani** (ö.548.h) kendi zamanında itikadi bir mezhebin başını çekmiş olan İbrahim b. Seyyar/Nazzam (160-231) hakkında bilgi verirken bir yerinde şunu aktarıyorlar: Bu adam birçok önemli sahabeyi eleştiriyor, halifeliğin Hz. Muhammed tarafından Ali'ye verildiğini, çoğu insanın bunu bildiğini, ancak Ömer'in Ebubekir için çalıştığını ve buna engel olduğunu belirtiyorlar. Aynı zamanda bu kişinin Hz. Ali'yi de eleştirdiğini yazıyorlar. Daha sonra bu halifelik davası yüzünden Ali'nin evine yapılan baskında, Ömer'in Hz. Fatma'nın karnına vurması sonucu Fatma'nın çocuk düşürdüğünü de aktarıyorlar. Her iki yazar bunu kaynaklarında işledikleri halde, gerçek olduğuna katılmıyorlar. Bir taraftan sözünü ettikleri, ondan alıntı yaptıkları adamı göklere çıkarıyorlar. Mesela adamın lakabı Nazzam'dır. Bunun anlamı, hem oluşturduğu cümleler anlam bakımından harika, hem de edebi yapısı itibariyle çok güzel demek, bir bakıma her şeyi nizam ve intizam içinde olan kişi demek. Onun bu güzel tarafını belirttikten sonra ona, **"Aslında korku olmasaydı bu adam İslam'a inanmazdı. O yalnız Allah'a inanan bir insandı; peygamberlere inanmıyordu** (yani deist bir insandı)" anlamında bir tanımlamada bulunuyorlar.

---

311 Yakubi, 2/139 vd.

Hâlbuki sözünü ettikleri kişi daha eski bir tarihçi, hicri 231'de vefat etmiş. Safedi'nin bu adama itirazları yetmiyormuş gibi, kitabını redakte edenler de, **"Bu yalandır, iftiradır"** şeklinde iki kelimelik dipnot düşürmüşler. Ama niye yalan-iftira? Bunun açıklaması yok; sadece evet-hayır şeklinde geçiştirme var o kadar. Peki, madem bu gibileri (daha önce benzer bir örnek Zehebi ve Askalani'den vermiştim) dinsiz ve olayları çarpıtıyor, o zaman İslami kaynaklarda bu gibi tartışmalara neden olan insanlara niye yer verilmiş?[312]

İbni Abdirabbih (h.328.ö) ve **Eb'ül Feda** (h.732.ö). Bu da diğerleri gibi bilgi vermektedir. Ebubekir, Ömer'i Hz. Ali'ye gönderirken **"Şayet direnirlerse savaşırsınız"** talimatını veriyor, Ömer giderken beraberinde ateş meşalesini de götürüyor. Bunu da, evden çıkmazlarsa, Hz. Ali ve Fatma'nın evini yakmak için götürüyor (yazar özellikle bunu belirtiyor). Giden baskın grubunu ilkin Hz. Fatma karşılıyor. Ömer'in elindeki ateş korunu görünce, **"Bu ne ateştir, evimi mi yakarsın, ne yaparsın?"** diye soruyor. Ömer, **"Evet, ya çıkıp Ebubekir'in halifeliğini kabul ederler, ya da evi yakarım"** karşılığını veriyor.

Sonuçta Ali çıkıp Ebubekir'in yanına gidiyor ve onu kabul ediyor. Bu arada şunu da söylüyor: Aslında sana karşı değilim. Kur'an'ı kitap haline getirinceye kadar toplumun içine girmemeye yemin içtim. Olay sadece bundan ibarettir, diyor. Tabii ki aynı yazar aşağıya doğru farklı şeyleri de aktarıyor. Örneğin Fatma hayatta olduğu sürece Ali'nin Ebubekir'i kabul etmediği rivayetlerini de anlatıyor. Ayrıca, Ebubekir'e karşı halife adayı olan ve Ömer'in baskısı sonucu Şam tarafına gitmek zorunda kalan Sad bin Ubade'nin olayını anlatıyor: Sonunda Ömer adamını gönderip onu Şam'da katlediyor gibi bilgiler veriyor. Tabii ki bu yazar olup bitenleri normal karşılıyor, herhangi bir itirazda bulunmuyor, bazıları gibi savunma da yapmıyor. Kendisi sadece tarihi bilgiyi verip geçiyor.[313]

---

312 Safedi, el-Vafi bi'l Vefeyat, 6/15, no: 91. Şehristani, "el-milel'ü ve'l Nihal", s. 71.

313 Endülüsi, Ikdü'l Ferid, 5/13.

İbni Teymiyye (h.732.ö) bu konuda çok kısa bir bilgi veriyor. Kendisi, **"Bazı ahmak-beyinsiz kişiler derler ki, halifelik yüzünden Hz. Fatma'nın evini yakıp yıkmışlar, onun karnına vurup çocuğunu düşürmüşler"** diyor ve bu gibi yazarlara küfür ediyor. Savunmalar kısmında bunun da yorumlarına yer vereceğim.[314]

Ömer Rıda Kehhale farklı bilgiler veriyor, ondan da bir kesit sunalım: Ebubekir'in halife seçilmesi aşamasında Hz. Ali'yi desteklemek isteyen bir kısım insan Hz. Fatma'nın evinde toplanıyor. Ebubekir, Ömer'i onların üzerine gönderiyor. Ömer gelince, **"Dışarı çıkın"** diye sesleniyor; ancak onlar dinlemiyorlar. En son yanındakilere, **"Bana ateş verin! Allah'a yemin ederim ki, ya çıkarsınız ya da evi sizin üzerinize yakarım!"** diyor. O sırada birileri onu, **"Ne yapmak istiyorsun; içerde Hz. Fatma var!"** diye uyarınca o, "**İçerde Fatma olsun fark etmez. Ya bu iş olacak, ya da yakarım!"** diyor. Bundan sonra çıkıp Ebubekir'e biat etmeye gidiyorlar; ancak Ali gitmiyor, **"Yeminliyim ki, Kur'an'ı kitap haline getirmeyene kadar bir yere çıkmam"** diyor. O sırada Fatma, **"Çok çirkin, münasip olmayan bir şekilde evime baskın düzenleyen, babamın cenazesini yerde bırakıp makamını sağlamlaştırmaya çalışan, bizi hiç takmayan, bize halifelik konusunda hak tanımayan kişilere halifelik sözümüz yoktur"** diyor.

Bunun uzun bir bölümünü Ali'nin nasıl halifeliği kabul ettiği kısımda zaten anlattım. Burada amaç, Fatma bu baskından nasıl etkilendi konusuna açıklık getirmek.[315]

İbn'i Ebi'l Hadid (ö.656)'in konuya ilişkin verdiği bilgiler farklı. Hz. Muhammed'in kızlarından Zeynep Mekke'den Medine'ye göç ettiği zaman onun önünü kesiyorlar; hamile olan kadın yere yığılıyor ve çocuk düşürüyor. Bunu yapan kişinin adı da Hübar/Hebar b. Esved. Hz. Muhammed bunun haberini alınca, bunu yapan kişinin katli vaciptir diye fetva veriyor. İşte bu yazar, Fatma'nın durumu aynı maddeye tâbidir, dolayısıyla Hz. Mu-

---

314 İbni Teymiyye, Minhac'ü Sünne, 8/291.

315 Ömer Rıda Kehhale, A'lam-i Nisa, 4/114... Hz. Fatma kısmında.

hammed hayatta olsaydı, Fatma'ya bunu yapan kim olursa onu da katlederdi/bunların katli vaciptir diyecekti, diyor. Tabi-i ki yapanlar da belli. Zımnen de olsa en azından Ömer'i kastediyor. Bunun verdiği farklı bilgi böyle. Yani İbni Hadid'e göre halife Ömer'in katli vacipmiş.[316]

İbni Ebi Şeybe (159-235) ve **Hindi** (ö.975.h) bu konuda şu bilgiyi aktarıyorlar: Ebubekir halife seçilirken, o arada Hz. Ali ve Zübeyr b. Avam, Hz. Fatma'nın yanında bu halifelik konusunda fikir alışverişi yapıyorlar. Ömer bunu duyunca çıkıp oraya gidiyor (burada Ebubekir'den söz edilmiyor) ve Fatma ile karşılaşınca şunu diyor: Biliyorsun ki en çok babanı seviyorum ve ondan sonra da seni. Ancak bu şu demek değildir ki bu insanlar senin evinde toplansınlar, muhalefet yapsınlar da ben de onları çıkarmayayım. Çıkmazlarsa kesinlikle ben evi içindekilerle birlikte yakarım. Bunun üzerine Fatma içeri girip onlara bilgi verince kendileri çıkıp Ebubekir'in yanına, halifeliğini kabul etmeye gidiyorlar.[317]

Abdulkahir İsferaini (h.429.ö) de bu halifelik tartışmalarına değiniyor; ancak bunlara inanmıyor. Mesela bir itikadi mezhep kurucusu olan Nazzam hakkında, "Bu adam, **'Ömer'in Fatına'yı dövdüğünü, yine Ömer'in imanının zayıf olduğunu, Muhammed'e karşı komplo kurup suikast yapmak istediğini'** iddia ediyor. Dolayısıyla sözlerine güven yoktur" diyor. Yani burada olayı irdelemek yerine; adamı yalancı ilan ediyor ve bu şekilde üstünü kapatmaya çalışıyor ama ne hikmetse kitabında yer verdiği diğer inanç ekollerinden ziyade buna yer ayırmıştır.[318]

Konuya ilişkin İslami kaynaklardaki bilgiyi özetleyelim:

Kimi rivayetlerde geçiyor ki, Hz. Muhammed henüz hayatta iken, **"Bizim çocuk** (Fatma'nın baskın anında düşürdüğü çocuk) **doğduğunda eğer erkek ise adı Muhsin olsun. Nasıl Harun peygamberin çocuklarının adları Şeber, Şübeyr ve Müşbir**

---

316 İbni Ebi'l Hadid,Şerh'ü Nehcü'l Belaga, 14/193.

317 a- İbni Ebi Şeybe. Musannaf, Kitabü'l Megazi, no: 37045, cilt 20/579-584. b- Hindi, Kenz'ül Ummal, no: 14138, Ebubekir kısmı.

318 Isferaini, "el-fark'u Beyne'l Firek", s. 103.

ise, bizim de aynı kalıba/ölçüye gelen Hasan Hüseyin ve Muhsin olsun" demiş.[319]

Bu ancak ek bilgi/detay; yoksa kesin olan bir şey var ki, Fatma'nın evine yapılan baskında kendisi çocuk düşürüyor; eldeki yazılı veriler bunu gösteriyor. Konuya ilişkin var olan rivayetlerde biraz fark var. Bazılarında Ömer kapıyı itince Fatma düşüyor ve o sırada çocuk düşürüyor. Bazılarında Kunfüz adında biri baskın sırasında Fatma'yı tekmeleyince çocuğunu düşürüyor denili-yor. Kimi kaynaklarda da Ömer kapıyı itince Fatma hem yere düşüp çocuk düşürüyor, hem de Ömer kılıç kabzasıyla onun kaburgasına vuruyor ve o bölgede kırılmalar meydana geliyor. Kapı zorlanınca arkasındaki çivi de Fatma'nın göğsüne batıyor ve bu hengâmeden sonra gitgide durumu ağırlaşıyor, babasının vefatından birkaç ay sonra o da vefat ediyor. Yani eceliyle değil, bu ev baskınında aldığı darbeler ve yaralar sonucu vefat ediyor. Bazı İslami kaynaklarda, **Ali ve Fatma'nın evini yakıyorlar,** diye geçiyor. Mısır'ın Sünni ve meşhur şairi Hafız İbrahim bunu çok açık olarak şiirlerinde işlemiştir.[320]

Yine en başta Buhari'de geçen ve Ebubekir'in kızı Ayşe'nin anlattığı bilgiler var; onları daha önce anlattım. Hani veraset davasından dolayı Fatma kızar, ölene kadar konuşmaz gibi bilgiler vardı. Fatma'nın ölümünden sonra Ali babama haber gönderdi, evime gel, halifeliğini kabul edeyim diye. Ömer babama, **"Gitme"** dedi/engel olmak istedi; ancak babam gitti şeklinde uzun bir hadis aktarıyor.[321]

Burada Selim Hilali'nin anlattığı farklı bir şey daha var onu da eklemek istiyorum. Hz. Ali Fatma'yı gizlice defnedince, Ebubekir ve Ömer'in zoruna gidiyor ve hatta gidip kabirden çıkara-

---

319 a- Ahmet b. Hanbel, 1/118.

b- İbni Esir, Üsd'ül Gabe Hasan b. Ali kısmında.

c- Hakim, Müstedrek, Heysemi ve daha birçok tabakat kitapları da bunu işlemişlerdir...

320 a- Muhibbüddin Taber, Delailü'l İmame, s. 43.

b- Hafız İbrahim, "Divan", s. 82: Burada Ömer Fatma'nın evini yaktı diyor.

321 Buhari, Megazi, Hayber bölümünde.

lım, yeni bir cenaze merasimi yapalım (insanlar demesinler ki Fatma bunlardan kırgın bir şekilde ayrıldı gitti) diyorlar; ama ters tepebilir düşüncesiyle planlarından vazgeçiyorlar. Tabi-i ki Ali'yi bir daha zorlayacaklardı, mezarı nerede göster gibi zorluklar olurdu. Bir de anlatıldığına göre Ali Fatma'yı kendi evinde gömmüş.[322]

Burada konunun özetine ara verip farklı bir şey eklemek istiyorum. Aslında Ayşe'nin az önceki bilgiyi vermesi de olağanüstü bir olaydır. Yani Ayşe'nin bu kadar bilgiyi sızdırması, doğrusu beklenmemesi gereken bir durumdur. Neden? Açıklayalım. Osman halife olmuş, her taraftan Müslümanlar onu ablukaya almışlar ve mevsim de hac sezonu. Ayşe, Osman hakkında, **"Bu Nasel'i öldürün, kâfirdir"** talimatını verir ve hacca gider. Dönüşte henüz Medine'ye varmadan yolda bazılarıyla karşılaşır, benden sonra Medine'de neler oldu, diye sorar. Onlar da, senden sonra Müslümanlar halife Osman'ı katlettiler, derler. Ayşe bir daha sorar: Peki, daha neler oldu? Onlar, millet Hz. Ali'yi halife seçti, yanıtını verince Ayşe, **"Artık benim için Medine'ye yerleşmek uygun olmaz, Ali halife olunca orayı terk etmem lazım"** der ve yarı yoldan geri dönüp Mekke yolunu tutar.

Ayşe orada **"Keşke Osman öldürülmeseydi"** deyince, adamlar artık dayanamıyorlar, doğrudan söylüyorlar ona: Sen milleti teşvik ettin, Osman kâfirdir, katli vaciptir dedin, şimdi de farklı konuşuyorsun, deyince Ayşe, doğrudur, ben de söyledim, diğer insanlar da söyledi ama isterim ki konuya ilişkin son cümlem ilk cümlemden daha güzel olsun, diyor. Oradakilerden biri Ayşe'nin bu çelişkili durumuyla ilgili altı mısralık bir de şiir söylüyor. Adı Ubeyd b. Ümmü Küllab ve açıkça Ayşe'ye **"Senin durumun çelişkilidir"** diyor. Şunu özellikle vurgulamak isterim ki, bu açıklama en başta Kur'an yorumcusu, tarihçi Taberi'nin kaynaklarında, yine meşhur Fahrettin er-Razi kaynağında, İbni Menzur, İbni Kuteybe, İbni'l Esir, İbni Asakir, Zebid-i gibi

---

322 a- İbni Şehraşub, Menakib'ü Al-i Ebi Talib, c.3/365 ve devamı.
b- Selim b. Kays Hilali, Kitab-ü Selim, s. 386-395.

önemli şahsiyetlerce işlenmiş ve bazıları gibi kurtarma operasyonlarında da bulunmamışlar: Aktaran şahıslar güvensizdir, gibi yakıştırmalarda bulunmamışlardır.[323]

Eve baskın yapanlar, Hz. Ali'yi destekleyenlerden Zübeyr b. Avam'ın kılıcını zorla alıp onu etkisiz hale getirirler. Bu, sayısız İslami kaynakta geçmektedir. Şuna da hep vurgu yapıyorum ki bu Zübeyr, cennet müjdesini alan on kişiden biridir. Yine aynı şekilde Hz. Ali'nin de kılıcının zorla alındığı anlatılıyor. Zaten Hz. Ali kısmında bu konuda gerekli bilgileri verdim.

İslami kaynaklarda, Ömer ekibiyle birlikte evi basınca, içeri girmesinler diye Fatma'nın başındaki örtüyü çıkardığı ya da burayı terk etmezseniz çıkaracağım dediği şeklinde bilgi de var. Bu baskınlardan sonra Hz. Ali, Muhammed'in kabri başına gidip ağladığı gibi Fatma'nın da gidip babasına seslendiği ve manevi şikâyette bulunduğu, **"Senden sonra Ebubekir ve Ömer'in başımıza getirdiklerini görüyor musun?"** dediği ve bu arada ağladığı rivayetler arasında geçiyor. Bunları anlatan kaynakları kısmen verdim, birçoğunu başlığın sonuna doğru dipnot olarak ekleyeceğim.

Hz. Ali'yi Ebubekir'in yanına götürürken kendisi, **"Peki, Ebubekir'i kabul etmezsem ne olur?"** dediği zaman Ömer'in, **"O zaman kellen gider"** dediği ve Fatma'nın Ebubekir'e, **"Peki, beni dul, çocuklarımı da yetim mi bırakmak istiyorsun?"** dediği şeklinde bilgiler de var. Bu arada Fatma ve mahalle sakinlerinin, Hasan-Hüseyin'lerin ağladığı da anlatılıyor kaynaklarda. Bir ara helalleşmek, gönlünü almak için Ebubekir'le Ömer, Fatma'ya gidip selam verince, kendisi yüzünü çevirir ve onların se-

---

323 a- Fahrettin er-Razi, 'el-Mahsul fi ilmi Usuli'l fıkıh', c. 4/343. el-Kelam'u fi'l Ahbar kısmında.

b- Taberi Tarihi, 4/459. Hz. Ali'nin halife seçildiği kısım.

c- İbni Manzur, Lisanü'l arab, 11/670. Nasel md.

d- İbni Esir: 1) Nihaye, Na'sel md. Veb. 2) El-Kamil, Cemel vak'ası bölümü, 3/206.

e- İbni Kuteybe, el-İmam ve'l Siyase, s. 80-88.

f- İbni Asakir, Tarih'u Medinet'i Dımaşk, Hz. Hasan kısmında, 13. cilt.

g- Zebidi, Tacu'l Arus, Na'sel md. 8/14.

lamını almaz. Baskın sırasında Ömer'in elinde ateş var, evi yakmak ister, Fatma ona yalvarır.

Bu tarz açıklamaların geçtiği kaynakların haddi hesabı yok. Ve hele Ömer'in şu alaylı sözleri birçok yerde geçiyor: Baskın sırasında ev yakmayı Fatma ile tartışırken, "**Yaptıklarımla baban Muhammed'in icraatını daha da güçlendiririm**" diyor. Ömer'den sorarlar, Hz. Fatma, Muhammed'in kızıdır sen nasıl evini yakarsın, diye. Ömer, Muhammed'in kızı olsun, ben yakarım yanıtını verir.

Yine Ebubekir'in Ömer'e verdiği şu talimat birçok İslamolog tarafından işlenmiştir: "**Gidin onu getirin. Şayet size karşı koyarlarsa, gelmezlik yaparlarsa onlarla savaşın ve yakalayıp en onur kırıcı bir şekilde getirin!**" Yine bazı kaynaklarda açık bir şekilde, Ömer bu baskında Fatma'nın evini yaktı anlamında bilgi var.[324]

Birçok İslami kaynakta Ebubekir'in (ölüm döşeğinde iken) bu ev baskınıyla ilgili itirafları var: **Bana karşı savaş yapmış da olsalardı, keşke Fatma'nın evine baskın düzenlemeseydim,** diyor.

Bu olup bitenler karşısında 20 yaşlarındaki Fatma kendi normal kaderiyle mi ölmüş veya öldürülmüş mü bunun yanıtını artık okuyucuya bırakıyorum. Kimseyi cani ilan etmek gibi bir yaklaşımım yok. Elde o dönemle ilgili (o da tek taraflı, resmi İs-

---

324 a- Belazuri, Ensab, 2/263. Ebubekir itiraf ediyor ki, görev Ali'nin hakkıydı.

b- Ömer Rıda Kehhale, A'lam-i Nisa, 4/114 ve devamı. Ömer, Fatma da evde olsa yakarım diyor. Ayrıca burada dipnotta geçiyor ki, Ömer ve Halit b. Velit ekibi, Zübeyr ve Ali'yi zorla alıp götürüyorlar. Yine bu arada Ömer'in Fatma'yı kapı ile duvar arasında sıkıştırdığı ve Ömer'in ekibi tarafından dövüldüğü, bu olup bitenler yüzünden Fatma'nın çocuk düşürdüğü ve Ali'nin kafasına urgan geçirilip götürüldüğü yazılı.

c- İbni Kuteybe, İmame-Siyase, s. 22. Fatma ağlayınca millet de ağlıyor ve şehir adeta mahşer gününe dönüyor, diyor.

d- Hindi, Kenz, no: 14060. Ali'nin evine yapılan baskında Zübeyr kılıçla saldırıyor.

e- Mes'udi, Müruc'ü Zeheb, 2/308. Ebubekir Ali'ye hak veriyor; ancak fitne var diye görevi üstlendiğini söylüyor.

f- Muhibbüddin Taberi, Riyad'ü Nadre, 1/168. Baskın sırasında Zübeyr'in kılıcını alıp kırıyorlar.

lam tarihine dayalı) bazı yazılı bilgiler var; ben de bunları bir araya getirerek takdim etmeye çalıştım. Bunun dışında o dönemle ilgili zaten başka kanıt mümkün değil. Bu bilgileri İslam'ı ve dolayısıyla o dönemi savunanların kaynaklarından topladım. Bir dini veya örgütü savunanların kaleminden o din, o örgüt kadroları hakkında bu kadar olumsuz bilgi yazılmışsa, açıkçası insan daha beterini mülahaza edebilir. Kabul ederler veya etmezler bu ayrı bir şey; ancak Zehebi, İbni Hacer Askalani, İbni Ebi-l Hadid, Şehristani, A. Kahir Bağdadi, Safedi, Muhibbüddin, Taberi gibi İslam tarihçileri, net bir şekilde Ömer'in bu ev baskınında Fatma'yı dövdüğünü yazmışlardır.[325]

Şimdiye kadar konuya ilişkin verdiğim bilgileri, meşhur, yaygın İslami kaynaklardan sağladım. Şimdi ise en eski tarihçi, Hz. Muhammed döneminde yaşamış, Hz. Ali ile birlikte çalışmış bir yazarın kaleme aldığı kitabından bazı çarpıcı bilgileri özetlemek isterim.

Sözünü ettiğim yazar, Hz. Muhammed henüz Mekke'de iken dünyaya gelen **Selim b. Kays Hilali**'dir. Bu adam hicretten iki yıl önce dünyaya gelmiş ve yine hicri 76. yılında vefat etmiştir. Kendisi o dönemde yaşadığı halde, Hz. Muhammed'i görmemiş, çünkü o zaman Medine'de değilmiş. Zaman içinde halife Ömer döneminde Medine'ye yerleşir. Yazdığı kitaba kendi adını takarak *'Kitab-ü Selim'* der. Şunu da belirtelim ki, bu konularda Şia kaynaklarında bambaşka bilgiler var; ben oralara girmiyorum. Sözünü ettiğim yazar, resmi İslam'ın dışında bazı bilgiler verdiği için, ona karşı da cephe alınmış ve yazdıklarından hep kaçınılmak istenmiştir. Hâlbuki İslam'da ilk tarihçidir o.

Burada bir bilgi verelim: Bugün İslam âleminde Kur'an'dan sonra gelen *Buhari* adındaki hadis kitabıdır. Bunu yazan, İsmail oğlu Muhammed bugünkü Özbekistan'ın Buhara kentinde dünya-

---

325 a- Zehebi, 1) Siyer-i A'lam 15/578 ve 2) Mizan'ül İtidal, 1/139.
b- İbni Hacer Askalani, Lisan'ül Mizan, 1/268.
c- A. Kahir Bağdadi, el-ferk'u beyne'l firek, s. 103.
d- Şehristani, el-Milel ve'l Nihal, s. 1/21.
e- İbni Ebi'l Hadid, Şerh'u Nehci'l Belağa, 6/49.
f- Safedi, 'el-Vafi bil'l Vefeyat', 6/15.

ya gelmiş, daha sonra Mekke-Medine'ye gidip Hz. Muhammed'e ait bu hadisleri toplamış, hicri 256'da vefat etmiştir. Yine en az *Buhari* kadar önemli olan *Sahih-i Müslim*'in yazarı Nişaburludur, vefat ettiği tarih 261'dir. Yine *Ebudavud*'un yazarı 275'te, *Tirmizi*'nin 279'da ve *Sünen-i Nesai* yazarı da 303'te vefat etmişlerdir. Yani Muhammed'den yaklaşık 3 asır sonra, o da çok değişik coğrafyalardan gelip Muhammed hakkında bilgi toplayıp yazanlar doğru kabul edilirken, Muhammed döneminde yaşamış, olayların içinde olan Selim Hilali gibileri yanlış kabul edilmektedir! Kaldı ki, biraz önce de belirttim, bu adam hep Hz. Ali ile yaşamış, mücadele vermiş bir Müslümandır. Tabii ki yazdıkları resmi İslam tarihiyle ters düştüğünden elbette iyi karşılanmamıştır.

Bu kısa notu düştükten sonra kitabından bir özet verelim. Selim Hilali'nin kitabındaki bilgileri özetlerken, tekrar olmasın diye şimdiye kadar anlattıklarımı bir daha yazmayacağım. Kitap bu gibi konulara özel hazırlandığı için her şeyi çok detaylı almış. Yani şimdiye kadar anlattıklarımın hemen hepsini zaten içeriyor; ancak ilave bilgiler de var, ben onlardan bir kesit sunacağım.

Aslında onun yazdıkları, meşhur-yaygın olan Sünni kesimin anlattıklarından pek de farklı değil; ancak tüm kitabını bu gibi konulara ayırdığı ve bazı konuları da net konuştuğu için onunki göze çarpıyor ve bu nedenle de Sünni kesimin çizgisi dışında biri olarak değerlendiriliyor. Hâlbuki aynı bilgiler İslami kaynaklarda da var; ancak dağınık olduğu için onlarınki hep gözden kaçmış. Yazar, Hz. Ali hakkında da farklı bilgiler veriyor. Ben kısmen Ali bölümünde bunları ekledim; ancak burada yalnızca Fatma'yı ilgilendiren noktaları yazacağım.

Bu baskın sırasında Ömer, Fatma'nın kapısına varınca Fatma, **"Senin yüzünden ne yapalım ya Ömer, bizden ne istiyorsun?"** şeklinde tepki gösteriyor. Ömer kapı arkasında Fatma'ya kılıçla (kınından çıkarmadan) vuruyor; Fatma bağırınca onun yanlarına ve kollarına da vuruyor. Fatma hep **"Baba, senden sonra bunlar başımıza neler getirdiler!"** şeklinde feryat ediyor. Fatma burada aldığı darbeler ve yaralar sonucu vefat ediyor. Yazar bunları Selman-i Farisi'den aktarıyor ve şunu da söylüyor: Fatma o kadar bağırıp çağırıyordu ki, ağlamayan yoktu, hatta

Ebubekir bile ağlıyordu. Ancak Ömer eylemlerine devam ediyordu ve **"Hele bizimle bu kadınların haline bakın"** şeklinde alay ediyor; Fatma'nın durumuna hiç acımıyordu, diyor.

Bu arada Fatma'nın bu halini gören Ümmü Eymen ve Muhammed'in eşlerinden Ümmü Seleme, Ömer'e kızıyor, ne istiyorsun bu kadından diye. Ömer onlara da çatıyor, bize ve kadınların haline bakın, diyor ve onları oradan kovuyor.

Ömer ekibine talimat veriyor, evin etrafında odun çemberini oluşturun, evi yakalım, diyor. İlkin kapıdan başlıyor yakmaya. Hz. Ali dışarı fırlayınca onu yakalayıp boğazına ip geçiriyorlar. Selim'in anlatımına göre adeta savaş alanı, kılıçlar havada uçuşuyor; tabii ki tek taraflı.

Hz. Ali o haliyle bile Ebubekir'den soruyor, ne çabuk Hz. Muhammed'i unuttunuz, hangi hakla, hangi yüzle sen bu insanların başına geçip de halife oldun, neden bu makamı gasp ettin, diyor. Bu arada Ebubekir, evet haklısın; ancak Hz. Muhammed bir sözünde, **'Bizim ailede hem peygamberlik, hem de halifelik olmaz'** diyordu. Onun için ben araya girdim, diyor. Hatırlanacağı gibi başka bir yerde yazdım ki, Ebubekir Ali'ye, **"Evet halifelik senin hakkın; ancak kimse kabul etmiyor, fitne çıkacak. Bu nedenle ben bu görevi üstlendim; ama çok da riskli"** demişti. Bu arada Ebubekir'in ekibi şahitliğe başlıyor: Ömer, ben de şahidim ki, Muhammed halifelikle peygamberlik aynı ailede olmaz diyordu.

Selim kitabında hep o dönemle ilgili trajedileri anlatıyor. Bu yazarın çoğu anlattıklarını başka birkaç kaynakta da gözden geçirdim.[326] Belirtildiği gibi bunların hemen hepsi İslami kaynaklarda var; ancak konular çok dağınık, parçalı yazıldığı için sanki hiç yokmuş gibi bir durum söz konusu. Zaten çoğu kaynakları konunun başında takdim ettim. İşin ilginç yanı, bu yazar kitabın-

---

326 Kitab'ü Selim B. Kays Hilali s. 149, bir de 386. Ayrıca aşağıdaki kaynaklarda da geçiyor:

1- M. Fadıl Mes'udi, el-Esrarü'l Fatimiyye.

2- İbrahim b. Hilal Sakafi, 'Kitabü'l Garat'.

3- Mukatil b. Atiyye, 'el-Halafet'ü ve'l İmame'.

4- Cevheri, Sakife ve Fedek.

da Hz. Muhammed'e karşı tertiplenen başka bir komplodan da söz ediyor. Güya Ebubekir-Ömer Hz. Muhammed'in görevi Ali'ye devredeceğini anlayınca, ona karşı yeni bir komplo hazırlıyorlar ve yaklaşık 10-15 kişilik bir baskın grubu Veda haccı dönüşünde *'Cuhfe'* denilen yerde Hz. Muhammed'i öldürmeye hazırlanırken, kendisi bunun bilgisini alıyor ve plan sonuçsuz kalıyor. Bu kaynaktaki açıklamalar çok teferruatlı; ben sadece kısa değinmelerle geçiyorum. Şia âlimlerinden başta Meclisi'nin (1111 hicri yılında ölmüş) yazdığı 110 ciltlik *'Biharü'l Envar'* adlı yapıtında daha ağır suçlamalar var; bunu da hatırlatalım.

* Hz. Ali'nin boğazına urgan geçirerek toplum, ailesi ve hele de çocuklarına karşı haysiyet kırıcı bir şekilde ve arkalarından çekerek Ebubekir'in yanına götürmeleri ve orda da, **"Şayet Ebubekir'i kabul etmezsem ne olur?"** diye sorduğunda, Ömer'in ona, **"O zaman kellen gider"** demesi, Fatma ve çocuklarının ağlamaları, Fatma'nın bu halini gören mahalle sakinlerinin de ağlaması... Ali'nin Hz. Muhammed'in mezarı başına gidip onları manen şikâyet etmesi, **"Görüyorsun; sen gittikten sonra nerdeyse beni ortadan kaldıracaklar"** demesi hep İslami kaynaklarda anlatılmaktadır. Yine Ömer'in baskını sırasında çevredeki insanlar onun elinde ateşi görünce, **"Ne yapmak istersin, Fatma'nın evidir!"** diye uyardıklarında o, Fatma olsun ben gerekeni yaparım, diyor. Bu söz de birkaç yerde geçiyor. Hele babasından kalan mal ve özellikle de Fedek'i vermemeleri ve daha sonra gelen Müslüman idarecilerin bunu kendi yakınlarına ve yandaşlarına dağıtmaları tartışmasız bir konu. Bütün bunlar hem Selim'in kitabında, hem de daha önce belirttiğim İslami kaynaklarda anlatılmaktadır.

* Ali'nin evinde onunla beraber hareket eden Zübeyr b. Avam'ın, Ömer ve ekibi eve gidince bu zulme dayanamayıp kılıcını alarak dışarı çıkması ve sonunda etkisiz hale getirilmesi, birçok kaynakta anlatılmaktadır. Ömer bu ev baskınını gerçekleştirdiği an Fatma'nın ondan, **"Evimi mi yakıyorsun?"** diye sorması ve onun da alay edercesine Fatma'ya, **"Evet, böyle yapmakla senin babanın getirdiği dini daha da güçlendirmeyi amaçlıyorum"** demesi birçok kaynakta yer almaktadır. Ebube-

kir'in Ömer'e, **"Gidin onları en disiplinli ve onur kırıcı bir şekilde evlerinden çıkartıp getirin, gelmezlik yaparlarsa onlarla savaşın"** cümlesi de, birçok güvenilir İslami kaynakta anlatılmaktadır. Yine Ebubekir'in Ali'ye, biliyorum halifelik senin hakkındı; ancak fitne var, ben çok riskli bir görev üstlendim, demesi, halifeliğin ne şekilde ele geçirildiğinin bir kanıtıdır.[327]

Bu olup bitenlere karşı ve Hz. Muhammed'in, **"Fatma benden bir parçadır, onu kızdıran beni de kızdırmış olur, onu üzen beni de üzmüş olur"** gibi sözleri de göz önüne alındığında, Ebubekir ve Ömer'in durumunu izah etmek gerçekten zor.[328]

Kısacası durum iç açıcı değildir. Daha fazla bilgi için ben uzun bir kaynak listesini aşağıya alıyorum. Tabii ki bu kaynaklarda Ebubekir'in nasıl halife olduğu, Ömer'in rolü, Hz. Ali ve Fatma'nın durumu detaylıca işlenmiş. Merak eden ve Arapçadan anlayan varsa, kafa yorabilir.[329]

---

327 a) Belazuri, Ensabü'l Eşraf, 1/588 vd.
b) İbn-i Abdirabbih, Ikdü'l Ferid, 5/13. Ebubekir'in halife seçilmesi kısmı.
c) Ömer Rıda Kehhale, A'lam-i Nisa, 4/114 vd.
d) Tarih-i Yakubi, 2/141 vd.
e) Tarih-i Ebufida, 1/156. Halife Ebubekir bölümü.
f) Kitab-ü Selim b. Kays Hilal-i, s. 388.
g) İbni Kuteybe, el-İmame ve'l Siyase, s.21.
h) Mesudi, İspatü'l Vasiye, s. 153.
ı) Tarih-i Yakubi, cilt 2/141.
j) Hindi, Kenzü'l Ummal, no: 14060.
k) Taberi Tarihi, 3/202.
l) Muhibbüddin Taberi, Riyad-ü Nadre, 1/168.

328 Buhari, Bed'ül Halk. Müslim, Menakıb-i Fatma.

329 a) Belazuri, Ensab'ül Eşraf„ 1/582-589 ve 2/259 ve sonrası, Sakife beni Saide bölümü.
b) İbni Kuteybe Dineveri, 'el-İmame ve-s' Siyase'.
c) Mesudi a) "Ispat'ul Vasiye" s. 116-119. b) "Mürucü Zeheb" kaynakları.
d) Ömer Rıda Kehhale. A'lami Nisa. Hz. Fatma kısmında. 4/114-117.
e) Yakubi (h.292.ö), Tarih, 2. cilt Ebubekir bölümü.
f) Safedi (h.764.ö), 'El-Vafi bil Vefeyat', Elif harfi, Nazzam/ İbrahim b. Seyar b. Hani el-Basrî kısmında.
g) Ebü-l Fetih Şehristani, el-Mille ve-l Nihal', 1/14. Nizamiye ekolü kısmında.
h) İsferaini, 'el-Ferk'u beyne'l Firek' adlı yapıtı. ➼

c) 60 Yaşlarındaki Halife Ömer Hz. Fatma'nın Kızıyla Evleniyor

Ömer, miladi 581 veya 586'da doğmuş, nerdeyse Hz. Muhammed'in yaşıtı. Hz. Fatma ise miladi 605 veya 609 tarihinde dünyaya gelmiş. Bu durumda, Ömer ile Fatma arasında yaklaşık 25 yıllık bir yaş farkı var. Kaldı ki, Fatma henüz Hz. Ali ile evlenmemiş iken, hem Ebubekir, hem de Ömer ona talip oluyorlar; ancak Muhammed, **"Kızım küçüktür, aranızda yaş farkı vardır"** diyor ve onlara değil de; Hz. Ali'ye veriyor.[330]

Denilebilir ki, madem onun için yaş farkı o kadar önemliydi, peki niye diğer kızlarını (Zeynep, Rukiye, Ümmü Gülsüm)küçücük yaşta evlendirdi ve hem de Osman onların dedesi durumundaydı. Müslüman kamuoyunda yanlış bir bilgi var: Bir kere Fatma dışındaki kızlar Hz. Muhammed'in değil.

ı) Zehebi (ö.738), 1) Mizan'ül İtidal, Ahmet b. Muhammed Sırri (İbni Darem) bölümünde 1/139. 2) Siyeri A'lam, 15/ 578 yine Ahmet b. Muhammed b. Sırri (İbni Darem) kısmında.

j) Muhammed b. Ali b. Şehrşub, Menakıb-i Al-i Ebi Talib.

k) Muhibbüddin Taberi, 1) 'Riyad'ü Nadre', 2) 'Zehairü'l Ukba.'

l) İbni Hacer Askalani (ö.852.h), 'Lisan'ül Mizan', Ulvan b. Davud Beceli ve İbni Ebi Darem md.

m) İbni Halili, 'Ebubekir b. Kuhafe.'

n) Buhari, Ahkam kitabı, İtihlaf kısmı.

o) İbni Asakir, Tarih'ü Medinet'i Dımaşk, 30 ve İbni Manzur, Muhtasar'u Tarih-i Dımaşk, 13. cilt.

p) A. Razzak, Musannaf, Megazi kısmında, no: 9758 ve devamı. Ebubekir'in halife seçilmesiyle ilgili.

r) İbni Ebi Asım, el-Ahad ve'l Mesanî, Ebubekir kısmı.

s) İbni Kesir, Bidaye-Nihaye, 5/ 269. Sakife Beni Saide bölümü.

t) Taberi Tarihi 3/430 Ebubekir kısmı, Sakife Beni Saide.

u) Hindi, Kenz'ül Ummal, no: 14113.

v) Taberani, Mucem-i Kebir, Aşerei Mübeşşere, Ebubekir kısmı, no: 43.

y) Ebü-l Feda, 'Tarih', Ebubekir kısmında.

z) İbni Ebi Şeybe, Musannaf, no: 38201 ve 38211.

Ayrıca İbni Teymiyye, 'Minhac'ü-s Sünne', 8/290, İbni Abdirabbih, 'Ikd'ül Ferid', Sakife Beni Saide kısmında, Cahız, el-Osmaniye, Heytemi, Savaik-i Muhrika ve daha sayamadığım birçok kaynakta anlatılıyor.

Ne gariptir ki, Hz. Fatma'yı alamayan Ömer, günün birinde Fatma'nın kızıyla/yani Hz. Muhammed'in torunuyla evlenir ve bu iki çiftten Zeyd ile Rukiye adlarında iki çocuk dünyaya gelir.

Hz. Ali-Fatma evliliği hicri 2. yılında gerçekleştiği zaman, Hz. Ömer en az 40 yaşlarındadır. Fatma ve Ali'den doğan çocuklar da sırayla Hasan, Hüseyin, Zeynep ve Ümmü Gülsüm olunca, durum daha da farklılaşır. Yani, Ömer'in evlendiği Ümmü Gülsüm, Fatma'nın dördüncü sırada doğurduğu çocuğudur. Halife Ömer bununla hicri 17. yılında evlenir. Bir kere şunu akılda tutmak lazım ki, Hz. Fatma'nın evlenmesinden 15 yıl sonra kızı gelin olur. Peki, bu 15 yıl içinde önce Hasan, daha sonra Hüseyin ve Zeynep dünyaya geldiğine ve daha sonra Ümmü Gülsüm doğduğuna göre; acaba kızcağız evlenirken kaç yaşlarındaydı, kocası Ömer kaç yaşında?

Kabul edelim ki Ümmü Gülsüm, Fatma'nın ilk çocuğu olsun; Hz. Ali-Fatma evliliğinin de hicri ikinci yılında olduğu kesin ve bir yıl da Ümmü Gülsüm'ün anne karnında kalma süresi olsun; o zaman kızcağız 13-14 yaşlarında, Ömer de 55 yaşlarında olmuş olur ki, bu da çok anormal bir farktır. Daha bitmedi. Kız kesinlikle Hz. Ali ve Fatma'nın ilk çocuğu değildir. Bir kere bu, konuyu işleyen tarihçiler nezdinde tartışmasızdır. Ondan önce doğan Hasan, Hüseyin ve Zeynep'lere 1'er yıl süre versek, yine en az bu kızın hicri 6. yılında dünyaya geldiği ortaya çıkar. Bu, işin matematiksel yanı, bir de zaten İslam tarihçileri, bu çocuğun doğduğu yılı yazmışlardır, az sonra bu kaynaklardaki bilgileri de sunacağım. İslami eserlerde, Ömer'le evlenirken kız henüz ergenlik çağına gelmemişti, çocuklarla oynuyordu, deniliyor. Bu arada Ömer'den sorarlar, sen bu çocuğu ne yapacaksın diye. Ömer, amacım aşk değil; Hz. Muhammed'e akraba olmak isterim diyor ve bu evlilik gerçekleşiyor, ayrıca bunlardan iki çocuk da dünyaya geliyor, şeklinde çok net bilgiler de var.[331]

---

330 a- Ali Nasıf, Tac: Nikah kısmı, 2/287.
b- Nesai, Nikah, 7. bab, no: 3219.
c- İbni Esir, Üsd'ül Gabe, no: 7175.
d- Tabakat-ı İbn-i Sad, cilt 8/463.

331 a- İbni Sad, Tabakat, no: 4620- 8/463.
b- A. Razzak, Musannaf, no: 10351-354.
c- Zehebi, Siyer-i A'lam, 3/500.

Yeri gelmişken, halife Ömer'le ilgili şu hadiseyi de özetlemek isterim:

Ömer bir gün, Hz. Muhammed'den dul kalan Ayşe'ye, **"Git kız kardeşin olan Ümmü Gülsüm'ü bana iste"** diyor. Bu ayrı bir Ümmü Gülsüm/halife Ebubekir'in kızıdır. Ayşe ona, **"Gittim söyledim, kabul etmedi"** diyor. Aslında Ayşe kabul etmiyor; ancak Ömer'e bu şekilde yanıt veriyor. Bir kere kız daha çocuk, iradesi yok ki! Ayşe o arada durumu Amr b. As'a bildiriyor, bize bu konuda yardımcı ol, diyor. Amr Ömer'in yanına varıyor, bu çocuğu ne yapacaksın, her gün senin yanında baba baba diyecek, seni rahatsız edecek, diyor. Ömer orada Amr'a, bu aklı sana Ayşe verdi değil mi, diyor; konuyu kapatıyor ve böylece kızcağız Ömer'den kurtuluyor. O arada kız, **"Eğer beni Ömer'e verirseniz ben de Hz. Muhammed'in kabrine koşar orda bağırırım, elalem bizi seyreder"** diyor. Belli ki bunlar Ayşe'nin direktifleridir; yoksa kız daha çocuk, bunları ne bilsin?

Ebubekir 634'te vefat ettiği zaman bu kız henüz annesinin karnındaydı ve Ebubekir öldüğünde Ömer yaklaşık 50-53 yaşlarındaydı. Demek ki Ömer başarabilseydi bunu da eş olarak alacaktı. Yine Ömer halifeliğinin son yıllarında, dul kalan Ümmü Eban b. Utbe'yi kendine eş olarak istiyor; kadın, ben bu sert adamı ne yapacağım, diyor ve onu kabul etmiyor.[332]

Burada çok ilginç bir örnek daha vermek istiyorum; nasıl olsa Ümmü Gülsüm'ü işleyeceğim, o zaten ana konu.

En başta Buhari'nin anlattığı bir olay var. Anlatan da Hz. Muhammed'in eşlerinden Ayşe; şöyle diyor: Eşim Muhammed'le birlikte yemek yiyorduk. O sırada Ömer oradan geçti. Eşim ona, **"Buyur sen de gel"** dedi ve o da geldi. Biz birlikte yemek yerken, onun parmakları parmaklarıma değdi. O sırada biz Muhammed kadınlarıyla ilgili Ahzab suresindeki örtünme, erkeklerin yanında kalmama ayetleri geldi.

Sanırım yoruma gerek yok, çünkü mesaj gayet net![333]

---

332 Kur'an'da Kadın ve Hz. Muhammed'in Hanımları, s. 239.

333 a- Buhari, El-Edebü'l Müfred, bab 483, sayfa 381 ve hadis no: 1053. bölüm, erkeğin eşiyle yemek yemesi.

b- Heysemi, Beğiyyet-ü Raid, Ahzab sursi tefsirinde. →

Bunları anlatmaktan maksat, Ömer'i bu konuda iyi tanımak. Gerçekten Muhammed'i sevdiği için mi o kızla evlendi; yoksa o bir bahane mi; buna bir-iki somut örnek verelim, dedim. Zaten Ömer'le ilgili özel bir bölümde daha önce işledim.

Ömer, Hz. Muhammed'in torunuyla bu evliliği yapınca da, Muhammed'e yakın olmak, onu çok sevmek niyetiyle yapmak istediğini, net bir şekilde aşk düşünmediğini söylüyordu. Peki, madem böyleyse; o zaman bu ufacık kızın kucağındaki iki çocuk ne, peki ya eğer başarsaydı Ebubekir'in o ufaklığını ne yapacaktı, onun da kucağına çocuk vermeyecek miydi?

Bir taraftan Hz. Muhammed ve Ebubekir'in cinayetlerinden sorumlu/bunu yapıyor; diğer taraftan onları çok sevdiği için bu küçücük kızları eş olarak alıyor. Fatma'nın başına getirmediği kalmıyor; kadını ve çocuğunu öldürüyor; hatta Ayşe'den aktarılan ve en başta Buhari ve Müslim'de geçen **"Fatma hayatta olduğu sürece Ebubekir ve Ömer'e küstü, kırgındı; ayrıca ölünce de vasiyeti üzerine Ali onu gece gömdü ki ne Ebubekir, ne de Ömer cenaze merasimine katılmasınlar"** açıklaması da var; şimdi de kendisi 60 yaşlarında, kalkmış Fatma'nın 9-10 yaşındaki kızını almakla Muhammed'e çok yakın olmak istiyorum, diyor... Acaba Hz. Fatma duysa ki Ömer onun ölümünden sonra bu ufak kızıyla evlenmiş, çocuk sahibi de olmuş, peki sinir krizleri geçirmez miydi? Daha bitmedi; anlatacağım: Kızla tam tanışmak için kız onun yanına gelirken Ömer onun eteğini kaldırıp avret yerine bakıyor.[334]

---

c- Taberani M. Sağir, no: 226. İbrahim bölümü ve M. Vasit, no: 3062. İbrahim md.

d- Taberi, İbni Kesir, Suyuti, birçok müfessir de Ahzab suresi 53. ayetin açıklamasında.

e- Fethü'l Bari, Buhari şerhi. Tefsir bölümü, Ahzab 53. ayet bağlamında. c.8/408.

f- Asbahani, Tarih'ü Ahbar'i Asbahan, İbrahim b. Bendar md. s.192.

334 a- İbni Esir, Üsd, No: 3824, 7175.

b- TDV İslam Ansiklopedisi, 12/219.

c- İbni'l Cevzi, Sıfat-i Safve, 1/152.

d- Askalani, 1) İsabe, No: 5740, 11583; 2) Tehzib-i Tehzib, No: 2860-12/468.

e- İbni Abdi'l Ber, İstiab, No: 1878, 4057.

f- Halebi, İnsanü'l Uyun, age., 3/367.

g- Zehebi, Sireti A'lam..., 2/119.

h- Ali Nasıf, Tac, Fedail, dipnotta, 3/378.

Şimdi de İslami kaynaklardan olayın ilginç yanını sunmaya başlayalım. İnsan anlatmaya utanıyor; ancak bunların bilinmesi lazım: Gerçek Ömer'le hayali Ömer birbirinden ayırt edilmeli.

d) Ömer Ümmü Gülsüm'ün Avret Yerine Bakıyor!

Aslında bunu bir kaynağımda detaylıca anlatmıştım;[335] burada şu maksatla bir daha gündeme getiriyorum: Kitapta halife Ömer'le Hz. Ali ve Fatma'nın aralarında olup bitenlere karşı Ömer'in bir de onların bu ufacık kızlarını almasını ibret olsun diye anlatıyorum...

Yaşlarıyla ilgili az önce bilgi verdim. Bunlar evlenirken Ömer yaklaşık 55-58 yaşlarında, kız da 10 yaş civarında. Şu da bilinmeli ki, bu evliliğin gerçekleştiği dönemde Ömer halife ve işbaşındadır. Bir gün Hz. Ali'ye, **"Kızın Ümmü Gülsüm'ü bana ver"** diyor. Tabii ki Ali hayret ediyor; ne yapacaksın bu çocuğu, diye soruyor. Ömer, bu evlilikten kastım zevk değil; aksine Hz. Muhammed'e akrabalık bağıyla daha yakın olmaktır, diyor... Hz. Ali, **"Hayır; kızım çocuktur/ergenlik çağına gelmemiş, bir de ağabeyimin çocuğuna/yeğenime vermeyi düşünüyorum"** diyor. Bu arada bazıları Ömer'e, **"Aslında Ali bahane uyduruyor, sana vermek istemediği için bu gerekçeleri öne sürüyor"** diyorlar. Ömer teklifinde ısrar ediyor ve sonuçta Hz. Ali kızını veriyor.

Ben şahsen bunun resmi tarih bilgisi olduğu ve gerçekleri yansıtmadığı inancındayım. Edindiğim izlenim, Ömer bu konuda halifelik yetkisini kullanarak bu çocuğu zorla ele geçirmiştir. İddiamı haklı çıkaracak olan da Ömer'in Hz. Fatma ve Ali'nin başına getirdikleridir. Ömer bir yandan daha önce anlattıklarımı onların başına getirecek, diğer yandan Ali kalkıp bu küçücük kızını kendi rızasıyla ona verecek; bu aklın işi olamaz. Bu olup bi-

---

335 Arif Tekin, Kur'an'da Kadın ve Hz. Muhammed'in Kadınları, Ömer'in eşleri kısmında.

tenlere karşı aslında kızla Ömer aynı yaşta da olsalar, yine de Ali vermemeliydi. Normalde bu mümkün görünmüyor.

Kaldı ki satır aralarından da anlaşılıyor ki, Ömer kızı zorla almıştır.

Çoğu kaynaklarda Ali'nin bundan rahatsız olduğu yazılı, ayrıca kızım küçüktür, dediği ifadesi de var. Hatta bu konuda iki çocuğu Hasan, Hüseyin'le ve amcası Abbas, ağabeyi Akil ile de istişare ettiği anlatılıyor. Akil, Hz. Ali'ye çok sert tepki gösteriyor: **"Farkında mısın gün geçtikçe gözlerin kör oluyor/sağlıklı karar veremiyorsun!"** diyor. Daha sonra Ömer bunu duyunca Akil'e, **"Budala, ahmak-beyinsiz!"** diyor.[336]

Sıra kızı görmeye geliyor: Ömer kızın ergenlik çağına girdiğinden yüzde yüz emin olmak istiyor.

Trajik bir konu olduğu için, bu bilgileri içeren kaynaklardan pek çoğunu dipnot olarak vereceğim.

Bu konuda var olan yüzlerce kaynaktan müşterek bir özet vermek isterim. Vereceğim bilgi İslami kaynaklardan, yani resmi tarih; ama yine de ilginç.

Resmi tarih diyorum; çünkü Ömer, Hz. Ali'den kızı isteyince, Ali, ağabeyi Akil, amcası Abbas ve oğulları Hasan ve Hüseyin'le konuyu konuşuyor. Akil çok kızıyor ve Hz. Ali'ye, **"Bakıyorum günler, aylar, zaman geçtikçe sen aklını yitiriyorsun"** diyor. Eğer bu iş olursa şöyle şöyle yaparım diyerek başlıyor elbiselerini çekmeye, sinirlenmeye. Şöyle şöyle yaparım ifadesinin hemen yanında, **"Birçok şey saydı"** şeklinde sansürlü bir cümlecik var. Hz. Ali ağabeyinin bu çıkışına karşılık şu ilginç ifadeyi kullanıyor: **"Aslında senin yaptığın kardeş nasihati değil. Sen Ömer'in kamçısına/kırbacına kafayı takmışsın** (Ömer hep kamçıyla gezerdi, cariyeleri, hizmetçileri, cenaze için yüksek sesle ağlayan kadınları... kırbaçlardı), **o yüzden hayır diyorsun!"** diyor. Aslında bu kırbaç olayı bazı işaretler veriyor: Demek ki ortada sopa var-

---

336 a- Nevevi, el-Mecmu, 16/327: Burada Taberani ve Bezar'ın da bunu aldığını belirtiyor.

b- Mamekani, Tenkih'ül Makal fi ilim-i er-Rical, 3/73.

c- Taberi, Zahair-i Ukba, s.288 vd.

mış. Bazı kaynaklarda Hasan'ın da Ali'ye karşı sert çıkış yaptığı yazılı ama ne de olsa o henüz çocuk.[337]

Buna rağmen Ali'nin bu teklife bozulduğu-hoşuna gitmediği ve üstelik de Ömer'e, **"Sen bu kızı ne yapacaksın?"** şeklinde hayretini dile getirdiği yazılı.

Nihayet Ali, Ömer'le baş edemiyor ve üstelik de pek de âdet olmayan bir uygulama yapıyor. Herkes gider, kızı baba evinde ister; ama Ali kendi kızını Ömer'in ayaklarına kadar gönderiyor. Güya, kız anlamasın diye. Ali ona bir aba veriyor ki Ömer'e versin. Ömer kızı görür görmez hemen kucağına alıp öpüyor. Ayrıca eteğini kaldırıp avret yerine bakıyor (Ergenlik çağına gelmiş mi, artık aşk nedir bilir mi diye). Onun bu hareketi kızın zoruna gidiyor. Bu arada kız ona, **"Sen halife olmasaydın ağzını burnunu kırardım"** diyor. Kızın kullandığı bu tabir değişik kaynaklarda aynı anlamda ancak eşanlamlı kelimelerle anlatılmıştır. Örneğin; Çek (elini) anlamında Arapça **(ersil)** kullanılmış, bırak anlamına gelen (**meh**), halife olmasaydın, yüzüne/gözüne çarpardım anlamında **(sekk)**, gözlerini oyardım (**tems)** ve burnunu kırardım (**kesr**) terimleri geçiyor İslami kaynaklarda. Kız oradan ayrılırken Ömer ona, **"Babana söyle kabul ettim, kabul ettim, kabul ettim!"** şeklinde üç sefer tekrarlıyor.

Kız geri gelince Ali ne olduğunu soruyor. Olup bitenleri olduğu gibi anlatıyor kız, bir de şunu ekliyor: **"Baba sen beni çok kötü bir yaşlıya gönderdin. Şöyle şöyle yaptı"** diyor. Hz. Ali de, **"Kızım, seni onunla nikâhladım, artık eşisin"** diyor ve ondan sonra düğün oluyor, bu çift evleniyor ve Zeyd ile Rukiyye adlarında iki çocukları oluyor.

Kimi rivayetlere göre Ömer kırk bin, kimilerine göre de yüz bin dirhem mehir ücreti vermiş.[338]

Şu dikkatimi çekti: O kadar ağır bir konu olmasına karşılık

---

337 a- Heysemi, Beğıyet'ü Raid, Nikâh kısmı 4/499, no: 7430.
b- Taberani, Mucem-i Kebir 3/36, no: 2633.

338 a- Musannaf, küçüklerin evliliği bölümü, no: 10351-354, 6/162.
b- Muhibbüddin Taber, 1) Zahair'ül Ukba, s. 288 ve devamı. 2) Taberi, Riyaz'ü Nadre, 2/80.
c- Bağdadi, Tarih-i Bağdat, İbrahim b. Mihran Askalani kısmında, no: 3190. →

bir İslam düşünürü kalkıp da buna itiraz etmemiş. Mesela İbni Kesir o kadar kaynak yazmış (Kur'an tefsiri, Siyer, tarih gibi) bu konu hakkında şunu diyor: Ümmü Gülsüm, Hz. Muhammed ve Fatma ile Ali'nin kızı olduğu için halife Ömer muazzam bir düğün yaptı, kıza 40 bin dirhem mehir ücretini verdi...

Yine İslam otoritelerinden San'ani bu konuda farklı ve bir o kadar da ilginç bir belirlemede bulunuyor. Tabii ki o halifelik hakkında konuşuyor; şöyle diyor: Eğer derlerse ki, halifeliği Ali'den almakla Ebubekir ve Ömer kâfir olmuşlar; ben de derim ki, Hz. Ali de kızı Ümmü Gülsüm'ü bir kâfire (Ömer'e) verdiği için o da bir o kadar kâfirdir.

İbni Teymiyye'nin savunması daha ilginç: Bazıları, Fatma dışında Muhammed'in kızları da onun değildir, Ebubekir ve Ömer halifeliği zorla ele geçirmişlerdir, Ömer Hz. Ali'nin kızını gasp etmiştir, diyorlar. Bunları söyleyenler hep dine iftira edenlerdir, bu yalandır, bunlara inanılmaz... şeklinde bir savunma yapıyor.[339]

Yani dava, Ömer neden bu küçük yaştaki çocuğu aldı şeklinde bir tartışma değil de; eğer Ömer kâfirse niye Ali kızını bir dinsize verdi şeklindedir. Burada yine kızcağızı düşünen yok: Niye bu

---

d- İbni-l Cevzi, El-Muntazam fi'l Tarih, Hicri 17. yılı olayları bağlamında. cilt 4/237.

e- Şevkani, Neyl'ül Evtar, 6/126. Evlilik teklifi yapılan kıza bakmak kısmında/Nikah bölümü.

f- Zehebi, Siyeri A'lam, 3/500.

g- İbni Hacer Askalani, İsabe, no: 12233. Ümmü Gülsüm kısmında.

h- İbni Abdi'lberr, İstiab, no: 4204, cilt, 3/423.

i- Safedi, El-Vafi bi'l Vefeyat, 24/272.

j- İbn'il Esir, Üsd'ül Gabe, Ümmü Gülsüm md. Kadın bölümü. No: 7578, el-Kamil, 2/450. Ömer kısmı.

k- İbni Sad, Tabakat, 8/463, no: 4620.

l- Hindi, Kenz, no: 37586-88: Ümmü Gülsüm kısmında.

m- Kandehlevi, Hayat-i Sahaba, Ahmet Meylani ter. 3/319.

n- Beyhaki, Sünen, no: 13162, cilt, 7/64.

o- Prof. İbrahim Canan, Kütüb-i Sitte, 15/527.

339 a- İbni Kesir, 'Bidaye-Nihaye', Hz. Muhammed'in evlatları kısmında, c. 5/331.

b- San'ani, 'El-Ensab', 1/207.

c- İbni Teymiyye, 'Minhac'ü-s'Sünne', 4/493.

yaşta, suçu neydi, kimse bunu sormuyor. Savunma da yapmıyorlar diğer konular kadar, çünkü söz konusu bir kadın. Dolayısıyla Kur'an anlayışına göre zaten kadın kısmı emtiadır, erkek için vardır ve normaldir. O yüzden bu konuya fazla takılmıyorlar. Oysa, Ömer'in kızı zorla aldığı gerçektir. Zaten kimi kaynaklarda, İslam'da ilk gasp edilen kız çocuk budur şeklinde net ifadeler de var.

İbni Teymiyye'nin farklı bir niyetle değindiği gibi, Ömer'in bu kızla evliliğini bir gasp olayı olarak değerlendirenler de var. Özellikle Şia kesimi buna veryansın ediyor. Tabii ki bunun tasvip edilecek bir tarafı yok. Demek ki o zaman ya kız çocuklarına böyle bakıldığı, değer verilmediği için Hz. Ali de direnmemiş, ya da direnmiş ancak Ömer'le baş edemeyince vermek zorunda kalmıştır; belirtiler ortadadır.[340]

Şu da birçok tarihçi tarafından ortak olarak anlatılıyor; hem de zevkle: Hem kız ergenlik çağına gelmemişti, çocuktu diye yazıyorlar, hem de hemen düğün yapıldı şeklinde açıklama yapıyorlar. Zaten Ömer'in fazla da zamanı yoktu; kızla 6 yıl yaşıyor ve öldürülüyor. Bu süre zarfında bir de bu çocuğun kucağına iki çocuk bırakıyor ve bu evliliğin gerekçesi de Hz. Muhammed'i çok sevmek oluyor.[341]

Hz. Ali her ne kadar mecburi olarak onay vermişse de, aynı zamanda bu konuda kendisinin de sicili pek temiz değildir. Çünkü bakıyoruz aynı şeyleri o da yapmış. Bilindiği gibi Hz. Fatma hayatta olduğu sürece Ali tek evliydi. Başka kadınla evlenmek için girişimde bulunduysa da Muhammed buna engel olmuştu. Ancak Hz. Muhammed ve Fatma'nın ölümlerinden sonra o da rekor düzeyde çok evlilikten geri kalmamıştır. Küçük bir örnek verelim. İsmail Ebü'l Kasım, *el-Envar* adlı kitabında Hz. Ali'nin 32 çocuğunun isimlerini ve annelerini yazıyor. Yine Ya'meri 29 çocuk diyor. Muhibbüddin Taberi gerek *Riyad'ü Nadre* ve gerekse *Zahair'ül Ukba* adlı eserlerinde 32 çocuğun isimlerini veriyor.

---

340 Ebu Muaz İsmaili, 'Kitab'ü Zevac-i Ömer b. Hattab min Ümmi Gülsüm binti Ali b. Ebi Talib' adlı eser gibi.

341 İbni'l Cevzi, Muntazam, 4/237, h. 17. yılı olayları kısmında.

Yine İbni'l Cevzi *Sıfat-i Safve* adlı yapıtında (c.1/309) 33 çocuğun isimlerini, annelerinin isimleriyle birlikte yazıyor vb. Anlaşılan, o dönem için çok eşlilik ve hele aşırı derecede ufak olan kızları almak yaygın ve hatta kültürün bir parçası. Demek ki kız çocukları üzerlerinde insan organları tam belli oldu mu hemen evlendiriliyordu.[342]

Konuyu, Bağdadi'nin tarihine yazdığı bir cümlesiyle bitirmek istiyorum. Hz. Ali, Ümmü Gülsüm'ü Ömer'e gönderirken, Ömer çok memnun kalır ve kız ondan ayrılırken, **"Babana söyle Allah razı olsun, çok memnun oldum, çok memnun oldum, çok memnun oldum"** şeklinde üç sefer bu cümlesini tekrarlar.[343]

Halk nezdinde bilinen Ömer'le bilinmeyen Ömer arasındaki fark budur. Ben bu trajik, insanın asabını bozan konularla ilgilene ilgilene iyi bir feminist oldum desem mübalağa olmaz!

---

342 Hz. Ali'nin çocukları:

1- Hasan, Hüşeyin, Zeynep, Ümmü Gülsüm ve Muhsin Hz. Fatma'dan.

2- Muhammed Hanefi, Havle binti Ca'fer'den.

3- Ubeydullah, Ebubekir Leyla binti Mesut'tan.

4- B. Abbas, Osman, Ca'fer, Abdullah Ümmü'l Benin binti Üzam'dan.

5- K. Muhammed Ümmü Veled'den.

6- Yahya ve Avn adlarında iki erkek çocuk Esma binti Amis'ten.

7- B. Ömer, Rukiyye Seh'ba'dan.

8- O. Muhammed Ümame binti Ebü'l As'tan.

9- B. Remle ve Ümmü'l Hasan Ümmü Sait'ten.

10- Ümmü Hani, Meymune, K. Zeynep, Remle, K. Ümmü Gülsüm, Fatma, Emame, Hatice, Ümmü Hiram, Ümmü Ca'fer, Cemale, Nefise, Ümmü Seleme ve bir kızdan daha söz edilir; işte bunların farklı anneleri var diye geçiyor İslami kaynaklarda. Örneğin, Tarih'ül Hamis, 2/283 ve Sıfati Safve 1/309. Toplam 34 çocuk çıkıyor ortaya. Elbette Muhsin baskında düşürülmüştü; bunu da belirtelim.

343 Bağdadi, Tarih-i Bağdat. İbrahim b. Mihran Askalani kısmında, c.7/126, no: 3190.

VII. BÖLÜM

HZ. MUHAMMED'İN ÇOCUKLARI VAR MIYDI?

Söz Fatma-Ali ve kızları Ümmü Gülsüm'den açılmışken, en az bunlar kadar zorluk çeken ve güya Muhammed'in çocukları sayılan diğerleri hakkında da bazı bilgiler vermek isterim. Bunlarda da bir o kadar bilinmeyen var.

Bu başlığa bakılınca ilk etapta basit görülebilir; ancak öyle değil. Nedense bu konu bile İslam tarihçileri tarafından çarpıtılmış ve gerçek dışı bir şekilde bilgi verilmiştir. Yediden yetmişe hangi Müslüman bu konuda konuşsa, Hz. Muhammed'in erkek ve kızlarının isimlerini bülbül gibi anlatır; ama ne yazık ki bu isimler Muhammed'in çocukları değildir. Nasıl mı? Bu başlık altında anlatacağım.

Hz. Muhammed ve diğer suikastlarla bu olayın ne ilgisi var, niye bu kitapta bu konu işleniyor, denilebilir. Sebebi şu: İslami kesim bu basit konuda bile işi ne kadar farklı boyutlara çekmiş, bunu okurla paylaşmak istedim. Yani bu basit örnekten ibret almak için buraya aldım. Ayrıca önemli bilgiler de var; faydalı olacağı kanısındayım.

Bilinsin ki İslam tarihinde bu çok önemsiz konuda yapılan çarpıtmalar, aslında önemli konularda ne kadar gerçek dışı şeylerin yazıldığının da bir göstergesi ve kanıtıdır.

Burada Hz. Muhammed'in kız çocukları hakkında her yönüyle bilgi vermeye çalışmıyorum; ancak önemli gördüğüm ve gözlerden

hep uzak tutulan bir konuya açıklık getirmeye çalışıyorum. Her nedense bugüne kadar herhangi bir İslam düşünürü konuya ilişkin var olan bu çok açık çelişkiler hakkında herhangi bir yorum yapmamıştır.

Bilindiği gibi, İslam kültüründe meşhur olan şu: İslam lideri Hz. Muhammed'in ilk eşi Hatice'den Zeynep, Rukiye, Ümmü Gülsüm ve Fatma adlarında dört kız, Kasım ve Abdullah adlarında da iki erkek çocuk dünyaya gelir. Bu kızların üçü ile iki oğlan Hz. Muhammed'den önce vefat eder; ancak Fatma babasından sonra birkaç ay daha yaşar.

İlk önce konuya ilişkin bir durum tespiti yapmam lazım. İslami kaynaklarda yaygın olan görüş şu: Muhammed 25 yaşında iken, daha önce de iki erkekle (Ebu Hale Temimi (Hind) ve Atik b. Abid ya da Atik b. Aiz Mahzumi ile) evlenip sonra dul kalan 40 yaşlarındaki Hatice ile evlenir. Muhammed-Hatice çiftinden de yukarıda isimleri sunulan çocuklar dünyaya gelir; bir de Muhammed'in, Marya adındaki cariyesinden İbrahim isminde bir erkek çocuğu olur ve yaklaşık 16 aylıkken vefat eder. Zaten tüm çocukları da ondan önce ölmüş; ancak az önce de belirttiğim gibi Fatma ondan sonra birkaç ay daha yaşamıştır.

İslami kaynaklarda yaygın olan bilgi bu! Ancak kimi İslam tarihçilerine göre Hatice ile Muhammed'den 8 çocuk dünyaya gelmiş, kimilerine göre 9 çocuk, hatta 11 diyenler de var ve şöyle sıralıyorlar: Kasım, Abdullah, Abdülmenaf, Tayyip, Mütayyip, Tahir, Mütahhir adlarında 7 erkek çocuk, Zeynep, Rukiye, Fatma ve Ümmü Gülsüm adlarında dört kız çocuk (hepsi Muhammed-Hatice'den). Bunlardan Tayyip ile Mütayyip ikiz, ayrıca Tahir ile Mütahhir'in de ikiz olarak dünyaya geldiklerini, yani daha önce gençken evlendiği o iki eşten çocuk sahibi olamayan bir Hatice, kırkından sonra Muhammed'le evlenince maşallah iki kez çift doğurur.[344]

Bu çocukların doğumlarıyla ilgili İslami eserlerde farklı bilgiler var; bunu kısaca belirtelim.

---

344 a- Tarih'ül Hamis, 1/272-275.
b- İbni Asakir, Tarih'ü Medinet'ü Dımaşk, 3/132.
c- İbni Kesir, Bidaye-Nihaye, 5/330.

Kaynaklarda genel kanı, Muhammed'in kızlarının peygamberlikten önce doğmuş olmalarıdır; ancak bazı ünlü İslam düşünürleri farklı yönde bilgi vermişler. Onlardan bir özet vermek istiyorum.

Heysemi bir rivayetinde, Kasım, Zeynep dışında diğerleri Muhammed peygamber olduktan sonra dünyaya gelmişler, diyor. D. Bekiri bu konuda çok net konuşuyor; Rukiye-Osman evliliği İslam'dan önce olmuştur, diyor. Yine Kastalani, kimi rivayetlere göre Muhammed-Hatice'den 12 çocuk doğduğunu, bunlardan A. Menaf dışında hepsinin de Muhammed peygamber olduktan sonra dünyaya geldiklerini aktarıyor.

A. Menaf dışında hepsinin peygamberlikten sonra doğduğuna ilişkin Makdisi'nin de rivayetleri var: Kasım, Abdullah, Zeynep, Rukiye, Fatma, Ümmü Gülsüm bunların hepsi İslamiyet'ten sonra doğmuşlardır diye yazıyor... İbni Kesir *Bidaye-Nihaye*'de Zübeyr b. Bekâr'dan alıntı yaparak, Abdullah, Ümmü Gülsüm, Fatma ve Rukiye'nin peygamberlikten sonra doğduklarını ifade ediyor.

Meşhur tarihçi İbni Asakir, İbni Abbas'tan aktararak şunu diyor: Hz. Muhammed'in çocuğu ölünce kimileri kendisine, **'kısır adam'** lakabını takıyorlar. Bu yüzden Kevser suresinin son ayeti iniyor, **"Seni kıskanan ancak kısırdır"** deniliyor ve bundan sonra artık diğer çocuklar doğmaya başlıyorlar, diye bir hadis aktarıyor. Tabii ki bu yazarlar farklı rivayetler de yazmışlar; bunlar arasında bu kızların İslamiyet'ten sonra doğdukları görüşü de var. İşte bu görüşe göre şu demek oluyor ki, Muhammed kırk yaşını, Hatice de elli beş yaşını geçtikten sonra ancak bu çocuklar doğmaya başlamışlar. Hatice 55'te başlamışsa, menopoz bir yana; bir kere kalan ömür (7 yıl) bu çocukları doğurmaya nasıl yetmiş; merak konusu! Çünkü bu görüşe göre hepsi Hatice'nin 55'inden sonra doğmuşlar. Tümünü de bir seferde doğurmadığına göre, gerçekten büyük yalan. Bu farklı görüşü belirttikten sonra şimdi de bu kızlar hakkındaki bilginin detaylarına geçelim.[345]

---

[345] a- Makdisi, el-Bed'ü ve Tarih, 4/139 ve 5/16.
b- Kastalani, Mevahib... 1/39.
c- Tarih-i Hamis, 1/272.
d- İbni Kesir, Bidaye-Nihaye, 5/329. Muhammed'in çocukları bölümünde.
e- Heysemi, M. Zevaid, 9/217, no: 15244.
f- İbni Manzur, Muhtasar'u Tarih-i Dımaşk, Evlad-i Nebi kısmında, 2/263-64.

a) ZEYNEP

Hz. Muhammed'in kızlarından Zeynep, teyzesinin oğlu Ebül As/Lakit ile evlenir. Bu evlilik, Muhammed henüz peygamber olmadan gerçekleşir. Prof. Dr. Rıza Savaş bunu kaynağında anlatırken şöyle der: İslam'dan önce bazı ailelerde, anneler kız çocuklarını evlendirirdi. Mesela; henüz Muhammed peygamber olmadan, Hatice'nin kendi kızı Zeynep'i kız kardeşinin oğlu Ebu'l As ile evlendirmesi ve Muhammed'in buna ses çıkarmaması örnek gösterilebilir.

Aynı Rıza Savaş gibi ilahiyat akademisyenleri de şunu görmüyorlar: Madem Muhammed 25 yaşında evlendi ve ondan sonra bu kız dünyaya geldi; kırk yaşında da peygamber olduğuna göre, peki bu kızcağız peygamberlikten önce evlenirken kaç yaşlarındaydı, diye hiç sorgulamıyorlar! Maalesef hiçbir İslam mütefekkiri bu çelişkilere değinmemiştir. Bunun da nedeni, ya evlenen bir kadında yaşın küçük olmasına bakmayıp bunu normal karşılamak, ya da yorum yapmaktan kaçınmaktır.

Yine konuya ilişkin Diyanet İşleri Başkanlığınca tercüme edilen *Tecrid-i Sarih*'te şu var: Henüz Muhammed'e peygamberlik gelmeden Hatice bir gün Zeynep'i kendi kız kardeşinin oğluna teklif eder. Muhammed de buna ses çıkarmaz/onay verir ve bunlar evlenir... şeklinde bir bilgi veriliyor. Burada da diğer kaynaklarda olduğu gibi kızın evlendiği tarih, peygamberlikten önce; yalnız yaşı konusunda bir açıklık yok.[346]

Daha önemlisi, birçok İslami kaynakta, bunların doğum tarihleri bile yazılmış. Mesela; Muhammed 30 yaşında iken Zeynep, 33 yaşında iken Rukiye, bundan sonra Ümmü Gülsüm ve yine Muhammed 35 yaşında iken Fatma dünyaya gelmiştir, şeklinde

---

346 a- Prof. Dr. Rıza Savaş, Hz. Muhammed Devrinde Kadın. S. 35. Burada Taberi tarihinden alıntı yapar.

b- Dulabi tarafından el-Zürrüyyet'ül Tahire adlı yapıtında da geçiyor. 1/5.

c- Diyanet, Tecrid-i Sarih Diyanet tercemesi, no: 313 ve 625.

çok net açıklamalar var. Hatta İbni Hacer Askalani, **"Zeynep peygamberlikten çok az bir süre önce doğmuş; ancak bu sürenin 10 yıl önce olduğunu söyleyenler de vardır"** diyor. Zehebi, Zeynep'in hicri sekizinci yılında vefat ederken 30 yaşında olduğunu yazmış. Tabii ki bu durumda, Hz. Muhammed 13 yıl Mekke'de peygamberlik yapmış, 8 yıl da Medine'de yapınca bu kadın ölüyor. Demek ki Muhammed peygamber olduğu sırada kadın 9 yaşlarında ve sayısız kitaplarda geçiyor ki, İslam'dan önce de evlenmiş.[347]

Hz. Muhammed peygamber olup Medine'ye geçtiği zaman, Zeynep-Ebü'l As ikilisinin evliliği Mekke'de devam ediyordu. Zeynep'in eşi, Mekke'nin ileri gelenlerinden, güvenilir bir kişi, maddi bakımdan zengin bir tüccardı. O yüzden etrafındaki insanlar ona, Zeynep'i boşa, sana istediğin kızı getiririz. Çünkü hem maddi, hem de manevi olarak önemli birisin. Dolayısıyla birçok kız seni ister, diyorlar. Buna rağmen adam onlara olumsuz yanıt veriyor ve evlilikleri devam ediyor. Hatta tarihçi-müfessir Taberi ve İbni Hacer Askalani, **"Peygambere rağmen bunlar birbirlerinden ayrılmadılar, seviyorlardı birbirlerini"** diyorlar.[348]

Burada aşırı sevgilerine somut bir örnek verelim: Hicri ikinci yılında meydana gelen Bedir savaşında, Zeynep'in eşi müşrikler safında yer alır ve sonuçta Müslümanlara esir düşer. Zeynep onun esaret haberini alınca Hatice'nin, evlilik esnasında kendisine hediye olarak verdiği gerdanlığını çıkarıp Muhammed'e ve Müslümanlara fidye olarak gönderir ki, eşini serbest bıraksınlar. Muhammed bunu duyunca kocasını karşılıksız olarak bırakır ve

---

347 a- İstiab, Zeynep, no: 3360, Rukiye no: 3343 ve Ümmü Gülsüm no: 4201.

b- İbni Esir, Üsd'ül Gabe, Zeynep kısmında.

c- Tarih-ul Hamis, 1/273-75. Burada İbni İshak'ın da, Muhammed 30 yaşında iken Zeynep doğmuş rivayetini alır.

d- Askalani, İsabe, Zeynep md. no: 11354.

e- Nihayet'ül Ereb, 18/212.

f- Zehebi, Siyer-i A'lam, 1/334

348 a- Taberi Tarihi, 2/468 Bedir harbi kısmında.

b- Askalani, İsabe, Zeynep md. no: 11354.

güya ona, **"Sen de git, kızımı gönder"** der ve adam da buna söz verir, gerekeni yaparım, der.[349]

Hz. Muhammed böyle bir tavrı başka bir savaşta sütkardeşi için de göstermiş. Esir alınanlar arasında onun sütkardeşi bir kadın da bulununca, onları affetmiş! İşte bu olaydan sonra Hz. Muhammed'in kızı Zeynep'le eşi birbirlerinden ayrılmak zorunda kalırlar. Az önce de belirttiğim gibi, adam esaretten kurtulunca Zeynep'i Medine'ye göndermeye söz vermişti. Mekke'ye gelince Zeynep'i birilerine teslim edip gönderir. Böylece Zeynep babasının yanına, Medine'ye gitmek için yola koyulur. Ancak Zeynep'in bu şekilde, eşinin Muhammed'e esir düşmesi sonucu yapılan pazarlıklar yüzünden gitmesi ve giderken de gündüz, herkesin gözünün önünde yola çıkması, tabii ki Mekke müşriklerinin zoruna gitmiştir: Hani hem savaşta bizi mağlup etti, esirlerimizden fidye aldı, hem de namusumuzu bizden alacak diye düşünerek Zeynep'in gitmesini istememişlerdir. Normalde Ebü-l As'a, **"Eşini boşa!"** diyorlardı; ancak burada ayrılık nedeni farklı olunca zorlarına gitti. O yüzden Zeynep yola çıkınca, Hebbar b. Esved adında bir kişi ona baskın düzenledi ve yere düşen kadının kaburgası kırıldı. Eski eşinden hamileydi ve çocuğunu da düşürmüştü. Zeynep aldığı darbeler ve kan kaybı sonucu gitgide ağırlaştı. Bu olay onun vefatına neden olmuştur.[350]

Kadın henüz hayatta iken yaklaşık 170 kişilik bir Müslüman grubu onun eski eşinin de içinde bulunduğu bir Mekkeli ticaret kafilesinin yolunu kesti. Eşi kurtulmayı başardı ve kaçıp Medi-

---

349 Tecrid-i Sarih, Diyanet tercemesi, no: 313 hadisin açıklama kısmında. Ayrıca tabakat kitaplarında sıkça işlenir.

350 a- Tarih-ul Hamis, 1/274.
b- İstiab, Zeynep kısmı, no: 3360.
c- İbni Kesir, Bidaye-Nihaye, 5/330.
d- Askalani, İsabe Zeynep md. No: 11217.
e- Dulabi, Zürrüyyet-i Tahire, 1/59-65.
f- Mas'ab Zübeyri,Neseb'ü Kureyşin. s. 21.
g- İbni Hişam, Sire, 2/293, Bedir harbi kısmında.
h- Belazuri Ensab'ül Eşraf, 2/23.
I- D. bekiri, Tarih-i Hamis, 1/274.

ne'ye gitti, bir gece gizlice eşine sığındı. Zeynep, Muhammed'e bile danışmadan yüksek sesle, eski eşinin geldiğini, kendisine sığındığını ve onu affettiğini halka ilan etti. Haberiniz olsun, ona kimse dokunmasın, dedi. Muhammed bunu duyunca sevindi, Zeynep'in eşi de artık o andan itibaren Müslüman olmuştu ve Medine'de yaşamlarını sürdürdüler.

Bu ikiliden Ümame adında bir kız, Ali adında da bir erkek çocuk dünyaya geldi. Oğlan küçük yaşta vefat etti; ancak kız büyüdü ve teyzesi Hz. Fatma'nın vefatından sonra Hz. Ali ile evlendi.[351]

Bu kızcağız da Hz. Ali ile evlenirken kaç yaşlarındaydı, yaşı evlilik için uygun muydu diye kimse düşünmemiş, bunun üzerinde durmamıştır. Ben de detaylı olarak üzerinde durmayacağım. Ancak şu var ki, Ümame ile Hz. Ali arasında yaş farkı çoktu. Küçük bir ipucu verip geçelim. En başta Diyanet'in tercüme ettiği Tecrid-i Sarih no: 313'te şu var: Hz. Muhammed namaz kılarken bu kız öylesine küçüktü ki, bazen namaz kılarken Muhammed'in sırtına tırmanırdı. Ayrıca bu açıklama en başta Buhari ve Müslim olmak üzere diğer hadis kaynaklarında da geçmektedir.[352]

Şu hatırlatmayı yapmakta yarar var: Namaz, henüz Muhammed Medine'ye hicret etmeden yaklaşık bir buçuk yıl önce, onun Miraç'a çıkmasıyla farz kılındı. Fatma da hicri 11. yılı vefat ettiğine göre, kızcağızın hangi yaşta evlendiği tahmin edilebilir.

Ali ile evlendikten sonra zaman içinde bir gün Ali ona, **"Korkarım ki ben ölünce Ebu Süfyan oğlu Muaviye sana talip çıksın! Bu durumda beni dinlersen Nevfel oğlu Mugire ile evlen"** dedi. Daha sonra Hz. Ali öldürülünce kadın Mugire ile evlendi. Evet; bu açıklama Diyanet'in tercümesinden ve tabii ki aynı zamanda diğer birçok İslami kaynaktan. Demek ki ko-

---

351 a- İbni Sadi Tabakat, 7/258 ve dv. no: 4086.
b- D. bekiri, Tarih-i Hamis, 1/273.
c- Mas'ab Zübeyri, Neseb'ü Kureyşin, s. 158 ve 219.
d- Askalani İsabe, no: 11354.

352 a- Buhari, Edeb 18. bab. Müslim, Mesacid, 42. bab. Ebudavud, Namaz, 165. bab. Nesai, Mesacid, İmame ve Sehiv kısımlarında.
b- Askalani, İsabe, Zeynep kısmında, no: 11354.

canın kendi ölümünden sonra hanımına eş bulması onlara göre normal bir öneriymiş![353] Hz. Muhammed ise hanımlarına, ben ölsem bile artık size evlilik yoktur, diyerek bunu tanrı buyruğu şeklinde bildiriyor![354]

b) RUKİYE ve ÜMMÜ GÜLSÜM

Muhammed'in kızlarından Rukiye, babası henüz peygamber olmadan (yani 40 yaşın altında iken), Ebu Leheb'in oğlu **'Utbe'** ile evlendirilir. Kızlarından Ümmü Gülsüm de peygamberlikten önce Ebu Leheb'in bir diğer oğlu **Uteybe** ile evlendirilir. Yani iki kardeş bacanak olur. Yaygın olan kanaat, Muhammed peygamber olunca yine bu evlilik devam eder; ta ki Ebu Leheb hakkında Kur'an'daki Tebbet suresi oluşuncaya kadar. İşte bu sure inince, Ebu Leheb ve hanımı Ümmü Cemil kendi oğullarına, **"Muhammed'in kızlarını boşayın"** derler.

Bu surenin anlamı şu: "Ebu Leheb'in elleri kurusun. Zaten kurudu (1). Ona ne malı fayda verdi, ne de kazandığı (2). O, bir alevli ateşe girecektir (3). Boynunda bükülmüş hurma liflerinden bir ip olduğu halde sırtında odun taşıyarak karısı da o ateşe girecektir (4-5)."

Bu Tebbet suresi, iniş sıralamasında Kur'an'ın 114 suresi içinde altıncı sırada. Yani peygamberliğin hemen ilk yıllarında oluşan bir suredir.

Tekrar ediyorum, bu sure ininceye kadar, Muhammed'in kızlarıyla Ebu Leheb'in oğulları arasındaki evlilik devam etmiştir; tıpkı Zeynep'le eşininki gibi. Ancak bu sure inince; artık Ebu Leheb ve eşi Ümmü Cemil'in canına tak eder/dayanamazlar, oğullarına, **"Bu adamın kızlarını boşayın"** derler. Ayrıca Mekkeliler de Ebu Leheb'in bir oğluna, **"Muhammed'in kızını boşa"** diye teklifte bulununca o, **"Eban bin Sait bin As'ın kızını ba-**

---

353 a-Tecrid-i Sarih, no: 313, cilt 2/453.
b-Askalani, İsabe, no: 11354, Zeynep md. 10954, Ümame maddesi.

354 Ahzab, 6 ve 53.

na getirirseniz ben kabul ederim" yanıtını verir. Sonuçta onlar da şartını kabul ederler ve zaten anne-babanın da bu konuda teklifleri vardı; bu yüzden Rukiye ile Ümmü Gülsüm'ü boşarlar.

Burada İbni Hacer, **"Rukiye peygamberlikten önce Ebu Leheb'in oğluyla evlendirilir, İslamiyet gelince ayrılırlar ve bu kez de Osman'la evlendirilir"** diyor. Farklı rivayetler de var Rukiye'nin Ebu Leheb'in oğluyla evliliği konusunda. O da şu: Rukiye Utbe ile evlendirildikten sonra bu evlilik devam eder, ta ki kocası ölene kadar. Daha sonra da Osman'la evlendirilir. Kimi rivayetlere göre Osman bu kadını döver ve bundan dolayı o, genç yaşta vefat eder.[355]

Burada ilginç bir durum daha var. Dulabi gibi bazı Siyer/tarih yazarları, Osman, Rukiye ile evlendiğinde Muhammed henüz peygamber değildi, diyorlar. Bu durumda bu kızların Ebu Leheb'in çocuklarıyla evlenmeleri ancak hayal olur veya bunlar Osman'dan önce Ebu Leheb'in çocuklarıyla evlenmişse, o zaman bunların ayrılma nedeni din değil; başka bir şey olmalı. Ancak bu kızların Ebu Leheb'in çocuklarıyla evlilikleri konusunda İslami kaynaklarda hemen hemen fikir birliği var ve Tebbet suresinin onların boşanmalarına neden olduğu görüşü yaygın. Ki bu durumda artık peygamberlik vardı. O yüzden Osman'ın da peygamberlikten önce bununla evlendiği fikri, dengeleri altüst eder.

D. Bekiri, Dulabi gibileri ya bu kızların Ebu Leheb'in çocuklarıyla evliliklerini inkâr etmeli -ki bu inkâr edilemez- veya başka neden göstermeleri gerek. Bunlara göre eğer Ebu Leheb'in çocuklarıyla olan evliliklerini de kabul edip İslam'dan önce gerçekleştiği görüşü benimseniyorsa, o zaman bu kızların İslam'dan önce iki kez evlendikleri söz konusu ve doğum tarihleri de belli: Rukiye, peygamberlikten 7 yıl önce dünyaya gelmiş, Ümmü Gülsüm de ondan sonra doğmuş. İşte bu 5-6 yıllık ömürle nasıl

---

355 a- İbni Sad, Tabakat, 7. cilt, no: 4087-4088.
b- Dulabi, El-Zürrüyyet'ül Tahire, s.1/56 vd.
c- Taberi Tarih, 2/468.
d- D. bekiri, Tarihü Hamis, 1/273.
e- Belazuri, Ensab, 2/23 vd.
f- İbni Hacer, İsabe, no: 11354. ve 11318 Rukiye md.
g- Tarih'ü Ehli'l Beyt, s. 92

iki kez evlenmişler; bu imkânsız bir şey. İşte görüldüğü gibi öyle kötü-beceriksiz bir tarih hazırlamışlar ki, insan ne yapacağına, nasıl doğruyu bulacağına şaşıyor.[356]

Görüldüğü gibi konu çelişkilerle dolu; zaten ben de bu anormal durumları tespit etmeseydim, bu kitabı yazmam söz konusu olmazdı.

Muhammed daha Mekke'de iken Müslümanlar bir-iki kez Habeşistan'a hicret eder. Birincisi Muhammed 45 yaşında iken gerçekleşir, diğeri de 46 yaşlarında iken. Her iki seferde de halife Osman'la eşi ve aynı zamanda Muhammed'in kızı diye iddia edilen Rukiye vardı. Bu kadın hamileydi ve yolda gemiyle giderken çocuk düşürmüştü veya çocuğu doğurduktan sonra bir horoz çocuğun gözüne vurmuş, gözünü çıkarmış ve çocuk ölmüştü. Rukiye, daha sonra Medine'ye geçti ve hicretin ikinci yılında orada vefat etti. Kimi kaynaklarda Osman'ın onu dövmesi sonucu vefat ettiği iddia ediliyor. Bunu az önce de belirttim.[357]

Rukiye'nin ölümü üzerine Osman dul kaldı, bu kez halife Ömer kendi kızı Hafsa'yı ona teklif etti; ancak Osman cesaret edemedi. Çünkü Muhammed'in de Hafsa'ya talip olduğunu öğrenmişti. Muhammed haberi duyunca çözümü buldu: Hafsa benim olsun, Osman'a da ikinci bir kızımı (Ümmü Gülsüm'ü) vereceğim dedi ve bu şekilde anlaştılar: Hafsa Muhammed'e, Ümmü Gülsüm de Osman'a... Bu evlilik Medine'de, Bedir harbinden sonra gerçekleşti. O tarihe kadar Rukiye yaşıyordu, onun ölümünden sonra bu ikinci evlilik gerçekleşti.

---

356 a- Dulabi, el-Zürrüyet'l Tahire, 1/72. no: 63 Rukiye kısmında.

b- Tarih-i Hamis, 1/406. Ayrıca Moğultay'ın da bunu söylediğini yazıyor: 1/275.

c- Muhibbüddin Taberi, Zehair-ül Ukba, 162.

357 a- Üsd, Rukiye md.

b- İbni Asakir, Tarih'ü Medinet-i Dımaşk, 3/127.

c- Makdisî', el-Bed'ü ve'l-Tarih, 5/17.

d- Tehzib'ü Tarih-i Dımaşk, 1/298.

e- Muhibbüddin Taberi, Zehairü'l Ukba. 163.

f- Nüveyri, Nihayet'ül Ereb, 18/212.

g- Askalani, İsabe, no: 11181 Rukiye md.

h- İbni Abdil Ber, İstiab, Rukiye md. No: 3343.

Yalnız burada bilinmeyen bir şey var: Fatma, Rukiye ve Zeynep'in ne zaman, nasıl Mekke'den Medine'ye hicret ettikleri İslami kaynaklarda anlatılıyor; ama Ümmü Gülsüm'le ilgili bu konuda herhangi bir bilgiye rastlamadım: Acaba ne zaman ve kiminle Medine'ye gitmiş? Yalnız şöyle bir bilgi var; ancak bu da muğlak: Ali, Muhammed'den mektup alınca -Siz de Medine'ye gelin diye- o, yanına Fatma'ları ve Ümmü Eymen adındaki kadınla Ebu Vakıd Leysi adında bir erkeği alıp yola çıkar. Fatma'lar da Hz. Fatma, Esed b. Hişam kızı Fatma, Zübeyr b. Abdülmuttalib kızı Fatma ve Muhammed'in amcası Hamza'nın kızı Fatma'dır. Ayrıca Müslümanlardan fakir-fukara, zayıf olanlar Ali ile beraber yolculuk yaparlar. Demek istediğim, burada Ümmü Gülsüm için biraz şüphe var: Acaba o da bunlarla mı gitmiş diye. Fakat burada da hiçbir işaret yok. Yabancı olan Fatma'lar bile sayılıyor; ama bu kızcağız yok. Neyse bu o kadar önemli değil; yalnız konuyu karıştırınca herkesin nasıl hicret ettiğini gördüm; sadece bundan söz edilmemiş, o yüzden açıklama yapmak zorunda kaldım. Bu kadın hicretin dokuzuncu yılında Medine'de vefat ediyor.[358]

Hz. Muhammed bu kızları Osman'la evlendirirken çok enteresan açıklamalar yapmıştır. Bunlardan birkaçını sunalım.

İlkin Rukiye'yi Osman'a verirken şunu söylüyor: Cebrail bana Allah'tan vahiy getirdi ki Allah demiş kızını Osman'a ver, ben de buna dayanarak veriyorum. Daha sonra Rukiye ölünce bu kez aynı vahiy olayını ikinci kızı Ümmü Gülsüm için kullanır, burada da ben Allah'tan aldığım vahiyle kızımı Osman'a veriyorum der. Zamanla bu da vefat edince, bu sefer şuna benzer açıklamalar yapar: Üçüncü bir kızım olsaydı onu da Allah'ın vahyiyle Osman'a verirdim. Diğer bir sözünde, on kızım olsaydı hepsini Osman'a verirdim: Biri öldü mü diğerine başlardım; ta ki hepsi bitene kadar. Başka bir sözünde, kırk kızım olsaydı hepsini Os-

---

358 a- İbni Abdilberr, İstiab, no: 4201, Ümmü Gülsüm md.
b- Dulabi, el-Zürriyyetü'l Tahire, s.1/88.
c- İbni Esir, Üsd'ül Gabe, Ümmü Gülsüm md.

man'a verirdim, diğer bir hadisinde, yüz kızım olsaydı yine Allah'ın emriyle Osman'a verirdim, demiştir.[359]

Konuyla ilgili şöyle bir olay aklıma geldi, onu da buraya alayım. Muhammed'in çocuğu olmayınca, inanmayanlardan **As b. Vail** onun hakkında, "Kısır adam" diye bir cümle kullanıyor. Muhammed'in canı sıkılıyor. Hemen Kevser suresinde şöyle bir ayet iniyor: **"Ey Muhammed! Kuşkun olmasın ki, soyu kesik/kısır olan, seni kötüleyenin ta kendisidir."** Bu konuda tüm tefsirlere, sebeb-i nüzul kaynaklarına bakılabilir. Taberani, D. Bekiri, Kastalani, Dulabi, Heysemi, İbni Abdi'l Ber, Makdisi gibi tarihçiler şu farklı rivayetleri de aktarmışlardır: Hz. Muhammed'in tüm kızları peygamber olduktan sonra (yani 40 yaşından sonra) doğmuşlardır... Bunu daha önce de belirttim.[360] Daha önce de açıkladım, birçok kaynakta, çocukların bırakın peygamberlikten sonra doğmasını; peygamberlikten önce bu çocukların evlendiklerine dair açıklamalar bile var. Evet; birbirlerinden 180 derece farklı aktarımlar.[361]

Çocukların hepsi kırk yaşından sonra doğmuşsa, Hatice 55 yaşını geçtikten sonra doğuma başlamış demektir. Her ne kadar

---

359 a- İbni Asakir, Tarih'ü Medinet-i Dımaşk, 3/127 ve 39/40-45.
b- Kastalani, Mevahib-i Ledüni, 1/394.
c- Taberani, Mucem-i Kebir, 6/ 176 , 17/184 ve 22/436.
d- İbni Kesir, Bidaye-Nihaye: 5/530.
e- Hindi, Kenz'ül Ummal. Osman kısmı, no: 36199-36208 ve 36246.
f- Heysemi, Beğiyyet-ü Raid, c. 9/92, no: 14509-14512.

360 a- D.bekiri, Tarih'ül Hamis, 1/272.
b- Kastalani, Mevahib'i Ledüni, 1/391.
c- Dulabi, El-Zürriyyetü'l Tahire, 1/46.
d- İstiab, Hatice kısmı, 4/1818, no: 3311.
e- Taberani, 22/455.
f- Mecme'ü Zevaid, age. 9/253.
g- Makdisi, el-bed'ü ve tarih 4/139 ve 5/16.

361 a- Tarih-i Hamis, 1/406. Ayrıca Moğultay'ın da bunu söylediğini yazıyor: 1/275.
b- Muhibbüddin Taberi, Zehair-ül Ukba, 162.
c- Dulabi, el-Zürriyyet'ül Tahire, 1/72.
d- Suyuti, Tarih'ül Hulefa, s. 165.

adı geçen tarihçiler, bu kızlar peygamberlikten sonra doğmuşlar, demişlerse de, bu görüş zayıftır; güçlü olanı, bunların peygamberlikten önce doğmaları ve aynı zamanda peygamberlikten önce evlenmiş olmalarıdır. Çoğunluğun ibresi bu yöndedir ve Hatice'nin ilerlemiş yaşında doğum yapması da olası değildir. Muhammed ilk peygamberlik iddiasında bulunduğunda, kendisi 40, Hatice de 55 yaşlarındaydı. Hatice 63 yaşında vefat etti. 55'ten sonra bu çocukları doğurmuşsa bünyesi buna müsait miydi sorusuna yanıt vermek gerekiyor ama ondan önce bu kadar çocuğu doğuracak zamanı var mıydı, diye de sormak gerekiyor.

Şimdi de verdiğim bilgileri somutlaştırmaya çalışalım. Gerçi bazı şeyler belli oluyor artık ama yine de kolay anlaşılabilir bir özet haline getirelim.

1. Farzedelim ki Zeynep, babası 30 yaşında iken doğdu ve peygamberlik yaşı olan 40'tan önce de teyzesinin oğluyla evlendi. Arada 10 senelik bir ömür var ve hemen onuncu yılda evlenmiş diye bir bilgi de yok. Kim bilir belki daha erken evlenmiştir. Peki, bu yaşta kocaya verilmesi nasıl açıklanabilir? Üstelik Zeynep'in, babası 30 yaşında iken doğduğu açıklaması, başta Diyanet'in tercüme ettiği Tecrid-i Sarih olmak üzere birçok İslami kaynakta geçmektedir.[362]

2. Peki, nasıl olur da Muhammed 33 yaşında iken Rukiye dünyaya gelir ve henüz peygamberlik gelmeden (40'tan önce) onu Ebu Leheb'in oğluyla evlendirir? Tam kırkıncı yılda evlendirildiğini düşünsek bile kız o zaman ancak 7 yaşında oluyor. Ve nasıl oluyor da din nedeniyle eski eşinden ayrılan bu Rukiye'yi yine peygamber olmadan (40'tan önce) Osman'a veriyor ve peygamberliğin beşinci yılında (yani kız 12 yaşında iken) Osman'la birlikte Habeşistan'a hicret ediyor ve bu sırada Osman'dan hamileyken de yolda çocuk düşürüyor? Halife Osman ile Hz. Muhammed hemen hemen yaşıttılar, aralarında 1-5 yaş fark vardı. Kızcağız hicri ikinci yılında vefat ederken, İslam tarihindeki verilere göre 21 yaşındaydı. Kabul edelim ki bu kızla Osman'ın ev-

---

362 Tecrid-i Sarih, Diyanet tercemesi, no: 625/cilt, 4/319 hadisin açıklama kısmında.

liliği peygamberlikten sonra olsun; peki bu kadar yaş farkına ne diyeceğiz! Şunu hep vurguluyorum: Osman, Muhammed'in yaşıtıydı ve bu kızla kardeşi Ümmü Gülsüm de Osman'ın kadınlarıydı ve doğum tarihleri de bellidir! İşte İslam'a gönül veren müçtehitler, akademisyenler bu yaşı doğal karşılıyorlar. Niye? Çünkü İslam'da bunun somut örnekleri var: Hz. Muhammed'in 9 yaşındaki Ayşe'yi alması ve 55-60 yaşlarında iken aldığı gencecik Safiye, Cüveyriye, Marya, Hafsa gibi. O yüzden İslami kesim bunu sorun olarak görmüyor.

3. Rukiye ölünce, Muhammed, bu defa onun bir küçüğü olan Ümmü Gülsüm'ü Osman'la (dede Osman'la) evlendiriyor ve bunu yaparken de, Allah bana bu konuda vahiy gönderdi, diyor. Kaldı ki, o da ablası Rukiye gibi daha önce Ebu Leheb'in bir diğer oğlu Uteybe ile evlendirilmişti ve din engeli yüzünden boşanmıştı. Bu kızlar Muhammed'indir desek (zaten İslami kaynaklarda böyle yazılıyor), o zaman bu işin içinden nasıl çıkılır?

Dikkat edilirse ben bunların yaşlarıyla ilgili en yüksek olanı temel alıp değerlendirme yapıyorum. Daha önce de belirtildiği gibi, bunların peygamberlikten sonra doğduklarını yazan önemli İslam tarihçileri de var. Yineliyorum: Bu yoruma göre tüm bu çocukları, Hatice 55 yaşından sonra doğurmuştur, hem de iki sefer ikiz doğurmak suretiyle diyen birçok İslam tarihçisi var.[363]

Menopoz döneminde Hatice'nin bunları nasıl doğurduğunu, bunu aktaran ve safça inanan tarihçilerden sormak gerek. Daha önce de belirtildi: Hatice Muhammed'den evvel iki sefer evlenmişti diye. Peki, genç yaşta neden o kadar çocuğu evlendiği kişiler için de yapmadı da 55 yaşına gelince mi harekete geçti! Biliyorum; yanıt hemen hazırdır: O Allah'ın peygamberidir, bu yaşta Hatice'ye değil ikiz; üçüz de, dördüz de ve daha fazlasını da Allah doğurtabilir demeleri gayet mümkün ve nitekim bunu rahatlıkla söylüyorlar.

---

363 a- Kastalani, Mevahib-i Ledüni, 1/391.
b- İbni Kesir, El-Bidaye ve'l Nihaye, 11. hicri yılı olayları, 5/330.
c- Makdisi, el-Bed'ü ve'l Tarih, 4/139 ve 5/16. Aynı şeyi Taberani de almış.

Bu son görüşü (peygamberlikten sonra doğdular diye) dikkate alsaydım zaten işin içinden çıkılmazdı; o bakımdan en yüksek yaşı seçtim. Buna rağmen ortada inanılmaz bir manzara var.

4. Hz. Fatma henüz Hz. Ali ile evlenmemiş iken hem Ebubekir, hem de Ömer onu kendileri için Muhammed'den isterler; ama o vermez. Gerekçe de şu: Kızım küçük, aranızda yaş farkı var, der ve sonuçta Hz. Ali'ye verir. Peki, aynı Muhammed neden bu yaş farkını diğer kızları için de göz önüne almadı, onlara da yazık değil miydi? Göz önüne almadı... Çünkü çocuklar onun değildi.

5. Yukarıda belirttim, bir görüşe göre bu kızlar İslamiyet geldikten sonra doğmuşlardır. Bu durumda kızların halife Osman ve Ebu Leheb'in oğullarıyla evlenmeleri mümkün değildir. Hâlbuki yüzlerce kaynak gösteriyor ki, bu evlilikler gerçekleşmiştir. Demek ki bu görüşün ciddiye alınacak bir tarafı yoktur.

6. Eğer bu kızlar da Hz. Muhammed'in ise, neden onlarla ilgili İslam literatüründe önemli bir kayıt yok! Kaldı ki, erken de ölmemişler. Rukiye hicri ikinci yılında, Zeynep sekizinci, Ümmü Gülsüm de dokuzuncu yılında vefat etmiş. Hz. Muhammed de hicri on birinci yılında öldürülmüş. Hz. Fatma hakkında sayılmayacak kadar hadis var; bunlar hakkında ise hiçbir şey yok: Yetim oldukları belli. Nasıl mı? Anlatacağım.

Aslında İslami kaynaklarda var olan bilgilere bakılınca, Hz. Fatma dışında Muhammed'in çocuğunun olmadığı fikri ağır basıyor. Çünkü Muhammed vefat edince ondan birçok genç kadın dul kaldı. Örneğin Ayşe 18 yaşında dul kaldı, Cüveyriye, Safiye, Hafsa, Ümmü Habibe, Ümmü Seleme, Zeynep b. Cahş... Hepsi 20-35 yaşlarında kadınlardı. Peki, neden bunlardan hiçbiri Muhammed'den hamile kalmadı da (görüldüğü gibi yaşları uygun ve henüz menopoz devresi de onlar için söz konusu değil), Hatice o yaşta bu kadar çocuk doğurdu hem de iki kez ikiz doğurmak suretiyle!

Burada şu söylenebilir: Marya da Muhammed'den hamile kalarak İbrahim adında bir erkek çocuk doğurmuş. Hayır; Marya'nın doğurduğu çocuk (İbrahim) Muhammed'den değildi. Nitekim Muhammed Hz. Ali'yi görevlendirmiş, git hem Marya'yı,

hem de onunla cinsel ilişkide bulunan kişiyi öldür demişti. Daha sonra farklı bir formül bulunmuş, ikisi de infaz edilmekten kurtulmuştu. Ben bu olayı kanıtlarıyla birlikte başka bir kaynağımda anlattığım için burada detayına girmiyorum.[364]

Fatma, Hz. Muhammed'in kızıdır diyorum. Çünkü İslami kaynaklarda ona çok yer verilmiştir, Fatma hakkında Muhammed'in hadisleri de çok fazladır. Mesela; **"Fatma benden bir parçadır. Kim ona eziyet ediyorsa bana etmiş olur"** gibi ona ait çok farklı hadisler var;[365] ancak benzer açıklamalar, diğer kızları hakkında yok. Hâlbuki onlar da uzun yaşadılar, ikisi Muhammed'den bir-iki yıl önce vefat etti.

Okuyucu haklı olarak merak edip şunu sorabilir: Peki, bu hengâmenin, olup bitenlerin sonucu ne oldu?

Ben de soruyorum, acaba sonuç ne oldu? Aslında konumuz şu bulmacaya benziyor: Ortada üç deve var. Biri insanları, diğeri develeri, üçüncüsü de semerleri yiyor. Gel de bunları sıraya diz! Zor bir iş değil mi! Ama ben yine de konumuzu bir sonuca bağlamaya çalışayım.

Biraz önce de belirttim, Hz. Fatma dışında kalan bu kızlar (Zeynep, Rukiye ve Ümmü Gülsüm) Muhammed'le Hatice'nin çocukları değildi. Hatice'nin Hale adında bir kız kardeşi vardı. Bu kadın daha önce biriyle evlenmişti; evlendiği kişinin de bir başka hanımından kız çocukları vardı. Babaları ölünce bunlar üvey annede (Hatice'nin kız kardeşinde) kaldılar. O da vefat edince kızlar ortada sahipsiz kaldı. Hatice'nin maddi durumu müsaitti ve bu çocukları yanına aldı. Hatice zengindi ve kızlar ona yardım da ediyorlardı. Hatice, Muhammed'le evlenince, Muhammed bir bakıma bu kızlara üvey baba olmuştu.[366]

Araplarda o zamanlar üvey baba önemliydi. Nitekim Hz. Muhammed de bunu meşru hale getirdi, Tanrı buyruğu saydı. Nisa suresi 23. ayete göre, bir erkek bir kadınla evlenmiş ve cinsel

---

364 Kur'an'ın Kökeni, s. 213, Berfin yay. üçüncü baskı.

365 Buhari-Müslüm, Fadail-i Fatma.

366 a- Menakıb'ü Al-i Ebi Talip, 1/59-162.

b- Ebülkasım Kufi, 'İstiğase', 1/68.

ilişki yaşamışsa, artık o kadının başka kocadan kızlarıyla (varsa eğer) evlenemezdi. Bunlar üvey evlat sayılırdı ve İslam terminolojisine göre bu durumda olan bir kıza **'Rebibe'** adı verilirdi. İşte Hatice'nin kız kardeşi Hale'den olan kızları Hatice'nin evinde oldukları için böyle değerlendirilmiştir. Dolayısıyla halk arasında o zamanlar bunlara **"Muhammed Çocukları"** denirdi ve o günkü kültüre, inanca göre bu gayet normaldi ve bu durumda olan başka insanlar için de durum aynıydı. Bunu anlatan kaynaklar çok; ancak kızları Hz. Muhammed'den alan İslam tarihçileri yok: Hepsi, onun kızlarıdır, diye yazmışlar.

İslam aktörleri bu yabancı çocukları neden zorla Muhammed'e yazmışlar; doğrusu bunu anlamak zor. İslam'ın en eski tarihçileri bile Muhammed'den en az bir asır sonra ortaya çıkmıştır. Mesela; Vakıdi, İbni İshak, İbni Hişam, İbni Sad, Taberi vs. Bunlar toparladıkları bilgilerde, Muhammed'in üvey kızları durumundaki kızlar **"Muhammed'in Çocukları"** diye tanımlandığı için; bunları gerçek kızları sanıp bu şekilde kayıtlara geçirmişlerdir. Bu iş yanlışlıkla oldu diye düşünelim; ama kızlara yükledikleri anormal doğum tarihleri neden, bunları nerden çıkardılar?

Sonuç şu:

a) Ya çoğunluğun iddia ettiği gibi bu kızlar Muhammed-Hatice'nindir ve Hz. Muhammed henüz peygamber olmadan bunlar doğmuş ve yine daha peygamber olmadan bunlar 5-7 yaşlarında iken evlendirilmişlerdir. Ben şahsen buna ihtimal vermiyorum.

b) Ya da bunlar peygamberlikten önce doğmuş; ancak İslamiyet'ten sonra evlenmişlerdir. Buna da ihtimal vermiyorum, çünkü daha önce de iki kez evlenen Hatice'nin yaşı geçmiştir, bu kadar çocuk (kimilerine göre 12 çocuk) doğurması tıbben mümkün değildir. Şunu da belirtmek lazım ki Muhammed, Hatice zengin olduğu için onunla evlenmeyi kabul etmiştir; normalde o yaşta ve o günkü koşullarda kimse bunu yapmazdı.

c) Bir diğer sonuç da, kızlar Muhammed'in peygamberliğinden sonra doğmuştur ve adı geçen şahıslarla evlendirilmişlerdir. Bilgiler arasında bu da var. Malum damatlardan biri de halife Osman'dır ve hicri beşinci yılında bu kızlardan Rukiye ile evliyken ve Rukiye hamileyken Habeşistan'a hicret ediyor. Bu du-

rumda da Muhammed'in 40 yaşından sonra bu kızların doğduğu ve bunlardan birinin Muhammed 45 yaşında iken hamile olduğu iddia edilmektedir. Evet; bir görüş de bu.

d) Ya da az önce belirttiğim gibi bunlar başkalarının çocuklarıydı ve yetim kalmışlardı, Muhammed-Hatice onları evlendirmişlerdir.

Burada olaylardan şu sonucu çıkarmak lazım: Bu kadar insan, bu kızların peygamberlikten önce mi, sonra mı doğduklarını veya onların Muhammed-Hatice'nin çocukları olup olmadığını bilmiyorsa, İslami kaynaklar da tartışmalıysa, Hz. Muhammed'in hadisleridir diye ortalıkta dolaşan bu kadar yazı ne kadar sağlıklıdır? Bu kadar önemli insanın ne zaman yaşadığını, kimden doğduğunu iyi tespit etmeyen bir sistem, hiç şüphesiz ki Muhammed'in cümlelerini, sözlerini de kontrol edememiştir. Bu önemli bir göstergedir.

Kızların Muhammed'in olmadığına ilişkin İslam tarihinde bir kaynağa rastlamadım. Burada söz ettiklerim eski tarihçilerdir tabii ki. Hep söylüyorum; İslam tarihi resmi tarihtir, sansürlü tarihtir ama profesyonelce yazmamışlar. İşte, durum ortada!

Yaklaşık bin yıl önce yaşayan bir yazarın bu konuda bir şeyler yazdığı kaynaklarda geçiyor. Adı **İbni Şehraşub** (h.588.ö). Onun verdiği bilgiler, İslam'da var olanlarla ters düştüğü için, İslam otoritelerince pek dikkate alınmamış, nerdeyse unutulmuş. Yine Ebü'l Kasım Ali b. Ahmet Kufi (h.352.ö) *'el-İstigase'* adlı yapıtında benzer şeylerden söz ediyor ve çocuklar Muhammed-Hatice'nin değildir, diyor. Mamekani (1351-h), *'Tenkih'ül Makal...'* adlı yapıtında, bu kızlar Muhammed'in olmayabilir şeklinde kanaat belirtmiş.[367]

Diyelim ki bunlar Müslüman ama Hz. Ali taraftarı veya Mutezile veya İslam'da başka bir ekolün sempatizanları; yine de bu

---

367 a- Tenkih'ül Mekal fi ilmi Rical. 3/79, Zeynep konusunda. Aynı zamanda Tusteri, bunun şerhi olan Kamusi Rical'da bunu işlemiştir.

b- İstiğase, s. 89.

c- İbni Şehraşub, Menakıb-i Al-i Ebitalib, 1/159-163. Burada başta Belazuri olmak üzere birkaç kaynaktan söz eder.

d- Amili, Benat-ü Nebi, s. 83.

konunun taraftarlıkla alakası yok ki. Olay, direkt Muhammed ve çocuklarıyla ilgili! Burada Muhammed'e bir eleştiri gelirse, Şia da, Sünni de, tüm İslami cemaatler de rahatsız olur.

Yine Sünni kesimin tarihçilerinden Moğultay'ın Siyerinde: Hatice, Muhammed'den önce ikinci eşi olan Ebu Hale Nebbaş b. Zerare'den Hind, Hars ve Zeynep adında üç çocuk doğurmuş, şeklinde bir açıklama var. Bu durumda muhtemeldir ki Zeynep, Hatice'nin bir önceki eşinden olan kızıdır. Yine önemli olmamakla birlikte bu konuda şöyle bir hadis var: Zeynep'in eşi Ebü'l As bir gün Muhammed'e hediye olarak bir şey getirir. Bunu anlatan ravi, **Hatice'nin damadı Muhammed'e bir şey getirdi**, şeklinde aktarır. Burada denilebilir ki, madem Muhammed'in de damadıydı niye Hatice'nin damadı şeklinde söylenmiş? Aynı metin içinde Zeynep'in Muhammed'in kızı olduğu da söyleniyor. Elbette burada Muhammed'in kızıdır diye yazılmışsa da bundan kasıt üvey kızıdır demek mümkündür. Dolayısıyla bu şekilde söylenmesi normaldir. Aslında bu kızların Muhammed'den olma ihtimali bu kadar zayıfken, benzer hadislere ihtiyaç olmamalıdır. Yalnız hadis denkleminde böyle bir açıklama var.[368]

Buhari'de, konuya uyan şöyle bir hadis var: İki kişi, meşhur sahabi İbni Ömer'den bir şeyler sormuşlar. Bunlar arasında, **"Sen Hz. Ali ve Osman hakkında ne dersin?"** şeklinde bir soru da var. İbni Ömer, **"Osman, umarım Allah onu bağışlamıştır; ama siz bundan hoşlanmazsınız biliyorum. Ali'ye gelince, o hem Muhammed'in amcaoğlu, hem de damadıdır"** diye yanıt vermiş.[369]

Burada açık bir şey var: Eğer Osman da gerçekten damat olsaydı, İbni Ömer, Hz. Ali hakkında, **onun Osman'dan farkı, Muhammed'in damadı olmasıdır,** demezdi. Çünkü o kızlar Muhammed'in olsaydı, Osman damatlık konusunda Ali'yi geçmiş olmalıydı. Bu durumda o iki kızını almış oluyordu. Şu halde bunlar Muhammed'in kızları değildi sonucuna varmak söz

---

368 a- Moğultay, Siyer, s. 12.
b- Abdurrazzak, Musannaf, cilt 5/224, no: 9441.

369 Buhari, Tefsir bölümü, Bakara suresi 193. ayeti kısmında

konusudur. Tabii ki böylesine ikincil gerekçelere ihtiyaç yok. Kızların onların olmadıkları yönünde var olan kanıtlar güçlüdür. Yine Hz. Muhammed bir ara Ali'ye, **"Üç şey sende var, onlar kimseye nasip olmadı. Benim gibi biri senin kayınpederindir, kızım Fatma gibi bir hanımın var ve sizden de Hasan-Hüseyin gibi iki torunum var"** diyor.

İşte bu söz anlamlı aslında, çünkü eğer halife Osman ve Ebül As da onun gerçek damatları olsaydı o zaman bu ifadelerin bir anlamı kalmazdı.

Rukiye'nin çok güzel bir kız olduğunu İslam tarihçileri de yazmışlar; ancak burada İbni Şehraşub farklı bir şey ekliyor: Bir gün halife Osman Ebubekir'e (ki bu ikilinin araları çok iyiydi), **"Muhammed'e söyle, eğer Rukiye'yi bana verirse ben de ona iman ederim/inanırım"** diye teklif sunar. Ebubekir bunu aktarır ve Muhammed de kabul eder. Bu rivayete göre kızın veriliş nedeni ve halife Osman'ın niçin Müslüman olduğu konusu farklı bir boyut kazanır.[370]

İslami kesim akıldan ziyade rivayete önem verdiği için Hz. Fatma dışında da Muhammed'in kız çocukları bulunduğuna dair şu ayeti de kanıt olarak gösterebilirler: Ahzab suresi 59. ayette özetle, **ey Muhammed; kadınlarına, kızlarına ve inananların kadınlarına söyle başlarını örtsünler,** deniliyor. İşte burada denilebilir ki, eğer Fatma dışında kızları olmasaydı ayet çoğul olarak (kızlarına) oluşmazdı. Hâlbuki buna yanıt vermek çok kolay. Baştan beri anlattığım gibi, o günkü örf-âdete göre bu üvey kızlar da artık hürmeten üvey babanın kızları sayılırdı. Kaldı ki, cümle cümle açıklama getirme yerine, baştan beri anlatılan bu trajedilere yanıt bulmak daha önemlidir; ama bunu yapmıyorlar.

Enteresandır ki, İbni Hacer Askalani gibi bir İslam düşünürü bile bunları anlatırken yaş hesabına hiç değinmemiştir. Şunu diyor: **Rukiye, Ebu Leheb'in oğluyla evliydi; peygamberlik gelince din yüzünden boşandı. Yani bu evlilik İslam'dan önce gerçekleşmişti.** Peki, madem Muhammed 25 yaşında, Hatice de

---

370 Menakib-ü Al-i Ebi Talib'den naklen Amili, 'Benat'u Nebi ve Rebaibuhu, s. 1/83-95.

40 yaşında iken evlendiklerini, Muhammed'in 40 yaşında iken peygamber olduğunu biliyorsun, o zaman insan, bu kız kaç yaşlarında iken evlendirildi diye merak etmez mi?[371]

Burada konuyu şöyle bağlamak isterim: Eğer bu kızlar Hz. Muhammed'inse, kendisinin kalkıp bunları kendi yaşıtı olan Osman'a vermesi nasıl izah edilebilir? Ayrıca Hatice'nin ileri yaşta bu kadar doğum yapması nasıl açıklanabilir? Evet, istisnalar var; ama daha önce iki kez evlenip bu kadar doğum yapmayan Hatice, nasıl oluyor da kırkından sonra bu kadar doğum yapıyor?

Şu önemli nokta hep gözden kaçmıştır: Peki, ne oldu da bu kızlar küçük yaşlarda vefat etti? Diyelim Fatma, Ömer tarafından katledildi, bu farklı; peki ya Rukiye ve Ümmü Gülsüm'e ne oldu? Evet, insan her yaşta ölebilir; ancak benim olaylardan çıkardığım, şu ihtimal de göz önünde tutulmalı: O küçük çocukları o küçük yaşta cinselliğe zorlayınca ve düşük de olsa bunlar doğum da yapınca, bünyeleri kaldıramamış, bunun sonucunda vefat etmiş olabilirler. Bu, büyük bir ihtimaldir, çünkü ifade edildiği gibi yaşları aşırı derecede küçüktü.

Burada, *"Bu çocuklar Muhammed'in olsun veya başkasından olsun bize ne, bu gibi konuları işlemenin ne yararı var?"* gibi bir soru sorulabilir. Aslında böyle bakmamak lazım, çünkü nerdeyse bir düzine kadar insan var ortada ve onlarla ilgili sorulacak bazı sorulara verilecek cevaplar kolay olmalıydı: Doğdukları gün, ay ve yıl; peygamberlikten önce mi yoksa sonra mı doğmuşlardır, Hatice 55 yaşına geldikten sonra mı yoksa daha erken mi doğmuşlardır, ne zaman evlenmişlerdir gibi... Bir cemaat kadar kalabalık olan bu insanların peygamberlikten önce mi, yoksa sonra mı doğdukları bilinmiyorsa, bugün kitaplara geçmiş bir sözün/hadisin sağlıklı bir şekilde yazılıp yazılmadığını tahmin etmek de o kadar zor değildir. Veya Hz. Muhammed'den sonra yazılan Kur'an cümlelerinin ne kadar sağlıklı olup olmadığını...

---

371 İsabe, no: 11318, Rukiyye md.

VIII. BÖLÜM

HALİFE OSMAN

a) Halife Osman Yönetimine Gösterilen İlk Tepkiler

Halife Osman'ın kötü yönetimine karşı ilk sert tepkiyi gösteren Cebele el-Ansari'dir. Bu adam Bedir harbine katılmış önemli ashabdandır. Bir gün evinin yanında iken Osman oradan geçiyormuş. Osman o zaman halifeymiş ve millet ondan şikâyetçiymiş. Cebele de Osman'ın yönetiminden memnun olmayanlardan biriymiş. Bu yüzden Osman'a, **"Ey N'asel! Seni öldürür, cesedini bir deveye bindirip sıcak bir yere götürüp atarım"** demiş. Adam önemli biri olduğundan Osman ona bir şey diyemeden doğruca camiye gitmiş. Cebele de arkasından gitmiş, o da camiye girmiş. İçeri girdiğinde Osman'ın minbere çıktığını görmüş. Osman'ın kolundan tutup aşağı indirmiş ve şerefini rencide edecek şekilde davranmış. Burada olay kapanmış.

Başka bir gün elinde bir iple geliyor ve Osman'a, **"Ya senin boğazına geçiririm, ya da yanlışlarından vazgeçersin"** diyor ve şöyle devam ediyor: **"Sen Haris b. Hakim'e şehrin piyasasını teslim etmişsin, alışveriş yapanlardan usulsüz bir şekilde haraç alıyor."** Osman icraatına devam ediyor, adamı kaale almıyor. Bu arada birileri Cebele'ye, **"Vazgeç, nasıl olsa halifedir, sen baş edemezsin"** deyince o, **"Yarın Allah huzuruna çıksam, biz amirlerimize saygı gösterdik; ancak onlar bizi dala-**

lete götürdüler diyeceğim, onu şikâyet edeceğim" diyor. Yine henüz Osman'a karşı kitlesel isyanlar başlamadan, Ceh'cah adında bir başka sahabeden Osman'a uyarı ve hatta tehdit geliyor. Öyle ki, daha sonra Osman'ın evine yapılan baskında, bu adam bastonla Osman'ı dövmeye başlıyor.[372]

Osman'a karşı çıkmak sadece halkın bireysel ve amatörce tepkisinden ibaret değildi. Görevden aldığı önemli insanlar da halkla birlikte onun aleyhinde çalışıyorlardı. Mesela halife Osman tarafından Sad b. Ebi Vakkas Kûfe valiliğinden alınıyor, yerine Velit b. Ukbe atanıyor. Velit, halife Osman'ın kardeşiydi, anneleri aynıydı. Yine daha sonra atadığı Sait b. As onun akrabasıydı. Ebu Musa'el Eş'ari'yi Basra valiliğinden alıyor, yerine de dayısının oğlu Abdullah b. Amr'ı tayin ediyor. Amr b. As'ı Mısır eyalet valiliğinden alıp yerine kendi sütkardeşi Abdullah b. Sad b. Ebi Serh'i görevlendiriyor. Halife Ömer zamanında Şam valiliğine atanan Muaviye'ye yeni imtiyazlar tanıyor, Şam'ın gelirini ona bırakıyor. Bunlar, Osman'ın icraatından birer örnek ve tabii ki görevden uzaklaştırılanlar da halkla birlikte onun aleyhinde çalışıyorlar...

Muaviye Şam'dan gemilerle içki ticareti yapıyor ve Osman'ın izniyle buradan sağlanan parayı kendine alıkoyuyordu. Şam'da askeri komutan olarak görev yapan Ubade b. Samıt, gemi içinde bu içkileri görünce hepsini yere döküyor. Saf adam, bilmiyor ki Osman bundan haberdardır, bunu yaparsa aleyhine olur. Elbette ki Muaviye bundan rahatsız oluyor. İçki söz konusu olduğu için korkudan konuyu da irdeleyemiyor. Ancak bu olay Ubade için artık bardağı taşıran son damla oluyor ve Şam'da Osman ve Muaviye'yi eleştirmeye başlıyor. Bu yüzden Osman, Ubade'yi merkeze alıyor.

Ebu Musa, Osman'a karşı muhalefete geçiyor ve onun kötü yönetimini anlatmaya başlıyor. Halife Osman, Hz. Muhammed zamanında bile hazineye ait olan Medine'ye bağlı Mehruz bölgesini, amcası Hakem'in oğlu Haris'e veriyor. Fedek köyünü Hz. Muhammed kendine almıştı ve zaten Kur'an'a göre veraset

---

372 Belazuri, Ensab'ul Eşraf, 6/160.

yoluyla kızı Fatma'ya verilmeliydi. Ama Ebubekir'le Ömer el koymuşlardı; bunu daha önce anlattım. Halife Osman bunu da Hakem'in oğlu Mervan'a veriyor. Afrika'yı alınca, oradan sağlanan 1/5'lik geliri de Mervan'a hibe ediyor. Osman'ın bu ayrıcalığı o dönemde yaşayan şairlere bile konu olmuş.

Osman tarafından sürgün edilen Abdurrahman b. Hanbel bir şiirinde özetle şunu anlatmaktadır: **"Kâinatın rabbi bize öyle bir fitne bırakmış ki** (Osman'ı kastediyor), **ya o bize bela olur, ya da biz ona. Nasıl olur da millet aç iken sen kalkıp Afrika'nın beşte birini tek insana veriyorsun?"** diyor. Bilindiği gibi şu an var olan Kur'an, Osman zamanında Yahudi asıllı Zeyd b. Sabit başkanlığında bir komisyon tarafından hazırlanmıştır. İşte zaman içinde Osman bu Zeyd'e yüz bin dirhem hibede bulunur. Zeyd ölünce, ondan kalan mal-altın-külçe o kadar çoktur ki, varisleri bu külçeleri balta ile kırıp bölüşmüşlerdir. Hepsi Afrika'dan şuradan buradan sağlanan talan malıydı ve haddi hesabı yoktu. İşte Osman'ın yönetimine karşı gelmenin ilk işaretleri bireysel başlamıştır, daha sonra kitleselliğe dönüşmüş ve zamanla kontrolden çıkmıştır.[373]

b) Halife Osman Müslümanlarca Katledilir, Cesedi de Bir Çöplüğe Atılır

Huzeyfe b. Yeman bir ara halife Osman'a, **"Öküz gibi ortaya çıkacaksınız, deve gibi kesileceksiniz ve kolay kolay da can veremeyeceksiniz"** şeklinde çok ağır bir cümle kullanmıştır. Bunlara daha önce kısmen değindim. Gerçekten Osman'ın ölümü çok fecidir ve işkenceyle gerçekleşmiştir. Hz. Muhammed ve Ebubekir'in cinayetleri Müslümanlardan gizlenmeye çalışıldığı gibi, halife Osman cinayetinin gerçek yanı da hep giz-

---

373 a- İbni Kuteybe, Maarif, 112-113.
b- Belazuri, Ensab.., 6/149.
c- İbni Kuteybe, Maarif, s. 112.
d- Arif Tekin, Sümerlerden İslama Kutsal Kitaplar ve Dinler, s. 23.

lenmek istenmiştir. Sanki çok basit bir suikastla, bir kazayla ölmüş gibi gösterilir. Ama gerçek hiç de böyle değildir. Bu cinayetle ilgili güvenilir İslami kaynaklardan derlediğim çarpıcı bir bölümü buraya alıyorum. Hakkında sunacağım bilgiler okunduğunda görülecektir ki, halife Osman'ın halk nezdinde bilinen ölümüyle gerçek ölümü arasında çok fark vardır.

Önce Osman'a karşı yapılan baskını özetlemek istiyorum. Daha sonra da cenazesinin nereye atıldığını, nasıl ve nerede gömüldüğünü ve baskının nedenlerini özetleyerek anlatmaya çalışacağım.

Osman değişik heyetler tarafından: **"Yapma, millet senin yönetiminden memnun değil, sonun kötü olur"** diye defalarca uyarılır. Ancak, **"Size mi düştü, siz mi bana akıl veriyorsunuz?"** diyerek onları dinlemediği gibi, üstelik gelen elçileri cezalandırır. Müslümanlar en son, Amr b. Abdullah Temimi adında yaşlı birini temsilci olarak Osman'la konuşmaya gönderirler. Adamcağız Osman'a, ben temsilciyim, arkadaşlar senin için toplanıp icraatını konuştular. Senin büyük yanlışlar içinde olduğunu, dolayısıyla Allah'a tövbe etmeni, ondan korkmanı ve yaptığın yanlışlardan dönmeni istiyorlar der; Osman, hele buna bakın! İnsanlar da sanır ki bu da bir şey biliyormuş; sonra gelip benimle icraatımı konuşuyor. Hâlbuki Allah'ın nerde olduğunu bilmeyen bir cahildir, diyerek onunla alay eder.

Adam hem akıllı, hem de çok önemli kişiler tarafından görevlendirilmişti. Osman'a, **"Ben Allah'ın nerde olduğunu çok iyi biliyorum, merak etme o seni gözetleyecektir"** der.

Benzer heyetler sık sık Osman'a gelerek, yanlış yapıyorsun, böyle olmaz diyerek onu uyarıyorlardı. Buna rağmen giderek durum kötüye gidince, Osman, değişik eyaletlerdeki önemli valilerinden **Muaviye b. Ebi Süfyan, Abdullah b. Sad b. Ebi Sarh, Sait b. As, Amr b. As, Abdullah b. Amr** gibilerini merkeze/yanına çağırıyor, onlarla durum değerlendirmesi yapıyor. Bunlardan Abdullah b. Amr'ın önerisi şu: Birilerine karşı kazanılması zor olan bir savaş başlat, bunları savaşa gönder, savaşla meşgul olsunlar, sen de rahat edersin; sonunda onlar gelip sana yalvarırlar. Sait b. As'ın önerisi de şu: Sana bağlı olan her kabilenin, aşiretin,

bölgenin bir lideri vardır. Sen onu ortadan kaldırırsan onlar sahipsiz kalır, dağılırlar. Muaviye'nin önerisi de şöyle: Eyaletlere vergi memurlarını daha fazla gönder, biz de yardımcı oluruz, bu sorun ancak bu yöntemle biter: Yani hem baskı, hem de ağır vergi yükü asayişi sağlar. Abdullah b. Sad da, **"Ey Osman; insanlar menfaatle yola gelir, sen en iyisi bunlara maddi bir şeyler ver kurtul!"** diyor... Amr b. As'a gelince, **"Ey Osman, sen insanların istemedikleri şeyleri yapıyorsun. Karar ver! Bunlardan vazgeç ve adaletli davran!"** şeklinde karşı bir öneri getiriyor. Osman bu öneriye sert tepki gösteriyor ve bundan dolayı araları açılıyor. Amr Mısır valisi iken görevden alınıyor ve onun yerine de Hz. Muhammed'in hiç sevmediği, münafık ilan ettiği Abdullah b. Ebi Serh tayin ediliyor. Amr'ın Osman'a kafa tutmasının başka bir nedeni de var. Toplum içinde Amr'ın kabilesi, Osman'ınkinden daha itibarlı ve şöhret sahibiydi. Hatta zaman zaman Amr bunu Osman'a karşı dillendiriyordu.[374]

Bu toplantıda da bir bakıma bu büyüklüğünü, farkını ortaya koyuyor; ancak fayda etmiyor.

Osman giderek daha da sertleşiyor, radikal tedbirler almaya başlıyor. Bazı yerlere yeni atamalar yapıyor. Bu arada Sait b. As'ı Kûfe valiliğine tayin edince, oranın halkı hem onu kabul etmiyor, hem de yönetime karşı silahlanıyor. Öyle ki, Sait geri dönmek zorunda kalıyor ve yerine de Ebu Musa el-Eş'ari atanıyor ama olaylar durmak bilmiyor ve adım adım Osman'ın sonu gelmeye başlıyor.

Peki, neymiş halife Osman'ın suçu, neler yapmış ki insanlar onu beğenmiyor? Bunu birazdan detaylıca anlatacağım.

Müslümanlar Osman'ın icraatından o kadar huzursuz olmuştu ki, bu konu caddede, sokakta, her yerde konuşuluyordu. Ahnef bin Kays, **"Camide toplanmıştık, kalabalık hayli fazlaydı. İçimizde Hz. Ali, Talha, Zübeyr, Sad gibi ünlü isimler de vardı. O arada halife Osman da geldi ve hemen konuşmaya geçti. Kendi iyiliklerini anlatıyordu. Ben de bu arada Talha ve Zübeyr'e dedim ki, bu adam gidicidir, sonunda katledilecek"**

---

374 İbni Kesir, Bidaye-Nihaye, 7/190.

şeklinde anlatıyor. Bunu aktaran, Buhari'nin şarihi Askalani ve tabii ki değişik kaynaklarda da geçiyor.[375]

Bu arada Medine'deki sahabeler, değişik coğrafyalara yayılmış Müslümanlara mektuplar göndererek, **"Geri gelin, siz Allah için İslamiyet'i yaymaya çıkmışsınız; ama maalesef din elden gitmiş, uzaklara gitmenize gerek yok, geri gelin asıl cihat burada, içerde"** diyorlar. Öyle olmuştu ki, bir ara Osman camide hutbe okurken-konuşurken, Hz. Ali, Talha ve Zübeyr gibi cennetle müjdelenen önemli kişilerin de bulunduğu o ortamda bazıları, **"Adama bakın, eninde sonunda öldürülecek, ölümü hak etmiş"** gibi ağır sözler söylerlerdi. Yani iş bu noktaya gelmişti.[376]

Sonuçta Halife Osman'a bağlı tüm coğrafi bölgelerden isyan sesleri yükselmeye başlıyor. Sadece altı yüz süvari, kimi rivayetlere göre bin süvari Mısırlılardan ve dört kafile halinde başlarında da Abdurrahman b. Udeys, Kenane b. Bişr, Amr b. Hamık ve Sudan b. Hamran olmak üzere Osman'ı ablukaya almak, onu katletmek için yola çıkıyorlar. Kimse bilmesin diye, Umre niyetiyle yola çıktıklarını söylüyorlar. Ancak niyetleri Osman'ı ortadan kaldırmaktır.

Yine iki yüz kişilik bir başka baskın grubu, Irak'ın Kûfe kentinden harekete geçiyor. Tüm grupların birbirlerinden haberi var. Başlarında Malik b. Eşter var. Yüz kişilik bir isyan grubu Irak'ın Basra kentinden yola çıkıyor. Onların başlarında da Hükeym b. Cebele var. Osman'ın da istihbaratı vardı, onların niyeti hakkında bilgi almıştı ve kendince de tedbirliydi ama baskın o kadar güçlüydü ve kontrol edilmesi o kadar zordu ki, Osman'ın taraftarları bunları önleyecek durumda değildi.

Şehre varınca Hz. Ali devreye giriyor ve sonuçta onlar Ali'yi dinleyerek davalarından vazgeçip memleketlerinin yollarını tutuyorlar. Ancak yolda, halife Osman'ın yazdığı, mührüyle mü-

---

375 Askalani, Feth'ül Bari, Kitab'ül fiten, bab'ü iza ilteqe'l müslimani bi seyfihima, cilt 13/35.

376 a- Taberi Tarihi, 4/333-367.
b- İbni Teymiyye, Minhac'ü Sünne, 3/206.
c- İbni Kasir, Bidaye... 7/222, Zehebi'den alıntı yaparak.
d- Askalani, Feth'ül Bari, 13/35.

hürlediği bir mektup ele geçiriliyor. Üzerinde mektup bulunan kişi halife Osman'ın bir görevli memurudur; hatta onun bindiği hayvan bile Osman'a/devlete aittir. Mektupta, ilgili valilerine, **bu isyancıları yakalayın, bir kısmını infaz edin, önemli elebaşlarını da çarmıha germek suretiyle-işkenceyle öldürün, bazılarının da kol ve bacaklarını kesin**... gibi talimatlar bulunuyor. Zaten onlar, daha önce Hz. Ali'nin araya girmesiyle isteksizce eylemlerinden vazgeçmişlerdi. Bu mektup olayından sonra artık onları durdurmak mümkün olmuyor: Geri dönüyorlar ve sonunda Osman'ı feci bir şekilde katlediyorlar.

Osman korkudan imza ve mührün sahte olduğunu, kendisine ait olmadığını iddia ediyor; ancak inandırıcı gelmiyor, güven sarsılıyor ve gereken yapılıyor.

Değişik yörelerden gelen bu insanların hepsi ittifak halinde halife Osman'ı ablukaya alıyorlar. Onu yakalayınca saçını, sakalını yoluyor, çenesini çekiyorlar, ağzı açık kalıyor. Bu arada isyancılar Osman'a **'Na'sel'** diye bağırıyorlar. Değişik İslami kaynaklarda Na'sel şöyle tanımlanıyor: O sırada Medine'de Mısır asıllı budala biri varmış, adı da Na'sel'miş. Osman'a bu amaçla bu lakabı takmışlar. Aynı zamanda Na'sel demek, beyinsiz kişi/ahmak-bunak demekmiş. Bir de Na'sel, Medine'de ihtiyar, aptal bir Yahudi varmış, o yüzden hakaret anlamında Osman'a bu isimle hitap ediyorlarmış, deniliyor.[377] Her ne ise alaylı bir söz olarak Osman'a karşı kullanıyorlar.

Mısırlı grubun başındaki şahıslardan Kinane b. Bişr, Osman'ın alnına ve kafasının ön kısmına demir parçasıyla vurunca, Osman yere yığılıyor. Aynı gruptan Sudan b. Hamran adındaki şahıs da Osman'ı döve döve komalık ediyor. Yine Mısır grubun-

---

[377] Tüm bu kaynaklarda Na'sel'in ne anlama geldiği ve niçin Osman'a Na'sel dendiği anlatılıyor.

a- İbni Asakir, Tarih-ü Medinet-i Dımaşk, 39/327.
b- Kamus'ül Muhit, Na'sel md.
c- Zamahşeri, el-Faik, 4/52.
d- İbn'ül Esir, el-Nihaye 5/177.
e- Zebidi, Tac'ül Arus, 1 cilt Na'sel md.
f- İbni Manzur, Lisan'ül arab, 11/669.

dan Amr b. Hamık, Osman'ın göğsüne çıkıyor, ona dokuz darbe vuruyor; bunlardan üçü Allah için olsun, kalanı da ben rahat edeyim, kendim için vurdum, diyor. Tabii ki bu arada Osman onlara çok yalvarıyor: **Ben ilk Müslümanlardanım, peygamberin iki kızıyla evlendim, insan ancak dinden çıkarsa, zina yaparsa, cinayet işlerse öldürülür, ben bunlardan hiçbirini yapmadım**, gibi yalvarmaları artık fayda etmiyor. Millet ona karşı öylesine kızgın ki, öldürdükten sonra kafasını gövdesinden koparmak, onu ustura-makas gibi aletlerle parçalamak istiyorlar, hatta şeytan taşlaması gibi naaşını taşlamak istiyorlar. Bu arada Osman'ın hanımları Naile ile Ümmü'l Benin ve kızları kafasını gövdesinden koparmalarına izin vermiyorlar, araya giriyorlar, onların ellerinden çıplak kılıçları almak istiyorlar. Onlar kılıçlarını güçlü bir şekilde çekince, Osman'ın eşlerinden Naile binti Ferafise'nin parmakları kesiliyor. Bu manzara karşısında tüm aile ağlaşmaya başlıyor, Hz. Muhammed'in eşlerinden de araya girenler oluyor. Hz. Ali de baskın liderlerinden Abdurrahman b. Udeys ile konuşunca (yapmayın diye) bu eylemlerinden vazgeçiyorlar. Tabii ki daha sonra bu kadının parmakları Şam'daki hutbelerde dile getiriliyor, Muaviye tarafından propaganda aracı olarak kullanılıyor. Bu da ayrı bir konu![378]

İsyancılar yaklaşık 40 gün Osman'ı evinde mahsur bırakıyorlar, sudan, yemekten mahrum ediyorlar. Kimsenin ona su vermesine izin vermiyorlar. Bu arada Osman'ı savunanlardan çok sayıda insan öldürülüyor. Mesela Abdullah b. Veheb, Abdullah b. Ebi Meysere ve Muğire b. Ahnes gibileri. Osman'la birlikte öldürdükleri bazı kişilerin gömülmelerine bile izin vermiyorlar: Kurda-kuşa, köpeklere yem olsunlar istiyorlar. Osman'a, istifa edersen sana karışmayız, diyorlar ama Osman, ben ölümü tercih ederim; ama istifa etmem, karşılığını veriyordu.[379]

---

378 a- İbn-i Kesir, Bidaye-Nihaye, cilt 7/211 vd.

b- Hindi, Kenz, no: 36306.

379 a- İbni Asakir, Tarih'ü Medinet'i Dımaşk, 5/521-26

b- İbni Esir, El-Kamil, Osman kısmı.

Aslında detaya gerek yok. İnsan biraz düşünürse zaten işin vahametini anlar. Şöyle ki, madem bu kadar isyancı Müslüman Kûfe'den, Basra'dan, Mısır'dan, değişik coğrafyalardan geldiler, peki ya Mekke, Medine, çevre Müslümanları ve hele hele Hz. Ali nerdeydi diye insan merak ediyor. Demek çevresi dışında kimse onun yönetiminden memnun kalmamış ki sonuç böyle olmuş. En başta Ebubekir'in oğlu Muhammed, ta Mısır'dan gelen heyetin içinde ve aktif bir şekilde Osman'a karşı cephe alanlar arasında. Osman'a ulaştığında da, sakalından tutup çekiyor, böylece Osman'ın ağzı açık kalıyor ve daha önemlisi onu yerde süründürüyor.

Burada şu hatırlatmayı yapalım: Ebubekir'in cinayetinde Osman'ın da parmağı vardı diye yazmıştık. Sanırım, İslam tarihinde bu konuda bazı açıklanmayan noktalar var. Mesela neden tüm sahabeler arasında Ebubekir'in oğlu, Osman'a niye böyle davranmıştır? En azından Osman babasının çocukluk arkadaşıydı! Kanımca Ebubekir'in oğlu babasıyla ilgili planları bildiği için, burada adeta onun rövanşını alıyor. Bu uzak bir ihtimal değildir.[380]

Başta da belirttim, Müslümanlar Osman'ı defalarca uyardılar, temsilci gönderdiler; ama o hep ceza veriyordu. Hatta bir ara Hz. Ali'yi temsilci olarak gönderiyorlar. Gidip halife Osman'a önemli uyarılarda bulunuyor. Osman onu da dinlemediği gibi, minbere çıkıp şunları söylüyor: **Bu ümmetin fitnesi, ayıplayanlar ve eleştirenlerdir** (isim vermeden Hz. Ali'yi kastediyor) diye başlıyor ve eleştirel bir konuşma yapıyor. Bu arada Osman'ın sağ kolu Mervan sert çıkıyor, gerekirse seni eleştirenlerle savaşırız, diyor. Mervan, Osman'ın veziriydi. Osman, işin vahametini bildiği için olayın fazla büyümesini istemiyor/Mervan'a izin vermiyor.[381]

---

380 İlerde bu önemli şahsiyetler hakkında bilgi vereceğim zaten. Mesela; aktif olarak onun ölümünde görev alan Amr b. Hamik, Şebes b. Rab'i, Abdurrahman b. Udeys, Ferve b. Amr Ensari, Ekder b. Hamam ve Muhammed b. Ebi Huzeyfe gibi şahsiyetler. İbni Hacer, İsabe, no: 486, 3959, 5267 ve 5822, İbni Esir, Üsd, Muhammed b. Ebi Huzeyfe, Ferve b. Amr ve Amr b. Hamik maddeleri.

381 Taberi Tarihi, 4/338 vd.

Şunu da bilmekte yarar var ki, tüm halifelerin devrilmesinde Yahudilerin rolü çok büyüktür. Her ne kadar bu sebep pek öne çıkmamışsa da, aslında bu da önemli bir faktördür. Yahudiler artık o coğrafyada onlara iktidar verilmeyeceğini biliyorlardı. O yüzden işleri hep bozmaya ve karışıklıklar çıkarmaya çalışıyorlardı. Savaşla kazanamıyorsak, bari planlarla, farklı komplolarla işi götürmeye çalışalım diyorlardı ve nitekim bunu da çok mükemmel başardılar...

İsyancılar Osman'ı öldürdükten sonra cenazesini bir mezbeleye, çöplük olarak kullanılan bir yere atıyorlar ve onların korkusundan en yakın akrabası bile yanına yanaşamıyor. Cenaze, atılan yerde üç gün kalıyor. İslam tarihçileri, Kur'an yorumcuları, Osman'ı katlettikten sonra cenazesini **'Haşş Kevkeb'** denilen yere attılar. Burası öyle bir yer ki, o zaman Yahudiler tarafından kubur olarak kullanılıyordu, şeklinde açıklama yapıyorlar.

Konu garip gelebilir. O bakımdan Osman'ın bu kubur yerine atıldığına ve cenazesi üç gün orada kaldığına, baskıncıların korkusundan kimsenin gidip onu alamadığına ilişkin bir yığın güvenilir İslami kaynağı aşağıya alıyorum.[382]

c) Halife Osman'ın Cenazesi Bir Çöplüğe Gömülür

Osman'ın cenazesinin Yahudilerin kubur olarak kullandıkları bir mezbeleye atıldığını ve orada üç gün kaldığını, korkudan kimsenin gidip onu defnedemediğini yukarıda yazdım. Bu arada onu

---

382 a- İbni Asakir, Tarih'ü Medinet'i Dımaşk, 39/532.
b- Taberani, Mucemi Kebir, 1/78-no: 107.
c- Taberi Tarihi, 4/412.
d- Ebu Naim Asfahani, Marifet'ü Sahabe, no: 248.
e- Heysemi, age, 9/95, no: 14558.
f- İbni-l Manzur, Lisan'ül Arab, 6/283 Heşş Kevkeb md ve Na'sel md.
g- İbni Esir, El-Nihaye fi Garibi-l Eser, 1/966. Heşş Kevkeb/Na'sel.
h- Yakut Hamevi, Mucem'ül Büldan, 2/262.
ı- İbni Kesir, Bidaye ve'l Nihaye, 7/213.
j- İbni Esir, Üsd. Eslem b. Evs kısmında.
k- Müzi, Tehzib-i Kemal, 19/457.

öldürenler şeytan taşlar gibi cesedini taşlamaya başlıyorlar ve gömülmesin, herhangi bir yere atılıp kalsın ve bu şekilde çürüyüp gitsin istiyorlar. Sonunda yine Hz. Ali'nin devreye girmesiyle isyancılar defnine izin veriyorlar. Tarihçi İbni Şebbe bu konuda, **"Ebu Süfyan'ın kızı ve aynı zamanda Hz. Muhammed'in de eşi olan Ümmü Habibe ortaya çıkıp ya bu adamın defnine izin vereceksiniz, ya da ben Hz. Muhammed'in perdesini** (başörtüsünü kastediyor) **başımdan alır atarım"** diyor.[383]

İşte Hz. Ali ile Ümmü Habibe'nin araya girmesiyle, hem de eşlerinin ağlamaları nedeniyle isyancılar eylemlerinden vazgeçiyorlar. Bundan sonra birkaç kişi gidip cenazesini alıyor, onu gece karanlığında gömüyorlar (tabii ki cenaze işinde, kabir başında Hz. Ali yoktur, kendisi katılmıyor). Osman'ın cenaze namazının kılınıp kılınmadığı konusunda farklı rivayetler var. Kimileri, "**Katledenler namazına izin vermeyince, üzerinde namaz kılınmadan gömülüyor"** diyorlar. Mesela Ebucehm adındaki kişi onun namazını kılmak isteyince isyancılar izin vermiyor; bu arada adam, **"Siz üzerinde namaz kılınmasına engel olursanız sorun değil. Çünkü Allah ve melekler cenaze namazını kılmışlardır"** diyor.

Maşallah o dönem herkes Tanrı ve Cebrail ile irtibat halindeymiş, normal vatandaş da yukarılardan ilham alıyormuş.

Kimilerince de, birkaç kişi onun cenaze namazını kılıp Baki kabristanında defnetmek isteyince, isyancılar bunu duyuyorlar ve kesinlikle normal bir mezarlıkta defnetmeyeceksiniz, diyerek engel oluyorlar. Bu nedenle, daha önce atıldığı yere, o kubur olarak kullanılan yere götürülüp orada gömülüyor ve belki tekrar isyancılar cenazesini çıkarırlar korkusuyla, mezarını yerle tesviye ediyorlar.

Bu arada isyancılar defne izin verdiklerinde şu koşulu da öne sürüyorlar: Osman'ın yakınları onu mezara götürürken biz de yolun sağından ve solundan yürüyerek hacda şeytan taşlar gibi ona taş atacağız diyorlar. Yine her zamanki gibi Hz. Ali'nin araya girmesiyle bu koşuldan da vazgeçiyorlar.

---

383 İbni Şebbe, Tarih'ül Medine, Osman'ın kabri kısmında, no: 321-323.

Gece gizlice, alelacele o kubur olarak kullanılan bataklığa götürüp bir çukur kazarak içine atıyorlar; öyle normal bir kabir hazırlayamıyorlar. Üzerine mezar taşı bile koyamıyorlar. Hatta Osman'ın kızı ağlayınca, mezarı kazanlardan biri ona kızıyor: **"Biz o kadar titiz davranıyoruz ki kimse duymasın. Peki, bağırıyorsun, ya muhalifler senin sesini duyup gelir de, babanın cenazesini tahrip ederlerse iyi mi olacak?"** diyerek, onu susturmaya çalışıyor. Gömenler arasında Osman'ın eşlerinden Naile de var. Karanlık olduğu için, o da eline bir mum alarak kabirde rahat çalışılabilmesi için mezarın başında duruyor. İslami eserlerde anlatıldığına göre, çalışanlar, isyancılar görmesin diye insanların olduğu tarafla mezar arasına perde çekiyor veya kerpiçten bir duvar örüyorlar.[384]

Cenaze namazı kılınmıştır, diyenlere göre de ihtilaf vardır. Genel kanı, cenaze namazının bir veya dört kişi tarafından kılındığı yönündedir. Hatta bazı kaynaklarda, **korkudan kimse onu gömmek istemeyince; ancak Mervan'la, Osman'ın eşlerinden Naile onu geceleyin gömmüşler,** şeklinde bilgi var. Osman'ın eşlerinden dedim; çünkü Osman öldürüldüğünde yanında dört hanımı vardı: **Remle**, **Naile**, **Ümmü Benin** ve **Fahite**.[385]

Öyle ki, Osman'ın cenazesi ortada kalıyor, korkudan kimse onu defnedemiyor. Önemli İslami kaynaklarda çok farklı bilgiler de var. Mesela onu öldürdükleri zaman, eşi Naile araya girmek istiyor. Bu arada onun da elini, kimilerine göre de parmaklarını kesiyorlar. Halife Ebubekir'in oğlu Muhammed, Osman'ın kolundan tutup kapıya kadar sürükleyince Osman, **"Senin baban dos-**

---

384 a- Taberi, Tarih 4/412 vd. ve Asbahani, Marifet-ü Sahabe, no: 265-66.
b- İbni-l Esir, El-Kamil. halife Osman kısmı 2. cilt.
c- İbni Kuteybe, İmame Siyase, 1/64.
d- Askelani, İsabe, no: 1082. Cebele b. Amr b. Evs kısmında.
e- İbni Asakir, Tarih-i Dımaşk, 39/532.
f- Taberani, Mucem-i Kebir, 1/78-no: 107.
g- Heysemi age, no: 14558-9/95.
h- Yakut Hamevi, Mucem'ül Büldan, 2/262.
ı- İbni Hacer, Talhis-ül Habir, 2/145.
j- İbni Sad, Tabakat, 3/37-44.
385 Taberi Tarihi, 4/415-421.

tumdu, neden bana böyle yapıyorsun?" diyor. Ebubekir'in oğlu, **"Sen gerçek Kur'an'ı yaktın, kendince yeni bir Kur'an ortaya çıkardın"** diyor. Kimi rivayetlere göre de Ebubekir'in oğlu onun kulağına şiş sokup boğazından çıkarıyor.

Şurası çok önemli: Baskını düzenleyenler Müslümanlarsa ve Ebubekir gibi birinin oğlu da aşırı derecede ona işkence ediyorsa ve Hz. Ali de savunma niyetiyle hiç ortalıkta bulunmuyorsa, artık Osman'ın o günkü Müslüman halk nezdindeki değerinin nerelere kadar düştüğü buradan da anlaşılıyor.

Bazı İslami kaynaklarda, Osman katledildikten sonra, baskını gerçekleştirenlerden Umeyr b. Dabi-i adındaki kişinin gidip onun canından parçalar kopararak, **"Sen ki babamı zalimce, suçsuz yere hapse attın ve orada öldü. İşte senin de sonun böyle olacak"** diyor. Yukarıda da belirttim, onu katledenler, bedenini tahrip etmek, parçalamak istiyorlar; ancak bazılarının aracı olmasıyla eylemciler bundan vazgeçiyorlar.[386]

Bir de şu var: Osman'ın cenazesini, bir kapı tahtası üzerine bağlayıp o şekilde kabre götürürken, belki birileri duyar, gelir engel olur kaygısıyla koşarak götürüyorlar. Cenazeyi götüren şahıslardan biri, **"Biz korkudan öylesine koşuyorduk ki Osman'ın kafası, üzerinde taşıdığımız tahtaya çarpıp tak-tuk diye ses veriyordu"** diyor. Bu olay, az sonra bölüm sonunda ekleyeceğim kaynakların hemen tümünde vardır.

İşte halife Osman'ın halk arasında bilinen ölümüyle gerçek ölümü arasındaki fark bu kadar büyüktür. Osman'ın Müslümanlar tarafından katledildiği, cenazesinin Yahudilere ait bir çöplüğe atılıp orada üç gün kaldığı, daha sonra Hz. Ali'nin, Hz. Muhammed'in bazı eşlerinin ve Osman'ın eşlerinin hatırı için gömülmesine izin verildiği ve bunun da ancak aynı çöplükte gerçekleştiği, mezara da yangından mal kaçırırcasına, süratle götürüldüğü ve bu arada başının tahta üzerinde sağa sola çarparak ses

---

386 a- Taberi Tarihi, 4/412-414.
b- İbni Kesir, Bidaye-Nihaye, 7/207 vd.
c- İbni Kuteybe, Maarif, s. 113.

çıkardığı, cenazesinin korkudan birkaç kişi tarafından gizlice defnedildiği, katledilirken işkence yapıldığı ve hatta canından parçalar koparıldığı, baskın anında haftalarca evinde aç ve susuz mahsur kaldığı, yardım etmek isteyenlere izin verilmediği, o dönemde var olan Kur'an nüshalarını yakıp yeni bir Kur'an ortaya koyduğu, kötü yönetimi yüzünden vurulduğu... gibi konular, birçok İslam düşünürü tarafından kaleme alınmıştır. Ne yazık ki, geniş halk kitlesi bunları bilmemektedir. Bu olup bitenleri içeren İslami kaynaklar gerçekte çok fazladır.[387]

---

387 Yukarıda Osman'ın ölümüyle ilgili açıkladığım bilgiler şu kaynaklarda geçiyor. Daha nice kaynaklar da var:

1- İbni Sad, Tabakat, 3/37-43.

2- Taberi Tarihi, 4/412 vd.

3- Ali b. Yunus el-Amili, Sırat'ül Müstakim, 3/30.

4- İbni A'sem, el-Fütuh, 1/64.

5- Ebü'l Feda, el-Muhtasar fi Ahbar'il Beşer, 1/172.

6- İbni Abdirabbih, Ikd'ül Ferid, 4/270.

7- Zebidi, Tac'ül Arus, 8/139-141.

8- İbn'il Manzur, Lisan'ül Arab, 11/670 Nasel ve Haşş Kevkeb md.

9- İbn'il Esir, a) En-Nihaye fi Garib'il Hadis'i ve'l Eser, 1/969 ve 5/80. b) el-Kamil fi Tarih, h.35. yılı, halife Osman bölümü, c) Üsd'ül Gabe, Eslem b. Evs b. Becre el-Ansari bölümünde.

10- İbni Asakir, Tarih'ü Medinet'i Dımaşk, 39/532, Hz. Osman konusu.

11- Taberani, Mucem-i Kebir, halife Osman kısmı. 1/78-no: 107-109.

12- İbni Hacer,

a- İsabe, no: 1081 Cebele b. Amr kısmında ve Eslem b.Evs b. Becre el-Ansari bölümünde.

b- 'Telhis'ül Habir', 2/145 ve 5/275.

13- Heysemi, age, 9/95, no: 14558 .

14- İbni Abdilberr, İstiab, A.Rahman b. Udeys ile Eslem b. Evs. B. Becre bölümü, halife Osman kısmında.

15- İbni Şebbe, Medine Tarihi, Osman'ın kabri bölümünde, no: 321 vd.

16- Hindi, Kenz'ül Ummal, no: 36172 ve 36298, halife Osman kısmında.

17- İbni Kesir, Bidaye-Nihaye, Osman bölümü, 7/192 vd.

18- Muhibbüddin Taberi, Riyad'ü Nadre, Osman konusunda, s. 3/70.

19- Müzi, Tehzib-i Kemal,19/457-no: 3847 Osman b. Affan kısmında.

20- Yakut Hamevi, Mu'cem-ül Büldan, 2/262 Haşş Kevkeb kısmında.

21- Ebu Naim Asbahani, Marifet'ü Sahabe, Osman kısmı, 1. cilt, no: 263.

22- Belazuri, Ensab'ül Eşraf, 6/160.

d) Halife Osman Neden Müslümanlarca Katledildi?

Az önce de anlatıldığı gibi, Halife Osman'ı feci bir şekilde katledenler Müslümanlardır. Peki, Osman bunu hak etmiş miydi, neydi bunun en önemli nedenleri ki, insanlar ta Mısır'dan, Basra'dan, Kûfe'den vb değişik yörelerden gelip eylem birliği yaparcasına toplanarak Osman'ı katlettiler? Demek ortada çok ciddi bir sorun vardı ki Osman'ın çevresi, hele Hz. Ali bile bu baskınları durduramamıştı. Bu nedenlerden önemli gördüklerimi İslami kaynaklardan özetlemek istiyorum.

A- Etrafındakilere Ayrıcalık Tanıması-İltimas

1. Hakem b. Ebi-l As Olayı

Hz. Muhammed'e karşı olduğu, onunla anlaşamadığı, hatta Muhammed konuşunca, kaş-göz işaretleriyle onunla alay ettiği için, Hz. Muhammed hem Hakem'i lanetler, hem de Medine'den çıkartıp Taif taraflarına sürgüne gönderir. Bu konuda birçok İslami kaynakta hadisler var. Mesela İmam Ahmet b. Hanbel, Bezar, Heysemi, Fakihi, İbni Asakir ve daha birçok İslamolog, Hakem'in sürgün edilmesi ve lanetlenmesi konusunda hadisler aktarmışlardır.[388]

Taberani şöyle bir olayı da aktarıyor: Bir ara Hz. Muhammed arkasına dönünce görüyor ki, Hakem el işaretleriyle kendisiyle alay ediyor; bazen de oğlu Mervan'la birlikte Muhammed'in minberine çıkıp iniyor (taciz niyetiyle). Yani hem Muhammed'in da-

---

388 a- İbni Asakir, Tarih'ü Medinet'i Dımaşk, 57. cilt/270 vd. no: 3712.
b- Heysemi, age, no: 431 ve 9233.
c- Taberani, Mucem-i Kebir, Abdullah kısmında no: 13770.
d- Bezar, Bahr'ü Zihar, no: 2060.
e- Fakihi, Ahbar-u Makke, no: 706.

vasına inanmıyor, hem de değişik davranışlarla onu rahatsız ediyor. Daha sonra Ebubekir ve Ömer halife olunca, yine Taif'te kalmaya devam ediyor/bunlar Medine'ye dönmesine izin vermiyorlar. Hatta geri dönsün diye bu konuda Ebubekir'e teklifte de bulunuyorlar ama o kabul etmiyor. Ancak Osman halife olunca, onun ve oğlunun geri gelmesine izin veriyor, adam gelip Medine'ye yerleşiyor ve ölene kadar orada kalıyor, ayrıca o günkü parayla kendisine devlet malından (ki zaten haraçtan, ganimetten, talandan, çapulculuktan sağlanıyordu) yüz bin dirhem para veriyor.

Şu not da önemli: Hakem b. Ebi-l As, aynı zamanda halife Osman'ın amcasıdır. Tarihte şöhret sahibi olan Muaviye de Osman'ın amcaoğullarındandır. Osman, Hakem'in oğluna da, maliye müdürü gibi Medine'de bir görev veriyor: Yapılan alışverişlerden sağlanan verginin 1/10'unu, karşılıksız ona tahsis ediyor. Daha sonra Mervan, Osman'ın damadı olunca, ona aşırı derecede ayrıcalıklar tanıyor. Mesela Hz. Muhammed'e ait olan ve vefat edince, kızı Fatma'nın hakkı olduğu halde Ebubekir'le Ömer'in vermediği Fedek arazisini Mervan'a veriyor. Osman, yine Afrika halkından alınan 1/5 vergi, talan her ne ise damadı Mervan'a veriyor. Bunları birazdan Mervan konusunda anlatacağım.

Muhammed'e rağmen, Osman'ın bu insanlara tanıdığı imkânlar, o zamanki şairlerin şiirlerinde de sıkça işlenmiştir.

Osman katledilince, Müslümanların mezarlığı olan Baki'de gömülmesine engel olan Eslem bin Evs, bir şiirinde şöyle diyor:

"Allah'a yemin olsun ki, hiç kimsenin yaptığı kötülük yanında kâr kalmayacak, cezasını çekecektir. Sen ey Osman, Muhammed'in lanetlediği o insanı (Hakem'i) getirdin ve ona imkânlar tanıdın. Devlet malının 1/5'ini alıp Mervan'a verdin, ayrıca devletin malını kendine ve çevrene tahsis ettin. Ebu Musa el-Eş'ari'nin getirdiği ganimetleri sen istediklerine dağıttın."[389]

Yine halife Osman'ın sürgün ettiği bir başka şair Abdurrahman b. Hanbel el-Cemhi bir şiirine, *"Allah'a yemin ederim ki hiçbir suç karşılıksız kalmaz"* diye başlıyor. Osman'ın kötü yönetimini işledikten sonra şiirin bir yerinde, *"Bize öyle bir fitne*

389 Belazuri, Ensab'ül Eşraf, 6/149.

(Osman için diyor) *yaratıldı ki, hem biz onunla ceza çekiyoruz, hem de o kendisi için baş belası oldu...*" diyor. Şair burada, Osman'ın feci bir şekilde katledildiğini ve kendilerine de bela olduğunu belirtmek istiyor.[390]

İşte sonunu getiren sebeplerden biri, hem Hz. Muhammed'in lanetleyip sürgüne gönderdiği bu insanı geri getirmek, hem de ona ve oğluna aşırı derecede ayrıcalıklar tanımak. Tabi-i ki bu, halkta olumsuz etki yapıyor.

2. Mervan b. Hakem

Az önce de belirttim, Mervan da babasıyla birlikte Hz. Muhammed tarafından Taif şehrine sürgüne gönderilmişti. Osman babasıyla birlikte onu da geri getiriyor ve üstelik de kendi kızı Ümmü Eban'la evlendiriyor ve kendine vezir-başdanışman yapıyor. Afrika'dan sağlanan ganimet-talan ne varsa hepsinin 1/5'ini damadına tahsis ediyor. Bir örnek verelim: Afrika alındığında oranın yöneticisi Cürcir'le bir anlaşma yapıyorlar ve 2 buçuk milyon dinar (altın para) onlardan haraç olarak alınıyor. Ayrıca her katılımcı askere bin dinar, kimisine göre de üç bin dinar (altın para) düşüyor. Yani Mervan'a verilen bu gelir büyük bir rakam oluşturuyor. Yine Osman zamanında **Kıbrıs** adası alınınca, halkından her yıl yedi bin dinar (altın para) cizye/haraç alınıyor.

Halife Osman, Mervan'ın kardeşi Haris b. Hakem'e de devlet malından üç yüz bin dirhem yardım yapıyor; ayrıca Medine merkezinde ona çok önemli bir alışveriş merkezini hibe ediyor.[391]

---

390 a-İbni Kuteybe, Maarif, s.112 ve 199 Mervan kısmında.

b- Ibni Abdilber, İstiab, no: 529. Hakem b. Ebi-l As kısmında.

c- Muhibbüddin Taberi, Riad'ü Nadre, 3/72.

d- Hakim, Müstedrek, 4/479-481. Hakem b. As kısmında.

e- İbni'l Esir, Üsd, 4/348 Mervan kısmında; ayrıca Hakem kısmında da bilgi verir.

f- İbni Hacer Askalani, İsabe, no:8324, Mervan kısmında.

g- İbni Sad, Tabakat... Taberani, Mucem-i Kebir. Zehebi, Siyer-i A'lam. Ve daha birçok tabakat kitaplarında bu konuya yer verilmiştir.

391 a- Taberi Tarihi, 4/256-272.

b- İbni Kuteybe, Maarif, 112.

Az önce de vurgu yapıldığı gibi bu aile Hz. Muhammed nezdinde cezalıydı; özellikle babaları.

Zaman içinde öyle oluyor ki, Mervan, Osman'ı tamamen kontrolü altına alıyor. Damattır diye ona öylesine geniş yetkiler veriliyor ki, artık o Osman'ı yönlendirir hale geliyor. Zaten İslami kaynaklarda, Osman'ın Mısır valisine gönderdiği ve isyancıların katlini istediği mektubun Mervan tarafından yazıldığı da iddia ediliyor. Bu mümkün olabilir, çünkü Osman'ın veziriydi ve zaten tüm yetkiler ondaydı. Yalnız tek bu olaya bakarak halife Osman'ı temize çıkaranlar olsa da, her taraftan Medine'ye Osman'ı linç etmeye gelen o insanların öfkesini bununla atlatmak mümkün değildi. Kaldı ki Osman'a, **istifa et, yeter ki kurtul** denildiği halde görevinden ayrılmıyordu. Demek ki sorun Osman'daydı. Osman'ın eşlerinden Naile ve son zamanlarında Hz. Ali Osman'ı Mervan konusunda uyardıkları halde Osman onları dinlemedi, yoluna devam etti.

İşte Hz. Muhammed'in, babasıyla birlikte sürgüne gönderdiği böyle bir adamın, Osman sayesinde geldiği aşama budur. Bu da, Osman'ın sonunu getiren önemli nedenlerden biridir. Ömer kısmında belirttiğim gibi, Ebü Lü'lü hem marangoz, hem ressam, hem de demircilikte uzman biridir ve hatta o zamanlar rüzgârla çalışabilen değirmen yapabilecek kapasitede bir insandır ama patronuna günde 2 dirhem vergi bile ödeyemez. Osman ise bir çırpıda kendi adamlarına ve üstelik de Hz. Muhammed'in lanetlediği ve sürgüne gönderdiği insanlara ve daha nicelerine müthiş imkânlar tanımaktadır. Osman'ı katletmek için bu insanlar ta Mısır'dan, Kûfe'den, Basra'dan boşuna gelmiyorlardı. Onlar çalışsın, para kazansın, Osman da vergi adı altında onlardan alıp yakınlarına dağıtsın; tabi ki güçleri varsa kabullenemezlerdi. Nitekim onu en ağır şekilde cezalandırdılar.[392]

---

392 a- İbni Asakir, Tarih'ü Medinet'i Dımaşk, 57. cilt /270, no: 3712. İbni Asakir bu eserinde konuya 56 sayfa yer vermiş. 224'ten 280. sayfaya kadar.

b- İbni Kesir, Bidaye-Nihaye. Osman'ın katli bölümünde, 7/290 ve devamında.

c- Ahmet b. Hanbel, Müsned'ül Müksirin, Müsned'ü Abdullah. no: 6233.

d- Taberi, Riyad'ü Nadre, 3/79 vd.

e- İbni-l Esir, Üsd, Mervan ve hakem kısmında.

f- Suyuti, Tarih'ül Hulefa, s. 130.

g- İbni Kuteybe, Maarif, 112.

Osman'ın sonunu getiren sebeplerden biri de Mervan'dır: Hem Hz. Muhammed'e rağmen onu babasıyla birlikte geri getiriyor, hem maddi ve siyasi olarak ona ayrıcalıklar tanıyor. Tabi-i ki bunlar halk nezdinde olumsuz etki yapıyor.

3. Sütkardeşi Abdullah b. Ebi Serh

Daha önce Mısır valisi Amr b. As idi. Osman bunu Medine'ye geri alıyor ve yerine/Afrika'ya, sütkardeşi olan Ebu Serh'i tayin ediyor, böylece onu ödüllendiriyor, ona büyük imkânlar sağlıyor. Elbette bu olaydan sonra Osman'la Amr b. As'ın arası açılıyor, o da Osman aleyhinde çalışıyor.[393]

Osman'ın atadığı Ebu Serh öyle bir insandı ki, Hz. Muhammed kendi zamanında onun hakkında ölüm fetvası vermişti. Olayın özeti şu:

Bu adam daha önce Hz. Muhammed için kâtiplik yapıyor ve Kur'an ayetlerini yazıyordu. Zamanla Muhammed'i tanıyınca inanıyor ki, onun davasında tanrısal boyut yok. Adam şunu diyor: Muhammed bana başka şeyler yazmamı öneriyordu, ben ise, **"Acaba farklı şeyler yazarsam anlar mı?"** diye onun isteklerine ters olan şeyler yazıyordum ve tekrar ona okuyordum. O da bana, **"İyi iyi, güzel"** diyordu. Kur'an, benim bu tür yazılarımla doludur. Ve **"Durum bu ise, ben Kur'an'dan daha mükemmel bir kitap ortaya çıkarabilirim"** ifadesini kullanıyor. Bu açıklamayı yaptıktan sonra artık Hz. Muhammed'le kalmıyor. Hem bu açıklama, hem de İslamiyet'ten çıktığı için, Muhammed'in korkusundan (Belki öldürür diye) Medine'yi terk edip Mekke'ye kaçmak zorunda kalıyor. Adam, ben de Kur'an gibi bir kitap yazabilirim dediği için, Muhammed burada işi Cebrail-Allah'a havale ediyor ve bir ayet iniyor. Ayetin anlamını Diyanet'in çevirisinden verelim: "Allah'a karşı yalan uyduran veya kendine bir şey vahiy edilmemişken, **'Bana vahyolundu'** diyen, ya da **'Allah'ın indirdiğinin benzerini ben de indirece-**

---

393 İbni Kesir, Bidaye, 7/190.

ğim' diye laf eden kimseden daha zalim kimdir? Zalimlerin şiddetli ölüm sancıları içinde çırpındığı; meleklerin, ellerini uzatmış, **'Haydi canlarınızı kurtarın! Allah'a karşı doğru olmayanı söylediğiniz ve onun ayetlerinden kibirlenerek yüz çevirdiğiniz için bugün aşağılayıcı azap ile cezalandırılacaksınız'** diyecekleri zaman hallerini bir görsen!"

Bu ayetin, en çok adı geçen kişi için indiği/oluştuğu anlatılıyor tefsirlerde ve diğer İslami kaynaklarda; ancak Hz. Muhammed'in peygamberlik konusunda önemli bir rakibi olduğu için, bu ayetten Müseyleme de kastedilmiştir diyenler de vardır. Yemenli olan ve peygamberlik iddiasında bulunan Secah adındaki kadın ve yine ben de peygamberim diyen Rahman Yemami ve Esvet Ansi'nin de bu ayetin sebep-sonuç ilişkileri arasında isimleri geçiyor. Bunlar sonucu değiştirmiyor, çünkü onlar da bu peygamberlik formülünü kullanmak istiyorlardı, bu yöntemle iktidar sahibi olmayı arzuluyorlardı. Dolayısıyla bu ayetle tüm muhalifler hedeflenmiştir demek isabetlidir.[394]

Zamanla Muhammed Mekke'yi alınca, **"Bu adam 'Kâbe'nin içinde de olsa onu yakaladığınız an öldürün!"** talimatını veriyor. Adam gizlice halife Osman'a sığınıyor, çünkü Osman'ın süt kardeşidir. Osman onu belli bir süre saklıyor, uygun ortam yakalamaya çalışıyor ve bir gün adamı da yanına alarak birlikte Muhammed'in yanına gidiyorlar, **"Bu adamı bağışla"** teklifinde bulunuyor. Muhammed uzun süre bekliyor, sessiz kalıyor ve daha sonra onu bağışlıyor. Bunu yaparken de şunu söylüyor: Aslında Osman onu yanıma getirince ben onun bağışlanmasını istemedim, bir süre beklememin nedeni şu: Ona karşı yaklaşımımı biliyorsunuz. Onun için belki bana görev düşmeden içinizden biri kalkıp onu öldürür dedim. Yani ben bu beklememle bu fırsatı vermek istedim; ancak içinizden biri çıkmayınca ben de onu bağışladım.

Tabi ki bunu söylemekle, isteyerek bağışlamadığını, hâlâ ona karşı kininin devam ettiğini belirtiyor ve aynı zamanda arkadaşlarını da eleştiriyor: Neden biriniz onu katletmediniz, diye!

---

394 Suyuti, Dürrül Mensur, Taberi Tefsiri, Kurtubi ve diğer tefsirler, En'am suresi 93. ayetin açıklama kısmında ve İbni Kuteybe, Maarif, s. 169.

İşte Osman kendi halifeliği zamanında Hz. Muhammed'in sevmediği, hatta Kur'an sahtedir, sağdan soldan toplanan bilgilerdir, içinde birçok yalanım var, ben de Kur'an gibi bir kitap rahatlıkla yazabilirim diyen birini ve üstelik Muhammed'in hakkında ölüm fermanı verdiği bu adamı, Mısır'a vali olarak tayin ediyor. Hâlbuki Osman'ın görevden aldığı eski vali Amr b. As, bu adamdan daha deneyimliydi: Hem Hz. Muhammed, hem de Mısırlılar Amr'ı severdi. Bu da Osman'ın sonunu getiren önemli nedenlerden biridir. Hem halkın hoşuna gitmiyordu bu görev değişikliği, hem de Osman'ın yönetimine karşı Amr anti propaganda yapıyordu. Hatta görevden alınan Amr b. As'a Osman'ın öldürüldüğü haberi verilince o, **"Ben bir insana bir darbe vurdum mu, kanatırım"** karşılığını veriyor.[395]

4. Halife Ömer'in Oğlu Ubeydullah'ı Korumak

Halife Ömer, Medine'de bir Müslüman'ın yanında köle olarak çalışan Ebu Lü'lü tarafından katledilince, oğlu Ubeydullah da gidip buna karşı Hürmüzan, Ebu Lü'lü'nün küçük kızı ve bir de Hıristiyan asıllı Cüfeyne adında başka birini katlediyor. Hürmüzan Müslüman olmuştu; ancak Cüfeyne Hıristiyandı ve Medine'ye okumaya gelmişti. Bu haksız cinayetler Müslümanlar arasında çok tartışılır, bu konuda Osman'la birlikte toplantılar yapılır; ancak sonunda Osman Ubeydullah'ı serbest bırakır, ona ceza uygulamaz. Hâlbuki Ubeydullah masum insanları katletmiştir. Hz. Ali, Ubeydullah cezasız kalmasın, öldürülsün diyordu. Hatta bir ara: **Peki, senin babanı katleden başka, ya sen**

---

395 a- Askalani, istiab, no: 1553.
b- Zehebi, Siyer-i A'lam, 3/33 vd.
c- İbni Sad, Tabakat, no: 3997-7/230.
d- İbni Kuteybe, el-Maarif, s, 169.
e- İbni Asakir, Tarih'ü Medinet'i Dımaşk, 29/34 vd.
f- Ebu Davud, Hudud hemen başta.
g- Nesai, Tahrim-i dem, mürted kısmında.
h- Muhibbüddin Taberi, Riyad'ü Nadre, 2/112.

onun suçsuz kızını niye öldürdün, diye suçluyordu onu. Nitekim sıra Hz. Ali'ye gelip kendisi halife olunca, Ubeydullah'ın katline karar veriyor. Bu yüzden Ubeydullah kaçıp Muaviye'ye sığınıyor ve daha sonra Sıffin savaşında öldürülüyor. Kimi rivayetlere göre Hz. Ali onu katlediyor. İşte Osman'ın bunu koruması da halkta olumsuz etki yapıyor: Osman, fakir-fukaraya ceza veriyor, ancak sıra dostlarına, yandaşlarına gelince torpil yapıyor, şeklinde konuşuluyor.[396]

5. Velit b. Ukbe Olayı

Bu adam, Halife Osman'ın kardeşiydi: Anneleri Erva binti Küreyz'di, babaları ise farklıydı. Velit'in babası Ukbe, Bedir harbinde sağ olarak ele geçirilmiş ve Muhammed'in talimatıyla öldürülmüştü. Daha sonra Beni Mustalık kabilesi Müslüman olunca (tabii ki Muhammed onlara karşı savaşmıştı ve bunlar kılıç zoruyla Müslüman olmuşlardı), Hz. Muhammed onlara diyor ki, ben falan tarihte adamımı gönderirim, zekâtınızı/verginizi ona teslim edersiniz. Günü gelince Hz. Muhammed Velit b. Ukbe'yi bu işle görevlendiriyor. Ancak adam yarı yoldan geri dönüyor. Dönmesinin nedeni de korkudur: Çünkü daha önce bu kabile ile Velit b. Ukbe arasında husumet olduğu için, korkudan gitmeye cesaret edemiyor: Ya gittiğimde başıma bir şey gelirse diye evhama kapılıyor ve geri dönüyor. Bu arada Muhammed, ne yaptın diye sorunca o, **"Ben gittim, meğer onlar tekrar İslamiyet'ten dönmüşler, zor kurtuldum; yoksa beni de öldüreceklerdi, üstelik zekât da vermeyeceklerini söylediler"** diyor. Bunun üzerine Hz. Muhammed onlara karşı savaş hazırlığına başlıyor. Aslında böyle bir şey de olmamış, adam oraya hiç uğramamıştı. Diğer taraftan Muhammed'in elçisi belirlenen zamanda gitmeyince, Beni Mustalık tarafında da bir evham başlıyor ve he-

---

396 a- İbni Asakir, Tarih-i Dımaşk, c. 38/60 .
b- Muhibbüddin Taberi, Riyad'ü Nadre, 3/77.

men liderleri olan ve aynı zamanda Muhammed'in eşlerinden Cüveyriye'nin de babası olan kişi Medine'ye gelip durumu öğreniyor ve **"Yalandır, biz zekâtımızı topladık, hazır; ancak memur bekliyorduk. Fakat bize herhangi biri uğramadı"** diyor. Bunun üzerine Muhammed tahkikat yapıyor ve sonuçta elçisi Velit b. Utbe'nin onlara uğramadığı ve üstelik de onlara karşı büyük bir iftirada bulunduğu ortaya çıkıyor. Bu olay üzerine Hz. Muhammed'e, Hucurat suresinin altıncı ayeti iniyor. Anlamı şu: **"Ey inananlar! Bir fasık/kötü insan size bir haber getirirse onu tahkik edin/araştırın. Yoksa bilmeden bir topluluğa kötülük edersiniz/onlara karşı yanlış yaparsınız da sonra yaptığınıza pişman olursunuz."**

Hemen hemen tüm önemli tefsirlerde ve ayetlerin sebep-sonuç ilişkisini irdeleyen kaynaklarda, bu ayette sözü edilen fasık/kötü insandan kasıt, bu olaydan dolayı Velit b. Ukbe'dir. Askalani (*el-İsabe* adlı yapıtında), İbni Abdilberr, bu ayetin Ukbe için indiğine ilişkin İslam âlimleri arasında ihtilaf yoktur diyor.

Burada bir not düşüp konuya devam edeceğim: Hz. Muhammed madem geçmişten geleceğe her şeyi biliyordu, peki, bu olayda adam gelmeseydi ve böylece bu yalan ortaya çıkmasaydı ne olurdu? Hz. Muhammed, onun yalanları üzerine savaş hazırlığına başlamıştı ve tabii ki büyük bir katliam olacaktı.

İşte Osman böyle birini vali olarak tayin ediyor. Hz. Muhammed'in sevmediği, hakkında fasıktır/kötü insandır diye ayet indirdiği bir insana, önemli bir konuda (halkı yönetmede) görev veriyor. Kaldı ki, bu adam öylesine içki içerdi ki, bir gün kendisi cemaate sabah namazını kıldırırken, 4 rekât kıldırır ve namaz içinde cemaate dönüp, "Daha fazla kıldırayım mı?" diyecek kadar da ayyaş biridir. Öyle ki halk onu içki konusunda Hz. Osman'a şikâyet etmiştir. Osman sonuçta, Hz. Ali'nin de baskısıyla mecbur kalıp, onu hem görevden alıyor, hem de içki içtiği için kırk kırbaç içki cezası uyguluyor. Bu ceza uygulamasını *Sahih-i Müslim*'den aktaralım. Şahitler toplum içinde halife Osman'a ifade verirler ki, bu adam içki içti ve kustu diye. Sonuçta Osman Hz. Ali'ye, **"Kalk sen cezayı uygula"** diyor. Ali bunu yapmıyor

ve oğlu Hasan'a, sen kalk kırk kırbaç vur, diyor. Hasan da, buna karşı çıkıyor, bana ne bu işlerden, diyor. En son Abdullah b. Cafer cezayı uyguluyor. Evet, bu açıklama Müslim'dendi.[397]

Öylesine içerdi ki, zaman zaman kusardı diye İslami kaynaklarda bilgiler var. Cezanın uygulanması için Hz. Ali'nin oğlu Hasan'a görev verilince o, **"Halifeliğin iyi tarafından yararlanan o, kötü tarafını da o uygulasın"** diyor. Böylece Osman'a sen yap, ben niye bu işe bulaşayım gibi sözlerle karşı koyuyor. Sonuçta Velit 40 kırbaçla cezalandırılıyor ve artık bu olup bitenlerden sonra görevden de uzaklaştırılıyor.

Osman, daha önce Kûfe'de valilik yapan Sad b. Ebi-l Vakkas'ı görevden alıp yerine bu Velit'i atamıştı. Velit'i görevden alınca, bu kez de yerine Sait b. As'ı tayin ediyor. Rumlara karşı bir savaşta bile Velit içki içerken, arkadaşları ceza verelim diyorlar; ama Huzeyfe b. Yeman engel oluyor, savaş var karşımızda, biz içki ile mi uğraşacağız, diyor. Bu arada Velit, **"Haram da olsa, size rağmen ben içki içerim"** diyor. Osman'ın sonunu getiren yanlışlardan biri de böyle bir adama yaptığı iltimas-ayrıcalıklardır.[398]

Bütün bu olup bitenlere karşın yine İslam düşünürleri Osman'ı savunmuş, onun cinayetinde parmağı olan sahabeler hakkında ağır konuşmuşlardır. Mesela İbni Teymiyye, **Osman'ın ölümüne çalışanlar, bunu gerçekleştirenler suçludur, isyancıdır, haddi aşanlardır,** diyor. Zehebi de bu doğrultuda açıklamalarda bulunmuştur; ama olaylar öylesine açıktır ki, Osman'ı savunabilecek hiçbir haklı neden yoktur. İbni Teymiyye gibilerine kalırsa, Osman'ın bu zulmüne karşı çıkanların hepsi cehennem-

---

397 Sahih-i Müslim, Hudud, içki cezası kısmında.

398 a- Müslim, Hudut, Hadd'ül Hamr kısmında.

b- İbni Kuteybe, Maarif, s. 180 vd.

c- Zehebi Siyer-i A'lam, 3/412 vd. No:67. Burada kitabı tahkik eden, dipnotunda ayrıca İmam Ahmet b. Hanbel, Taberani, Tehzib-i Kemal, Bidaye-Nihaye, İstiab, İsabe, Ağani, Üsd'ül Gabe, El-Kamil fi Tarih, el-Marife ve Tarih (Besevi) Neseb'ü Kureş gibi kaynaklarda da geçtiğini belirtiyor.

d- İbni Asakir, Tarih-i Dımaşk, 63. cilt/218 vd. no: 8033.

e- Askalani, İsabe, Velit b. Ukbe kısmında. No: 9153.

liktir. Hâlbuki Osman'ın ölümünü isteyenler arasında, Hz. Muhammed'den cennet müjdesini alanlar da vardı. Mesela Talha ve Zübeyr gibi.[399]

6. Damadı Abdullah b. Halit b. Useyd Olayı

Osman kızını bu adama verince, hazine yetkilisine, bunlara altı yüz bin/kimi rivayetlerde dört yüz bin dirhem yardım ver, diye talimat verir ve bu kadar para devlet malından kızına ve damadına verilir. Ayrıca bu çifte, devlete ait mallardan çeşitli hediyeler verir. Osman ölünce o günkü para birimiyle elli bin civarı dinar (altın para) onun muhasebecisinde bulunur. Yine 30 milyon üzeri gümüş para (dirhem) ve 1000 deve ile birlikte Vadi'l Kura, Hayber, Rebeze gibi yerlerde 10 milyon dinar (altın para) değerinde servet bırakır. Şunu hep hatırlatırım: Bunların tümü talandan, ganimetten, haraçtan vb sağlanan gelirlerdir.[400]

Bu iltimas kısmını özetleyecek olursam;

* Amcası Hakem'i Hz. Muhammed'e rağmen sürgünden geri getirmek ve yüz bin dirhem devlet malından ona bağışta bulunmak.

* Hakem'in oğlu Mervan'ı sürgünden getirmek, kendine vezir yapmak, kendi kızı Ümmü Eban'ı ona vermek, Afrika'da ele geçirdiği yerlerin 1/5 vergilerini ona bağışlamak vs.

* Hakem'in bir diğer oğlu olan Haris'e, üç yüz bin dirhem para bağışında bulunmak ve 'Mehruz' denilen Medine'deki önemli bir alışveriş merkezinin gelirini ona hibe etmek.

* Kardeşi Abdullah b. Ebi Sarh'a aşırı derece imkân tanımak, Afrika'ya vali atamak, oranın gelirini kendisine tahsis etmek.

* Yine akrabası meşhur Ebu Süfyan'a, hazineden iki yüz bin dirhem para hibe etmek.

---

399 a- Taberi Tarihi, 3/433.
b- İbni Esir, El-Kamil, 2/535.

400 a- Muhammed Rıda (1865-1935), 'Osman b. Affan' adlı eseri, Osman'dan kalan servet kısmında.
b- İbni Kuteybe, Maarif, s. 112-113.

* Ebu Musa el-Eş'ari'nin Irak'ta topladığı vergileri, kendi yakın akrabasına ve Emevi soyuna bağlı kişilere dağıtmak.

* Abdullah b. Halit b. Useyd'e kızını vermesi ve bu damadına hazineden altı yüz bin dirhem bağışta bulunması, başka hediyeler vermesi.

* Yine kardeşi olan Velit b. Ukbe'yi Kûfe valiliğine ataması ve Sad b. Ebi Vakkas'ı görevden uzaklaştırması.

* Şam'ın tüm vergilerini Muaviye'ye hibe etmek.

* Ebu Musa ve Osman b. Ebil As'ı görevden alıp yerlerine dayısının oğlu Abdullah b. Amr'ı atamak ve daha niceleri.

İşte bütün bunlar, halkı galeyana getiren son derece kötü örneklerdir.

B- Muhaliflere Şiddet Uygulaması ve Sindirme Politikası

1. Ammar b. Yaser Olayı

Hatırlanacağı gibi Ammar b. Yaser, Tebük suikastında Hz. Muhammed'in devesini önden çeken kişi ve o olaya karışan insanları da bilen ikinci tanık. Halife Ömer tarafından Kûfe'ye görevli olarak atanıyor, yanı sıra Abdullah b. Mesut da bir nevi talim-terbiye ve hazineden sorumlu bir görevli olarak oraya gidiyor.[401]

Halife Osman işbaşı yapınca onu Medine'ye alıyor.

Her taraftan Osman'ın yönetimine karşı başkaldırılar çoğalınca, Medine'de de ciddi bir muhalefet oluşuyor. Bir gün, her kabileden önemli kişiler toplanıp Osman'ı uyarmak için bir ültimatom/metin hazırlıyorlar. Bunlar arasında Mikdad b. Amr, cennetle müjdelenen Talha ve Zübeyr olmak üzere toplamları elli civarında olan önemli bir seçme heyet kendi aralarında Ammar'ı temsilci olarak seçip o ültimatom yazısıyla birlikte Osman'a gönderiyorlar.

---

401 Muhammed Rıda, Hz. Osman b. Affan, s. 204.

Ammar, Osman'a konuyu açınca, Osman çok kızıyor ve o kâğıdı alıp yere atıyor. Ammar ona, **"Bu iş çok ciddi, sen Hz. Muhammed'in arkadaşlarının sana karşı haklı olarak yazdıkları mektubu yere atamazsın, saygısızlık yapamazsın!"** deyince, Osman adamlarına talimat veriyor, Ammar'ı yere yıkıp kol ve bacaklarını bağlıyorlar. Bu arada Osman onu tekmelemeye başlıyor. Sonuçta Ammar baygınlık geçirip fıtık oluyor. Osman hem onu dövüyor, hem de **"Allah seni rezil etsin"** gibi sözlerle hakaret ediyor. Ammar daha sonra baygın haldeyken Hz. Muhammed'in eşlerinden Ümmü Seleme'nin evine alınıyor. Kimi rivayetlere göre Ümmü Seleme gelip Osman'a kızıyor, neden bu adamı komalık ettin diye; kimilerine göre de Ammar'a, **"Sen madem biliyordun ki bu adam halife, yetki var elinde, seni bu hale getirecek, o zaman niye karşı çıktın?"** dediği gibi farklı bilgiler de var. Bu arada Hz. Ayşe de olayı duyuyor ve Osman'a kızıyor, bu olaydan dolayı Ayşe ile Osman'ın arası açılıyor.

Osman'ın Yaser'i komaya sokması hakkında farklı rivayetler de var. Değişik baskınlarda ele geçen talan malları arasında altın mücevherat da varmış. Osman bunları kendi ailesi ve yakınlarına dağıtmaktadır. Öyle ki bunları başka insanlar ele geçirmişti; ama o kendi yakınlarına dağıtıyordu. Halk bunu duyunca karşı çıkıyor ve onu protesto ediyor. Osman buna karşı, **"Bu talan malından kimilerinin hoşuna gitmese de biz ihtiyacımızda kullanırız"** diyor. Böyle deyince Hz. Ali onu uyarıyor, sen asla böyle yapamazsın diyor. Bu arada Ammar da Osman'a sert çıkıyor. İşte burada Osman ona, **"Sen ha, içinde idrarı durmayan falancanın oğlu, kim olursun da bana karşı bunları söylersin"** diyor ve adamlarına da, tutun bunu emrini veriyor. İşte burada onu tekmeleyince komalık oluyor ve üç namaz kılamaz hale geliyor.

Sonuçta Ammar hem sevilen biri, hem de onun bağlı bulunduğu aşiret güçlü. Onlardan Hişam b. Velit gelip Osman'ı tehdit ediyor: **"Aynı sözleri Hz. Ali de sana söyledi; ancak sen ona bir şey diyemedin. Bu sahipsiz olduğu için bak sen ne hale getirdin! Şayet başına bir şey gelirse, şunu bil ki, sizden en önemli kim ise o da öldürülecektir** (Osman'ı kastediyor)" diyor. Tabii ki Osman ona da kızıyor; ancak birini komalık ettiği

için artık onu dövdürmekten vazgeçiyor. Bu arada adamlarına, **"Bunu buradan çıkarın"** diye talimat veriyor ve oradan uzaklaştırılıyor. Bu arada Hz. Ayşe ona, **"Bak Hz. Muhammed'in daha ayakkabısı, elbisesi duruyor, siz ne çabuk değiştiniz, işi laçkalaştırdınız"** diyor. Ayşe'nin bu sözlerinden sonra Osman çok bozuluyor ve camiye gidiyor, orada ters konuşmaya başlıyor. Cemaat ona şaşkın şaşkın bakıyor, bu ne diyor diye.

İşte Hz. Muhammed'e karşı suikastta bulunanları bilen Huzeyfe ve Ammar'ın başına gelenler bunlar. Bir tarafta halife Osman bu adama bu şekilde haksızlık yaparken, diğer taraftan da kendisine yapılan baskın sırasında, yardımcı olması için Ammar b. Yaser'e haber yolluyor. Ammar'ın verdiği yanıt olumsuzdur; üstelik de haklı olarak sert tepki gösteriyor.

Bu konuda anlatılanlar arasında az fark görülüyorsa da, Osman'ın onu tekmelediği ve adamı sakat bıraktığı gibi bir gerçek var ortada. Bu, birçok İslam tarihçisinin ortak olarak işlediği bir konudur.[402]

2. Abdullah b. Mesut'a Yapılanlar

Osman, Abdullah b. Mesut'u döve döve kaburga kemiklerini kırar; ayrıca onu görevden alır. Olayın özeti şu: Abdullah b. Mesut Kûfe'de hem talim-terbiyeden sorumlu/eğitimci, hem de maliyeden sorumludur. Osman tarafından eski vali Sad b. Ebi Vakkas görevden alınıp yerine Velit b. Ukbe atanınca, Velit ondan, devlete ait/hazine malından bir miktar yardım ister, İbni Mesut da verir. Başkalarına da bu şekilde borç vermiştir; daha sonra müsait olduklarında onlardan geri almıştır. Onun Velit'e, **"Bu borçtur, ödemen lazım"** demesi Velit'in hoşuna gitmez. Çünkü Velit'in amacı geri vermemek üzere almaktır. Velit, bu davranışından do-

---

[402] a- Mühibbüddin Taberi, Riyad'ü Nadere fi Menakıb'il Aşere, 3/75.
b- Belazuri (279.ö), 'Ensab'ül Eşraf', 6/161 vd.
c- İbni'l Arabi Ebubekir' El-Avasim'ü min'el Kavasım.' s. 280.
d- İbni Kesir, Bidaye, Nihaye, 7/80, Osman kısmında.
e- Suyuti, Tarih'ül Hulefa, s.130.

layı İbni Mesut'u halife Osman'a şikâyet eder. Osman kendisine bir mektup göndererek **"Sen bir memursun, Velit'ten hesap soramazsın"** der. Bunun üzerine İbni Mesut anahtarları teslim edip sivil bir vatandaş olarak Kûfe'de yaşamaya devam eder. İslami kaynaklardaki bilgilerden anlaşılıyor ki İbni Mesut yumuşak başlı ve zararsız bir insandı. Hz. Muhammed'in çok samimi arkadaşı olduğunu bilen halk ona saygı gösterirdi.

Bu arada İbni Mesut, halife Osman'ın icraatını ve oraya vali olarak atanan Velit'i her fırsatta eleştirmeye devam ediyor: **"Zannediyordum ki ben Müslümanların hazinesinden sorumluyum; bilmiyordum ki Osman ve ona bağlı kişilerin hazinesine bakan bir memurum"** diyerek tepkisini gösteriyor. Tabii ki bu da ne Velit'in, ne de Osman'ın işine geliyordu. Bu yüzden Velit onu Osman'a bir daha şikâyet eder, İbni Mesut'un kendisi aleyhinde propaganda yaptığını, halkı kışkırttığını, anlatır. Osman da onu Medine'ye çağırır.

Osman'ın hutbe okuduğu bir sırada İbni Mesut camiye girer. Osman onu görünce, **"İşte bakın, şu an kötü bir hayvan içeri giriyor"** diyerek ağır hakaretlerde bulunur. O da, **"Ben Hz. Muhammed'in arkadaşıyım ve Bedir, Rıdvan biatine katılan biriyim"** (Osman Bedir ve Rıdvan'a katılmadığı için burada aynı zamanda dolaylı bir şekilde onu eleştiriyor da) der. Bu arada Hz. Muhammed'in eşlerinden Ebubekir'in kızı Ayşe bunu duyunca, o da Osman'a kızar ve tıpkı Ammar olayında olduğu gibi burada da Osman'a karşı tavır alır.

Bazı İslami kaynaklarda İbni Mesut'un en son Osman'la anlaştığı ve onunla helalleştiği iddia ediliyor. Hatta bunu ispatlamak için İbni Mesut'un Osman hakkında, **"Yanlışlıkla bir ok atsam, Osman'a isabet edip de öldürse, buna karşı Uhud dağı kadar altın da bana verilse yine mutlu olamam"** dediği söyleniyor. Bununla Osman'dan çok memnun olduğu öne sürülmek isteniyor. Hatta Osman onu sürgüne göndermek isterken birçok insan kendisine, **"Sakın sürgüne gitmeyi kabul etme. Biz seni destekleriz, bırakmayız"** deyince İbni Mesut, **"Hayır; emrini dinleyeceğim. Çünkü bazı olaylar ve fitneler olacaktır. Bu yüzden ben istemiyorum ki bunun ilk kıvılcımını ken-**

dim yakayım" diyor. Daha önce de ifade edildiği gibi, Osman'ın, **"Başka yere göndersem orayı da karıştırır"** endişesinin yanı sıra Hz. Ali ve bazı insanların araya girmesiyle İbni Mesut'un sürgüne gönderilmesinden vazgeçiliyor.

Açıkçası, Osman'ın hazırladığı Kur'an dışındaki nüshaları yakması, halk üzerinde çok olumsuz etki bırakırken; en başta bu Kur'an konusu ve onun genel icraatı Osman'ın sonunu da getiriyor.

İşte burada uyduruyorlar: İbni Mesut demiş ki, eğer Osman'ı katlederlerse artık bir daha onun gibi bir halife bulamayacaklar. Hatta İbni Mesut daha hayatta iken Osman hakkında her yerden muhalefet oluşunca kendisi, ben Osman'a ok atmak istemiyorum demiş. Bellidir ki bazı uzlaşma cümleleri kurmuşlar; ancak becerememişler.

Mademki memnun kalmış, o zaman daha örnek mi kalmadı ki, kendisi kalkıp Osman'ın ölümüyle ilgili örnekler versin. Görüldüğü gibi savunmuşlar; ancak ilkel bir savunma, inandırıcılığı yok.[403]

Osman, İbni Mesut'a toplum içinde hakaret ediyor, haysiyetini kırıyor ve onu camiden kovuyor; bu yetmiyormuş gibi, onu dövmek için ayrıca adamlarına talimat veriyor. Onlar kendisini komaya sokuyorlar ve kaburga kemiklerini kırıyorlar. Hz. Ali bu arada Osman'ı uyarıyor: **"Sen Velit b. Ukbe yüzünden adama nasıl bu cezayı veriyorsun?"** diyor. Ama Ali'nin bu çıkışı fayda etmiyor; Osman bildiğini yapıyor. Bu olup bitenlerden sonra da onu sürgüne, tenha bir yere göndermek istiyor; ancak Mervan, Osman'a, **"Sen Kûfe'ye gönderdin, oradakileri senin hakkında örgütledi/alarma geçirdi. Durum bu iken sen Şam'a göndersen oradaki insanları da örgütler. En iyisi burada kalsın bari kontrol altında olur"** deyince, Osman bunu uygun buluyor ve ücretsiz bir şekilde Medine'de yaşamaya mahkûm ediyor.

---

403 a- İbni Abdilber, İstiab, İbni Mesut md. No: 1659.
b- Heysemi, age, no: 14548, cilt 9/109.
c- Belazuri, Ensab, 6/148.

İbni Mesut, arkadaşlarından Ammar b. Yaser'e vasiyet ediyor, **"Eğer Osman'dan önce vefat edersem sakın cenazeme katılmasın"** diyor. Abdullah b. Mesut, Osman'dan önce vefat ediyor ve arkadaşı Ammar b. Yaser onun vasiyeti gereği Osman'a haber vermeden gömüyor. Daha sonra Osman bunu duyunca Ammar'a, **"Allah rahmet eylesin"** diyor. Ammar da, Osman'a alay edercesine, **"Evet hepimiz tarafından Allah rahmet eylesin"** karşılığını veriyor. Osman bunun alay olduğunu anlıyor ve orada onunla tartışıyor, hatta sürgüne göndermek istiyor. Hz. Ali burada da Osman'a karşı çıkıyor ve aralarında sert tartışmalar geçiyor. Sonuçta olay orada kapanıyor.

İbni Mesut, ta Mekke'den beri Hz. Muhammed'le beraberdir ve ilk Müslümanlardan olup Kur'an hafızıdır. Osman kendi keyfine göre Kur'an adı altında ve Yahudi asıllı Zeyd bin Sabit başkanlığında bugünkü dünya piyasasında bulunan kitabı hazırlarken, İbni Mesut karşı çıkıyor ve bildiği farklı bir Kur'an nüshasına göre hareket ediyordu. Kûfe'de iken de halka kendi Kur'an nüshasını anlatıyordu. İşte Osman onu geri çağırmış, diğer Kur'an nüshalarını yaktığı gibi onun da Kur'an nüshasını alıp yakmıştır. Bu konudaki detaylı bilgiyi, farklı bir çalışmamda işleyeceğim. O yüzden burada bunun üzerinde fazla durmuyorum. Sadece bir hatırlatmada bulundum. Ancak şu da muhtemel ki, İbni Mesut, Osman'ın hazırlattığı Kur'an'a da karşı çıkmıştır. Osman'ın ona karşı asıl kini buradan kaynaklanmaktadır. Yukarıda özetlemeye çalıştığım nedenler de oluşunca, artık olay patlak veriyor.[404]

3. Ebu Zer-i Gıfari'yi Sürgün Etmesi

Halife Osman döneminde çok kişi sürgün edildi, karşı çıkanların aldığı en hafif cezaydı sürgün. Halife Osman'ın talimatıyla

---

404 a- Belazuri, Ensab, 6/140-164.
b- Taberi Tarihi, 4/251.
c- İbnil Arabi, el-Avasım'u min'l Kavasım, s. 280.
d- Şehristani, Milel ve Nihal, s.14. Nizamiye mezhebi kısmında.

Kûfe'den, Sait b. As yönetiminden Suriye'nin Şam tarafına, yine Basra'dan Şam tarafına Muaviye emriyle kitlesel bir şekilde sürgüne gönderilen pek çok insan vardı.[405]

Sonuçta Muaviye onlarla anlaşamamıştır. Bunlar hakkında Osman'a mektup gönderiyor, uyum sağlayamıyoruz diyor. Bu defa da başka bölgeye sürgüne gönderiliyorlar. Evliya Çelebi gibi oradan oraya sürgün hayatı yaşayanlar pek çoktu o zamanlar. Ayrıca, halife Osman Basra'dan, Abdullah b. Amr himayesinde yaşayan insanlardan başka bir grubu da Şam tarafına sürgüne gönderiyor.

Şunu da belirtelim; İslami kesim Osman'ı kurtarmak, onun eksiğini kabul etmemek için çeşitli savunmalar yapmıştır. Örneğin; bunlar hırsızmış, zinakârmış gibi yakıştırmalar vardır. Olay bu kadar basit olsaydı Osman'ın en yakın çevresi ona düşman kesilmezdi ve onu feci bir biçimde katletmezdi. Güya Ebuzer sürgün edildiği köye gönüllü olarak gitmiş.[406] Mesela İbni Sad gibi. Ama bu savunma yetersiz ve inandırıcı değil, çünkü adam Hz. Muhammed'e bağlı biriydi ve Muhammed'in gömülü olduğu Medine şehri varken herhalde kalkıp da ölene kadar ıssız bir köye gönüllü olarak yerleşmezdi.

Aslında olay şudur: Şam valisi Muaviye, Şam diyarı Allah'ındır, yani ganimettir, devlet malıdır, dolayısıyla benimdir, demek istiyor. Ebuzer de o sırada orada ve bu sözlere karşı çıkıyor: Muaviye'nin ve bu arada halife Osman'ın yanlışlarını, zulümlerini kabul etmeyip halka anlatıyor. Bu olup bitenlere karşı Muaviye onun hakkında Osman'a rapor veriyor, bu bizi eleştiriyor, icraatımız hakkında olumsuz propaganda yapıyor, diye. Osman da Muaviye'ye, onu bana acele Medine'ye gönder diye talimat veriyor. Ebuzer Medine'ye gelince Osman'ın kötü yönetimini orada da anlatıyor. Osman ona, sen buradan gideceksin, bir

---

405 Mesela Kûfe'den Sabit b. Kays, Sa'saa b. Savhan, Amr-el Huzai, Amır b. Abdi-l Kays, Malik-i Eşter, Malik b. Kab, Kümeyl b. Ziyad gibi şahsiyetler, Suriye tarafına Muaviye emrine gönderilirler.

406 a- Taberi Tarihi, 4/317.

b- İbni Kuteybe, Maarif, s.113 ve 146.

c- Tabakat-i İbni Sad, 4/429.

yer iste seni sürgüne göndereceğim diyor. Adam, beni Mekke'ye gönder diyor; Osman bunu kabul etmiyor. Adam, Kudüs olsun diyor. Osman onu da kabul etmiyor. Basra ile Kûfe'den biri olsun diyor. Osman yine kabul etmiyor. Çünkü bunlar önemli merkezler, o gün için metropol durumunda olan bölgeler. Osman, onun halkla temas kurup, aleyhine çalışmasından korkuyor. Onun için bunları kabul etmiyor ve ona, **"Seni Rebeze köyüne göndereceğim"** diyor (Medine-Kûfe arasında ıssız bir köy).

Ebuzer buraya zorla gönderiliyor ve ölene kadar burada sürgün hayatı yaşıyor. Daha sonra Osman onun ölüm haberini alınca, Allah rahmet eylesin diyor. Osman'ın bu ifadesi Ammar b. Yaser'in zoruna gidiyor; Ammar buna karşı Osman'a şunu söylüyor: **"Evet biz de diyoruz Allah rahmet eylesin!"** Tıpkı İbni Mesut'un ölümündeki gibi bir durum yaşanıyor burada. Tabi ki bu sözlerle Osman'ı zımnen eleştiriyor: Yani, hem adamı sürgüne gönder, ona ceza ver, hem de alay edercesine Allah rahmet eylesin de, mesajını iletmek istiyor ve tabii ki Osman bunu anlıyor. Bu yüzden Ammar'a sert çıkışıyor, görevlilerine, **"Bunun haddini bildirin!"** diye talimat veriyor. Adamları Ammar'ı döve döve komalık ediyorlar.

Sonuçta Osman bunu da sürgüne göndermek istiyor; ancak kabilesinin araya girmesiyle Hz. Ali, Osman'a gidip şunları anlatıyor: (Ebuzer'i kastederek) Temiz bir insanı sen sürgüne gönderdin ve orada vefat etti. Sen buna benzer başka bir örnek daha mı uygulamak istiyorsun deyince, bu kez Osman'la Hz. Ali arasında sert tartışmalar oluyor, hatta Osman Ali'ye, **"Asıl sen sürgüne gitmelisin"** diyor. Hz. Ali de, elinden ne geliyorsa yap, bakalım başarabilir misin karşılığını veriyor. Bu arada bu olup bitenleri duyanlar toplanıp halife Osman'a, kim sana karşı çıkarsa, seni eleştirirse sen de ona ceza verip sürgünlere yollarsan bu iş yürümez, deyince, Osman hem Ammar'ın sürgün olayını orada kapatıyor, hem de Ali ile tartışmalara son veriyor. Daha sonra Müslümanlar arasında meydana gelen Sıffin harbinde Ammar öldürülüyor.[407]

---

[407] Belazuri, Ensab'ül Eşraf, 6/166.

C- Bazı Savaşlardan Kaçması

Hz. Muhammed zamanında meydana gelen Bey'at-i Rıdvan'a ve Bedir'le Uhud gibi önemli savaşlara, halife Osman'ın sudan bahanelerle katılmaması, Müslümanlar üzerinde olumsuz etki bırakmıştır. Zamanla onun hakkında olumsuz düşünceler çoğalınca, halk nezdinde bu katılmama da artık mazeretten çıkıp önemli bir eksiklik olarak değerlendirilmeye başlandı. Her fırsatta yüzüne karşı şu şu savaşlardan kaçtığı açıkça söyleniyordu. İki savaşa katılmaması ve üstelik Bedir'de ele geçen ganimetlerden onun da pay alması, bir nevi açıkgözlük olarak değerlendiriliyordu ve Müslümanlar nezdinde itibarına gölge düşürmüştü. Kısacası, bu da Osman için bir eksiklik olarak değerlendiriliyor, onun bu davranışı Müslümanların zoruna gidiyordu. Aşağıda A. Rahman b. Avf konusunda bu konuda somut örnekler vereceğim.

D- Tüm Kur'an Nüshalarını Yakması

Olayın özeti şu: O zaman, şu an var olan Kur'an ortalıkta yoktu. Herkes Hz. Muhammed'den ayet adı altında bir şeyler almıştı. Bugün nasıl basın mensupları başbakanın peşine takılıp bilgi alıyorlarsa, o zaman da böyleydi; ancak imkânlar farklıydı tabii ki. Bu bilgileri herkes aynı derecede Muhammed'den alamıyordu. Bir gün bir kişi o günkü bilgileri alıyordu, bazen birlikte birkaç kişi oluyorlardı, bazen uzun süre bazıları hiç bulunmuyordu. Yani Muhammed'in konuşmalarının bugünkü Kur'an gibi bir araya gelebileceği hiç kimsenin aklından geçmiyordu. Bu, Hz. Muhammed'den sonra bir ihtiyaçtan dolayı ortaya çıkan yeni bir durumdur. İşte Osman, birçok kişide parça parça bulunan bu ayetleri güya bir araya getiriyordu. Pek çok insanın hazırladığı bazı ayetler varmış. Adeta herkesin cebinde farklı bir Kur'an vardı. Ömer, Yahudi asıllı Zeyd b. Sabit'e görev verip yeni bir Kur'an (bugünkü) hazırlatınca, o dönem var olan tüm Kur'an nüshalarını yakıyor. Hz. Ali'nin Kur'an'ı, İbni Mesut'un,

Ubey b. Ka'b'ın ve daha birçok sahabenin ayrı ayrı Kur'an nüshaları vardı. İşte bu yeni Kur'an'ı ortaya koymak ve var olanları yakmak milletin zoruna gidiyor, Osman'ınki adeta bir darbe yasası gibi algılanıyor ve bu konuda Osman'a karşı ciddi tavır alınmasına neden oluyor. İşte bu konu da Osman'ın sonunu getiren önemli sebeplerden biridir.

E- Halife Osman'ın Katledilmesine Katkı Sunan Önemli Kişiler

1. Muaviye b. Ebi Süfyan

Osman'ın en önemli adamı ve o dönemde Şam valisi olan Muaviye bile ona yardım etmek istemedi. Bu konuda İmam Suyuti ve İbni Asakir gibi meşhur İslam tarihçileri aktarıyorlar ki, Ebu Tufeyl ile Muaviye arasında bir diyalog geçiyor: Muaviye soruyor, **sen de Osman'ı katledenler arasında var mıydın**, diye. Ebu Tufeyl, hayır yoktum; ancak ben de hazırdım ve ona yardımcı olmadım.[408] Çünkü ne Mekkeli, ne de Medineli Müslümanlar ona yardımcı olmadılar, kimse ona yardım etmedi diyor. Ebu Tufeyl, Muaviye'ye, **"Sen de yardım etmedin. Hâlbuki sen Şam valisiydin, yetkin daha fazlaydı; ama yardıma gelmedin!"** diyor. Muaviye burada alay edercesine, **"Benim onun kan bedelini almam daha iyiydi/gitmesi kalmasından daha iyiydi"** karşılığını veriyor. Bu arada adam ona bir şiir de hatırlatıyor, fırsatçısınız diye.[409]

Zehebi tarihinde, halifelere ayırdığı özel kısımda şöyle farklı bir olay aktarıyor. İbni Abbas bir gün Amr b. As'a, sen öyle çok

---

[408] Bu adamın asıl adı, Amır b. Vasile b. Abdullah el-Kenani. Muhammed zamanında vardı ve Muhammed'in sahabelerinden en son ölen kişi.
İbni Asakir, Tarih-ü Medinet-i Dımaşk, no: 3064, cilt 26/113.

[409] a- Suyuti, Tarih'ül Hulefa, s. 200.
b- İbni Asakir, no: 3064, cilt, 26/117.

Osman'ın aleyhinde çalıştın ki, Medine'yi alarma geçirdin, milleti ayaklandırdın diyor. Muaviye'ye de, sen de Şam valisiydin, adama yağcılık yaptın; ama sonuçta senden yardım isteyince yapmak istemedin ve hatta öldürülmesini istedin diyor.[410]

Herkesin bir hesabı vardı. Muaviye daha yüksek bir yer hedeflemiştir veya Osman'ın kurtuluşu yok; bari ben geleceğimi riske atmayayım diye düşünmüş olabilir. Yani mutlaka bir hesap yapmıştır. Çünkü Muaviye çok kurnaz bir insandı. Önemli bir ailenin çocuğuydu, babası Ebu Süfyan hem Bedir, hem de Uhud savaşında karşı tarafın lideri, başkomutanıydı.

2. Hz. Ayşe

Birçok İslami kaynakta Ayşe'nin Osman için, "**Öldürün, onun katli vaciptir!**" gibi ölüm fetvaları verdiği anlatılıyor. Hatta Osman'ın yaptıklarına karşı Ayşe, "**Muhammed'in henüz ayakkabısı, gömleği, saçı bile duruyor; ama ne yazık ki onun getirmiş olduğu din gitti kayboldu** (Osman'ın icraatını kastediyor)" diyor.[411]

Kimi rivayetlere göre de, hacca giden Ayşe henüz Medine'ye varmadan yolda Osman'ın ölüm haberini alınca, "**Gök yere düşse bile hiç umurumda değildir!**" karşılığını veriyor. Mervan, Zeyd b. Sabit ve A. Rahman b. Utab gibileri Ayşe'ye soruyorlar: "**Bu insanlar senin sözünü dinliyorlar. Dolayısıyla Osman'a karşı bu tehlike var iken sen niye hacca gidiyorsun?**" Ayşe şöyle diyor: "**Korkarım ki halk Osman hakkında benimle danışıp ona göre hareket eder; bunun sonucu olarak da, Ümmü Habibe'ye yapıldığı gibi bana da yapılır. O yüzden gidiyorum.**" Bunun üzerine onunla Mervan arasında tartışmalar oluyor; ama tabii ki Ayşe yoluna devam ediyor.

---

410 Zehebi, Tarihü'l İslam, Halifeler kısmı özel bölüm, s. 95.

411 a- Ebül Feda, el-Muhtasar fi Ahbar'il Beşer, 1/239.
b- Hakim Müstedrek, İsrail b. Musa'dan, 3. cilt no: 4607.
c- İbni A'sem, Futuh, 1/420.

Hatırlanacağı üzere daha önce Ümmü Habibe hakkında bazı bilgiler vermiştim. O da Hz. Muhammed'e Tebük'te suikast yapmak isteyen Ömer, Osman gibilerin listesini bildiği için hep rahatsız ediliyordu.

İşte Osman'a baskın yapanlar, onu uzun süre evde mahsur bırakınca, su, yemek izni vermeyince, Hz. Muhammed'in eşlerinden Ümmü Habibe müdahale ediyor, çünkü o aynı zamanda Ebu Süfyan'ın kızı ve Osman'ın akrabasıydı. Ama neredeyse onu da öldüreceklerdi, güçlükle onu olay yerinden uzaklaştırıyorlar. Ayşe az önce aktardığım konuşmasında bu olayı kastediyor, böyle bir şey benim de başıma geleceğinden korktuğum için çareyi hacca gitmekte buluyorum diyor.[412]

Aslında Ayşe, Osman'ın saf dışı bırakılmasını çok istiyordu; ama korkuyordu. Daha önce de anlatıldığı gibi Ayşe'nin öz kardeşi Muhammed b. Ebubekir, Mısır'dan gelen ekip içindeydi ve Osman'ı yakalayınca yerde süründüren, sakalından tutup çeken, yüzüne vuran bir muhalifti. Tabii ki Ayşe kardeşini bırakıp da Osman'a destek vermezdi. Kaldı ki, Osman da Ömer gibi Ebubekir'in ölümünden sorumluydu.

Ayşe ve kardeşinin Osman aleyhinde faaliyet yürütmeleri bundan dolayıdır demek yanlış olmaz. Resmi İslam tarihinde ancak bu kadar bilgi kayda geçmiş; yani Ebubekir'in çocuklarıyla Osman arasındaki hoşnutsuzluğun asıl nedeni, Osman'ın Ebubekir'in cinayetinden sorumlu olmasıdır. Ayşe ve kardeşinin babalarının cinayetine dair bilgilerinin düzeyini İslami kaynaklardan tespit edemedim. Ancak Ayşe'nin bunun farkında olduğu, bildiğine ilişkin bazı işaretler var. Mesela Muaviye ona mektup gönderiyor, Osman konusunda yardımcı ol diye; o şunu diyor: Hz. Muhammed bir gün Osman'a şu açıklamayı yaptı: **"Ey Osman Allah sana bir fistan giydirdiği zaman** (yani halifeliği kastediyormuş), **sakın tehlikede de olsa onu bırakmayasın."**[413]

---

412 a-Taberi Tarihi, 4/386.
b- İbni Kesir, Bidaye-Nihaye, 7/210.
c- İbni Esir, El-Kamil 2. cilt, Osman kısmında.
d- İbni Sad, Mervan b. Haken kısmında. 5/19.

413 Ahmet bin Abdullah b. Kays o da Numan b. Beşir'den.

Ayşe'nin bu açıklaması Osman için son derece tehlikeliydi, çünkü isyancılar gelmiş kapıya dayanmışlardı ve **eğer Osman görevi bırakırsa ona karışmayız** diyorlardı; Ayşe ise Osman'ı direnişe teşvik ediyordu. Osman sadece bu söz dolayısıyla direniyordu demiyorum. Burada maksat, Ayşe'nin niyetini okumaktır. Bir kere Hz. Muhammed'in kimin halife olacağı konusunda açıklaması yoktu. Yani bu hadis Ayşe'nin kendi şahsi açıklamasıdır. Böyle yapıyor ki adam direnşin ve öldürülsün.

İşte bu gibi belirtiler, aslında Ayşe ve kardeşinin, Osman'ın Ebubekir cinayetinde parmağının olduğunu anlamışlardır sonucunu gösteriyor. Ayrıca asırlar sonra bazı kaynaklardan o zaman Ebubekir'e karşı yapılan bu plandan biz bile haberdar oluyoruz da, onlar o zaman bundan niye haberdar olmasınlar? Büyük ihtimalle bilgileri olmuştur. Yoksa durup dururken adamın ölüm fermanını niye versin ki! Demek ki aralarında çok ciddi bir sorun varmış.

Ayşe kendini koruduğu halde yine de zaman zaman tehditler alıyordu. Ayşe bir gün Mesruk adında bir sahabeye şunu diyor: **"Sizler ilk önce Osman'ı beyaz elbise gibi öne sürdünüz, onu halife seçtiniz, şimdi de bir koç gibi onu kesiyorsunuz."** Mesruk da, **"Ey Ayşe, bu senin işin, insanlara talimat verip de onları Osman aleyhine kışkırtırsan sonuç böyle olur"** diyor. Ayşe, **"Ben hep evimde oturdum, kimseye mektup yazdığım falan yok"** karşılığını veriyor. Hâlbuki Ayşe işe karışıyordu, onu öldürün, katli vaciptir diyordu. Nitekim Osman'ın ölüm haberini alınca bunu itiraf ediyor, onun öldürülmesi için ben de halkı teşvik ettim diyor.[414]

İslami kaynaklarda önemli kanıtlar var ki Ayşe, **"Osman dinden çıkmış, onu öldürün!"** şeklinde insanlara talimat veriyordu ve ona hakaret anlamında Na'sel (Yani bunak, ahmak, Yahudi kişiye benzetme) lakabıyla ilk seslenen Ayşe'nin kendisiydi. Medine'deki Yahudi veya Mısır asıllı bunak adama benzetmek bir yana; bir kere Na'sel'in kelime anlamı kötüydü. İbni Manzur şöyle diyor: Nasel demek, ahmak-beyinsiz demektir.

---

414 a- A. Razzak, Musannaf, no: 20967, cilt 11/447.
b- Halife b. Şayyat Tarihi, s. 98.

Şimdi İslam âleminde meşhur bir müfessir (Kur'an yorumcusu) ve aynı zamanda tarihçi olan İmam Taberi'den Ayşe'nin Osman'la ilgili yaklaşımı konusunda bir özet bilgi verelim. Taberi dışında birçok İslam düşünürü de aynı şeyleri kaleme almış. Ayşe hacdan dönüp yolda Abd b. Ümmi Kılab/b. Ebi Seleme ile karşılaşınca, **"Benden sonra Medine'de neler oldu?"** diye soruyor. Adam ona, senden sonra Müslümanlar Osman'ı katletti, diyor. Bu arada Ayşe, aslında Osman zulmen katledildi, ben onun kan bedelini isteyeceğim, diyor. Adam buna karşı Ayşe'ye, Allah'a yemin olsun ki Osman hakkında ilk kışkırtıcı sözleri sen söyledin, **'Onu öldürün, Na'sel'in katli vaciptir'** diye sen talimat verdin diyor. Ayşe, **"Evet ben de söyledim, halk da söylüyordu; ancak adam artık ölmüş, ben isterim ki son sözüm onun hakkında olumlu olsun"** diyor.

Adam burada Ayşe'nin çelişkileriyle ilgili irticalen 6 mısralık bir şiir okuyor. İçeriği (özetle) şöyle: Halifenin katlini isteyen, insanlara talimat veren sen idin, kâfirdir diyen yine sen idin. Biz de seni dinledik ve gerekeni yaptık. Bizim yanımızda katil kişi, öldüren değil, öldürmeye emir verendir... İlginçtir ki, Ayşe'nin az önceki açıklamasını (ki Ali halife olmuş, kendisi yarı yoldan tekrar Mekke'ye dönüyor) Taberi gibi (310. h.ölüm) bir Kur'an yorumcusu ve tarihçi anlatırken de hiç savunma yapmıyor, olduğu gibi kaynağında işliyor.

Fahrettin er-Razi de şu farklı bilgiyi veriyor: Halife Osman Ayşe'nin bazı alacaklarını geciktirince, Ayşe ona karşı gazaba geliyor/kızıyor ve **"Ey Osman; sen emanete riayet etmedin, insanların haklarını göz ardı ettin ve yakınlarından zalim kişileri insanların başına getirdin. Beş vakit namazın hatırı olmasaydı insanlar seni, deve keser gibi keseceklerdi"** diyor.

Osman da buna karşı Tahrim suresinde geçen ve Ayşe-Hafsa ikilisiyle ilişkili olan bir ayet okuyor, onu Nuh ve Lût peygamberlerin hanımlarına benzetiyor; yani senin eşin peygamber, ancak sen kötü bir kadınsın demek istiyor. Bunu daha önce Hz. Muhammed'in zehirlendiğine ilişkin açtığım bölümde anlatmıştım. Fahrettin Razi devamla diğer ünlüler gibi şöyle anlatıyor: Ayşe'den insanlara; Osman'ı öldürün, Na'seli öldürün, Hz. Muhammed'in

henüz gömleği ortada iken Osman ne çabuk bu dini bitirdi... gibi açıklamalar aktarıyor. Bu da hemen hemen Taberi'nin aktardığı açıklamaları veriyor, bu arada Ayşe'nin Mekke'ye döndüğünü, adamın Ayşe'ye, sen çok çelişkilisin dediğini de yazıyor.

İşte Osman'la Ayşe arasındaki olup bitenler hakkında birkaç örnek. Ayşe'nin Osman'ın katli vaciptir sözlerine ilişkin eski hadisçilerden Sam'ani (h.562) de kaynağında açıklamalarda bulunmuş. Orada konuya ilişkin şu bilgi var: Muammer Zühri'den, o da Urve'den aktararak Ayşe'nin, **"Ben Osman'a ne kötülük yaptıysam hep başıma gelmiş. Eğer ölümünü istemişsem bu da başıma gelsin"** şeklinde bir açıklama. İşlenen bir cinayetten sonra Ayşe'nin, ey ahali, kusura bakmayın bu işin içinde ben de vardım ve başroldeydim demesinin bir anlamı yoktur. Aklı başında biri bunu zaten söylemez.

Ebubekir'in ölümünden sonra ve hele Osman'ın halifeliği döneminde bu iki ailenin arası da açılmıştır.[415]

3. Zübeyr b. Avam

Zübeyr b. Avam'a, **"Halife Osman'ı ihmal ettiniz, ta ki katledildi ve şimdi de kalkmış onun kan bedelini istiyorsunuz"** diyorlar. Zübeyr, Osman'ın cinayetiyle ilgili kendi sorumluluğu-

---

415 a- Taberi, Tarih: 4/459.
b- Fahrettin er-Razi, "el-Mahsul fi ilmi Usuli'l fıkıh", 4/343.
c- İbni Sad, Tabakat, Osman kısmında.
d- İbni Manzur, Lisan'ül Arab, Na'sel md, 11/669.
e- Ebül Feda, Muhtasar'ü Ahbar'il Beşer, 1/172 Hz. Ali kısmında.
f- İbni Kuteybe, İmame-Siyase, s.80-88.
g- İbni Abdirabbih, Ikd, 4/270.
h- İbni'l Esir, El-Nihaye fi Garib'il Hadis, 5/80. Na'sel md.
i- Zebidi, Tac'ül Arus, Na'sel md. 8/141.
j- İbni Kesir, Bidaye-Nihaye, 7/209.
k- İbni A'sem, el-Fütuh, 1/420.
l- İbni'l Esir, el-Nihaye fi Garib-il Hadis, 5/64. Na'sel maddesinde.
m- A. Razzak, Musannaf, 11/447, no: 20967.
n- Heysemi, Beğiyyet-ü Raid, c. 9/115, no: 14568.

nu kabul ediyor ve Kur'an'dan **"Sakının o fitne ve beladan ki, geldiğinde herkesi (suçlu suçsuz) kapsar"** ayetini okuyor.[416] Maalesef biz de bu Osman olayında hadisenin içine çekildik diyor. İmam Suyuti, Zübeyr'in bu açıklamasını, mezhep lideri Ahmet b. Hanbel, Bezar, İbni Munzir, İbni Merdeveyh ve İbni Asakir gibilerinden alıyor. Heysemi, İmam Ahmet b. Hanbel'in bunu iki yerde aktardığını belirtiyor.[417]

Bu Zübeyr denilen seçme sahabe Cemel Vak'ası'nda öldürülünce, arkasında şu mal varlığını bırakıyor: On bir ev Medine'de, iki ev Basra'da, bir ev Kûfe'de, bir ev Mısır'da, büyük miktarda arazi ve elli milyon iki yüz bin o günkü para... Bunu anlatanların başında meşhur Buhari gelmektedir. Nerden gelmiş bu mal! Hep talan, hep çapulculuk! Mekke'den gelip Medine'ye yerleştiler ve zaten bunlara muhacir deniliyordu; ama çok kısa zamanda zengin oldular, diyor.[418]

4. Abdurrahman b. Avf

Bu da Osman'a karşı olan önemli bir isimdi; cennet müjdesini alan kadrodan...

Sait b. Müseyyeb anlatıyor: "Bir gün Osman, A. Rahman'a karşı sesini yükseltiyor, ona kızıyor. Buna karşı A. Rahman, ben senin gibi Uhud ve Bedir savaşlarından kaçmadım, bana karşı neden sertleşiyorsun diyor. Osman da, Bedir harbine katılmadım, çünkü eşim hastaydı ve nitekim o sırada vefat etti, hatta Bedir harbine katılmadığım halde Hz. Muhammed bu savaşta elde ettiği ganimetlerden bana da pay verdi (İşte bu mantalitede olan-

---

416 Enfal, 25.

417 a- İbni Hacer, Feth'ül Bari, Buhari şerhi, Kitab'ül Fiten, hemen ilk başta, cilt 13/6.

b- Suyuti, Dürrü'l Mensur, İbni Kesir ve daha birçok müfessir, Enfal suresi, 25. ayet açıklamasında.

c- Heysemi, age, Tefsir kısmı, no: 11027. Ayrıca Zehebi, İslam Tarihi, özel bölüm, Halifeler kısmı, s. 504.

418 Buhari, Farz'ul humus, Bab'u bereketi'l Gazi.

lar ganimet malını paylaşmaktan zevk alıyorlar!) diyor. Osman savunmaya devam ediyor: Uhud savaşına gelince, haksız olduğumu kabul ediyorum; ancak Allah beni affetti, diyor.

Bu bağışlama olayını biraz açmak istiyorum; bu da ilginç bir durum. Uhud harbinde Hz. Muhammed yüzünden yaralanıyor, dişi kırılıyor ve hatta öldürüldüğü haberi yayılıyor. Bu yüzden safında yer alan bazı arkadaşları onu savaş meydanında bırakıp kaçıyorlar. Bunların arasında halife Osman da var. Daha sonra ölüm haberinin yanlış olduğu ortaya çıkıyor. Müslümanlardan kaçanlar tekrar geri dönüyor.[419]

Savaş bittikten sonra zararın neresinden dönülürse kârdır misali, Muhammed, onlarla uğraşmanın, neden kaçtınız diye onları sorgulamanın gereksiz olduğunu anlıyor. Çünkü olay Medine döneminin üçüncü yılında gerçekleşmiştir ve ordusu güçsüzdür. Burada yapılması gereken, kaçanların gönlünü almak ve onları tekrar kazanmaktır. Bunun da en sağlam yolu ayetten geçer ve Al-i İmran'dan falanca ayet geldi, Allah savaştan kaçan Müslümanları affetti diyor. Ayetin anlamı şu: "**İki topluluğun karşılaştığı gün** (Uhud günü), **içinizden yüz çevirip kaçanları** (savaşı terk edenleri), **şeytan ancak yaptıkları bazı hatalardan dolayı yoldan kaydırmak istemişti. Ama yine de Allah onları affetti.**"[420]

Bu ayetin Uhud harbi bağlamında ve Osman'ın da içinde bulunduğu savaştan kaçanlar hakkında indiği birçok tefsir ve kaynakta anlatılmaktadır. Bunda ihtilaf yoktur. İşte Seneca'nın da dediği gibi: **"Din sıradan insanlar için gerçek, aydınlar için yalan, iktidarlar için de kullanışlıdır."**[421]

Velit b. Ukbe bir gün A. Rahman'a, neden Osman'a karşı tavır takınıyorsun deyince, o yine az önceki sözlerini söylüyor. A. Rah-

---

419 Kaçanlardan birkaçı: Halife Osman, Rafi b. Mualla, Harise b. Zeyd, Ebu Huzeyfe b. Utba, Velit b. Utbe,

420 Al-i İmran 155. ayet.

421 a- İmam Suyuti, Dürrü'l Mensur, İbni Kesir, Kurtubi ve daha birçok müfessir, Al-i İmran 155. ayette.

b- İbni Asakir, Tarih'ü Medinet'i Dımaşk, 39/257-262 ve 42/139. Filozof, Seneca (m.ö. 4, s. 65).

man, **"Ben ölürsem ne Osman üzerime gelsin, ne de namazımı kılsın"** diye vasiyet ediyor. Ölünce namazını Zübeyr veya Sad b. Ebi Vakkas kılıyor; vasiyeti üzerine Osman'a haber verilmiyor.[422]

5. Talha b. Ubeydullah

İbni Şebbe (h.173-262), **Talha b. Ubeydullah, Osman aleyhinde şiddetle çalışanların başında geliyordu,** diyor ve bu konuda birçok hadis aktarıyor. Hatta daha sonra, Ali ve Muaviye arasında meydana gelen iktidar kavgaları sırasında, Muaviye taraftarları, Hz. Ali'nin Osman'ı katlettiğini bile öne sürüyorlar. Tabii ki cinayet sırasında Medine'de bulunanlar bu anlatımın yalan olduğunu bilirler. Amaç, diğer coğrafyalarda bulunanları Ali'nin aleyhine çevirmektir; ama bu inandırıcı olmuyor. Çünkü isyancıları birinci baskında geri çeviren Ali'nin kendisidir; Osman'ın yazdığı mektup Osman'ın sonunu getirmiştir ve onu kimse kurtaramamıştır. Bunları daha önce detaylıca anlattım zaten. Ev ablukası devam edince, Osman ve içerdekilerden yemek-su kesilince, Hz. Muhammed'in eşlerinden Ebu Süfyan'ın kızı Ümmü Habibe, Hz. Ali'ye gelip ricada bulunur; ancak o, bu mektup olayından sonra artık yardım edemem, diyor. Ümmü Habibe Osman'ın akrabasıydı; bunu da belirtmek lazım. Yine Hayber baskınında Muhammed'in ele geçirip kendi nikâhına aldığı Safiye de gelip ricada bulunuyor, bunlara su verilsin-yemek verilsin, engel olmayın diye. İsyancılar onun bindiği hayvanı dövüyor, kadıncağız kendini zor kurtarıyor. Taberi kendi tarihinde, Hz. Ali'nin Talha ile tartıştığını, insanları neden Osman'ın aleyhine kışkırttın diye Ali'nin Talha'yı suçladığını yazıyor.[423]

---

422 a- Belazuri, Ensab, 6/172.
b- Heysem, Beğiyyet-ü Raid, 9/84.
c- Taberani Mucem-i Kebir, 7/226.
d- Suyuti, Dürrü'l Mensur, Al-i İmran suresi 155. ayet yorumunda.

423 a- Taberi Tarihi, 4/ 405.
b- İbni Şebbe, Tarih'ü Medine, s. 1160.

Taberi, Talha'nın, ablukaya alınan Osman'a su ve yemek yardımı yapılmasını engellediğini yazıyor. Hatta Osman bunu biliyor ve şöyle söylüyor: **"Bu su vermeme ve yemek ambargosu aslında Talha'nın işidir..."** Somut bir örnek verelim. Adam anlatıyor: Osman'ın ablukasında insanlar öylesine toplanmıştı ki, atılan bir taş yere düşmezdi, illaki bir insana değerdi. O sırada Osman seslendi, içinizde Talha var mı diye. Talha sesini çıkarmadı. Osman bunu üç kez tekrarlayınca Talha elini kaldırdı, **"Ben buradayım"** dedi. Burada derken, eve su verilmesini yasaklayan kesimin içindeydi, o da yardıma engel olmak isteyen muhaliflerin içindeydi. Osman orada kendisiyle Talha arasındaki anılarını anlatmaya başlıyor; ancak fayda etmiyor. Bu kırk günlük ev ablukası süresince genelde Talha namaz kıldırıyordu cemaate.[424]

Bu anlatılanların doğru olup olmadığı Talha'nın öldürülmesiyle test edilmiştir. Cemel Vakasında Osman'ın damadı ve aynı zamanda veziri olan Mervan, Talha'yı katletmiştir. Aktif bir şekilde Osman'ın katlinde görev alan önemli bir isim olan Talha, cennet müjdesini alan on kişiden biriydi.[425]

Burada dikkate alınması gereken bir nokta daha var. Hani Kur'an'da Ahzab suresinde deniliyor ki, **Muhammed'in hanımları tüm Müslümanların anneleridir ve Muhammed öldükten sonra da onlar artık başkalarıyla evlenemezler.**[426] Çünkü onlar artık annedir.

Bu yasak ayetlerin oluşum nedenleri hakkında farklı rivayetler var. Bunların başında Talha ile Ayşe'nin isimleri geçiyor.

---

424 a- Taberi Tarihi, 4/371.
b- İbni Kesir, Bidaye-Nihaye, 7/199.
c- Heysemi, age, 14544 Osman kısmında.

425 a- Taberi Tarihi, 4/ 405.
b- İbni Abdilberr, İstiab, Talha md.
c- İbni Esir, el-Kamil, 2/541 Osman kısmı.
d- İbni Hacer, İsabe, Talha kısmı.
e- Belazuri, Ensab'ul Eşraf.

426 Ahzab, 6 ve 53. ayetler.

Olay şu: Talha b. Ubeydullah (güya Muhammed'den cennet müjdesi almış; ama baksanıza Muhammed'e ne diyor!) bir gün, **"Eğer Muhammed ölürse ben Ayşe'yi eş olarak kendime alırım"** diyor. Üstelik bu konuda birçok kaynakta ve özellikle de tefsirlerde malumat var.[427]

İşte bunu duyan Hz. Muhammed rahatsız oluyor ve hemen bu yasak ayetleri iniyor: **"Ben ölsem de artık eşlerim hiçbir Müslüman erkekle evlenemezler"** diyor. Şunu da hatırda tutalım ki, Hz. Muhammed'den sonra 10 civarında hanımı dul kaldı ve hepsi (Sevde biraz yaşlıydı) genç yaştaydı. Bu yasak ayetler yüzünden resmiyette evlenme hakları ellerinden alınmıştı. Ancak benim demek istediğim bu değil! Acaba Ayşe ile Talha'nın özellikle halife Osman'dan itibaren başlamak üzere ve Hz. Ali döneminde tam da zirveye çıkan aynı siyasi harekette bulunmaları, birlikte Kûfe'ye, Basra'ya gitmeleri, bu eski aşkın hikâyesi olamaz mı? Zaten Cemel Vakası'nda Ayşe hakkında İfk olayı gibi bazı dedikodular çıkıyor; ancak üstü hemen kapanıyordu.[428]

Şunu hep vurguluyorum: Ayşe'nin bir erkekle yaşaması normaldir; Ayşe'nin bu konuda zerre kadar bir eksiği yok; üstelik o bir kurbandır. Yanlış, onu kurban seçen sistemdedir. Ayşe hakkında böyle bir itham varsa ayıp karşılamak doğru olmaz. Kadın gençti ve onun da yaşamaya hakkı vardı.

Burada farklı bir şey daha eklemek istiyorum; sanırım konulara uyuyor. Ahzab suresinin 52. ayeti içinde ufak bir cümle var. Bu cümleyle ilgili farklı yorumlar da var (biraz ters geldiği için yapılan yorumlar zorakidir); ancak en yaygın olan yorum man-

---

427 a- İbni Sad, Tabakat, 8/349. Yasak içeren Ahzab 53. ayeti Talha'nın sözü üzerine inmiştir diyor.

b- A. Razzak, kendi tefsirinde ilgili ayette Talha adını veriyor. 53. ayet.

c- Belazuri, Ensab, 10/123. Talha ve Ayşe ismini veriyor.

d- Begavi (516). Kendi tefsirinde Talha'nın adını veriyor. Ahzab 53. ayet.

e- İbni Ebi Hatem er-Razi (h.327) tefsirinde Ahzab 53 yorumunda.

f- İbni Kesir tefsirinde yine Talha-Ayşe diyor. Ahzab 53. Bu arada Ahzab 6. ayet de önemli.

g- Vahidi, tefsirinde yine aynı şeyleri söylüyor ve daha birçok kaynak.

428 İbni Sad, Tabakat, 8/275.

tıklı olduğu kadar ilginçtir de. Ayet Muhammed'in evlilik hayatından söz ediyor. Zaten bu ayetten önceki ayet de sonrakiler de hep onun evlilik durumundan söz ediyor. O dönemde şu âdet vardı: İki insan istedikleri zaman eşlerini değiştirebilir, becayiş yapabilirdi. Biri eşini başkasına, başkası da ona verebilirdi. İşte çok önemli biri ki, Hz. Muhammed sözünü edeceğim o kişiye Havazin harbinde elde ettiği ganimetlerden 100 deve ikramda bulunmuştu ki, adı Uyeyne bin Hısn. Bu adam bir gün ansızın Muhammed'in yanına gidiyor ve orada bulunan Ayşe'yi de görüyor. Tabii ki en azından genç bir kadın olduğu için onun hoşuna gidiyor ve hemen Muhammed'e, **"Ne dersin; becayiş yapalım mı, ben bir eşimi sana vereyim, sen de Ayşe'yi bana ver!"** diyor. Muhammed buna hayır diyor. İşte bu Ahzab 52. ayetin oluşum hikâyesi de böyle. Ayette şu var: **Artık siz bundan sonra kadınlarınızı becayiş etmeyeceksiniz.**

Adam gidince Ayşe Muhammed'e adamın kim olduğunu soruyor. Muhammed, işte bu da ahmak/beyinsizin biri, güya bir kabilenin de başıdır diye yanıt veriyor. Ama Muhammed aynı adama, başka kabilelere yaptığı baskın sonucu ele geçirdiği ganimet-talan develerinden 100 deve bağışta bulunmuştu ki kalbi İslam'a ısınsın. Şimdi de gelmiş Muhammed'den kadın istiyor. Bu konuda, en başta tefsirler olmak üzere İslami kaynaklardan geniş bir listeyi aşağıya alıyorum. Çünkü adeta hakaret içeren bir olayı, sanki ben söylüyormuşum gibi olmasın.[429]

---

429 a- Suyuti, Dürrü'l Mensur, Ahzab 52. ayet.
b- Abdurrazzak, Tefsir, Ahzab, 52. ayet.
c- Begavi, Mealim..., Ahzab 52. ayet.
d- İbni Kesir, Ahzab, 52. ayet açıklamasında.
e- Kurtubi, Ahzab, 52.
f- İbni Abdilberr, İstiab, Uyeyne b. Hısn md. No: 2055.
g- Darekutni, 3/218 ve ayrıca İbni Hacer Askalani, Buhari şerhi Fethülbari, 10/455 ve Buhari şerhi, Umdetü-l Kari 15/74.

6. Amr b. As

Bu adam Filistin'deki evinde kalıyordu, kendisi Hz. Ali, Talha ve Zübeyr b. Avam gibi önemli şahsiyetleri Osman aleyhine kışkırtmaya çalışıyordu. Hatta kendisi, **"Yolda giden çoban, tüccar kim olursa olsun ben hep onlara Osman'ın kötü yönetimini anlatıyordum"** diyor. Osman'ın ölüm haberini alınca keyiften, **"Ben Abdullah'ın babasıyım, birine bir darbe vurdum mu kanatırım"** cümlesini kullanıyor.[430]

Filistin'de yaşarken gelen gidenden, ne var ne yok diye soruyordu. Bundan amaç, Osman'ın akıbetini öğrenmekti: Görevden uzaklaştırılmış mı veya katledilmiş mi?

Baştan beri anlattığım gibi Osman, gelen ganimet-talan malını hep yakınlarına, ailesine veriyordu. Elbette ki millet bundan şikâyetçiydi. Bir gün ailesine yeni bir şey verdi, millet de dedikoduya başladı, dedikoduları Osman duydu. Hemen toplantı yapıp şunu söyledi: **"Ben halifeyim yetki benimdir. Elimin altındakini kime vereceğim konusunda özgürüm. Birilerinin zoruna gitse bile, onlara rağmen yine yaparım..."** Ammar b. Yaser de, ben rahatsız olurum diyor. Bunun üzerine Osman onu döve döve komaya sokuyor. O sırada Ammar, ne yapayım benim bunu ilk çektiğim değildir ki diyor. O sırada Amr b. As ile Osman arasında sert tartışmalar oluyor ve Ayşe de, **"Hz. Muhammed'in ayakkabısıyla saçı bile henüz dururken ne çabuk bu dinden uzaklaştın ey Osman?"** diye işe karışıyor. İbni Abdilber, Amr b. As bazen Medine'ye geldiğinde milleti Osman'ın aleyhine kışkırtırdı, diyor.[431]

İşte bunlar seçme, halk nezdinde göze çarpan kişiler; yoksa

---

430 a- Taberi Tarihi, 4/357. Hicri 35. yılı bağlamında halife Osman kısmı.
b- İbni Esir, El-Kamil, 35. hicri yılı olayları.
c- Zehebi, İslam Tarihi, Halifeler kısmı özel bölüm, s. 95.
d- Ibni Asakir, Tarihi Dımaşk, 13/ 262.
e- İbni Abdilber, İstiab, Amr b. As md, no:1931.

431 a- Belazuri, Ensab, 6/209.
b- İbniabdilber, İstiab, no: 1931, Amr b: As md.

bunlar kadar nice sahabe Osman'ın katlini ya isterdi ya da aktif olarak eylem içindeydi. Dikkat edilirse içinde cennet müjdesini alan seçme kişiler var (Zübeyr, Talha gibi).

İbni Teymiyye gibi İslam düşünürleri bütün bu olup bitenlere karşı Osman'ı savunuyorlar. Hâlbuki çok kolay bir yol vardı. İsyancıların teklifi çok basitti: Osman ya istifa etmeli ya da Mervan'ı kendilerine vermeliydi. Aksi takdirde Osman'ın kellesini istiyorlardı. Makam çok tatlıydı, vazgeçilmezdi. Osman bunların hiçbirini kabul etmeyince sonuçta canından oldu.

Osman katledildiğinde 80 ile 90 yaş arasında olduğu genel kabul görmektedir. İşte Hz. Muhammed de, iki kızını bu dedeleri durumundaki adama verdiğinde, **"Cebrail geldi, Allah'tan vahiy getirdi, bu yüzden kızlarımı Osman'a verdim. Hatta yüz tane kızım da olsa, teker teker ölseler en son kızıma kadar hepsini Osman'a verirdim; bunu da yine vahye dayanarak yapardım"** diyordu.[432]

---

432 İbni Asakir, 39/40. Bu konudaki kaynaklar, kitabın sonlarına doğru gelecek olan Muhammed'in kızları bölümünde geçiyor.

IX. BÖLÜM

HZ. MUHAMMED'İN ÖLÜM NEDENİ NİYE HEP GİZLİ TUTULMUŞTUR?

Bu konuda birkaç ayet var, hem onlardan örnekler verelim, hem de bu arada niye ölüm nedeni gizlenmek istenmiş; bunun da sebebini irdeleyelim.

a) "Allah'ın nurunu ağızlarıyla söndürmek istiyorlar. Oysa kâfirler istemeseler de Allah nurunu tamamlayacaktır. Allah'a ortak koşanlar hoşlanmasalar bile, o kendi dinini, bütün dinlere üstün kılmak için, peygamberini hidayetle ve hak dinle gönderendir."[433]

Bu ayetlere göre Hz. Muhammed'e Kur'an geldikten sonra bu din hem nitel, hem de nicel olarak dünya hâkimi olmalıydı; ama maalesef böyle olmamıştır. Nerede bir İslam ülkesi varsa hep üçüncü dünya ülkeleri statüsündedir. Sayı olarak da Hıristiyanlar dünyada en çok nüfusa sahiptir!

b) "Ey Peygamber! Rabbinden sana indirileni duyur. Eğer bunu yapmazsan peygamberlik görevini yerine getirmemiş olursun. Allah seni insanlardan koruyacaktır."[434]

Bu ayeti sunmaktan kastım son cümleciktir: Hani Allah seni insanlardan korur diyor. Fahrettin er-Razi bununla ilgili şu ilginç

---

433 Tevbe, 32.33.

434 Maide, 67.

açıklamayı yapıyor: Eğer ayette geçen, **"Allah seni insanlardan koruyacaktır"** cümlesi ile Hz. Muhammed'in Uhud'da yüzünün yarılıp dişinin kırılması olayı arasındaki çelişki nasıl giderilir diye bir soru sorulacak olsa, buna iki şekilde yanıt verilebilir. Birincisi, ayetten maksat, insanlar ne yaparlarsa yapsınlar seni öldüremeyeceklerdir demektir; ancak öldürülme dışında, yaralama ve diğer tüm belaları senin başına getirebilirler. İkincisi ise, bu ayet/cümle Uhud harbinden sonra inmiştir. Dolayısıyla o zaman Allah henüz Muhammed'e koruma sözünü vermemiştir!

Burada konuyu biraz açmakta fayda var. Yine er-Razi'den özetleyelim. Uhud harbinde Abdullah b. Kumey'e el-Harisi, Muhammed'in dişini kırıyor, ayrıca yüzünü de yaralıyor. Muhammed'in yanındaki koruması Mus'ab b. Umayr onu korumak isteyince, Abdullah onu öldürüyor. O zannediyor ki öldürülen Muhammed'in kendisidir. İşte bu olup bitenler bağlamında Al-i İmran suresinden bir ayet gelir/oluşur. Onun bir yerinde şu cümlecik var: **"Eğer Muhammed ölür veya öldürülürse geri mi döneceksiniz/İslamiyet'i terk mi edeceksiniz?"** deniliyor.[435]

Bu ayete göre eğer onun öldürülmesi mümkün olmasaydı bu ifade kullanılmazdı, deniliyor. İşte burada Razi, o zaman Allah henüz Muhammed'e koruma sözünü vermemişti; daha sonra oluşan Maide 67. ayetiyle artık bu konuda söz veriyor: Ne yaparlarsa yapsınlar sana bir şey yapamayacaklar diyor. Burada ilginç bir olay var. Uhud harbinde Müslümanların sancağını alan Mus'ab b. Umeyr sağ kolunu kaybedince sancağı sol tarafına alır. Bu arada Muhammed'in yaralandığı, hatta vurulduğu haberi yayılınca bu adam, az önce ayet olarak verdiğim, **"Eğer Muhammed ölür veya öldürülürse geri mi döneceksiniz?"** sözünü söyler. Tabii ki o aynı zamanda Muhammed'in yanındaydı ve onun korumasıydı. Yani Muhammed'in kendisi bu sözü duyuyor. İşte bundan sonra bu söz ayet olarak ortaya çıkıyor. Bunu, bu şekilde Suyuti kendi tefsirinde anlatıyor. Çok zeki bildiğim er-Razi'nin bu açıklamasına gülmemek elde değil.[436]

---

435 Al-i İmran, 144.

436 Suyuti, Dürrü'l Mensur, Ali İmran, ayet, 144.

c) "Hani sen müminlere, **'Rabbinizin, indirilmiş üç bin melek ile yardım etmesi size yetmez mi?'** diyordun. Evet, sabrettiğiniz ve Allah'a karşı gelmekten sakındığınız takdirde; onlar ansızın üzerinize gelseler bile Rabbiniz nişanlı beş bin melekle size yardım eder."[437]

d) "Hani Rabbinizden yardım istiyor, yalvarıyordunuz. O da, **'Ben size art arda bin melekle yardım ediyorum'** diye cevap vermişti?"[438]

İşte ortalıkta bu tarz yardım ve garanti ayetleri varken, buna rağmen Hz. Muhammed'in öldürüldüğü söylenirse o zaman ayetlerin bir anlamı kalmaz. O yüzden hep gizli tutulmak istenmiştir.

Hadislerden de bir örnek verelim. Hatırlanacağı gibi Hz. Muhammed bir savaş dönüşünde, "Ben silahımı ağaca asıp uzanmıştım/hatta uykuya dalmıştım. Düşman tarafından biri, elinde silahıyla meğer yanıma gelip kılıcımı almış, başımda duruyordu. Bana seslendi: Kim bugün seni elimden kurtarır diye! Ben de Allah dedim. Sonunda adam donakaldı, bana bir şey yapamadı ve bu olup bitenlere karşı teslim oldu" diyor. Bu, Buhari ve Müslim gibi kaynaklarda anlatılıyor.[439]

İşte az önceki ayetler gibi benzer hadisler de varken, çelişki olmasın diye ölümü hakkındaki bilinmeyenler açıklanmamıştır. Bu konuda kanıt olarak daha fazla ayet ve hadis göstermek mümkün; ancak bu kadarıyla da sanırım mesaj anlaşılıyor. Bunu daha fazla uzatmayacağım.

---

437 Al-i İmran,124-125.

438 Enfal, 9.

439 a-Fuad Abdulbaki, el'Lü'lüü ve-l Mercan, no: 1470.
b- Buhari, Megazi, Beni Müstalık gazası.
c- Müslim, Fedail kısmında.

X. BÖLÜM

ÖNEMLİ DİN ADAMLARININ KONULARA İLİŞKİN SAVUNMALARI

Bu cinayetleri, skandalları, trajedileri okuyunca, ister istemez insanın aklına, İslam önderleri buna karşı suskun mu kalmışlar, hiç mi bir şey dememişler, olacak iş mi gibi sorular geliyor. İslam âlimlerinin ezici çoğunluğu olayları anlatıp geçmiş, dokunup irdelememişler; ama birkaç yazar (onlar da asırlar sonra yaşayanlar) konular hakkında savunmalar yapmışlardır. Şimdi bazı örnekler vereceğim; inanıyorum ki bunları okuyunca hayretler içinde kalacaksınız.

Hatırlanacağı gibi halife Ömer, Huzeyfe'yi, **"Acaba ben de bildiğin münafıklar içinde var mıyım?"** şeklinde zaman zaman yokluyordu diye anlatmıştım. Bu konuda ilkin ünlü İslam düşünürü **İmam Gazali**'nin görüşünden başlamak istiyorum. Kendisi şunları aktarıyor: Huzeyfe münafıkları biliyordu, Muhammed bu konuda onu özel olarak seçip bilgilendirmişti. Kendisi o münafıkları detaylıca biliyordu. O yüzden halife Ömer'le Osman ve başka önemli sahabeler zaman zaman ondan bilgi edinmek istiyorlardı: **"Biz de onların arasında var mıyız yok muyuz"** diye hep sorarlardı. Ama Huzeyfe kimsenin ismini vermek istemezdi. Hatta Ömer kendisi hakkında, **"Ben de o münafıklar içinde var mıyım?"** diye yokladığında, o hayır diyordu. İmam Gazali bu kadarını anlatıyor. Kendisi, İbni Hazın gibi ola-

yı anlatanlar yalancıdır, güvensiz kişilerdir gibi yakıştırmalarda bulunmuyor ve bu beyanatları olduğu gibi kabul ediyor.[440]

Besevi'nin, Ömer'in o meşhur sorusuna karşı yaptığı savunma, Gazali'ninkinden farklıdır; o şöyle diyor: Ömer'in, **"Ben de o münafıklar listesinde var mıyım?"** şeklinde soru sorması, bilgi edinmesi mümkün değildir, bu yalandır. Çünkü Bedir harbine katılmış, henüz dünyada iken cennet müjdesini almış, Muhammed'in, **"Benden sonra peygamber olsaydı Ömer peygamber olacaktı. Her toplumun bir ermişi vardır; ümmetimin de ermişi Ömer'dir"** gibi takdirlerini almış bir Ömer, nasıl olur da, bu ifadeyi kullanır?

Besevi böyle bir açıklama yaptıktan sonra İbni Hazm gibi olayı anlatanlara çatıyor, kurtuluşu onlardan birini kötülemekte buluyor ki, Besevi dışında hiçbir İslam âlimi onun kötülediği kişiye güvensiz biridir dememiştir. Şöyle ki, **"Bu hadisi anlatanlardan Zeyd b. Vehb adındaki kişi yalancının tekidir"** diyor ve kendince böyle bir savunmayı yeterli buluyor. Oysa, sözünü ettiği Zeyd b. Vehb, Hicri 76 yılında, Besevi ise ondan 2 asır sonra ölmüştür. Peki, sormak lazım: Behey Besevi, sen bu adamın yalancı olduğunu nereden biliyorsun, var mı senin alıntı yaptığın bir İslami kaynak! Yok! İşin gülünç yanı, Besevi'nin kitabını tahkik edip redaksiyonunu yapan Dr. Ekrem Ziyaettin Ömeri dipnotunda onu yalancı çıkarıyor ve şöyle diyor: Hadisleri aktaran kişilerin durumunu değerlendiren İbni Hacer ve Zehebi, "Herkesin ittifakla güvenilir dediği Zeyd b. Vehb için, Besevi'nin onun hakkında, **'güvensizdir'** ifadesini kullanması yerinde bir açıklama değil, talihsiz bir açıklamadır."[441]

İlginçtir, hem Zehebi hem de İbni Hacer, Ömer'in **"Ben de münafıklar listesinde var mıyım?"** sözü üzerine uyduruk savunmalar yaptıkları halde, buna rağmen Besevi'nin bu şekildeki

---

440 Gazali, İhyaü'l Ulum, Kitab'ü Şuab, 1/132.

441 Besevi, el-Marifet'ü ve'l Tarih, 2/769. Dipnotunda İbni Hacer'in, 1) Tehzibi Tehzib 3/427, 2) İsabe, 1/567 ve Zehebi'nin Mizan'ül aitidal, 2/107'den de alıntılar var. Besevi'nin sözünü ettiği Zeyd b. Veheb, hicri 76 yılında vefat etmiştir.

savunmasını kabul etmemişlerdir. İşte, kitapta anlatılan bir kısım olaya karşı yapılan komik savunmalara somut bir örnek.

İbni Hacer ve Zehebi'nin, Besevi'nin sözünü ettiği Zeyd b. Vehb hakkındaki değerlendirmeleri şöyle: İbni Hacer, Zeyd b. Vehb, Hz. Muhammed'in yanına giderken yolda vefat ediyor. Başta halife Ömer, Osman ve Hz. Ali olmak üzere birçok sahabeden hadisler rivayet etmiştir.[442] Kendisinden de birçok kişi bu hadisleri bir sonraki nesle aktarmışlardır, diyor (İsimlerini de veriyor). İbni Hacer onun hakkında şunu da aktarıyor: A'meş demiş ki, Zeyd eğer size bir kişiden bir söz veya hadis aktarmışsa, öyle inanın ki sanki siz o birinci kişinin yanındaymışsınız, direkt ondan almışsınız gibidir. Yani o kadar dürüst bir insan demek istiyor.

Yine hadisleri aktaran kişileri (ravileri) inceleyenlerden İbni Muin, Zeyd b. Vehb için, **güvenilirdir** demiştir diyor İbni Hacer. Keza İbni Haraş, **güvenilirdir** demiş. İbni Hibban, İbni Sad, Ucli gibileri de **güvenilirdir** demişlerdir. İşte İbni Hacer'in değerlendirmesi böyle.[443]

Zehebi, Zeyd b. Vehb çok güvenilir bir insan ve büyük tabilerdendir, demiş.[444] Besevi dışında tüm hadis âlimleri ittifakla güvenilir kabul etmişlerdir diyor ve burada ayrıca Besevi'den bir iki örnek hadis de veriyor, Besevi'nin eleştirisini doğru bulmuyor, şöyle devam ediyor: Eğer biz kişiler hakkında şüphe yolunu açarsak o zaman elimizde kaynak kalmaz, diyor. İbni Muin ve başkası onun hakkında, **"Zeyd'den bir söz duymak, sanki ilk kişinin yanında olup da birinci elden duymak kadar güvenilirdir"** değerlendirmesinde bulunmuşlardır diyor. İşte Besevi'nin yalancıdır, ona güvenilmez dediği kişinin sicil defteri böyle; üstelik bu raporu verenler, Besevi gibi İslam önderleri, İslam'a toz kondurmayan şahsiyetler.[445]

---

442 Ebuzer, İbni Mesut, Huzeyfe b.Yeman ve daha birçok kişiden.

443 İbni Hacer Askalani, Tehzib-i Tehzib, 3/427.

444 Tabiin onlardır ki, ne onlar Hz. Muhammed'i görmüş, ne de Hz. Muhammed onları görmüş; ancak Hz. Muhammed'in ashabına yetişip onları gören mümin kişiler demektir.

445 Zehebi, Mizanü'l İtidal, 3/158, no: 3034.

İmam Suyuti değişik konularda pek çok kitap yazmış; hatta birçok yerde İslam'ın genel çerçevesi dışına çıkmış, nerdeyse bir eleştirmen gibi görünüyor.[446] Ama kendisine layık görülmeyen bir tarzda, Ebubekir b. Ebi Darem hakkında kötü ifadeler kullanıyor. Çok kısa bir açıklama yapıyor; o da çelişkilerle dolu. Adam hakkında, **"Zeki, hafızası güçlü"** dediği halde, sahabeleri eleştirdiği için, **"Allah ondan razı olmasın"** şeklinde beddua ediyor. Böyle savunma mı olur? Ama şunu da ekliyor: Bu adam için, Buhari ve Müslim üzerine kitap yazan Hakim'in (Müstedrek yazarı) şeyhi/ondan yararlandığı kişi olarak söz ediyor, 352'de vefat ettiğini yazıyor.

Öyle ilginç ki, adam tanıtılırken, nereli ve hangi kabileye bağlı olduğu yazılıyor ve bir yerde tanıtma zincirinde **'Şa'bi'** kelimesi geçiyor. Geleneksel İslam'a ters düşen bir hadis aktardığı için, onu lekelemek, gözden düşürmek için kelimede bile tahrifat yapmışlar. **'Şa'bi'** kelimesini, **'Şia'** diye yazmışlar ki okur kitlesi onun hakkında, hani bu zaten Şiidir, güvensiz biridir deyip, evhama kapılsın. Yani adamı, hoşlarına gitmeyen bir hadis aktarmış diye zorla Şia yapmışlar. Neyse ki kitabı tahkik eden, dipnot olarak bunu düzeltiyor. İşte İslami kurmayların komik savunmalarına örnekler.[447]

Hicri 360'da vefat eden **Taberani,** Ulvan'ın içinde bulunduğu bu Ömer hadisini aktarınca bu kişi hakkında bir şey demiyor-olayı anlatıyor ve geçiyor. Yine hicri 310'da vefat eden ünlü tarihçi ve Kur'an yorumcusu **Taberi**, bu hadisleri anlatırken, şu kişiler güvensizdir gibi bir tasnifte bulunmamıştır; bunlardan asırlar sonra gelen **Zehebi** (748), **İbni Hacer** (852) gibileri, kurtuluş yolunu adamı lekelemekte bulmuşlardır. Onların yaptıkları savunmalara kendilerinin de şahsen inandıklarına ben inanmıyorum. Çünkü işin içinde inandırıcılık-mantık yok.[448]

---

446 Suyuti'nin, İtkan ve Dürrü'l Mensur kaynağında ilginç bilgiler var.

447 Tabakat'ül Huffaz, s. 363, no: 822.

448 Taberani, Mucem-i Kebir, 1/62, no: 43.

Cahız'ın Yaptığı Savunma:

Hz. Ali'nin evi basılırken, Zübeyr b. Avam da onun evinde, Ali'yi destekleyenler arasında bulunuyor. Ömer ve ekibi elinde ateşle eve doğru giderken ve o arada Fatma ile konuşurken, olup bitenlere karşı dayanamayan Zübeyr, kılıcını alıp dışarı fırlıyor. Baskıncıların sayısı fazla ve daha önce de tedbir aldıkları için onu tutuyorlar diye daha önce de yazmıştım.

İşte bu konu hakkında **Cahız** şunları söylüyor: Zübeyr bin Avam, Ebubekir'in Esma adındaki kızıyla evliydi ve bu çiftten üç de çocuk olmuştu. Ayrıca Zübeyr, Ebubekir sayesinde Müslüman olmuştu. Bir de kim diyebilir ki Zübeyr Ali'yi desteklediği için kılıç çekmiş; belki içerde olan yaşlı dayısı ve aynı zamanda Muhammed'in de amcası olan Abbas için halifelik istiyordu veya belki de kendisi için halifelik istiyordu! Bir de Hz. Ali ile diğer halifeler arasında sorun olsaydı, kendi çocuklarına onların isimlerini takar mıydı? Ali'nin çocukları arasında hem halife, hem de İslam'ın önemli komutanlarının isimleri vardı.

Cahız burada, **"Aralarında sorun olsaydı Hz. Ali kızını ona verir miydi?"** diyor. Hatta ilk istediğinde Ali ona, **"Kızım henüz çocuktur, ergenlik çağına gelmemiş**" dediğinde Ömer, **"Ben aşk için onunla evlenmiyorum ki, ben din için, Hz. Muhammed'i sevdiğim için evlenelim diyorum"** diyor. İşte bu kadar temiz olan, dindar olan bir Ömer'e laf söylenir mi demek istiyor Cahız! Bir de, Huzeyfe bin Yeman ve Ammar Osman hakkında, **"Osman kâfir olarak kabre girmiştir. Kıyamet günü sırat köprüsünde günahkâr Osman'ın leşinden tüm insanlar rahatsız olacaklar"** dediklerini aktarıyorlar. Ben Cahız olarak da derim ki eğer siz benim anlattıklarıma inanmıyorsanız sizin anlattıklarınızın doğru olduğunu nerden biliyorsunuz, şeklinde savunmalarına devam ediyor. Tabii ki bu arada Huzeyfe b. Yeman ve Ammar b. Yaser'i de eleştiriyor.

Hatırlanacağı gibi, halifelik konusunda Ebubekir, **"Ya Ömer halife olsun, ya da Ebu Ubeyde"** demişti. Cahız, **"Aslında Ebubekir biliyordu ki onlar onu kırmazlar, onun önüne geç-**

mezler. Dolayısıyla onun bu teklifi bir taktiktir" diyor. Savunma yapayım derken, bir taraftan da Ebubekir'i takiyeci olarak takdim ediyor. Burada Ömer'in şu sözünü de aktarıyor: Ömer, Ebubekir'in bu teklifine karşı, **"Yemin ederim ki ben Ömer olarak yere serilip deve gibi kesilsem, benim için Ebubekir'in önüne geçmekten daha kolaydır. Olur mu? Senin önüne geçersem boynum kırılsın!"** diyor. Bu durumda, Ebubekir'e karşı çıkıyormuş gibi mantık yürüterek, kendince sorunu halletmeye çalışıyor.[449]

Ortada inkâr edilemeyecek kadar çok bilgi ve kanıt varken, böylesine basit bir akıl yürütmeyle işi geçiştirmek kolay olsa keşke!

Kimi savunma yapan İslamcılar da, **İbni Kuteybe**'nin *'el-İmame ve Siyase'* adında bir kaynağının olmadığını iddia ediyorlar. Önce bu kitapla ilgili bir bilgi vereyim, sonra iddialara geçelim. Kitap şu an piyasada var. Örneğin; 1985'te Beyrut'ta Darü'l Menar adlı yayınevi tarafından yayınlanmış baskısıyla, bir de Mısır'da Nil yayınevi tarafından yayınlanan ve Muhammed Mahmut Rafii adındaki kişinin redakte ettiği başka bir baskısı var. Kitap tek cilttir. İşte bu kitapta çok enteresan ve İslam'daki genel anlayışa ters düşen bilgiler olduğu ve adam da çok eski bir tarihçi (hicri 3. yılında yaşamış) olduğu için, bazı İslam savunucuları, kitap var ama İbni Kuteybe burada Muhammed b. Abdullah b. Ebi Leyla'dan alıntı yapmış ki, aralarında yaş farkı, zaman farkı var, diyorlar. Yani İbni Kuteybe bu adamla buluşamamıştır ki, böyle bir bilgiyi ondan almış olsun, demek istemektedirler.

Gerçekten ilginç savunmalar. Hâlbuki bugün İslam'da Kur'an'dan sonra gelen Buhari kitabının yazarı, eski Sovyetler Birliği'ne bağlı Buharalı ve orada doğmuş. Bu adam hicri 256'da da vefat ediyor. Bunun, Muhammed'den asırlar sonra Mekke'ye gidip Hz. Muhammed'e ait hadisleri toplaması garip olmuyor da; İbni Kuteybe'nin tek bir konuda zamanında yaşamamış bir adamdan alıntı yapması, onu, kendi kitabından bile ediyor. Bu kitabı o yazmamıştır diyebilecek kadar iftirada bulunabiliyorlar. Ben de şu

---

449 Kitabü'l Osmaniyye, 222-237.

an yazıyorum ve benimle Hz. Muhammed arasında geçen ve olayı aktaran ravi zincirini hiç yazmıyorum; olayları direkt olarak yazıyorum. Ben ve herkes nasıl bir yerlerden bilgi topluyorsak, İbni Kuteybe de bir yolla adamdan bilgi edinmiştir.

İşte savunmalardan biri de bu. Görüldüğü gibi kitabın başından beri yazıyorum, alıntı yaptığım kaynaklar bitmiyor. O kadar geniş bir kaynak listesi var ki, bir-iki şahısa çamur atmakla bu bilgiler çürütülemez.

Kaynaklardan haberi olmayanlar sanırlar ki sanki bu kitapta anlatılanları sadece Ulvan, İbni Ebi Darem gibi iftiraya maruz kalmış kişiler aktarmışlar. O yüzden biraz açmak istiyorum. Bunu yaparken de yazarların yaşadıkları tarih sırasına göre ele alacağım.

1. İbni Ebi Şeybe (h.159-235) Muhammed b. Bişr'den, o da Ubeydullah b. Ömer'den, Zeyd b. Eslem'den, o da babası Eslem'den (Bu Eslem aynı zamanda halife Ömer'in azatlı kölesi) aktararak şunu anlatıyor: Ebubekir halife olunca, Hz. Ali ve Zübeyr gibi bazı ileri gelen ashab Ali'nin evinde konu hakkında istişare ediyorlar; yani Ebubekir'i kabul etmiyorlar. Onları getirmek için Ömer, Ali'nin evine varınca ilkin Fatma onu karşılıyor. Bu arada Fatma'ya, **"Ali'ye ve içerdekilere söyle, çıkıp Ebubekir'in yanına varsınlar, halifeliğini kabul etsinler. Seni seviyorum; ancak şu demek değildir ki, bunlar çıkmayınca ben evi yakmam. Allah'a yemin olsun ki çıkmadıkları takdirde evinizi yakarım"** diyor. İşte en eski tarihçi, bilinen meşhur hadis âlimi Buhari'nin üstatlarından ve aynı zamanda kendisi de hadis âlimi, bu konuyu anlatırken kimseye iftira etmiyor, şahıslara çatmıyor. Üstelik onun alıntı yaptığı ravilerde ne Ulvan var, ne de İbni Ebi Darem; ama Ömer yemin içerek, evi yakarım, gözünün yaşına bakmam, diyor.[450]

2. Belazuri (276.ö) Medaini'den, o da Müslim b. Muharib'den, Süleyman Teymi'den, İbni Avn'dan alıntı yaparak şunları aktarıyor: Hz. Ali, Ebubekir'in halifeliğini tanımayınca, Ömer ateş alıp onun evine doğru gidiyor. Fatma onun elinde ateş

---

450 İbni Ebi Şeybe, Musannaf, no: 37045- 20/579.

görünce soruyor, evimi mi yakıyorsun ya Ömer diyor. O da **"Evet; babanın dinini güçlendirmek için böyle yapıyorum"** diyor. Yine Belazuri, Bekr b. Heysem'den, o da Abdurrazzak'tan, Muammer'den, Kelbi'den, Salih'ten ve o da İbni Abbas'tan aktararak şu farklı bilgiyi de veriyor: Hz. Ali Ebubekir'e muhalif çıkınca, Ebubekir Ömer'e talimat veriyor, **"Gidin en onur kırıcı bir şekilde onu ve taraftarlarını getirin"** diyor. Bu ravi listesinde de ne Ulvan var, ne İbni Ebi Darem ve ne de Belazuri'nin bir itirazı söz konusudur. Olayı anlatıyor ve gerçek olarak kabul ediyor.[451]

3. İbni Kuteybe (276) olayları direkt aktarıyor; yani diğer tarihçiler gibi isimleri sıralamıyor. Daha önce de birkaç kez anlattım, yine bir özet verelim: Ali ve kendisini destekleyenler Ebubekir'i kabul etmeyince, onun evine baskın düzenlenir ve sonunda zorla onu Ebubekir'in yanına götürürler. Ali onlara, **"Ne çabuk yalancı oldunuz, halifelik hakkım değil miydi!"** der. Bu arada Hz. Muhammed'in mezarı başına gidip manevi şikâyette bulunur, hatta ağlar, nerdeyse beni öldürecekler, der. Baskıncılar Ali'nin evine giderken beraberlerinde ateş-odun da götürüyorlar, Ömer, **"Fatma da içinde olsa yakarım"** diyor. Hz. Fatma, siz babamın cenazesini yerde bırakıp iktidar kulisleri yapmaya çalıştınız, bizi hiç hesaba katmadınız, şimdi de gelip bizden onay istiyorsunuz; kesinlikle böyle bir şeyi bizden beklemeyin diyor. Fatma bunları ağlayarak anlatıyor. Bu arada Ali'yi zorla götürüyorlar şeklinde uzun uzadıya bilgi veriyor İbni Kuteybe. İşte burada da ne Ulvan ne İbni Ebi Darem gibi isimler var.[452]

4. Yakubi (294) hadisi kimden aktardığını yazmıyor, olayı direkt anlatıyor ve şöyle diyor: Hz. Ali, Ebubekir'e karşı çıkınca, Ebubekir'le Ömer, geceleyin Ali'nin amcası Abbas'a gidiyorlar ve ona rüşvet teklif ediyorlar. Ancak Abbas onlara kızıyor ve tekliflerini kabul etmiyor. Onlar bundan sonuç almayınca Hz. Ali'nin evine baskın yapıyorlar ve izin almadan eve giriyorlar. Fatma o sırada kızıyor, **çıkın yoksa türbanımı atarım,** diyor.

---

451 Belazuri, Ensab'ül Eşraf, 1/586-87, no: 1184-87.

452 İbni Kuteybe, İmam-Siyaye, s. 40 vd.

Hz. Ali elinde kılıçla dışarı çıkıyor; ama onu etkisiz hale getiriyorlar şeklinde bilgi veriyor. Burada da sözü edilen kişiler yine yok ve tabii ki savunma da, itiraz da yok.[453]

5. Taberi (h.310), bu konuya epey yer veriyor ve hiç itirazda da bulunmuyor. Kendisi Hamit'ten, Cerir'den, Mugire'den, Zeyad'dan aktararak özetle şöyle diyor: Hz. Muhammed vefat edince, Ebubekir'le Ömer iktidar kulisi yapıyorlardı. Hatta Taberi, Sakife Beni Saide denilen yerde halifelik işini hallettikten sonra ancak Ebubekir'le Ömer cenaze başına geliyorlar diyor ve bunun süresini de veriyor: Ebubekir, Hz. Muhammed'in ölümünün üçüncü gününde ancak cenazenin başına gelebiliyor, diyor. Defin işiyle Hz. Ali ve birkaç akrabası uğraşıyordu dedikten sonra şunu aktarıyor: Başta Hz. Ali olmak üzere önemli birkaç kişi Hz. Ali'nin evinde toplanıp halifelik konusunda istişare ediyorlardı. Daha doğrusu onlar Ebubekir'in halifeliğini kabul etmiyorlardı. Kendileri de gelip kabul etsinler diye Ömer bir ekiple Hz. Ali'nin evine gidiyor, orada bulunan Talha, Zübeyr ve birçok Ali taraftarını tehdit ediyor; **ya gelir Ebubekir'i kabul edersiniz ya da evi başınıza yakarım,** diyor. Bu sözler üzerine Zübeyr bin Avam kılıcını çekip meydana çıkınca yere düşüyor. Bu arada baskıncılar kılıcını elinden alıp kırıyorlar.[454]

Ömer, Zübeyr'le Hz. Ali'ye, **"İster rızanızla olsun, ister zorla olsun siz gelip Ebubekir'i kabul edeceksiniz".** diyor. Uzunca açıklamalar yapıyor Taberi. Kimi rivayetlere göre Hz. Ali, Fatma'nın ölümünden sonra ancak kabul ediyor, kimilerine göre daha erken şeklinde anlatıyor.

Taberi, Ebubekir'in Fatma'nın malını vermediğini, Fatma'nın ölene dek onlarla küs ve kırgın olduğunu, vasiyeti üzerine gece gömüldüğünü de anlatıyor. Fatma'nın, Ebubekir'in cenaze merasimine katılmaması için Hz. Ali'ye vasiyette bulunduğunu da belirtiyor.

---

453 Yakubi Tarihi, 2/141.

454 Hatta Şia kaynaklarına göre, 600 kişilik bir grupla Halit b. Velit baskın yapıyor. Yani İslam tarihinde anlatıldığı gibi böyle basit değilmiş; çok kanlı bir iktidar mücadelesi yaşanmış bu baskında.

Taberi'nin kaynağında bütün bu gerçekler var iken, kimilerinin, **"Hayır! Taberi böyle bir şey dememiş!"** şeklinde iftirada bulunmaları ancak cahilliklerindendir demekle izah etmek mümkündür. Bazı yerlerde görüyorum, Taberi'nin bu gibi kritik konuları ele almadığı iddia ediliyor.[455] İşin bir diğer yanı, Taberi gibi bir tarihçi ve tefsir sahibi/Kur'an yorumcusu bunları anlatırken herhangi bir itirazda da bulunmamıştır ve üstelik de onun alıntı yaptığı kişiler listesinde ne Ulvan ne de İbni Ebi Darem vardır. İşte dogmatik bir şekilde inanan kesimin bir savunma yöntemi de bu gibi aslı astarı olmayan iftiraları üretmektir.

6. İbni Abdirabbih (h.328) de direkt konuyu anlatıyor: Ravilerden söz etmiyor. Ebubekir, Ömer'i Ali ve yanındakileri getirmeye gönderirken, **"Şayet direnirlerse şiddet kullanacaksınız"** diyor. Gittiğinde de elinde ateş var ve Fatma soruyor, evimi mi yakıyorsun diye. O da evet karşılığını veriyor. Burada da ne Ulvan var, ne de İbni Ebi Darem![456]

Şu hatırlatmayı da yapalım: Bu iki kişiden birinin adı Ebubekir'in bir sözünde geçiyor. Hani keşke şu üç şeyi yapsaydım, şu üçünü de yapmasaydım diye Ebubekir'in bir açıklaması vardı, kaç kez anlattım ve onlardan biri de, **"Keşke Fatma'nın evini açmasaydım"** şeklindeydi. Hâlbuki bu olay hiç de önemli değil. İbni Ebi Darem de, Fatma'nın baskın sırasında dövülürken çocuk düşürmesiyle ilgili hadiste ismi geçiyordu. Kaldı ki bu iki kişiye iftiraya gerek yok, çünkü konu hakkında sayısız kaynak ve raviler var: Onları baştan beri değişik konularda verdim.

7. Mes'udi (346), ravi isimlerini vermeden olayları direkt anlatıyor. Ömer, Ali ve yandaşlarını almaya gidince evi yakıyorlar, diyor ve devam ediyor: Ali'yi zorla alıp götürüyorlar, şayet Ebubekir'i kabul etmezsen seni katlederiz, diyorlar. Hatta Halit b. Velit eliyle onu öldürmek için plan yapıyorlar; ancak Ebubekir'in eşi Esma'nın gizliden ona haber vermesi üzerine, bu plan başarısız kılınıyor. Ev baskınında Hz. Fatma da çocuk düşürüyor. Onun özeti bu. Dikkat edilirse, Mes'udi'ye göre ev yakıl-

---

455 Taberi Tarihi, 3/201.

456 İbni Abdirabbih, Ikd'ül Ferid, 5/13.

mış. İşte Mes'udi bunları anlatırken ne Ulvan'dan, ne de İbni Ebi Darem'den alıntı yapıyor.[457]

8. Selim b. Kays Hillai (h.76.ö.). Daha önce detaylıca bu yazardan hayli bilgi verdim. Fatma'nın bile bu baskında darp edildiğini aktarıyor, ev yakması, çocuk düşürmesi, Ali'yi katletme planları, Ali'nin boynuna ip geçirme gibi çok çarpıcı ve trajik konuları aktarıyor. Tabii ki bu da Ulvan ve Ebi Darem isimlerini vermiyor. Çünkü bir kere onun zamanında bu iki isim henüz yoktu, onlar yıllar sonra dünyaya geldiler. Peki, bu durumda ne olacak?[458]

9. İmam Taberani (360). En eski muhaddislerden olan bu âlim, Ebubekir'in pişmanlık duyduğunu ifade eden hadisin ravileri arasında adı geçen Ulvan'dan aynı hadisi almış ve herhangi bir itirazda da bulunmamıştır;[459] ama ondan 4 asır sonra dünyaya gelen Zehebi ve yaklaşık 5 asır sonra dünyaya gelen İbni Hacer, Ulvan'a itiraz ediyorlar! Gerçekten gülünç bir savunma.

Hani, Halife Ömer vurulurken, Ömer'in Ubeydullah adındaki oğlu o arada üç masum insanı katlediyor, demiştim. Kural gereği halife Osman, Ömer'in bu oğluna ceza vermeliydi; ama onu affediyor ve katledilenlerin kan bedelini devlet malından ödüyor. Hatta bu arada Hz. Ali bile Ömer'in oğlu Ubeydullah boş yere üç cinayet işlemiştir, dini kural gereği bu adam öldürülmelidir dediği halde kabul edilmiyor. Kimileri, daha dün babası vuruldu, bugün de oğlunu mu katletmek istiyorsunuz gibi savunmalar yapıyorlar ve adama bir ceza uygulanmıyor.

İşte **İbn'il Arabî'**nin (h.543.ö) kitabını tahkik eden komisyon şu şekilde bir savunma yapıyor: Ömer gibi biri başka bir ülkede katledilseydi kan gövdeyi götürürdü. Dolayısıyla, Ömer için üç kişi öldürülmüşse çok mu?

İbni'l Arabî kitabında şunları da aktarıyor: Hz. Muhammed demiş ki, bir Müslüman bir kâfir yüzünden katledilmez. Dolayısıyla bunlardan Ömer'i katledenin kızı ve Hürmüzan adındaki kişi Mecusiydiler, öldürülen üçüncü kişi Cüfeyne de Hıristiyandı diyor ve hatta şunu da ekliyor: Abdullah b. Abbas önemli bir saha-

---

457 Mesudi, İspatü'l Vasiyeti, s. 153.

458 Kitab-ü Selim Hilal, tek cilt ve baştan sona kadar bu skandallardan söz ediyor.

459 Taberani, Mucemi Kebir, 1/62, no: 43.

be. Bir ara halife Ömer'e diyor ki: İzin ver de bizimle yaşayan suçsuz ama ileri gelen İranlıları katledelim. Fakat Ömer izin vermiyor. İşte bu Mecusileri topyekûn öldürmek için İbni Abbas gibi meşhur bir kişi fetva istiyorsa; artık biz kalkıp öldürülen üç insan için eleştiride bulunamayız, şeklinde bir müdafaa yöntemini seçiyor ve savunmasını şöyle sürdürüyor: Derler ki, halife Osman Ammar b. Yaser'i dövünce adam fıtık olmuş, İbni Mesut'u da öylesine dövmüş ki, adamın bağırsakları çatlamış, ayrıca maaşını da kesmiş, bir de Osman toplama bir Kur'an ortaya koymuş ve diğer Kur'an nüshalarını yakmış; ayrıca devlet malını istediği şekilde kullanmış, Ebuzer'i Gıfari'yi Rebeze'ye, Ebu Derda'yı da Şam'a sürgüne göndermiş, Hz. Muhammed'in Taif'e sürgüne gönderdiği ve lanetlediği Hakem'i geri getirmiş, Muaviye ve Mervan gibi kötü insanları hem önemli görevlere getirmiş, hem de onlara ayrıcalıklar tanımış... Halife Ömer beraberinde kırbaçla dolaşıp insanları kırbaçlıyordu, Osman da aynı şeyi bastonla yapıyordu, yine Osman sudan bahanelerle en başta Bedir ve Uhud olmak üzere birçok savaştan kaçmış... gibi Osman'a mal edilen eksikleri sıraladıktan sonra, **"Bunların hepsi yalan"** diyor ve şöyle kanıtlamaya çalışıyor: Bir kere eğer dövdüğü şahıs fıtık olsaydı yaşayamazdı; kısa zamanda ölürdü. Çünkü fıtık olan kişi fazla yaşayamaz, diyor ve şöyle kapatıyor: Bir kere bu gibi eleştirileri kaale almaya değmez, cahillerle vakit geçirecek zamanım yoktur, diyor.

İslam'da meşhur bir başka zatın savunması da böyledir.[460]

10. İbni Teymiyye'nin savunmaları: Bu meşhur Şeyhü'l İslam kitapta anlattığım konular hakkında özetle şunları yazıyor: Biz kesinlikle biliyoruz ki, Ebubekir ne Hz. Ali'ye, ne de Zübeyr b. Avama'ya herhangi bir eziyet yapmamıştır; hatta başlangıcından sonuna kadar Ebubekir'in halifeliğini kabul etmeyen Sad bin Ubade'ye bile olumsuz bir şey yapmamıştır. Ebubekir, Fatma'nın evine devlete ait herhangi fazla bir malın o evde olup olmadığını kontrol etmek için adamlar göndermiştir. Varsa, alıp bir an önce fakir-fukaraya vermek istemiştir, diyor. Bilmem Fatma'nın evine gidip eziyet etmişler; Fatma'yı kapı-duvar arasında sıkıştırınca Fatma çocuk düşürmüş; Hz. Ali'yi zorla ve onur

---

[460] El-Avasim'ü Mine'l Kavasim' s. 118 vd ile 280-81.

kırıcı bir şekilde evden çıkarıp Ebubekir'in yanına götürmüşler, hatta evini yakıp yıkmışlar; daha önemlisi Ömer halife olunca, bu makamı da Ali'ye karşı kullanarak kızını gasp etmiş gibi iddialar hep yalandır, diyor. Devam ediyor: Bunları ancak cahil yalancılar, beyinsiz kişiler söyleyebilir. Hâlbuki bilgi ve marifet sahibi bunun yalan olduğunu biliyor, diyor.[461] Bir diğer iddiada da, güya Ebubekir ve Ömer mürtet olmuşlar/dinden çıkmışlar diyorlar. Hâlbuki herkes biliyor ki Ebubekir, dinden çıkanlarla şiddetle savaşan biriydi, şeklinde bir mantık yürütüyor.

İbni Teymiyye'nin, **"Kesinlikle biliyoruz ki, Ebubekir kimseye herhangi bir haksızlık yapmamıştır"** iddiasının garantisi nereden geliyor, bunu bilemiyorum. Olsa olsa, Cebrail ona da vahiy getirmiş olsun!

Kısacası, İbni Teymiyye'nin savunmaları arasında mantık ve ilim yok; ancak bunu söyleyenlere hakaret ediyor, konuyu ise dalalet ehli, hayvan cinsinden olanlar, yalancı cahiller, beyinsizler gibi yakışıksız kelimelerle ve bir çocuğu bile ikna edemeyen sözlerle geçiştiriyor. İşte bu basit savunmayı yapan İbni Teymiyye, sözüm ona kendi zamanında meslektaşları nezdinde güya reformist görülmüş ve ömrü hep zindanlarda geçmiştir. Hatta ona zindanda kitap okumak bile yasaklanmıştır. Mısır'da cezaevine girmiş, Şam'da bir girmiş, bir serbest kalmış, bir daha girmiş şeklinde hep cezaevine gel-gitler yapmıştır. Ama görüldüğü gibi savunmaları da ancak gülünecek düzeydedir.[462]

Bu konuya İslami kesimce sansür konduğu kesindir; ancak bunu becerememişlerdir. Mesela İbni Kuteybe'nin kitabı *el-Mearif*'te, **"Hz. Ali'nin oğlu Muhsin küçük yaşta iken helak olmuş"** deniliyor. Ama eski baskısında, **"Öldürülmüştür"** diye açıklama var. En basit kanıt, İbni Şehraşub (588. ö), *'Menakıb-i Al-i Ebi Talib'* adlı yapıtında anlatıyor ki, İbni Kuteybe'nin de *'el-Maarif*'te belirttiğine göre, baskın sonucu hamile olan Fatma, Muhsin'i düşürmüştür şeklindedir. Ama bu açıklama bugün *'el-Maarif'* adlı yapıtta yoktur. Hicri 588 yılında ölen İbni Şahraşub,

---

461 Ümmü Gülsüm, yaklaşık 9-10 yaşlarında, Ömer de o zaman artık 60 yşlarında. Bu evlilik konusunu özel olarak işledim ve tabii ki gerçek.

462 İbni Teymiyye, Minhac'ü Sünnet, 4/493 ve 8/291 iki ayrı yerde ele almış.

o zaman İbni Kuteybe'nin adı geçen kaynağında var diye belirtiyor. Anlaşılan o ki, daha sonraki baskılarda bu kritik cümleler silinmiştir. Bugün piyasada satılan *'el-Mearif'*te sadece, **"Hz. Ali'nin oğlu Muhsin küçük yaşta helak oldu"** bilgisi var.[463]

Helak olmak; düşürülmek anlamında da, ölmek anlamında da kullanılabilir. Belli ki, olayın izini ortadan kaldırmak için bu terim bilerek seçilmiştir. Ölmek kelimesi varken helak kelimesini kullanmak bence anlamlıdır. Ama her şeye rağmen eski orijinali gibi, **"Ömer'in baskısı sonucu Fatma Muhsin'i düşürmüştür"** şeklinde net bir ifade yeni nüshada yoktur.

Peki, o zaman Şehraşub neden İbni Kuteybe de *el-Maarif* adlı yapıtında bunu bu şekilde aktarmış, desin ki? İşte açık bir tahrifat örneği!

Bir başka somut sansür örneğini de İbni Abdilberr'den aktarayım. Bu yazar *'İstiab'* adlı yapıtında bu olayı anlatırken, Ömer, Hz. Ali'nin evine varınca, onu ve taraftarlarını tehdit ederek **"şöyle şöyle diyor"** şeklinde muğlâk ifadeler kullanıyor. Şöyle şöyle ne demek! Sen hicri 463'te vefat etmişsin. Demek ki Ömer'in bu sözleriyle ilgili sana kadar gelen bazı önemli noktalar var ama sen onları makaslıyorsun. Yoksa *şöyle şöyle* dediğini nasıl biliyorsun? Ne demişse açık bir şekilde yazacaksın. İşte yapılan savunma yöntemlerinin bir başka örneği: Makaslamak!

Aynı yazar, Tebük'te Hz. Muhammed'i öldürme girişiminde bulunanlardan biri olan meşhur sahabi Ebu Musa el-Eş'ari hakkında bilgi verirken de; **"Huzeyfe b. Yeman, Ebu Musa hakkında kötü şeyler anlatmış; ancak kaynağımda onları anlatmaya dilim varmıyor"** şeklinde çok açık bir sansür örneği veriyor, hatta itiraf edip şunu da ekliyor: **"Allah kusurlarını bağışlasın!"** diyor ve konuyu kapatıyor.[464]

Sözün özü, her türlü sansür ve baskıya rağmen, konunun aydınlatılması için İslami kaynaklardaki bilgiler yeter de artar bile. Yorumlar ise, görüldüğü gibi bir ceviz kabuğunu doldurmayacak kadar boş şeyler.

---

463 İbni Kuteybe, El-Maarif, s.122.

464 İbni Abdilberr, İstiab, Abdullah b. Kays, b. Selim kısmında ki aynı zamanda Ebu Musa el-Eş'ari'nin asıl adıdır, no: 1639.

BİTİRİRKEN

Çalışmamda olabildiğince tarafsız kalmaya çalıştım. Biliyorum; ne kadar tarafsız da kalsam bu tarzda yazılan yazıların İslami kesimce kabul edilmesi zordur. Ama kanıtlar güçlü: Hepsi de ya Kur'an ayetleri, ya hadis, ya da İslam'da meşhur olan müfessir, muhaddis ve tarihçilerin kaynaklarından derlediğim bilgiler... Dikkat edilirse, neredeyse hemen hemen her cümlenin dipnotu var. Hassas konularla ilgili İslami kesimce sağlam diye kabul görmüş bir sürü kaynak da ekledim. Bazıları okuyucuların kafasını karıştırabilir; bu taktikleri biliyorum: Şöyle ki, efendim önemli olan bol kaynak göstermek değildir gibi sözler. Kısa yoldan kurtulmak için, bu gibi taktikler hep yapılıyor. Mesela; efendim hadisler çok karışık, çeşitleri var gibi itirazlar. Sunduğum her şey ortada; objektif bakmak lazım.

İslami kaynaklarda gerek Hz. Muhammed'e yapılan suikastla ve gerekse onun zehirlenmesiyle ilgili; Ebubekir'in şüpheli ölümü, Hz. Ali ve Fatma'nın evine yapılan baskın ve başlarına gelenler, küçük yaştaki kızlarının halife Ömer tarafından nikâhlanması gibi konular hakkında sağlam kanıtlar sundum. Ayrıca Ayşe ve Ömer'in yapıları acaba böyle bir suikast için uygun mu değil mi sorusuna açıklık getirmeye çalıştım. Var olan kanıtlara bakıldığında aslında ciddi şeylerin yaşandığı kesin. Zaten dünya tarihinde benzer siyasi cinayetler hep olmuştur ve yazık ki oluyor da.

Diğer taraftan işlediğim konularla ilgili İslami otoritelerce yapılan savunmalardan da bir kesit sundum. Kanıtları ve argümanları sağlıklı ve inandırıcı mı, değil mi bunu da okurların takdirine bırakıyorum.

Özellikle bu kaynağımda yazdıklarımdan kim nasıl anlıyorsa öyle anlasın dedim, elimden geldiğince kendi özel yorumumdan kaçındım. Yazdıklarım birer eleştiri imajını verebilir; ancak tüm anlattıklarım İslami kaynaklarda mevcuttur. Ben sadece onları derleyip bir araya getirdim, bir bakıma da tercümanlık görevini yaptım.

İnsan bazen ilaç, yerine göre iğne kullanır ve hatta gerekirse ağır ameliyat da geçirir. Bunlar keyfi yapılan şeyler değil; bir zorunluluk sonucudur. Kim ister ki keyfi olarak karnını, kalbini, kafasını açtırsın. Demek ki acı da olsa bazen ameliyat olmak, olmamaktan daha faydalıdır. Yazılarım da böyle: Tabulardan kurtulmak için acı da olsa konuların üzerine gitmek gerekiyor. Yoksa aklı başında normal bir insan neden başkalarını üzmek, inançlarını sorgulamak gibi bir yaklaşım içinde bulunsun?

Her alanda, hele bu çağda sürekli değişim gerekirken; maalesef İslam âleminin hali ortadadır. İslamiyet'ten anlayan-anlamayan hep şu savunmayı yapıyor: Canım İslamiyet dört halifeden sonra bitti. Şu an yeryüzünde hiçbir ülkede uygulaması yok. Yani aslında İslami yasalar-kurallar iyi de; ancak pratikte bir şey yok! Hâlbuki böyle diyen, tek bir kelime Arapça da bilmiyor ki Kur'an ve hadislerden anlasın. Peki, mübarek, İslam'ın yasası Arapça, sen de tek bir kelime bilmiyorsun ve kalkıp bu şekilde savunuyorsun. İşte, İslam'a inanan kitlenin ezici çoğunluğu böyle! Adam İslam'a ters gelen her şeyi yapıyor, Kur'an'dan hiçbir şey bilmiyor; ama İslam'ın gerçeğini bu şekilde izah edenlere karşı en sert reaksiyonu da göstermekten geri kalmıyor.

Yorumu okurlarımıza bırakıyorum...

KAYNAKÇA

* **A.Melik b. Habib (h.238.ö),** 'Kitab'ü edeb'i Nisa'; diğer adı, 'el-Gaye ve'l Nihay'e', tek cilt. Tahkik eden: A.Mecit, Dar'ul Garb'il İslami, Beyrut, 1992.

* **A.Razzak Ebubekir b. Hemman San'ani (126-211 ö),** 'el-Musannaf', **12** cilt. Tahkik eden: A.Rahman A'zamî, Mektebet'ul İslamî, Beyrut, 1983

* **Abdullah b. Abdulaziz el-Bekiri el-Endülüsi (404-487.h),** 'Mucem'ü Ma'stacem min Esma'il Bilad', **4** cilt. Tahkik eden: Mustafa Saka, Alem'ül Kütüb Matbaası, Beyrut, H.1403.

* **Ahmet b. Hanbel (ö.241.ö),** 'Müsned', Beytu-l Efkar-i Devliye 1998, Riyad/Suudi.

* **Ahmet Emin (1886-1954),** 'Duha'l İslam', **3** cilt, Üsre Matbaası, Mısır, 1997.

* **Ali Tantavi Naci Tantavi kardeşler,** 'Ahbar-i Ömer', Mekteb'ül İslami matbaası, Beyrut, 1983.

* **Asbahani Ebu Naim (430.h),** Delail-i Nübüvve, **2** mücelled. Tahkik eden: Dr. Muhammed Revvas ve Abdülberr Abbas, Dar-ü Nefais Matbaası, Beyrut, 1986.

* **Atıf Ebu Muhammed,** 'Şeceret'ü Nesebi-l Hulefa', tek cilt. Metabi'ü Reşid, Medine 1998.

* **Aynî Bedrettin Ebu Muhammed Mahmut b. Ahmet (h.855.ö),** 'Umdetü-l Kari Şerh-ü Sahihi-l Buhari' **25** cilt. Abdullah Mahmut Muhammed Ömer, Darü-l kütübi-l ilmiye Beyrut, 2001.

* **Bağdadi Ebubekir Ahmet b. Abdülaziz Cevheri (ö.323.ö**), 'Sakife ve Fedek'. Tahkik eden Muhammed Hadi el-Emini, Lübnan, Şirketü-l kütüp matbaası, 1993.

* **Bağdadî Ebubekir Ahmet b. Ali (h.463.ö**), 'Tarih-ü Medinet-i Selame' **21** cilt. Tahkik eden Beşşar Avvad Maruf, Darü-l Garbi-l İslami matbaası, Beyrut, 2001.

*** Belazuri Ahmet b. Yahya b. Cabir (h.279.ö)**, 'Ensab'ül-Eşraf', **13** cilt. Tahkik eden: Dr. Süheyl Zekar ve Dr. Riyad Zerikli, Darü-l Fikir Matbaası, 1996, Beyrut.

*** Besevî, Ebu Yusuf Yakub b. Süfyan (ö. hicri 277)**, 'el-Marifelü ve'l-Tarih', **3** cilt, (İzmir İlahiyat Fakültesi Kütüphanesi no: 6679), Beyrut, 1974.

*** Bezar Ebubekir Ahmet (h.292 ölüm)**, 'Müsned'ül Bezzar/bahr'ü Zihar'. **13** cilt. Tahkik eden: Mahfuzurrahman Zeynüllah, Mektebet'ül ulum-i vel-hikem, Medine, 1994.

*** Buhari Muhammet b. Ismail (h.194-256);**

a) 'Tarih-i Sağir/Tarih'ül Evsat' **2** cilt. Tahkik eden, Mahmut İbrahim Zayid, Mektebet'ü dari Turas, Kahire, 1977.

b) 'Tarih-i Kebir', **8** cilt, Darü-l Kütübi-l ilmiye Beyrut, 1986.

c) Sahih-i Buhari, **4** cilt. İbni Kesir matbaası, Beyrut, 2002.

* **Cahız, Ebu Osman Amr b. Bahr (h.150-255)**, 'Kitabü'l Osmaniyye', tek cilt. 1991, Ceyl Matbaası. Tahkik eden: A. Selam Muhammed Harun, Beyrut, 1991.

*** D. Bekiri, Hüseyin b. Mahmut (ö.990.h)**, 'Tarih'ül Hamis', **2** cilt, Müesseset'ü Şaban, tarihsiz, Beyrut.

*** Dulabi, Ebu Bişr Muhammed b. Ahmet (h.224-310)**, 'Zürriyyet-i Tahire', tek cilt, Selefiye Matbaası, Kuveyt, 1986.

*** Ebu Mansur A. Kahir Bağdadi (h.429.ö),** 'el-Ferk'ü beyne'l Firek'. Tahkik eden: Muhammed Osman Hışın, Mekteb'ü İbni Sina, Kahire.

*** Ebu Ömer Yusuf b. Abdillah b. Muhammed b. Abd'il ber (ö. hicri 463)**;

a) 'el-İstiab fi Marifeti'l Ashab', **4** cilt, Der'ü Nahde Matbaası, Mısır, tarihsiz. Tahkik eden: Ali Becavî.

b) 'el-İstizkar', **30** cilt, Daru Kuteybe, Beyrut, 1993, Emin Kal'acı.

c) 'ed-Dürrü'l Mesnun fi Ulumi Kitab-il Meknun', **11** cilt, Darü'l Kalem, Dımaşk, 1986.

d) 'ed-Dürerü Fi ihtisari'l Megazi ve-s- siyer', Darü'l Maarif, Mısır, h.1403. Tahkik eden: Şevki Dayf.

e) 'Temhid', Muvatta şerhi. **26** cilt, Evkaf Bakanlığı Yayını, Tunus, 1967. Tahkik eden: Mustafa b. Ahmet ve Muhammed b. A.Kerim.

f) 'İstiab', Darü'l Fikir Yayını, **2** cilt, Beyrut, 2006.

*** Ebu Ubeyd Kasım b. Selam el-Herevî (h.157-224)**, 'Kitab'ül Emval', Diyanet Küt. D. No: 17570, Ankara.

*** Ebu Ya'li el-Mevsıli (h.210-307)**, 'Müsned', **14** cilt. Tahkik eden: Hüseyin Selim Esed, Darü'l Me'mun li'l Türas Matbaası, Beyrut, 1986.

* **Ebubekir ibn'il Arabî, (ö.543.h**), 'El-Avasim'ü min'el Kavasim'. Tek cilt. Tahkik eden: Dr. Ammar, Dar'ü Türas Matbaası, Kahire.

* **Ebubekir Muhammed b. Musa Hemedani/ Şafii (h.584.ö)**, 'el-İ'tibar'ü fi'l Nasih'i ve'l Mensuh fi'lasar', tek cilt. Haydarabat, H. 1356.

* **Ebü-l Feda, İmadüddin İsmail b. Ali (m.1298.ö)**, 'Tarih'ü Ebi-l Feda'. Diğer ismi, 'el-Muhtasar fi Tarih-il Beşer', Dar-ül Kütüb-il İlmiye Matbaası, **2** cilt, Beyrut, 1997.

* **El-Halal Ebubekir Ahmet b. Muhammet Bağdadi (h.234-311),** 'Kitab'ü Süne', **7** cilt. Tahkik eden: Atiye b. Atik Zehrani, Dar'ü Raye, (Toplam 2196 hadis alır) Riyad 1994.

* **El-Müzî, Cemalettin Yusuf (ö. hicri 742);**

a) 'Tehzib-i Kemal', **35** cilt, Risale Matbaası, Beyrut, 1992

b) 'Tuhfet'ül Eşraf', **14** cilt, Daru Kütüb'il İslamî, Beyrut, 1983,Tahkik eden: Komisyon.

* **Endülüsi, Ahmet b. Muhammed ibni Abdirabbih (246-328.h**), 'Ikd'ül-Ferid', **9** cilt. Darü'l kütübi'l İlmiyye Matbaası. Tahkik eden: Dr. A.Terhini, Beyrut, 1983.

* **Endülüsi, İbni Abdi Rabbih Ahmet (ö. hicri 328),** 'İkılü'l Ferid', **7** cilt. Lecnetü telifat Matbaası, Kahire, 1965.

* **Fahrettin er-Razi Muhammed b. Ömer (544-606.h**), 'el-Mahsul fi ilm-i Usul-il fıkıh', **6** cilt. Risale Matbaası. Tahkik eden: Dr. Taha Cabir Feyyaz Alvani, Beyrut.

* **Galip Kureyşî,** 'Evveliyatü'l Faruki Ömer', tek cilt, Beyrut, 1990.

* **Hafız İbrahim (1932.ö),** 'Divan', **2** cilt. Tahkik eden: Komisyon, Darü'l Kütübi'l Mısriyye, Mısır, 1987.

* **Hakim Nisaburi, (m. 933 - 1012),** 'Müstedrek alessahiheyn', **5** cilt. Tahkik eden M.Abdulkadir Ata, Darül kütübi-l İlmiye Beyrut 2002.

* **Hatib-i Bağdad-i, Ebubekir Ahmet b. Ali (h.392-463**), 'Tarih-u Bağdat', **16** cilt. Tahkik eden: Dr. Beşşar Avvad Maruf, Darü'l Garbi'l İslam Matbaası, Beyrut, 2001.

* **Heysemi, Nuretin Ali b. Ebubekir (h.735-807);**

a) 'Beğiyyet'ü Raid', **8** cilt. Tahkik, Abdullah Mahmut Derviş, Dar'ül Fikir Matbaası, Beyrut, 1986.

b) 'Keşf'ül Estar', **4** cilt. Tahkik eden: Habib'ürrahman A'zami, Risale Matbaası, Beyrut, 1979.

* **Heytemi Ahmet b. Hacer (h.974.ö**), 'Savaik-i Muhrika', tek cilt, Hakikat Kitabevi, İstanbul, 2003.

*** Isfahanî, Ebü'l Ferec Ali b. Hüseyin (ö. 967.h**); 'el-Eğanî...', **24** cilt, el'Hey'etü'l Amme. Tahkik eden: Ali Muhammed Becavî, Mısır, 1983.

*** İbni Asakir, Ebül Kasım Ali b. Hasan (h.499-571**), 'Tarih'ü Medinet'i Dımaşk', **80.** cilt. Tahkik eden: Muhibüddin Ebu Sait, Dar'ül Fikir, Beyrut, 1996.

*** İbni Ebi Asım (h.206-287**), 'el-Ahad ve'l Mesani', **6** cilt. Tahkik eden: Faysal Ahmet, Raye Matbaası, Riyad, 1991.

* **İbni ebi-l Hadid İzzettin A.Hamit b. Heybetüllah (h.656.ö**), 'Şerh-ü Nehci-l Belağe', **20 cilt.** Tahkik eden Muhammed Ebü-l Fadl İbrahim, Dar-ü İhyai-l Kütübi-l Arabiyye İsa'el Babi-l Haleb-i , Mısır, 1959.

*** İbni Ebi Şeybe, Ebubekir Abdullah b. Muhammed el-Kufi (h.159-235**), 'Musannaf', **26** cilt. Tahkik eden: Muhammed Avvame, Darü-l Kible Matbaası, Cidde, 2006.

*** İbni Esir el-Cezeri (h.630.ö);**

a) 'el-Kamil fi'l-Tarih', **13** cilt, Daru Sadır Matbaası, Beyrut, 1965.

b) 'el-Nihaye fi Garibi'l Hadis', **5** cilt. Tahkik eden: Tahir Ahmet ve Mahmut Muhammed, Darü'l Kütübi'l İlmiye Matbaası, Beyrut.

c) 'Üsd'ül Gabe fı Marifet'i-Sahabe', **6** cilt, Dar'ül Fikir, Beyrut. 1993.

*** İbni Habib Ebu Cafer Muhammed (h.245.ö**);

a) 'el-Muhabber', **2** cilt. Tahkik eden Ebu Sait Hasan, Darü-l Afaki-l Cedide, Beyrut.

b) 'el-Münammak fi Ahbar-i Kureş', **tek cilt.** Tahkik Hurşit Ahmet Faruk. Âlemü-l kütüp matbaası, 1985 Beyrut.

*** İbn-i Hacer Askalanî (ö. 852.h);**

a) 'el-İsabe fi Temyiz-i Sahabe...' **8** cilt, Dar'ül Ceyl Matbaası. Tahkik M. Ali Becavî, Beyrut, 1993.

b) 'Feth'ül Barî', **15** cilt, Dar'ül Fikir, Beyrut, 1996.

c) 'Tehzib'ü Tehzib', **12** cilt, Daru Sadır, Beyrut, 1968.

d) 'Lisan'ül Mizan', **10** cilt. Tahkik eden: A.Fettah Ebu Gadde, Mektubat'ül İslami matbaası, Beyrut, 2002.

e) 'Telhis'ül Habir', **4** cilt. Tahkik eden Hasan b. Abbas b. Kutb, Kurtube Matbaası, 1995.

f) 'Tağlik-ü Talik ala Sahihi-l Buhari', **5 cilt**. Tahkik eden Sait A. Rahman Musa Kazfi, Mektebetü-l İslami Beyrut 1985.

*** İbni Haldun Abdurrahman (h.732-808**), 'Tarih-i İbni Haldun', **8 cilt.** Tahkik eden Halil Şahade, Darü-l Fikir matbaası, Beyrut, 2000.

*** İbni Hazm, Ali b. Ahmet (h. 456. ö)**;

a) 'El-Muhalla bi-l Asar', **11** cilt. Tahkik eden A.Rahmam Ceziri, Nehde Matbaası, Mısır 1347 hicri.

b) 'Cevami-u Siyreti ve Hams-ü Resaile uhra', tek cilt. Tahkik komisyon, Darü-l Mearif, Mısır, tarihsiz.

* **İbni Hibban, (h.354. ö)**, 'İbni Hibban bi Tertib-i İbni Belban', **Ali b. Belban (h739.ö) 18** cilt. Tahkik eden: Şuayıp Arnavut, Risale Matbaası, Beyrut, 1993.

*** İbn-i Kesir (ö.774.h);**

a) 'Camiu'l Mesanidi ve's-Sünne', **37** cilt, Dar'ü Kütüb-il İlmiye, Beyrut, 1994.

b) 'el-Bidaye ve'n-Nihaye', **20** cüz', Alem'ül-kütüb, Beyrut, 2003.

*** İbni Keyyim el-Cevzi (h.691-751),** 'el-Tıbbü-n-Nebeviye'. Tahkik A.Gani Abdulhalik, Darü-l fikir matbaası, Beyrut, tarihsiz.

*** İbni Kuteybe Dineveri, Ebu Muhammed Abdullah b. Müslim (h.213-276)**;

a) 'el-İmamet'ü ve'l Siyase'. Tahkik eden, Muhammed Mahmut Rafii, Nil Matbaası, Kahire, 1904.

b) 'Te'vil'ü Muhtelif-il Hadis'. Tahkik eden: Muhittin Asfer. El-Mektebete'ül İslami, Beyrut, 1999.

c) 'Tefsir'ü Garib'il Kur'an', Dar'ül Kütüb'il İlmiye. Tahkik eden: S. Ahmet Sakar, Beyrut, 1978.

*** İbni Manzur (630-711.h)**, 'Muhtasar'ü Tarih-i Dımaşk', **31** cilt. Tahkik eden: Riyad Abdülhamit, Fikir Matbaası, Dımaşk/Şam, 1986.

*** İbni Muin Ebu Zekeriya Yahya (h.158-233.h),** 'Tarih', **2** cilt, Ahmet Muhammed Nur Seyf'in doktora tezi, Ezher üniversitesi 1976, Kahire.

*** İbn-i Seyyid-i Nas (ö.734.h)**, 'Uyun'ül Eser', **2** cilt, Beyrut. Tahkik eden: Komisyon.

*** İbni Şebbe Nümeyri (h.173-262),** 'Tarih'u Medinet'il Münevvere', **4** cilt. Tahkik eden: Fehim Muhammed Şeltut, Mekke,1979.

*** İbni Teymiyye Ebü'l Abbas Ahmet b. A.Halim (661-728.h.)**, 'Minhac'ü-s Süne', **9** cilt, Kurtube Matbaası. Tahkik eden: Dr. Muhammed Reşad Salim, Kahire, 1986.

*** İbni Zebale Muhammed b. Hasan (h.199.ö)**, 'Ahbar-i Medine' tek cilt, Merkez'ül buhus ve dirasati-l Medine, Medine, 2003.

*** İbni Zencevih, Hamit (ö.251.h)**, 'Kitab'ül Emval'. Tahkik eden: Salih Z. Feyyaz, **3** cilt, Riyad, 1986.

* **İbni'l Cevzi Cemalettin Ebül Ferec (h.510-597**);

a) 'Sıfat-i Safve', **4** cilt. Tahkik eden: Mahmut Fahuri ve Muhammed Revvas. Marife Matbaası, Beyrut, 1985.

b) 'el-Muntazam…', **19** cilt, Darü'lkütübi'l İlmiye. Tahkik eden: Komisyon, Beyrut, 1992.

* **İsfaraini, Abdülkahir b. Muhammed el-Bağdadi el-Temimi (h.429.ö**), 'el-Ferk'ü Beyne'l Firek', tek cilt. Tahkik eden: Muhammed Muhittin A.Hamit, 'el-Mektebet'ül Asriye', Beyrut, 2004.

* **Kandehlevi Muhammed Yusuf (m.1965.ö**), 'Hayat-ü Sahabe', **5 cilt.** Tahkik eden Dr. Beşşar Avvad Maruf, Risale Matbaası, Beyrut 1999.

* **Kastalani, Ahmet bin Muhammed (ö. 923.h**), 'el-Mevahib-ü'l-Ledüniyye', **3** cilt, Darü'l Kütübi'l İlmiyye, Beyrut, 1996.

* **Künci Muhammed b. Yusuf Şafii (h.658.ö),** 'Kifayet'ü Talib fi Menakıb'i Ali b. Ebi Talib'. Sayfa 413, (Hz. Ali'nin çocukları kısmında.)

* **Mahmut b. Ömer Zamahşeri (h.467-538**), 'el-Faik fi Garib'il Hadis', **4 cilt**. Tahkik eden: Ali Muhammed Becavi ve M. Ebül Fazl. Dar'ül Fikir Matbaası, Beyrut, 1999.

* **Mas'ab Zübeyri (h.156-236),** 'Neseb-ü Kureş', tek cilt, H. 1119 Kahire, Maarif Matbaası.

* **Mes'udi Ebü'l Hasan Ali b. Hüseyin (ö.346.h**);

a) 'İsbat'ül Vasiyye', tek cilt, Dar'ül Edva, Beyrut, 1988.

b) 'Müruc'u Zeheb', **2** cilt. Tahkik eden: Muhammed Muhitin A. Mecit, Fikir Matbaası, Beyrut, 1973.

* **Muhammed bin Hasan Deylemi (h.726-841**), 'İrşad'ül Kulub', 2 cilt. Tahkik eden Haşim Milani 1993, Beyrut.

* **Muhammed b. İshak (h.151.ö**), 'Siyer', Darü'l Kütübi'l İlmiye. Tahkik eden, Ahmet Ferit, Beyrut, 2004.

* **Muhammed b. Mükrim İbni Manzur (630-711.h**), 'Lisan'ül Arab' **15** cilt, Daru Sadır, Beyrut.

* **Muhammed b. Zenceveyh (ö.251.h**), 'El-Emval'. Tahkik eden: Şakir Z. Feyyaz, **3** cilt. Melik Faysal Matbaası, Suudi, 1986.

* **Muhibbüddin Ahmet b. Abdullah Taberi (ö.694.h**);

a) 'es'Semtü's- Semin fi Menakıbi Ümmehat-il Müminin', Mektebü Kitabi'l Ezheriye, 1983, İzmir İlahiyat Kütüphanesi, No: 10334.

b) 'Zehairü'l Ukha fi Menakıbi Zevi'l Kurba', Mekteb-et'ül kudsiye, Kahire. h. 1356.

c) 'Riyadü-n- Nadre fi Menakıbi'il Aşere', **2** cilt, Hüseyniye Matbaası, h.1327, Diyanet İşleri Başkanlığı Kütüphanesi, no; 5320. Ankara.

* **Mutahhir b. Tahir (h.355.ö)**, 'el-Bed'u ve'l Tarih', **6** cilt. Mektebet'ü Sekafer'il Diniye.
* **Necah Taî** (yaşıyor), 'İğtiyal-ü Ebibekir', Darü-l Hüda li-l Türas matbaası Beyrut 1998.
* **Nüveyri Şehabettin Ahmet b. Abdullah (h.733.ö)**, 'Nihayetü-l Ereb', **33 cilt**. Tahkik eden A. Mecit Terhini, Darü-l kütüp matbaası, Beyrut.
* **Ömer b. Şebbe Nümeyri (173-262)**, 'Ahbar'ül Medinet'il Münevvere'. Tahkik eden: F. Muhammed Şeltut, Dar'ü Türas Matbaası, Beyrut, 1990
* **Ömer b. Şahin Ebu Hafs (h.385.ö)**, 'Tarih'u Esma-i Sükat', tek cilt. Tahkik Suphi Samirai, Dar'ü Selefiye matbaası, 1984 Kuveyt.
* **Safedi S.Halil b. Aybek (h.696-764)**, 'El-Vafi bil-Vefeyat', **30** cilt, Dar'ü İhyai Türasi'l Arabî. Tahkik eden: Komisyon, Beyrut, 2000.
* **Salihi (h.942.ö)**, 'Sübül'ül Hüda', **12** cilt. Tahkik eden: A. Hamit, İhya-ü Türas-il İslam, Kahire, 1997.
* **Selim bin Kays Hilali (h.önce 2, sonra 76)**, 'Kitab-ü Selim bin Kays Hilali', 640 sayfa. Tahkik eden Muhammed Bakr Ensari, Neşrül Hadi, İran. 1420 hicri.
* **Sem'ani, Ebu Sad Abdü'l Kerim (h.562.ö)**, 'Kitabü'l Ensab', **5** cilt. Tahkik eden Abdullah Ömer'ül Barudî. Darü'l Cinan Matbaası, Beyrut, 1988.
* **Suyuti Celalettin Abdurrahman (h.911.ö);**

a) 'Camiu'l Hadis', Fikir Matbaası, **21** cilt. Tahkik eden: Komisyon, Beyrut, 1994.

b) 'Tarih'ül Hulefa', Dar'ü İbni'l Hazın, Beyrut, 2003

c) 'Esbab-i Nüzul (Lubab'ü Nukul)', tek cilt. Müesseset'ü Kütüb-i Sükafiye, Beyrut 2002.

d) 'Dürr'ül Mensur', Tefsir, **17** cilt. Hecer Matbaası. Tahkik eden: Komisyon, Kahire, 2003.

* **Şehristani Ebül-Fetih Tacettin b. Ebubekir (476-548.h)**, 'el-Milel ve'l Nihal', **2** mücelled. Tahkik eden, Emir Ali Mühenna ve Ali Hasan Faur, Darü'l Marife, Beyrut, 2008
* **Şevkani, Muhammed b. Ali b. Muhammed, (1173-1250. h)**, 'Neylü'l Evtar', **8** cilt, Beytü'l Efkâr, 8 cilt, Lübnan, 2004.
* **Taberani, Ebü'l Kasım Süleyman b. Ahmet (h.260-360)**,

a) 'Mucem-i Kebir', **25** cilt. Tahkik eden: Hamdi A. Mecit Selefi, İbni Teymiyye Matbaası, Kahire.

b) 'Mucem-i Evsat', **10** cilt. Tahkik eden: Komisyon, Darü'l Bahreyn Yayınevi, Kahire, 1995.

c) 'Revd'ü Dani (Mucem-i Sagir)', **2** cilt. Tahkik eden: Muhammed Şakir Mahmut Hac Emir, Beyrut, 1985.

*** Taberi Ebu Cafer Muhammed b. Cerir (h.224-310**), 'Tarih-i Taberi', **11** cilt. Tahkik eden: Muhammed Ebü'l Fadl, Darü'l Maarif Matbaası, Mısır, 1968.

*** Yakubi Ahmet bin Ebi Yakup (h.294.**ö), 'Tarih-i Yakubi', **3** cilt, Lübnan, 1988.

*** Yakut Hamevi, Şehabüddin (h.622.ö),** 'Mucem'ül Büldan'. **5** cilt, Dar'ü Sadır, Beyrut.

*** Zehebi Şemsettin Muhammed b. Ahmet (h.748.ö**);

a) 'Tarih'ül İslam', **55** cilt. Tahkik eden: Dr. A.Selam Tedmüri, Darü'l Kitabi'l Arabî, Beyrut, 1999.

b) 'Siret-ü A'lam', **29** cilt, Müesseset'ü Risale, 1985 Beyrut. Tahkik eden: Komisyon.

c) 'Mizan'ül İtidal', **8** cilt. Tahkik, Ali Muhammed Muavved ve Adil Ahmet Abdulmevcut. Darü'l Kütübi'l İlmiye, Beyrut, 1995.

d) 'El-İber', **4** cilt. Tahkik eden Ebu Hacir, Darü'l Kütübi'l İlmiye, Beyrut.

e) 'Tecrid'ü Esma-i Sahabe', **2** cilt, Darü'l Marife, Beyrut.

f) Tehzib'ü Tehzib-il Kemal **11** cilt. Tahkik eden: Komisyon, Farukü'l Hadise Yayınevi, Kahire, 2004.

g) 'Düvel'ül İslam', **2** cilt, Daru Sadır Matbaası. Tahkik eden: Komisyon, Beyrut, 1999.